דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מיסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם [illegible]

יום שישי, ל' בניסן תשמ"ו, 9 במאי 1986 גליון 18805

היום 64 עמודים כולל „דבר השבוע" ● המחיר 1.10 שקלים, באילת 94 אג'

היום בדבר
- יצחק בן־אהרן על יהדות, ציונות, גולה – יאיר אורון
- דיוקנו של הרב שך – נח זבולוני
- קטלוג העונשים של החינוך העברי – יעל פישביין
- מקרה צ'רנוביל, פגיעתו של הכוח הגרעיני – „אקונומיסט"
- „משא" לתרבות ולאמנות ו„דבר השבוע"

מזג האויר

מעונן חלקית: הטמפרטורות ירדו, הלחות תעלה.
הטמפרטורות החזויות להיום:
ירושלים: 10–22; תל־אביב: 14־26, חיפה: 14־26, רמת־הגולן: 12־23, צפת: 10־20, טבריה 14־28, נצרת: 13־25, עפולה: 12־29, השומרון: 12־24, נתב"ג: 13־26, יריחו: 14־31, עזה: 14־25, באר־שבע: 12־29, אילת: 18־30.

לונדון חוששת כי סוריה היתה מעורבת בנסיון פיצוץ מטוס „אל על"

שגריר סוריה נקרא למשרד החוץ ● פרס: על סוריה ולוב ללמוד הלקח ● ארה"ב ממתנת ההתבטאויות נגד סוריה

לונדון (עו"ד) – נראה כי שלטונות בריטניה חושדים בעליל בסוריה כי היתה מעורבת בניסיון לפוצץ בחודש שעבר את מטוס „אל על" שהמריא מנמל התעופה הלונדוני היתרו. בינתיים הם שומרים בסוד על מהלך החקירה.

משרד החוץ הבריטי סירב להגיב על ידיעות בעיתונות, לפיהן בקשה ממשלת בריטניה משגריר סוריה בלונדון לבטל את החסינות הדיפלומטית של אחד מעובדיו, כדי שהיחידה ללוחמה בטרור של הסקוטלנד יארד תוכל לחקור אותו לגבי קשריו האפשריים לנסיון הפיצוץ. השגריר דחה הבקשה.

חברי האופוזיציה בבית הנבחרים לחצו על שר החוץ הבריטי, סר ג'פרי האו, לגלות אם היתה לסוריה אחריות כלשהי בפרשה זו. אולם הוא רק אישר כי השגריר הסורי בלונדון, לוטוף אל חידאר, ביקר פעמיים במשרד החוץ הבריטי „כדי לדון בהתבקשה". הוא סירב להרחיב את הדיבור „כדי לא לשבש את מהלך החקירה".

אחרי הודעת האו, אשרה השגרירות, בהודעה לעיתונות, כי השגריר אכן שוחח במשרד החוץ על נסיון הפיגוע. עם זאת הוסיפה השגרירות להכחיש כי היתה קשורה בדרך כלשהי לפרשה.

„טיימס" כתב אתמול כי מצפים שהדיפלומט שהבשכרה רוצה לחקרו, יגורש בסופו של דבר מבריטניה.

דמשק מבקשת להשתתף בחקירה

בפאנקוב, בירת מזרח־גרמניה, אמר השגריר הסורי, כי דמשק בקשה ממערב־גרמניה לאפשר לה להשתתף בחקירת בני הפיגועים במערב־ברלין, אך עדיין לא קבלה תשובה.

העיתון הברליני השמרני „מורגנפוסט" כתב אתמול כי שני הפלסטינאים שביצעו הפיצוץ במערב־ברלין, אמרו כי אחד מאנשי השגרירות הסורית במזרח ברלין, אבו אחמד, עלה להם „כוננה סורי" כדי לעזור להם להכין את מטעני החבלה. עוד מוסר העיתון, כי נזאר הינדאווי, אחיו של אחמד חאזי. שנעצר בלונדון על נסיונו לפוצץ את מטוס „אל על", התחיל להקים באירופה רשת של אנשים הכוכבים לשתף פעולה בפיגועים.

שלטונות במערב־ברלין מסרו אתמול, כי שני הפלסטינאים, אחמד חאזי ופארוק סלאמה, אמרו כי השתמשו בחומרי נפץ שסיפקה שגרירות סוריה במזרח־ברלין, בפיצוץ במרכז שגרם את פציעתם של שכונה אנשים ב־29 במארס.

אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב, מוסר:

הבית הלבן סירב אבל להסכים עם גרסת ישראל בדבר המעורבות הסורית בניסיון הפיגוע במטוס „אל־על" בלונדון, גירסה שהובלטה כאן פעמים אחדות בימים האחרונים בפי שר הביטחון יצחק רבין.

דובר החוץ של הבית הלבן, אדוארד ג'רג'יאן, גינה את תמיכת סוריה בטרור והביע חשש בהסלמה ישראלית־סורית בעקבותיה, אך חמק מתשובה ישירה לשאלה אם התקיפה האמריקאית בלוב מלמדת, כי עתה יש להשלים עם פעולה ישראלית בסוריה.

הוא הוסיף: „המקרה היפותטי, כי השאלה אינה השלמה אמריקאית עם פעולה ישראלית. הבהרנו, שמדיניות ארה"ב היא התנגדות נמרצת לטרור ולמדינות המעניקות לו חסות, ביניהן גם סוריה. במה שנוגע לטענה כי יש ראיות למעורבות בנסיון הפיגוע בלונדון, הרי חקירת השלטונות הבריטיים עדיין מתנהלת, ועד שלא תושלם, אין להיחפז ולהסיק שאכן היתה מעורבות כזאת. סוריה מודעת להתנגדות האמריקאית למחסה שהיא מעניקה לאבו־נידאל, הן בשטחה, הן בבקעת הלבנון", ציין.

מדד אפריל יעלה בשיעור 3% עליה של 0.25% במחצית אפריל

שביעות רצון במשרדים הכלכליים מהיציבות במשק

מאת שלמה קרמר, סופר הכלכלי של „דבר"

במשרדים הכלכליים צופים כי מדד אפריל 1986 יעלה בשיעור של כ־3 אחוזים.

עליית המחירים במחצית השניה של אפריל 1986 היתה בשיעור של רבע אחוז לערך וזאת לאחר עלייה של 2 וחצי אחוזים במחצית הראשונה של חודש אפריל.

העליות העיקריות במחירים במחצית השניה של אפריל היו בסעיפי הלבשה והנעלה (1.9 אחוזים) ודיור וציוד לבית (1.2 אחוזים).

לעומת זאת ירדו מחירי ירקות ופירות באחוז אחד ואחזקת דירה 0.8־2 אחוזים. בשאר קבוצות התצרוכת נרשמה יציבות מחירים.

במשרדים הכלכליים מובעת שביעות רצון מכך שיציבות המחירים נשמרת ועליית המחירים במחצית הראשונה של חודש אפריל שיקפה רק תופעות עונתיות ולא מגמות לשינוי ביציבות המחירים במשק.

בעקבות הסימנים להמשך היציבות ימשיך משרד התעשייה והמסחר בשחרור מוצרים מהקפאה כולל מוצרי צריכה. במצב זה של יציבות מחירים לא מסתמן צורך בשינוי מדיניות שער החליפין ויש להניח שהממשלה תחליט בזמן הקרוב על צמצום הסובסידיות בהתאם לתכניות התקציב והעלאה מקבילה בדלקים.

נשיא ארה"ב יטיל וטו על החלטת שני בתי הקונגרס

„העיסקה הסעודית" הפכה למאבק כח נגד הממשל

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – דוברי הבית הלבן והסטייט דיפרטמנט גינו אתמול את הצבעת שני בתי הקונגרס נגד מכירת טילים לסעודיה, אפיינו אותה כפגיעה ביכולת התיווך האמריקאית בסיכסוך הישראלי־ערבי והתחייבו, כי הנשיא רייגן יטיל עליה וטו ויפעל להשגת שליש תומכים נגד נסיון הסינאטורים וחברי בית־הנבחרים להתגבר עליו.

הדוברים אמרו, כי בהצבעתו „סיכן הקונגרס את קשריו הבטחוניים הוותיקים עם סעודיה, העמיד בספק את מחויבות ארה"ב לידידותיה וחתר תחת האינטרסים והמדיניות האמריקאים בכל רחבי המזה"ת, ובמיוחד תחת יכולתנו לפעול כבורר מאוזן בחיפוש הסדר־בשלום לסכסוך הישראלי־ערבי".

הדוברים ניסו לחמוק מתגובה על טענותיהם המפורסמות של מתנגדי העסקה, וביניהם איזכור דברי שר הבטחון יצחק רבין שלשום נגד סעודיה, המממנת את פעילות אש"ף, ולפיכך גם את אבו־עבאס, שאיים להתנקש בחיי רייגן.

„לא ניגרר לוויכוח נקודה אחר נקודה", אמר דובר הסטייט־דיפרטמנט צ'ארלס רדמאן, והדגיש, כי העסק המוצע לסעודיה אינו „חסד לסעודים, אלא אינטרס אמריקאי לסייע לידידינו להתגונן מפני כוחות הקיצוניות והטרור".

רבין המשיך אתמול בניו־יורק בתדרוך אמצעי־התקשורת האמריקאיים, ביניהם רשת „אנ.בי.סי" ומערכת „ניו־יורק טיימס", אך הצטרד ונאלץ לבטל ראיון טלוויזיה. היום ישוחח עם הנשיא־לשעבר ריצ'ארד ניקסון.

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – ההחלטות בשתי הפרשיות המביכות שבהן מעורבת ישראל, פולארד וברמודה, נידחו אתמול לשבוע הבא.

בית המשפט בברמודה נעתר לבקשת פרקליטי הישראלים גדי וישראל איזנברג ואברהם ברעם (וכן פרקליטי שני עצורים נוספים) ודחה את המשך דיונו בבקשת ההסגרה עד ליום ב'.

מגעי התובע הפדראלי ג'וזף די־ג'נובה עם פרקליטי ג'ונתן פולארד, שעמדו להסתיים אמש, ולהתגבש היום להודעה על עיסקת טיעון, טרם הושלמו. מקור המקורב למגעים מסר, כי תאריך היעד החדש להשלמתם הוא יום ב' או ג'.

אושר סיוע ל„סולל בונה"

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

ועדת הכספים אישרה אתמול עקרונית מתן סיוע ממשלתי ל„סולל בונה" בסך 80 מיליון דולר, אולם התנתה זאת בכך שהקונצרן יחתום תחילה על הסכם ההבראה עם הממשלה, הכולל פיטורי 2,500 עובדים במהלך השנה הנוכחית, מכירת נכסים, מיזוג יחידות ועוד.

עובדי „סולל בונה" עומדים לקבל היום משכורות חלקית בלבד בסך 450 שקל. מאחר שחברת העובדים לא הצליחה לגייס את הכספים הדרושים למלוא המשכורות. אמש לא ניתן היה להשיג את מנכ"ל הקונצרן, אהוד שילה, לקבלת תגובה.

על פי דרישתם של נציגי הליכוד בוועדת הכספים, הבניה הפרטית תקבל סיוע בהיקף זהה לסיוע שיאושר לסולל בונה. עם זאת העברת הסיוע לקבלנים הפרטיים מותנה בהגשת דו"חות מלאים על מצב חברותיהם, דבר שעדיין לא עשו, בניגוד ל„סולל בונה".

הרעה בתוצאות של אי.די.בי

מאת דוד שריבים, סופר „דבר"

הרעה בתוצאות העסקיות של קבוצת אי.די.בי. לאחזקות בנקאיות נרשמה בשנת 1985, כתוצאה מהירידה המשמעותית ברווחי חברת אי.די.בי. פיתוח, שהיא זרוע ההשקעות של הקבוצה.

אי.די.בי. אחזקות בנקאיות היא חברת־האם של בנק דיסקונט וזרוע ההשקעות בקבוצה. הרווח הנקי המתואם של הקבוצה הסתכם ב־1985 ב־15.2 מיליון דולר, זאת לעומת 18.2 מיליון דולר בשנה הקודמת. ההון העצמי ירד אף הוא והסתכם ב־497 מיליון דולר לעומת 510 מיליון דולר בשנה הקודמת.

ההרעה בתוצאות העסקיות של הקבוצה נובעת מהירידה התלולה שנרשמה ברווחי חברת אי.די.בי. פיתוח, שהושפעו מצידם מההרעה שחלה בעסקיהן של חברות „כלל", החברה להשקעות של דיסקונט ופי.אי.סי. הרווח הנקי של פי.אי.סי ירד בשיעור תלול והסתכם ב־1.6 מיליון דולר לעומת 8.1 מיליון דולר בשנה הקודמת.

בשל גורמים אלה ירד הרווח הנקי של אי.די.בי פיתוח והסתכם ב־600 אלף דולר לעומת 10 מיליון דולר בשנה הקודמת.

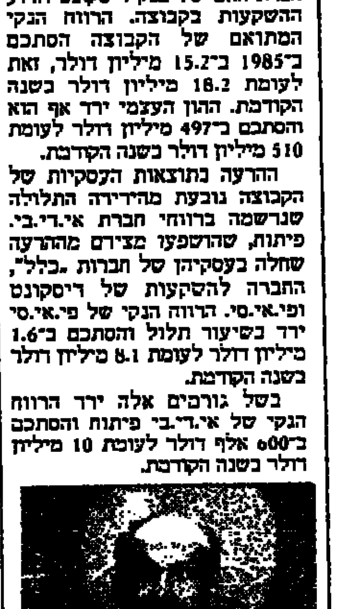

אנטולי שצרנסקי הגיע לניו יורק. הוא ישהה בארה"ב שבועיים, ויודה לכל אלה שעזרו לשיחרורו. צילום – אי.פי.

רה"מ שמעון פרס לנציגי מחוז המושבים:

לא נראה שיש סיכוי כלשהו להסדר עם הערבים בשטחים

„איננו בודדים עוד במלחמה נגד הטרור"

(ע). – „כאשר נגיע למו"מ, ישראל לא תציג את תוכנית אלון לקראת הסכם שלום אלא את תוכנית האוטונומיה. בשלב זה לא נראה שיש סיכוי כלשהו למצוא הסכם עם הערבים בשטחים".

כך אמר ביום חמישי ראש הממשלה שמעון פרס בהופעתו בפני נציגי מחוז תנועת המושבים במפלגת העבודה לקראת הישיבה השניה של ועידת המפלגה בשבוע הבא.

מר פרס נשאל אם תוכנית אלון עדיין משמשת נקודת מוצא למפלגת העבודה. הוא השיב שיש להקדים מו"מ לתוכנית באותו וכל תוכנית מוקדמת דוחה אפשרות של מו"מ על הסף.

מר פרס גם דחה את הביקורת של אחד השואלים, שהוא לא היה צריך להכריז על הכרת ישראל בעם הפלשתינאי. מר פרס חזר על עמדתו, שהתעלמות מהמציאות הנה זיוף. ממשלת בגין התנה על סכסוך כי יש הכרה מלאה בעם הפלשתינאי והוא איננו מוכן לשחק את משחקו של הליכוד הנסמך על כתב לא מחייב, שבגין שיגר לנשיא ארה"ב ראו.

„עמדת המפלגה, שהיא גם עמדת ממשלת ישראל, שאין מקום למדינה נוספת בין הים לירדן. ע"י ההכרזה שהוא מכיר בעם הפלשתינאי לא נחלשה עמדתנו בזירה הבינלאומית", אמר. „יש אנשים שוויתרו על הדרכה שכח, אולם לא ויתרו על ההצהרות. הם נתנו את כל סיני, הציעו אוטונומיה והעניקו הכרה לעם הפלשתינאי, אולם בהצהרות לא נסוגו בכל. אני לא מוכן לשחק בשחק זה".

אשר למלחמה בטירור אמר מר פרס שחדלנו להיות יתומים במלחמה זו, כבר אין מצביעים לעבר ישראל כגורם לטירור. ארה"ב מובילה במלחמה ואירופה המערבית מצטרפת אליה בצעדים ממשיים במישור הכלכלי, הדיפלומטי ואף הצבאי. גם ברה"מ הוכיחה זהירות ראוייה לשבח בחזית זו נגד הטירור.

אשר לסוריה, אמר ראש הממשלה, שנשיא ארה"ב ציין במפורש, שאם יוכח שידה בטירור היא תיענש כמו לוב ובעת נאלץ אסד להקהים ויצבו ידיו לא קל.

בסיום דבריו אמר ראש הממשלה, שעדיין רובץ נטל כבד על כולנו בעקבות שבע שנות חיים קלים ומחוסרי אחריות של שלטון הליכוד ויש לעשות מאמצים להציל את החקלאות ואת התעשייה.

ההתכנסות היתה באולמי בית־כללית אחווה של המועצה האזורית באר טוביה. בכנס השתתף גם שר החקלאות, חברי כנסת של מפלגת העבודה וראשי ארגוני הקניות של תנועת המושבים.

סניגורם של הנאשמים ברצח דפנה כרמון:

„הגופה שנתגלתה ביערות הכרמל איננה הגופה של דפנה כרמון"

(ע). – סנגוריו של אחד הנאשמים בפרשת רצח דפנה כרמון טוען, כי הגופה שנתגלתה ביערות הכרמל איננה גופתה של דפנה כרמון.

עו"ד מוססה לידאור, סנגורו של אברהים סביתי, ניסה ביום ה' במהלך חקירתו הנגדית של ראש צוות החקירה בפרשה זו, פקד שמואל כרמלשטיין, לקעקע את אמינות זיהוי גופה שנתגלתה ב־5 ביולי 1982 ביערות הכרמל.

הסנגור טען שהמשטרה היתה משוכנעת מראש שהגופה שנמצאה היא גופתה של דפנה כרמון שנעלמה ב־11 ביוני 1982 וטען כי שרידי הגופה לא זוהו בצורה אמינה.

השופטים יוסף מרגלית, ד"ר דן בייץ ויוסף זהבי שמעו ביום רביעי את עדותו של מנהל המכון לרפואה משפטית לשעבר באבו כביר, בצלאל בלוך, על נסיבות מציאת הגופה והבדיקות שנערכו. העדות נשמעה בדלתיים סגורות.

התביעה המיוצגת ע"י עו"ד רות גולן ועו"ד יהודית בנאי, דוחה את טענת הסנגוריה בכל הנוגע לזיהוי של הגופה. ראש צוות החקירה פקד שמואל כרמלשטיין, דוחה גם הוא את טענות הסנגור ואמר, כי שאלת זיהויה של הגופה נבדקה עניינית וללא דעות קדומות, כטענת הסנגור.

צה"ל הרג שני מחבלים

מאת טלי זליגר, הכתבת הצבאית של „דבר"

כוח של צה"ל הרג שני מחבלים בגזרה המזרחית בלבנון בראשית השבוע.

רק עתה הותר לפרסום דבר התקלותם של חיילי צה"ל שהיו במהלך פעילות בשטח שוטף בגזרה המזרחית בלבנון, בדמויות חשודות ולאחר שהוברר כי מדובר במחבלים נושאי נשק נורתה לעברם אש ממרחק קצר. אחר־כך נמצאו בשטח גופותיהם.

ליד גופות המחבלים נמצאו רובי קלצ'ניקוב, תחמושת, רימונים, אמצעי חבלה נוספים ומפות.

מטען חבלה פורק בבית־שמש

(ע). – מטען חבלה גדול נתגלה ופורק בשלום ביום ה' בשעה 9:30 בבוקר בתחנת אוטובוס בצומת הכניסה לבית שמש.

המטען הונח בתוך שקית ניילון בתחנת אוטובוס ליד פסי הרכבת בכניסה לבית שמש. אבי אמסלם, תושב העיירה, שהיה בדרכו לעבודה במפעל המלט „נשר" הוא שהבחין בשקית החשודה. הוא מיהר להודיע על כך למשטרת בית שמש. שוטרים בדקו את החפץ והזעיקו את חבלני משטרת ירושלים.

יצויין כי זהו מטען החבלה השלישי שהונח השבוע באזור ירושלים, שני המטענים הקודמים התפוצצו ביום ג' בירושלים.

מאסר לזורקי בקבוקי תבערה

(ע). – עונשי מאסר הוטלו ביום ה' בבית המשפט הצבאי ברמאללה על 5 נערים בני 15 – 17 לאחר שהורשעו בזריקת בקבוקי תבערה לעבר אוטובוס של „אגד" ויידוי אבנים על סיורים של צה"ל.

נער אחד בן 17, ממחנה הפליטים אל עמרי, נדון ל־3 שנות מאסר, ונער אחר, בן 15, לשנתיים, לאחר שהורשעו בזריקת 3 בקבוקי תבערה באוגוסט אשתקד לעבר אוטובוסים של אגד, שעברו באזור מחנה הפליטים אל עמרי הסמוך לרמאללה.

על שלושה נערים אחרים, בני 15 – 16, הוטלו עונשי מאסר בין שנה וחצי לשלוש שנים לאחר שזרקו שני בקבוקי תבערה על כלי רכב צבאיים, שנעו על כביש רמאללה־ירושלים, וזרקו אבנים על חיילים וכלי רכב צבאיים, בהפגנה שנערכה ליד מחנה הפליטים אל עמרי בספטמבר אשתקד.

צוות משותף לפיתוח אילת

מאת שלמה קרמר, סופר הכלכלי של „דבר"

הוקם צוות היגוי משותף לממשלה ולעיריית אילת לקידום פיתוח מרכז תיירותי מסחרי במקום שדה התעופה באילת אשר יועתק צפונה.

בישיבת צוות השרים בראשות ראש הממשלה שמעון פרס הוחלט על הקמת צוות היגוי משותף לממשלה ולעיריית אילת אשר בו ישתתפו נציגי העירייה ונציגים ממשרדי הממשלה: התחבורה, פנים, כלכלה ותכנון, תיירות וחקלאות. על כך נמסר לסופר „דבר" ממשרד הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי יזמן את הצוות כבר בשבועיים הקרובים על מנת להתחיל בעבודה לקידום הפרוייקט. בפני ראש הממשלה הוצגו מספר עיקרים לטיפול בקידום הפרוייקט והם: שדה התעופה יועתק צפונה ל„עין עברונה". בשטח שיתפנה יוקם מרכז תיירותי מסחרי. לאתר הזה עדיין אין תכניות אב, אך הכוונה היא למכור יחידות קרקע והתמורה שתתקבל המוערכת כ־15 מיליון דולר תשמש להקמת שדה התעופה החדש.

החלטה בחיפה רק בצהריים

מאת אריאלה ראובני

החלטה סופית, אם אכן ייפתחו הערב בתי־הקולנוע של חיפה לקהל תינתן היום בצהרים על ידי בית המשפט המחוזי, אשר ידון בערעור שהגישו החוגים הדתיים על פסק הדין שנתן בית משפט השלום ואשר דחה את תביעת החוגים הדתיים לאסור הקרנת סרטים בשבת.

החוגים הדתיים גם ביקשו מבית המשפט המחוזי שלא לבצע את פסק הדין עד לשמיעת הערעור.

בינתיים עושה הנהלת התאחדות בתי־הקולנוע בחיפה הכנות אחרונות לפתיחת בתי־הקולנוע. אבי פרבשטיין, יו"ר ההתאחדות אמר לסופרת „דבר": „אנו עושים את כל המאמצים למכור כרטיסים להצגות הקולנוע בליל־שבת מחוץ לקופות ועל־ידי לא יהודים. גם בהפעלת מכונות ההקרנה יועסקו לא יהודים. נעשה הכל, כדי למלא אחר המלצותיו של שופט השלום בחיפה".

ראה גם עמ' 3

פרס מוגרבי לסרט „הלילה"

מאת אמיר רותם

בנוכחות כל הנשארים – אלה שלא יצאו לפסטיבל קאן – זכה אמש „סרט לילה", סרט הביכורים של גור הלר בפרס על שם גבי מוגרבי בסך 2,000 דולר. הסרט המספר על איש מילואים תמהוני (בגילומו של משה איבגי) הנדרש לשמור על נער ערבי אליו הוא קשור באזיקים. הרפתקאותיהם לאורך הלילה יכולות לשמש אלגוריה ליחסי יהודים ערבים ותקלות הדדיקום האבודה.

בפרס שני זכה סרט תיעודי של עידו סלע, „כאמל – גשש".

ברה"מ מראה לעולם כי בקייב הכל בסדר. נופשים, נהנים מהשמש. צילום: אי.פי

ראש ממשלת אוקראינה לכתבים זרים בקייב:

פסקה דליקה בכור – ירידה בקרינה; ברה"מ ביקשה מהשוק האירופי מזון

רבים עוזבים את קייב ● ירידה נוספת בקרינה בישראל

קייב (סוכנויות). – ראש ממשלת אוקראינה, אלכסנדר ליאשקו, אמר אתמול כי למעשה פסקה הדליקה בכור הגרעיני הפגוע בצ'רנוביל. „הטמפרטורה של הכור ירדה עד 300 מעלות צלזיוס", ציין, „ופירוש הדבר שהדליקה נפסקה למעשה. הקרינה יציבה והמגמה היא של ירידת ממדי הקרינה".

עם זאת אמר אתמול האנס בליקס, העומד בראש סוכנות האנרגיה האטומית הבינלאומית, כי ראה, בטיסה במסוק, עשן שעודו מיתמר מהכור הפגוע.

ליאשקו אמר דבריו לקבוצה הראשונה של כתבים זרים שהורשו לבקר בקייב מאז האסון.

ראש ממשלת אוקראינה גילה עוד שפינוי האנשים שהתגוררו בקרבת הכור התנהל בשני שלבים: השלב הראשון, ב־27 באפריל, כלל איזור של 10 ק"מ מסביב לכור. במועד מאוחר יותר החליטו השלטונות לפנות את התושבים מאיזור של 30 ק"מ מסביב לכור. שלב זה הושלם ב־4 במאי.

ליאשקו הוסיף ואמר, כי מחוץ לאיזור של 30 ק"מ כמות הקרינה באוויר אינה כזו שיש מקום לדאגה. גם המים במאגר של קייב ובנהר פריפט נקיים. לדבריו האסון לא יפגע בעתיד הכוח הגרעיני בברה"מ, לדעתו תימשך הקמת תחנות כוח גרעיניות.

בינתיים בקשה ברה"מ מהשוק האירופי לספק לה כמות גדולה של מוצרי מזון בעקבות האסון שפגע בחקלאות באוקראינה. על כך מסר אתמול בבריסל ריצ'רד הוסל, נציג בריטי בפרלמנט האירופי.

לדבריו מידע שהגיע מברה"מ באמצעות הצינורות הדיפלומטיים מוסר כי ברה"מ פנתה לוועדת המנהל של השוק האירופי בבריסל, בבקשה לרכוש עודפי מזון גדולים, כולל דגנים, חמאה, בקר ואבקת חלב דלת שומן.

בבון אמר אתמול פקיד בכיר של משרד החקלאות, כי מערב־גרמניה תדרוש פיצויים בביליארדי דולרים ממוסקווה, עבור חקלאים גרמניים שהכנסותיהם נפגעו עקב אמצעי הזהירות שננקטו לאחר אסון הכור. לדבריו בון תתבע את מוסקווה, אולי באמצעות בית המשפט הבינלאומי בהאג, אם תסרב לשלם פיצויים.

סוכנות „טאס" פרסמה שלשום בלילה ידיעה לפיה השגרה בקייב תרדה מפני קרינה. בבאן האירגונים הקבועים „כרוד" מסר אתמול כי תורים ארוכים ניצבו לפני חברות תעופה וחנות הרכבת בקייב כדי לצאת מן העיר וכי השלטונות דאגו להפעיל טיסות ורכבות נוספות.

הקרינה בישראל

(עט"ח). – בבדיקות שנערכו ביממה האחרונה בישראל, נמדדה כמות קרינה נמוכה פי 2 עד 3 מהרמה שנמדדה יום קודם. על כך מסר ד"ר שמואל ברנר, ראש המכון לבריאות הסביבה במשרד הבריאות, לאחר התייעצות עם נציגי הוועדה לאנרגיה אטומית. לכן יש להניח שבימים הקרובים ייפסקו הבדיקות הרצופות ויחזרו לניטור שגרתי.

לדבריו חשיפת אזרחי המדינה כתוצאה מההיזום בצ'רנוביל מסתכמת בסך הכל בכמות המוערכת של 0.4 מילירדאם לכל אדם, שהיא בסך הכל 4 עשיריות האחוז מהרקע הטבעי (100 מילירדאם בשנה בממוצע). רמה זו היתה אחידה בכל חלקי הארץ.

עמירם סיוון יו"ר הנהלת בנק הפועלים

מאת דוד שריבים, סופר „דבר"

עמירם סיוון ייכנס לתפקידו, כיו"ר הנהלת בנק הפועלים החל מה־1 ביוני השנה במקומו של גיורא גוית, שהתפטר מתפקידו. אתמול אישרה מועצת המנהלים של בנק הפועלים את מינויו של סיוון לתפקיד וקבעה את מועד ההחלפה.

יו"ר מועצת המנהלים של הבנק, הפרופ' איתן ברגלס, אשר הביא את ההצעה למינוי סיוון לפני מועצת המנהלים, שיבח את התנהגותו הציבורית של גוית עם החלטתו להתפטר לנוכח המלצות דו"ח בייסקי וציין כי למעשה החליט גוית לקבל על עצמו את מסקנות הוועדה עוד לפני שהן פורסמו.

היו"ר החדש, העומד להתחיל עתה בתקופת חפיפה עם היו"ר היוצא, אמר בישיבה כי הוא מודע ל„תשתית הבלתי רגילה ולצוות העובדים המעולה הקיים בבנק" וכי אלה יאפשרו לבנק להתמודד עם הפעילות הצפויה לו בעתיד.

מועצת מנהלים בבל"ל ביום א'

ישיבה נוספת של מועצת המנהלים של בל"ל לדיון בהמלצות דו"ח בייסקי תתקיים ביום ראשון הקרוב.

יו"ר מועצת המנהלים של הבנק, ארנסט יפת, חזר שלשום מחו"ל, לאחר שהייה של כמה ימים. יתכן שבישיבה זו כבר ימסור את החלטתו האישית, לאחר שהתבקש על ידי ועדת בייסקי להתפטר.

מועצת המנהלים של בנק המזרחי אמורה לדון פעם נוספת בדו"ח בייסקי ביום ראשון שלאחר מכן, ב־18 בחודש – יומיים בלבד לפני תום 30 הימים שקצבה ועדת בייסקי להתפטרות מרצון של מאיר אורין, מנכ"ל הבנק.

חברי מושב „משואה" חסמו את כביש הבקעה 5 שעות

מאת אוריאל בן עמי, סופר „דבר"

28 חברים ממושב „משואה" בבקעת הירדן נעצרו אתמול לאחר שחסמו את כביש הבקעה במחאה על מצבם הכלכלי הקשה.

מושב משואה נסגר אתמול לחלוטין וכל חברי המושב עם ילדיהם חסמו את כביש הבקעה למשך 5 שעות במחאה על זלזול מצד הסוכנות ומשרד החקלאות.

אמש בחצות שוחררו 28 חברי משואה ונדרשו להתייצב הבוקר שוב בבית המעצר קישון שליד חיפה.

שרים במפלגת העבודה התערבו למענם וכן פעל למענם ראש המועצה האזורית בקעת הירדן ישראל נדיבי.

הבוקר יוגשו נגדם כתבי אישום על הפרת סדר.

ראה גם עמ' 3.

מושבניק נעצר במהלך ההפגנה במשואה. צילום: דן לנדאו

בנק ישראל ישחרר לבנקים נזילות בכ־250 מיליון שקל

הממשלה תתבקש לאשר הקלה בשיעורי הנזילות

מאת דוד שריבים, סופר „דבר"

הממשלה תתבקש לאשר ביום ראשון הקרוב להעשיר לבנקים נזילות בכ־250 מיליון שקל, זאת באמצעות הורדת שיעורי הנזילות על הפקדונות השקליים של הבנקים בבנק ישראל בכ־5 אחוזים.

בבנק ישראל יקבעו היום את היקף ההפשרה המדוייק, זאת לאור צרכי הנזילות של הבנקים והיקף הקדמת התשלומים שקבע מצידו משרד האוצר לבנקים.

יצויין כי סביב הפשרת כספי משרד האוצר לבנקים, על הפקדות שהיו צריכות להשתחרר בסוף חודש מאי, התעוררה מחלוקת בין החשב הכללי באוצר לבין הבנקים.

החשב הכללי באוצר ביקש לשחרר כספים אלה ב־14 לחודש מאי ללא מדד חודש אפריל, הצפוי בשיעור של 3 אחוזים. הבנקים מתנגדים לכך ודורשים לקבל את מלוא הצמדת מדד חודש אפריל.

הפשרת הנזילות המוניטארית, שתובא לאישור הממשלה ביום ראשון הקרוב נועדה, ביחד עם הקדמת פריונות של הפקדות הבנקים באוצר להקל על מצוקת הנזילות הבנקאית, שהוערכה בסכום של כ־400 מיליון שקל, ללא צעדי ההפשרה.

מצוקת הנזילות הבנקאית הינה תוצאה של ספיגת כספים מוגברת מצד הממשלה בחודש אפריל, שנעשתה כהכנה לקראת ההפשרה, שבינתיים מתעכבת, של כספי הסיוע ל„סולל בונה" וקופת חולים.

שיעור הלומדים מדעים מדוייקים גבוה בקרב ערבים לעומת יהודים

ירידה כללית במספר הלומדים ופונים לעסוק בהנדסה, אלקטרוניקה, מדעי הטבע, פיסיקה וטבע

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

תלמידי תיכון ערביים לומדים מדעים יותר מתלמידי תיכון יהודיים.

מספר תלמידות תיכון ערביות הלומדות מדעים גדול פי שניים ממספר התלמידות היהודיות.

כך עולה מנתונים שהוצגו אתמול בפני מחנכים ונציגי משרד החינוך ביום עיון שנערך בבית הספר להנדסאים ברמת אביב.

לפי הנתונים שהוצגו על ידי אורי אבנר מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתברר שבשנה שעברה למדו בחינוך היהודי בכיתות י"ב, מדעים ומתמטיקה ברמה מוגברת, 31.8 אחוז מהבנים ו־19 אחוז מהבנות. בחינוך הערבי למדו מתימטיקה ומדעים ברמה מוגברת 44 אחוז מהבנים ו־38.2 אחוז מהבנות.

תלמידי י"ב יוצאי עדות המזרח למדו מדעים ומתמטיקה פחות מכל קבוצה אחרת (רק 19 אחוז).

נתונים נוספים מוכיחים ששיעורי הנשים המקבלות תואר ראשון במדעי הטבע ירד בעשר השנים האחרונות מ־17 אחוז ל־13 אחוז. שיעור הנשים שקיבלו תואר ראשון בהנדסה לא עלה בעשר השנים האחרונות והוא עומד על 3.6 אחוז בלבד.

רוב תלמידות בתיה"ס המקצועיים (49 אחוז) בוחרות במקצוע הפקידות ורק 2 אחוז באלקטרוניקה. בחינוך העל־תיכוני 59.77 אחוז פונות להוראה ורק 12 אחוז פונות להנדסה וטכנאות.

משתתפי הכינוס היו מאוחדים בדעה שאם לא יינקטו בדחיפות פעולות מכוונות לעידוד בנות לבחור בלימודי מדעים ומתמטיקה ברמה מוגברת, לא תוכל ישראל להגדיל את מספר אנשי המדע, המהנדסים וההנדסאים בשנים הקרובות.

صكا عن الأصل

משרד המשפטים של ארה"ב מטפל לאיטו בעניין ולדהיים

צריך להחליט אם למנוע כניסתו לארה"ב

מאת אמיר אורן, סופר "דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). – המלצת ראש הלשכה לחקירות מיוחדות (משפטי הנאצים) במשרד־המשפטים האמריקאי לאסור על כניסת קורט ואלדהיים לארה"ב מטופלת באיטיות רבה בדרגי המשרד.

יש "סיכוי סביר" שהחלטת שר־המשפטים אדווין מיז אם לקבל את המלצת ניל שר תימסר עוד קודם לסיבוב־הגמר של הבחירות לנשיאות אוסטריה, בעוד כחודש – כך אמר אתמול דובר המשרד פט קורדון.

ב־10 הימים שמאז פירסומה, הגיעה המלצת שר רק לממונה הישיר עליו, סגנו של ראש האגף הפלילי סטיבן טרוט. לאחר שתימסר חוות־דעתו של הסגן, יעיין בה טרוט, ורק בעקבותיו מישנהו של מיז – ולבסוף גם מיז עצמו.

לדברי קורדון, אפשר שמיז יאשר את המלצת שר גם אם דרגי הביניים יסתייגו ממנה, ואפשר שיפסוק בניגוד לה, גם אם יסמכו ידיהם עליה.

מחאה על תמיכת קוהל בוולדהיים

מאת סופר "דבר"

מחאה הושמעה על תמיכת הקנצלר המערב־גרמני, הלמוט קוהל, במועמדותו של ד"ר קורט ואלדהיים לנשיאות אוסטריה, והובעה בסמינר המשותף של הנהגת הנוער העובד והדור הצעיר של ברית האיגודים המקצועיים המערב־גרמניים, הנערך בימים אלה בתל אביב.

בסמינר, המקיים את מושבו השנתי העשירי, משתתפים 15 איש מכל צד: בראש המשלחת הגרמנית עומד קלאוס וסטרמן, מזכיר הנוער של ברית האיגודים. בצד הישראלי מלווה את המשלחת, שהיא אורחת הנהגת הנוער העובד, דוד פראן מהמחלקה לקשרי חוץ של ההסתדרות.

מקום חשוב בסמינר תופס הנושא הפלשתיני. האורחים הגרמניים, התומכים בפתרון צודק לעם הפלשתיני, שמעו קשת רחבה של דעות מיאיר אבו זיאר, ראש עיריית נצרת, התומך באש"ף ומנציגים המזוהים עם גוש אמונים.

נשיא הסינאט של ליבריה הביא מסר מסמואל דאו

מציע סחר ישראלי־ליברי־אמריקאי משולב

ראש הממשלה שמעון פרס, קיבל אתמול בלשכתו בירושלים את נשיא הסנאט של ליבריה מר בנץ ראנסי.

הסנאט הינו בית הנבחרים החשוב שבליבריה ונשיאו מר ראנסי הוא האיש שעומד מאחורי חידוש יחסיה של ליבריה עם ישראל.

נשיא הסנאט הליברי הביא לראש הממשלה מסר ממנהיג ליבריה, סמואל דאו. הנקודה המרכזית במסר של דאו – פיתוחו של משולש אמריקאי־ישראלי־ליברי. העובדה שהדולר האמריקאי הוא המטבע הרשמי בליבריה – מקלה על אפשרויות התקשרות והפרוייקטים המשותפים בין שלוש המדינות.

בין אפשרות שיתוף הפעולה – הפקה של משאבים טבעיים בהם התברכה ליבריה כגון גומי ועפרות ברזל ומגזר סיוע ישראלי בייעוץ חקלאי לליבריה על בסיס עסקי.

נגה מנהלל נישאת לראז'ו הפליט ההונגרי חסר הארץ

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בעמק

חתונה יוצאת־דופן תיערך מחר בערב בחצר משפחת חנה ומנחם דרומי בנהלל: בתם נגה (29) תינשא לראז'ו רץ־ערק, פליט הונגרי המרצה עונש מאסר ארבע שנים בכלא איילון לאחר שנמצא אשם בהברחת מכוניות ובכניסה לארץ בדרכון מזויף.

רץ ערק מהצבא ההונגרי ועזב את מולדתו לפני כ־10 שנים ומאז שוטט ברחבי העולם בניסיון להיקלט באחת מארצות המערב, אך כולן סירבו לו. הוא גם ניסה להתקבל לשורות לגיון הזרים הצרפתי, אך לשווא. משום כך הידרדר לפלילים, "לצרכי מחיה" עד שהגיע לישראל בדרכון מזויף כתייר אך נתפס, כאמור, גם כחשוד בהברחת מכוניות.

לאחר שנכלא, פורסם סיפורו בעיתונות וכך הכירה אותו נגה המתגוררת כיום בתל־אביב ועוסקת באמנות. "פניתי בבקשות לעזור לו, כמו שעשו אנשים רבים אחרים, וכך נוצר הקשר בינינו", סיפרה אתמול. "גו, לא היתה אהבה ממבט ראשון, אבל מצאנו חן זה בעיני זה. בסך הכל באתי לשאול אותו אם הוא זקוק לעזרה ומצאתי בחור מדוכא ופסימי". לדברי נגה גם כיום אין מדינה המוכנה לקלוט אותו. "אם יגרשו אותו מהארץ, יהיה רע ומר לשנינו". נגה וראז'ו מדברים ביניהם אנגלית, ולדבריה הוריה וידידיה קיבלו את בעלה לעתיד בחמימות רבה.

היום עומד ראוז', שהוא טכנאי־אלקטרוניקה במקצועו, לצאת לחופשה בת 72 שעות מכלא איילון ובמהלכה תיערך החתונה בנהלל. את ירח הדבש יעשו בני הזוג אצל הורי הכלה וימשיכו אותו לאחר שראוז' ישתחרר מהכלא בעוד שבעה חודשים, אם תנוכה תקופת מאסרו האחרונה על התנהגות טובה.

על החתונה החליטו השניים רק כשבוע שעבר לאחר שאושרה לאסיר חופשה קצרה. לפיכך, אומרת נגה, עדיין לא החליטו מה יעשו כשישתחרר ראוז' מן הכלא. לחתונה הוזמנו כ־150 איש, ידידי המשפחה וחברי האגודה לזכויות האזרח המטפלים בעניינו של הפליט ההונגרי בארץ.

משקיפים בבחירות בבאנגלאדש: "זוהי טראגדיה לדימוקרטיה"

דאקה, באנגלאדש (א.פ.). – שלושה משקיפים בריטים, שהגיעו השבוע לפקח על מערכת הבחירות בבאנגלאדש, אמרו אתמול, כי מערכת הבחירות האלימה, שבמהלכה מצאו את מותם 12 בני־אדם, היתה "טראגדיה לדימוקראטיה".

השלושה – חבר בית הנבחרים מארטין בראנדון, הלורד דייוויד אנאלס והעיתונאי דייוויד ליי – אמרו כי "הפגמים העיקריים, שגרמו את מירב ההפרעות בבחירות, היו אנשי מפלגת הג'אטייה של הנשיא מוחמד ארשאד".

ארשאד עצמו הצהיר לפני הבחירות, כי ההליכה ההמונית לקלפיות היא "שלב הכרחי בדרך לסיום המשטר הצבאי" שכפה הוא על המדינה לפני ארבע שנים".

אולם, לפני היסגר הקלפיות, ביום ד', האשימו שתי מפלגות אופוזיציה את ארשאד ואת מפלגתו במעשי הונאה נרחבים ובפעולות אלימות, לאורך כל מערכת הבחירות.

האסינה וואג'ד, מנהיגת מפלגת האופוזיציה העיקרית, "ליגת אוואמי", אמרה לכתבים, כי במעשי האלימות ברחבי המדינה נהרגו לא פחות מ־25 בני־אדם. בהודעה הממשלתית הרשמית דובר אך על 12 הרוגים.

וואג'ד ועבאס עלי חאן, איש המפלגה הפונדאמנטאליסטית האיסלאמית "ג'מעעת־א־איסלאמי", האשימו ביום ד' את מפלגת השלטון בזיוף מאסיבי של תוצאות הבחירות. חאן אמר, כי הוא מוציא את מפלגתו מן הבחירות לאלתר.

תוצאות הבחירות היו בלתי־ברורות, משום שספירת הקולות הושלמה רק ביחס למחצית מ־300 המושבים בבית הנבחרים, וההודעות הרשמיות שבו ושינו את התוצאות פעמים רבות, כלפי מעלה ומטה כאחת.

שלושת המשקיפים הבריטים אמרו במסיבת עיתונאים מיוחדת שכינסו בדאקה הבירה, כי בעת ביקוריהם בכ־35 קלפיות, ראו במו עיניהם זיופים במניית הקולות, הפחדות מצביעים, השתלטויות של בריונים על קלפיות ואנשים שעמדו בתור להצבעה, אחרי שהעידו שכבר הצביעו קודם במקומות אחרים.

"מערכת הבחירות הנורמאלית, המבטיחה בחירה חופשית לכל, נהרסה עד היסוד", אמרו השלושה בהצהרתם הכתובה. בהצהרה נאמר, כי אנשי מפלגת השלטון "הם הם האחראים לכך שמה שאמור היה ועשוי היה להיות שיבה היסטורית לשלטון דימוקראטי בבאנגלאדש נעשה טראגדיה לדימוקראטיה".

שלושה המשקיפים זומנו לבאנגלאדש מטעם "הוועדה העממית לבחירות חופשיות". השלושה תיארו את עצמם כ"משקיפים בלתי־משוחדים" והעידו על עצמם, כי "עשו את מלאכתם בקפדנות".

הלורד אנאלס, שהיה בעבר ציר בבית הנבחרים מטעם ה"לייבור", אמר במסיבת העיתונאים, כי מה שראו עיניו בבחירות בבאנגלאדש "אינו יכול להיות תוצאה נאמנה של רצון העם, אלא במקרה".

הנשיא ארשאד, שפיזר את בית הנבחרים ב־1979, אחרי שתפס את רסן השלטון במדינה, כבר הודיע בעבר על קיום בחירות, שלוש פעמים, אולם בכל פעם בוטלו הבחירות, אחרי שמפלגות האופוזיציה קראו לעם להחרימן.

שגריר איטליה החדש, באר־בוני, הגיש ביום ה' את כתב האמנתו לנשיא חיים הרצוג בטכס הגיני שהתקיים בלשכת הנשיא בירושלים.

הועדה המקומית לתכנון ולבניה העיר חיפה

הודעה על־פי סעיף 149, לחוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בקשה על ידי מר שלמה כהן – לאשר תוספת בניה ברח' שטריקר לוין מס' 6, חלקה 41 בגוש 10838 שכונת הדר.

הבקשה כרוכה בהקלות הבאות:

1. עודף שטח בניה למגורים של 25 מ"ר מעל למותר.

2. קומה נוספת מעל למותר.

אפשר לעיין בבקשה במחלקה לפיקוח על הבניה בבנין העיריה, רחוב ביאליק 3, חיפה, בימים א', ב', ג', ה', בין השעות: 08.00–11.30.

המעונין להגיש התנגדות לבקשה, ימציאה לפי הכתובת דלעיל, תוך שבועיים ביום פרסום זה.

איתמר יעביץ
מהנדס העיר

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	23–8	גשום
באז' איירס	20–9	מעונן
הלסינקי	21–13	בהיר
הונג קונג	28–24	בהיר
וינה	23–12	מעונן
לונדון	18–11	בהיר
טוקיו	26–15	בהיר
סרטגמי	20–15	מעונן
יוהנסבורג	22–7	בהיר
לונדון	14–8	מעונן
ליסבון	13–10	מעונן
מאדריד	19–5	בהיר
מונטריאול	14–7	מעונן
ניו־יורק	25–12	מעונן
סאן פאולו	20–17	מעונן
פאריס	15–7	מעונן
פרנקפורט	16–10	מעונן
ציריך	14–9	גשום
ריו דה ז'נרו	33–20	גשום
שטוקהולם	23–14	בהיר
שיקאגו	20–14	בהיר

swissair

דבר DAVAR دافار

מאוחד עם למרחב

העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מנהל כללי: אהרן קראוס

המו"ל – "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 281860, 298032

סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים, המערכת: רח' המלך מלר 16 בית מאוזיה קומה ב'
טל. 222451, 222353, 241306/7
המינהלה: רח' הלל 16, טל. 231251
חיפה, רח' הנביאים 27 טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

חוטפי האניה "אקילה לאורו" מאחורי סורג ובריח בבית משפט ברומא

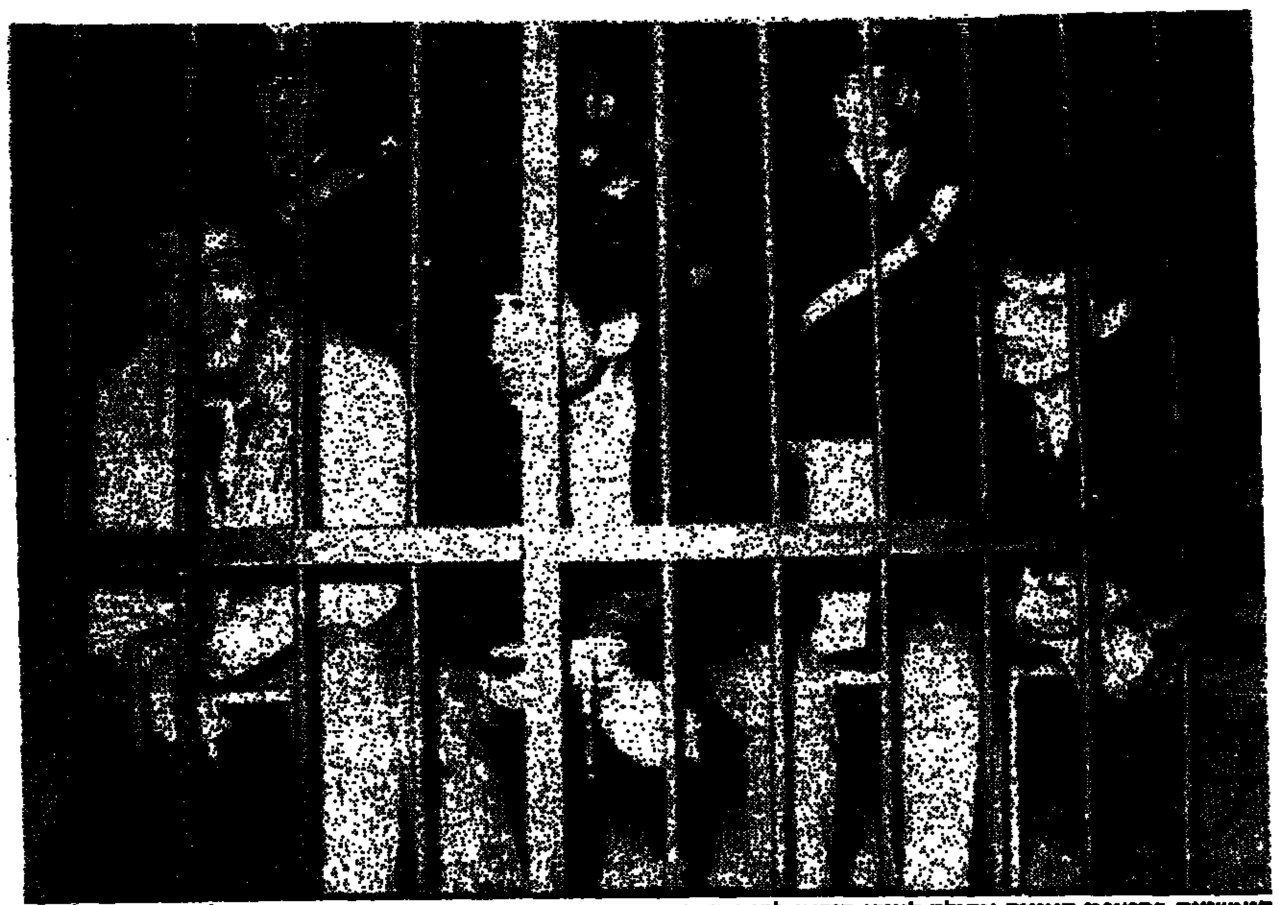

הנאשמים בחטיפת האוניה אקילה לאורו הובאו לבית משפט ברומא. האשמה שהוגשה נגדם – אחזקה בלתי חוקית של נשק. משפטם החל אתמול בבוקר. צילום אי.פי.

קבוצת משתכנים ביקרה במחנה קנדה מתנחלים שהפגינו פונו ע"י המשטרה

1000 משפחות של פליטים כבר מתגוררות במחנה המשוקם

מאת דני צדקוני, סופר "דבר" ברפיח

32 מתנחלים רובם תלמידי ישיבת ההסדר ימית בנות הקליטה שברצועה, יעמדו לדין לאחר שאתמול ניסו להקים התנחלות הפגנתית בתל אישחון ברפיח. הם הפגינו במחאה על מדיניות הממשלה כלפי ההתיישבות ברצועה וכנגד שיקום פליטי שכונת קנדה באותו מקום. לצבא היו ידיעות מוקדמות על כוונת המתנחלים שהגיעו לתל לאחר חצות. כח של חיילים ושוטרים פינה אותם משם תוך 25 דקות לתחנת המשטרה ברפיח, ממנה שוחררו לאחר שנחקרו.

קבוצה של 21 גברים וארבע נשים משכונת קנדה ביקרה אתמול בתל. ליוו אותם סגן ראש המינהל האזרחי אלוף משנה עמי נגר, מפקד מבצע קנדה רפי שדה וקצין קישור בדרגת סרן.

לפליטים שהוסעו לתל שנסמך על־ידי בית־הספר הוצג השטח שעליו הם יקימו את בתיהם החדשים והראו להם את השרותים, התשתית והמוסדות בשכונה, שבה מתגוררות כבר 1000 משפחות של פליטים שהועברו אליה ממחנות אחרים ברפיח.

בעוברם את הגבול בבוקר התכבדו על ידי אנשי המינהל האזרחי בקפה ובשורם מהשכונה כארוחת בוקר.

אחד הפליטים אחמד סלם, מורה במקצועו, סיפר שבשכונה שוררת אכזבה חמורה. מרים עלי שברחה לרצועה מרמלה במלחמת השחרור ושוכנת בשכונת קנדה אמרה כי "בעזרת האל ובעזרתי היא תקים את ביתה הרביעי בשכונה ומקוה כי מעתה יגיע סוף סוף אל המנוחה".

מפקד המבצע רפי שדה אמר כי בשבוע הבא לא יתקיים ביקור לרגל יום העצמאות.

סופר "דבר" מציין כי בזמנו שוקמו על ידי הממשל הישראלי 496 משפחות בשכונה. שמונה נותרו בצד הישראלי עם חציית העיר ב־1982 ולפי חישובי הישראלים נשארו בשכונה 486 משפחות. לפי מקורות המצרי מתגוררות בה עתה 763 משפחות. כעת יבדקו אם הגידול ב־277 משפחות נובע מנישואים בין בני המשפחות המקוריות או שמא משפחות זרות הגיעו לשכונה.

השוק האירופי משעה יבוא מזון מברה"מ

בריסל ("רויטר" ו"עתים"). – ועדת הניהול של השוק האירופי המשותף הפעילה את סמכויותיה כדי להשעות יבוא מזון ממזרח אירופה, בלי להמתין להסכם מוסדי של הממשלות החברות בשוק האירופי המשותף.

דובר של הועדה אמר כי הצעדים נועדו להפסיק יבוא של בשר טרי, בקר, צאן וחזירים שאולי נפגעו מקרינה מהכור הגרעיני בצ'רנוביל.

דרוש הסכם מכל 12 המדינות של השוק האירופי לחרם המוצע על מזון טרי אחר מברה"מ, פולין, הונגריה, צ'כיה, רומניה, בולגריה ויוגוסלביה.

שגריר ברה"מ בפריס יהיה סגן שר החוץ

הידוק שליטתו של דוברינין במשרד

מאת אמיר אורן, סופר "דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד לדבר). – מקורות סובייטיים מסרו אתמול ל"וואשינגטון פוסט", כי שגריר ברה"מ בפאריס יולי וורנצוב לא יתמנה לשגריר בוואשינגטון, כי אם ישוב למוסקווה, כסגנו הבכיר של שר החוץ אדוארד שווארדנאדזה.

וורנצוב נחשב מנאמני חבר מזכירות המפלגה הקומוניסטית הסובייטית אנאטולי דוברינין, ומינויו לצד שווארדנאדזה מתפרש כהידוק שליטתו המעשית של דוברינין בניהול יחסי ברה"מ עם ארה"ב. וורנצוב יחליף את גיאורגי קורנייקו, שיתמנה, כך נמסר, לסגנו של דוברינין.

חשש בכנסיה האתיופית מפגיעה בדיר־סולטאן

מודאגים שישראל תוותר למצרים

מאת יקיר צור, סופר "דבר" בירושלים

250 צליינים של הכנסיה האורתודוקסית האתיופית ביקרו אתמול במשכנו של נשיא המדינה חיים הרצוג והגישו לו עצומה הקוראת לנשיא להפעיל את מלוא סמכותו המוסרית כדי למנוע פגיעה בזכויות האתיופים במנזר דיר סולטאן בירושלים.

חששם של האתיופים הוא, שישראל תיכנע ללחץ הממשלה המצרית בשיחות טאבה ותמסור את מנזר המריבה לידיה של הכנסיה הקופטית־מצרית.

בכך, הם טוענים, ייגרם עוול היסטורי ל־30 מיליון האתיופים, הרואים במנזר זה את המקום הקדוש ביותר בשבילם.

בעצומה לנשיא המדינה אומרים הצליינים האתיופים, כי המנזר נמצא בידיהם לפחות 2000 שנה ועדות ראשונה בכתב על כך מצויה בזמן שהנציא הכליף השני כובש ירושלים עומר אבן אל חטאב בשנת 636.

חובבי כדורגל מרומניה ביקשו מיקלט בספרד

כאלף אוהדים הגיעו לסביליה

שניים עשר חובבי כדורגל רומנים ביקשו מקלט מדיני בספרד. בקשתם הועברה לטיפול ממשלת ספרד. האוהדים הגיעו לסביליה בקבוצה של כאלף איש מרומניה, כדי לצפות בשלושה [illegible] גביע אירופה לאלופות, בו גברה סטיאווה בוקרשט על ברצלונה.

כבר אחרי המשחק התייצבו השנים־עשר בתחנת המשטרה המקומית, בה בילו את הלילה.

כמו כן נודע על אוהדים רומנים נוספים שלא חזרו הביתה בטיסת השכר מסביליה, ועד עתה לא נמצאו עקבותיהם. בספרד סוברים שגם הם מבקשים לערוק למערב.

גטר מחשבים משווק מובחר

[illegible] גטר מחשבים זכה בתואר "המשווק המובחר של י.ב.מ. לשנת 198[illegible]". זוהי הפעם הראשונה [illegible] בשווק מחשבי [illegible] בכל אחת ממדינות אירופה.

בעקבות הבחירה ישתתף מנכ"ל גטר מחשבים מר ארי אלתרמן בכנס המשווקים המובחרים של י.ב.מ. שיתקיים במונטה־קרלו בחודש יוני שנה זו.

מלאה שנה לפטירת יקירנו

יונה גולומב ז"ל

אזכרה תערך בבית הקברות החדש חיפה, ביום א' ב' אייר תשמ"ו 11.5.86 בשעה 16.15.

הסעה מרבית בשעה 15.45, ומבית סולל בונה בשעה 16.00.

משפחות: גולומב, דגן, מנוסה, ביר, שניר

בן־ציון הורביץ
(שנה לפטירתו)

על מצבתו חרותות המילים "ראש העיר הראשון של רחובות" וזה אומר הרבה. כי תקופת הנהלתו של העיר נרשמה בקידום והנחת יסודות להתפתחותה לימים יבואו. הורביץ בא לארץ כחלוץ מאוקראינה והרובשקה השחורה שבה היה מופיע היתה העדות המובהקת לכך. החל בעבודת הטבק בגדרה שהתפרסמה בגידול זה ומשם לרחובות בה הגיע לעמוד בראש לשכת העבודה של ההסתדרות. מצב העבודה במושבה, חוסר העבודה לפועלים היהודים ובמיוחד בשנים 1924–31 הביא את הורביץ לחפש דרכים נוספות לתעסוקת פועלים והוא הקים משרד לקבלת עבודות חקלאיות, שהפך במרוצת השנים לחקל"ל וליכין־חקל"ל ולהקמת המשרד לעבודות ציבוריות בעיקר בנין ובבישים, שהפך לסולל־בונה בעיר והפכו לגורם חשוב לתעסוקה לפועלי המושבה. ידו של הורביץ היתה גם בהקמת משקי עזר לפועלי המושבות, שהפכו לגורם עזר בהכנסתו של הפועל במושבה.

בתקופת פעילותו הפכה רחובות לעיר המכשירה קבוצות וקיבוצים שעברו את רחובות ושימשה להם בית ראשון בדרך להתיישבותם. עם התפתחותה של רחובות הורביץ נבחר כחבר המועצה המקומית ולראשה וכאן החל השיא של פעילותו הציבורית, גם במלחמה האקטיבית להנהגת שיטת מיסים פרוגרסיבית, הקמת מוסדות ציבוריים והסתדרותיים וכלליים. כשם שדאג במסירות לקיבוצים ולמושבים שקמו באזורה של רחובות כך דאג גם לשכונת שעריים התימנית ולפיתוחה.

הורביץ הניח את היסוד של רשת הביוב לרחובות שחיסלה את בורות השופכים בחצרות הפרטיות. מסירותו היתה גם לענייני ההגנה במקום ועזרה להעשרת מחסן הנשק היפה שלה שעבר אחר כך לחטיבת גבעתי עם קום המדינה. גם בחייו הפרטיים שימש הורביץ יחד עם חברתו מניה ז"ל דוגמה בחינוך ילדיהם שהם חברים ותיקים בקיבוצים חמדיה וכנרה וגם בפיתוח משק ירקות, עצים ורפת פרות עם מחלבה קטנה בצידה.

רב היה פועלו בהקמת המפעל האזורי של תנובה, בית חולים קפלן המבורך, מפעל פרי תנובה ברחובות וכן הארץ בהקמת מכון ויצמן ובמקביל בהקמת הנהגת הגסיסות החקלאית ברחובות.

כמעט עד גיל 89 ראינוהו בעבודתו ליד הפרדס והבן של הסדיה ושוב בהבשלה שלו.

הורביץ לא דרך אחרי פרסומת, זה לא היה באופיו ולא בגאוותי, היה בן נאמן לתנועת העבודה ומפלגת פועלי א"י ומפלגת העבודה באחרונה וכמעט עד שנות חייו האחרונות כיהן כחבר מועצת סניף המפלגה ולמרות הגיל הקפיד להשתתף בישיבותיה. במסור ולהזמו לענייני ההסתדרות, מול כחות הימין ודאג במשכנו ולא נרגע עד שהותר למושב ברחובות גן־ילדים של אגודת אמהות עובדות ובתי ספר יסודי ותיכוני של זרם העובדים.

עזב את החיים בגיל שבו עבדו לעצמו כל חיים.

ב. מסמלמן

במלאות שלושים לפטירתו של בעלי, אבינו וסבנו היקר

גורטלר יוסף ז"ל

תערך אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון ב' באייר תשמ"ו, 11.5.1986, בשעה 4.00 בבית העלמין בכפר שלום.

המשפחה

קבוץ מעוז חיים

ביום הזכרון הכללי לחללי צה"ל

יום שלישי ד' אייר תשמ"ו, (13.5.86)

נתייחד עם זכר

חברינו ובנינו

שנפלו במערכות ישראל

עולים לבית העלמין בשעה 11.00

בית מעוז חיים

לחברי מושב נהלל ולמשפחה

אתכם באבלכם הכבד בהלקח

ארלוזורה ויצחק (בוקו) ז"ל

מושב בית שערים

ביום ראשון ב' באייר תשמ"ו 11.5.86

יום השלושים לפטירת חברנו

צבי זעירא ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו

בשעה 3 אחה"צ בבית הקברות ביגור.

המשפחה
ובית יגור

ביום חמישי ו' אייר תשמ"ו 15.5.86 יום השנה ה־21 למות

ישראל בר־יהודה ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו

בשעה 2.30 אחה"צ בבית הקברות ביגור

רבקה בר־יהודה
ובית יגור

אנו מודיעים בצער על מותם של יקירינו

צביה ביטמן
ארלוזורה ארדט
יצחק (בוקו) ארדט

שנהרגו בתאונת דרכים

הלוויות תתקיימנה היום יום ששי ל' בניסן תשמ"ו (9.5.86).

הלויתה של ארלוזורה ארדט תתקיים בנהלל בשעה 12.30.

הלוויותיהם של צביה ביטמן ויצחק ארדט תתקיימנה ביפעת בשעה 14.30 ותצאנה מבית התרבות

המשפחה ומושב נהלל
המשפחה ובית יפעת

עובדי מפלגת העבודה הישראלית

אבלים על מות חברם

יעקב ברוך ז"ל

ומשתתפים באבל המשפחה

לחברתנו בירקס ולמשפחה

אתכם באבל במות

האם

בית כברי

אנו משתתפים באבלו של חברנו לעבודה

שמעון טורג'מן

במות

אמו ז"ל

ומביעים תנחומנו למשפחה

בית זקוק אשדוד
ההנהלה וצבור העובדים

עיסקות חשאיות

רפעת אסד, אחיו השאפתן והמושחת של הנשיא הסורי האפז אסד מואשם לאחרונה, לא פחות ולא יותר, במכירת נשק לישראל ובמעורבות בתיווך עסקות נשק בין ישראל לאיראן. העיתון הלבנוני הפרו־עיראקי „אל־דוסתור" יודע לספר שכבר שנות השבעים ובראשית שנות השמונים היה רפעת שותף בחברה איטלקית בשם „קומיס" שעסקה ברכישת נשק מחברה איטלקית אחרת בשם „בוליסי" ובמכירתו אחר כך לסוריה, לאיראן, ללוב ואפילו לישראל. עוד יודע העיתון הלבנוני לספר – על בסיס תחקיר שערך לאחרונה כתבו ברומא – כי בראשית שנות השמונים הקים רפעת אסד חברה פרטית משלו באיי סיישל שהתמחתה בסחר בציוד אלקטרוני, אותו רכשה בדרכים עקיפות מישראל ומכרה לאיראן וסוריה. רפעת אסד עשה, לדברי העיתון, הון עתק מעיסקות אלה וכן מדמי העמלה שהוא קיבל עבור עיסקות הנשק שהיה מעורב בהן כשותף בחברה האיטלקית. לכל זה אין אישור ממקורות אחרים ולא מן הנמנע שמידע זה הוא חלק מהלוחמה הפסיכולוגית שמנהלת התעמולה העיראקית כדי להכפיש את שמם של אנשי מישטר הבעת' הסורי. בינתיים ממשיך רפעת אסד לשהות בגלות באירופה. כרגע אין סימנים שההון והעושר שהוא צבר במשך השנים במעשי השחיתות שלו מסייע בידו כדי לכבוש מחדש מקום בצמרת הסורית.

דן אבידן

פעמיים חדשות

בלשכתו של מנהל הטלוויזיה, חיים יבין, מתגבשת החלטה בדבר שידור שתי מהדורות חדשות בערב. הוספת מהדורת חדשות, אם אכן תאושר, תיכנס לתוקף בחודש הבא. לפי התוכנית המתגבשת יהיו שתי המהדורות בנות 20 דקות. הראשונה תשודר ב־8.30 בערב, השניה ב־11.

יעל אדמוני

רוטציה

הכתב הכלכלי של הטלוויזיה, עודד שחר, יתמנה מיום א' הקרוב לראש הדסק הכלכלי במקומו של חיים פלטנר. פלטנר, שכיהן בתפקיד זמן ממושך, יתמנה לראש מערכת החדשות בתל אביב (במקום נסים משעל היוצא בשליחות הטלוויזיה לוואשינגטון) וישמש גם כתב כלכלי בתל־אביב. הכתב לענייני תיירות, תחבורה ותקשורת איתן אורן יוצא לחופשה ממושכת, ורוני סביר המסקר את ההסתדרות יסקר גם את תחומיו של אורן. דניאל פאר מתמנה לראש דסק חדשות הארץ במקומו של צבי גורן, אשר יכין כתבות ל„יומן השבוע" ול„מבט שני". כן צפוי בקרוב מינויו של דן סממה ככתב לענייני מפלגות במקומו של דן רביב.

יעל אדמוני

שתקן

הממונה החדש על המחוז הצפוני במשרד הפנים, עמרם קלעג'י (בתמונה), מרבה בימים אלה להודות, ללחוץ ידיים, להעניק למברכים הרבים המטלפנים אליו ללא הרף ...לשתוק. האיש הצעיר (42), מושבניק ממושב ברק, המזוהה עם תנועת העבודה אך החובש כיפה ושומר מצוות, שמנויו המפתיע לתפקיד מאותו הפך הממונה לשעבר, ישראל קניג, למקורבה רב השפעה (ועוצמה) „עשה כותרות" – מעדיף שלא להתבטא עדיין באף אחד מהנושאים הנידונים בהם יצטרך לטפל: „אני מודע לרגישות הרבה של התפקיד" הוא אומר, „ולכן אני רוצה ללמוד, קודם, את הבעיות מבפנים..."

קלעג'י נבוך מאד מהלחץ הבלתי פוסק של אנשי התקשורת המבקשים ממנו להתבטא, מיד, על יחסו לאזרחים הערביים, לבעיית צווי ההריסה של המבנים הבלתי־חוקיים, ל„בעיה" הדמוגרפית בגליל ועוד נושאים „רגישים" שכאלה: „אני מעדיף לשתוק בינתיים" הוא חוזר ואומר. „מוקדם מדי לצאת בהצהרות..."

מסתבר שלא כל העתונאים משלימים עם שתיקתו: „יש כאלה", מספר עמרם, „שאינם חדלים לצלצל אל ביתי, במושב ברק, ולשאול את אשתי ואת ילדי מה אני חושב על הערבים".

יצחק מרידור

כעס ותעוב

ה„דיילי מייל" הלונדוני פרסם השבוע כמה מהמכתבים ששלח הדוכס מווינדזור לאהובתו האמריקאית ואליס סימפסון, לפני שנשא אותה לאשה והפך אותה לדוכסית מווינדזור. בין מכתבי האהבה והגעגועים מצויים גם כמה מכתבים בהם נותן הדוכס ביטוי לכעס והתעוב שחש כלפי המשפחה המלכותית, ובריטניה בכלל. באחד המכתבים הוא כותב: „אלוהים, כמה אני שונא ומתעב את הגורל. אני מקווה שיום יבוא, ואשוב לחזירים האלה, ואראה להם עד כמה היתה התנהגותם מחפירה". המכתבים נשלחו אל סימפסון ששהתה אצל ידידים בקאן, מחכה לגירושיה מבעלה השני.

פגישה

ארבעים בני נוער המזוהים עם מפלגת העבודה נפגשו אתמול עם ליובה אליאב (בתמונה) בבית המפלגה ברחוב הירקון. „עם המבוגרים לא מצאתי שפה משותפת אבל אתכם אני יכול לדבר" אמר אליאב וסיפר ששמונה שנים לא דרכה כף רגלו בבית המפלגה. הצעירים שאלו את אליאב מה עושים עם השלום עם מצרים וכיצד יש לטפל במתחים הבינעדתיים ובין דתיים לחילוניים. בתשובותיו אמר אליאב שכיום מי שרוצה להזדהות עם מפלגת העבודה צריך לדגול בשלום, בפשרה טריטוריאלית ובסובלנות חברתית.

יעל פישביין

מתכוננים

היפנים עסוקים בהכנות לקראת ביקורם של הנסיך צ'ארלס והנסיכה דיאנה ביפן. פריטי לבוש ואיפור „נוסח דיאנה" כבר הפכו שם ללהיט. בין השאר אפשר למצוא נשים יפניות המודדות על רגליהן (והעירות בדרך־כלל) נעליים כדוגמת נעלי הנסיכה ובחנויות התמרוקים נמכר קרם איפור מיוחד המבטיח למשתמשות בו עור פנים בצבע עור פניה של הליידי הנערצת.

ברכה

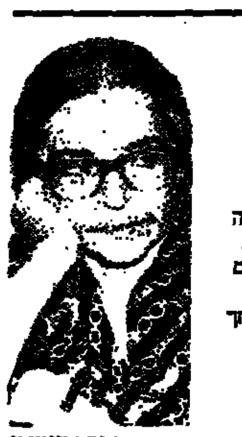

נשיא המדינה חיים הרצוג, שיגר אתמול ברכה ליום הולדתה ה־55 של אידה נודל (בתמונה) כה הלשון: „לאידה נודל היקרה, ביום הולדתך שלוחה בשם עם ישראל באהבה ברכת חזק 'אותהו את ה' לאלפי רבבה'. נאים אנחנו בך. יהיה נא מופת מאבקך, ועוז רוחך ללפיד אור שיצית ברבבות אלפי ישראל בברה"מ, את שלהבת האמונה והדרור.

מובה ציטוקי

מנערים אבק

במסגרת מבצע חזרה לעקרונות מגילת העצמאות, תקיים תנועת „מענה" – מטה־על נגד גזענות – ביום א' הקרוב סקר רחוב בבאר־שבע בהשתתפות מאות תלמידים מישובי הנגב. בסיומו של הסקר שייקרא „הבה ננער את האבק ממגילת העצמאות" תערך עצרת רבת משתתפים בהשתתפות שר האנרגיה משה שחל וממלא מקום ראש עיריית באר־שבע משה זילברמן. פנייתם של אנשי „מענה" לחברי כנסת מהליכוד להשתתף באירוע נידחתה מסיבות שונות. שר התיקשורת לשעבר מרדכי ציפורי, אשר נענה לפנייה, הגיב: „חברי הכנסת מהליכוד שכחו... את... הבסיס האידיאולוגי של תנועת ז'בוטינסקי ואינם מכירים במחשבות המאבק אותו אתם מקיימים".

צחי בר מאיר

אסיר מעצבן

איוואן דמיניוק יבוא היום לדיון בהארכת מעצרו בפעם הרביעית. במהלך השבוע האחרון הוא הצליח „לעצבן" כמה מאסירי הכלא שבו הוא כלוא לאחר שהתברר להם כי בעת קיום טקס לציון יום השואה והגבורה התנהג באופן טבעי לגמרי וכשהסוהרים נעמדו בעת השמעת הצפירה, המשיך הוא לשבת במקומו בתא. אף שמתלונות תאו נשמעו קטעים של המשורר אבא קובנר והוקראו מכתבים של פרטיזנים, הוא לא ייחס לכך כל חשיבות מיוחדת ושמר על איפוק מרבי.

נתן רזני

במצעד

להקת הג'אז של תיאטרון „פרגוד" הירושלמי תשתתף בפסטיבל ג'אז בין־לאומי שייערך בחודש הבא בסקרמנטו שבאה"ב. זו הפעם הראשונה בה מוזמנת להקה ישראלית להשתתף בפסטיבל מסוג זה. הפסטיבל, שייחודו במוסיקת דיקסילנד, הוא הגדול בעולם ומשתתפות בו עשרות להקות ג'אז מרחבי העולם. הן מנגנות במצעדים, תוך כדי נסיעה במכוניות, ועל מרפסות הבתים. להקת הג'אז של „פרגוד", המנגנת יחד זה שבע שנים, תיקח חלק במצעד הפתיחה של הפסטיבל. היא תצעד בבגדי ייצוג ותנגן יצירה מוסיקלית ישראלית בסגנון דיקסילנד. כמו כן תשתתף הלהקה באירועי יום העצמאות הנערכים על־ידי הקהילה היהודית המקומית.

חברי הלהקה הם בורים גאמר ומאיר שפייזר המנגנים, שניהם, בסקסופון ובקלרינט, מיכה מרקוביץ על התופים, ויקטור פוטרוב – קונטרבס, אבי אדריאן – טרומבון וז'אן קלוד ג'ונס – בנג'ו.

יעל אדמוני

בכורה לסרט הישראלי „נאדיה" העוסק בבעית צעירים יהודים וערבים התקיימה אמש בסינמטק הירושלמי בנוכחות נשיא המדינה חיים הרצוג ורעייתו ובהשתתפות יוצרי הסרט ושחקניו. בטרם ההקרנה ניגש הנשיא לברך את השחקנים חנה אזולאי, יובל בנאי, מאיר בנאי ובמאי הסרט אמנון רובינשטיין.

בתצלום: הנשיא עם צוות השחקנים של „נאדיה"

המדור נערך היום על־ידי עירית נחמני

ייאוש במושב משואה: ארגון הקניות סגר את הברז. למושב המצליח חוב של 3 מיל' דולר

אתמול סגרו את הכביש בטרקטורים ובצמיגים בוערים באש

חיילים מפנים את אחד המפגינים. ילדיו מסתכלים. צילום: דן לנדאו

מאת אוריאל בן עמי

מושבניקים חסונים בבגדי עבודה יושבים על כביש הבקעה החוסמים אותו באש. אין להם עוד מה להפסיד.

מושב משואה, מהמצליחים ביותר במושבי הבקעה, שקוע בחובות של שלושה מיליונים דולר, ואין מהיכן להחזירם. שלשום סגר להם ארגון הקניות את הברז האחרון: את צרכניית המושב. מעתה אין להם גם אפשרות לקנות אוכל.

איננו מאמינים עוד

ב־7.15 בבוקר הם חוסמים את כביש הבקעה בטרקטורים, בעגלות זרדים ובצמיגים בוערים. מדובר באנשים שאינם מאמינים עוד לאיש. שי טלמור מספר על 10 אגורות לקילו אבטיח שהוא מגדל כאן בתום המעייק. בשוק הכרמל מוכרים את האבטיחים שלו במחיר הגבוה פי עשרה. המושבניקים של משואה אומרים שכל הזמן מברברים להם בראש עם כל מיני הבטחות, אבל שום דבר לא יוצא מזה. לכן החליטו לצאת לכביש. הם אינם כאלה הרגילים לצאת להפגנות, אבל הפעם כבר לא יכלו להבליג.

במכשיר הקשר של הצבא מודיעים למפקד האיזור על חסימת הכביש. המפקד שואל למה הוא עוד לא הספיק להכיר את השבר בחקלאות של בקעת הירדן. כל המושב – גברים, נשים וילדים שלא הלכו לבית הספר – יושב כאן על הכביש.

מפקדי הצבא מתלבטים. יותר מחמש שעות נשאר כביש הבקעה חסום בידי חברי משואה. לבסוף מחליטים בצבא לפנות בכוח. הני תוכה ראש ועד ההנהלה מבקש מהחברים לא לנהוג באלימות. הוא מנחה אותם להתפנות בידי המשטרה, אך לא להפעיל כוח. הם לא יתפנו מרצון מכביש הזה.

חיילים נבוכים

אלוף פיקוד המרכז מוריד פקודה למפקד האיזור לפנות אותם.

פלוגות צנחנים נשלחת למקום. חיילים צעירים נבוכים תופסים את המושבניקים בידיהם וברגליהם ומובילים אותם לניידות המשטרה.

מפקד האיזור מכריז על ציר התנועה הפתוח הזה כעל שטח צבאי סגור. בדרך זו הוא מקווה שהציבור לא יידע שהצבא במדינת ישראל מפנה מושבניקים מיואשים. המושבניקים רוחשים שנסים זווילי, ראש מחלקת ההתיישבות, יגיע אליהם עוד היום. אומרים שזווילי יגיע רק מחר. „אם כך", הם אומרים, „נחכה לו כאן על הכביש עד מחר".

סירוני הצנחנים נראים, כאמור, נבוכים מאוד בפינוי המושבניקים והזיקות הרבים הפזורים על הכביש. חייל מספר שהוא מושבניק בעצמו. קשה לו להתמודד עם מציאות זו שבה הוא צריך לפנות חברי מושב מן הכביש.

לוי תופס טרמפ

השר דוד לוי ממהר לתופס טרמפ על הפגנה זו. הוא מפרסם הודעה, שהתברר שלא היתה נכונה, שלפיה הסכימו המושבניקים להתפנות מרצון לאור הודעתו שיפגוש אותם היום במושבם. אבל חברי המושב בעצבן באמת, בניגוד להודעתו של השר לוי. אם לא ישוחררו הבוקר יפגוש לוי את נשות המושב שנותר עזוב ללא גברים.

תושבי משואה חוסמים את הכביש בזרדים בוערים. צילום: דן לנדאו

אגד מתנגד להרס התחבורה הציבורית

אתמול פורסם בכלי התקשורת, כי בשבוע הבא יוזלו מחירי הדלק בשיעור של כעשרה אחוזים. במקביל יש כוונה להעלות את מחירי הנסיעה בתחבורה הציבורית.

התרענו על כך בגילוי דעת שפורסם בשבוע שעבר ואנו חוזרים ומתריעים, כי צעד כזה יהיה משגה חמור מנקודת הראות הלאומית הכוללת.

שר התחבורה חיים קורפו ואנשי משרדו מתנגדים להעלאת תעריפי התחבורה הציבורית. הם יודעים היטב, כי עידוד צריכת דלק ושימוש ברכב פרטי יביאו במהירות לסתימה מוחלטת של עורקי התחבורה, להרעה בשרותים לציבור לאובדן מיליוני שעות למשק הלאומי ויחייבו השקעות בתשתית של מיליארדי שקלים - עשרות מונים יותר מהסובסידיה שהממשלה רוצה לחסוך על ידי העלאת התעריפים.

כמונו, גם הם טוענים, שאין להעניש את הנוסעים בתחבורה הציבורית ולהטיל עליהם מס נוסף בצורת תעריף מעוות. **להיפך - אם אכן יוזלו מחירי הדלק, יש להביא לכך שגם הנוסעים בתחבורה הציבורית יהנו מהוזלה זו ובכך תישמר העדפת התחבורה הציבורית על פני השימוש ברכב פרטי** - דבר שהוא אינטרס לאומי מובהק ומוצהר.

אנו חוזרים וקוראים למקבלי ההחלטות ולציבור כולו לפעול למניעת הטעות החמורה של העלאת תעריפי הנסיעה בתחבורה הציבורית, לפני שיהיה מאוחר מדי!

מזכירות אגד

<u>עדיין אין הסדר בחיפה</u>

דתיים מבקשים צו לעיכוב הקרנת סרטים

חיפה (ע). – חוגים דתיים הגישו ביום ה' ערעור לבית המשפט המחוזי בחיפה ומבקשים צו מיידי לעיכוב הקרנת הסרטים בלילות שבת בחיפה.

המערערים טוענים, כי שופט השלום טעה בכך שלא קיבל את הטענה שהקרנת סרטים בלילות שבת מהווה מיטרד ליחיד ומהווה נזק נפשי, שגם הוא מיטרד.

המערערים קובלים, כי לא רק נזק גופני מהווה מיטרד.

בערעור נטען עוד, כי יש הפרה של הסכם הסטאטוס קוו ולפיכך מבקשים הם מבית המשפט המחוזי לקבוע כי הציבור הדתי בחיפה זכאי לדרוש לקיים את הסכמי הסטאטוס קוו, טענה שבית משפט השלום דחה כאמור.

עוד נטען כי ישנה הפרה של חובה חקוקה המתייחסת לחוק שעות עבודה ומנוחה ולחוק עזר עירוני לחיפה, בדבר פתיחת עסקים וסגירתם. הטענה שלהם היא כי חוקים אלה נועדו לקבוע את יום השבת כיום מנוחה. המבקשים טוענים עוד כי מכיוון שהקרנת הסרטים בלילות שבת גורמת לחילול שבת, זכאים הם לדרוש מבית המשפט שיינתן צו המונע הקרנת סרטים בלילות שבת בחיפה.

ההפגנות בעד ונגד הקרנת סרטים בלילות שבת בחיפה בוטלו, לאחר שנציגי החוגים הדתיים בעיר ונציגי המשמרת הצעירה של המערך – רצ ומפ"ם נענו ביום חמישי לבקשת מפקד המחוז הצפוני ניצב שאול לוי. מפקד המחוז הצפוני של המשטרה זימן אליו את נציגי הצדדים בעקבות „ישיבת פיוס" שכינס ראש העיר אריה גוראל ביום ד' במטרה למצוא פתרון לסכסוך.

הצדדים נענו לפנייתו של מפקד המחוז הצפוני והחליטו לבטל את הבקשות לעריכת הפגנות בליל שבת, מתוך מגמה לאפשר לצדדים להגיע להידברות ולשמור על הסדר הציבורי.

מסתיים שלב ראשון בדיור לאתיופים

פונו משפחות שגרו בבתי מלון

מאת יקיר צור, סופר „דבר" בירושלים

משרד הקליטה בתיאום עם הסוכנות היהודית יתחילו בקרוב בדילול הדירות במרכזי הקליטה של עולי אתיופיה בהם מתגוררים כיום לעיתים יותר ממשפחה אחת בדירה.

סיכום זה הושג השבוע בלשכתו של מנכ"ל משרד הקליטה, מאיר שמיר בתום השלב הראשון בתוכנית קליטת הקבע של עולי אתיופיה – סיום פינוים של העולים מבתי המלון.

בשלב השני של התוכנית יפונו לגמרי מספר מרכזי קליטה ויועברו כ־300 משפחות למגורי קבע. בשנת התקציב 86/87 יעברו בסה"כ כ־500 משפחות ממרכזי הקליטה אל מגורי הקבע ובנוסף להן יפונו עולים מכל מסגרות המעבר לדירות זמניות שיעמדו לרשות משרד הקליטה במסגרת של איחוד משפחות.

בתום שנת התקציב הבאה יחל משרד הקליטה בפינוי חלק ממרכזי הקליטה הארעיים. חלק ממרכזים אלו יהפכו למגורי קבע. כיום מתגוררות כ־880 משפחות עולים מאתיופיה במרכזי קליטה כאלה.

אי־הסתגלות על רקע ממפגש תרבויות

בסמינר לבעיות נפשיות של אתיופים

מאת יוסקה הרניש, סופרת „דבר"

בעיות נפשיות של נוער אתיופי בישראל יועלו לדיון בסמינר מיוחד שייערך במסגרת הקונגרס העולמי של האגודה הבין־לאומית לעובדים עם ילדים קשי־הסתגלות, שיתקיים בירושלים בסוף החודש בהשתתפות 300 מומחים, מחציתם מ־16 מדינות, רופאים, פסיכיאטרים, פסיכולוגים, עובדי שיקום, עובדים סוציאליים.

ד"ר עמנואל חיגר ופרופ' שמואל סיאנו מהוועדה המארגנת אומרים כי הבעיות של חלק מהנוער האתיופי בארץ מתבטאות באי־הסתגלות על רקע „בוזת תרבותית" שגרמה כתוצאה ממפגש בין שתי תרבויות. למרות הניסיון הרב שהצטבר בחברה הישראלית מקליטת עליות בעלות רקע שונה, שוב נעשית פגיעה בזהות התרבותית של העולים הארץ, לדעתם, עזרה בסגירת פערים של מספר דורות.

ניצחון לעבודה ושינוי בבחירות הסטודנטים

הימין זכה ב־30% מהקולות

מאת יקיר צור, סופר „דבר" בירושלים

רשימת הסטודנטים המשותפת „אופק" המזוהה עם מפלגת העבודה ושינוי זכתה במספר הקולות הרב ביותר בבחירות להסתדרות הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים ותמשיך גם בשנה הקרובה להנהיג את הסתדרות הסטודנטים.

גוש מפלגות השמאל הכולל את „אופק שינוי", אומץ (מפ"ם ורצ) ושתי רשימות עצמאיות, סלע – תלמידי ביה"ס לרפואה בעין כרם וכלורופיל – תלמידי הפקולטה לחקלאות ברחובות, זכו יחד בכ־65 אחוז מכלל קולות הבוחרים.

רשימת גלעד – הסתדרות עובדים לאומית זכו בכ־30 אחוז מכלל הקולות וקמפוס – רשימת שמאל ערבי יהודי זכתה ב־5 אחוז מקולות הבוחרים.

כ־3000 סטודנטים המהווים כ־40 אחוז מכלל חברי הסתדרות הסטודנטים השתתפו בבחירות לכהונת יו"ר הסתדרות הסטודנטים, נבחר מועמד אופק אורי בן חור.

<u>נציב המים מזהיר</u>

אין רזרוות מים מאגרי המים בסכנה

בישיבת פורום המים שהתכנס אתמול בבית המרכז החקלאי בתל־אביב, בהשתתפות סגן שר החקלאות אברהם כץ־עוז, קרא מנכ"ל „מקורות", יחזקאל זכאי, לחקלאי ישראל לצמצם את שטחי המיזרע שלהם ולייבש שטחים שאין סיכוי כי יושקו במסגרת הקצאות המים המקוצצות. אם לא יעשו זאת – הזהיר זכאי – הם עלולים למצוא עצמם בחודשים יולי־אוגוסט ללא מים בכלל.

נציב המים לשעבר, מנחם קנטור, אמר כי זו השנה השלישית ברציפות שהחורף בארצנו היה שחון. גם לפני חמש שנים היה חורף שחון. „נותרנו ללא כל רזרוות של מים והמאגרים התת־קרקעיים עומדים בפני התרוקנות מוחלטת. הגרעון ההידרולוגי גדל מדי שנה ב־300 מיליון מ"ק. בסוף הקיץ יעמוד בסכנה עצם קיומם של המאגרים הרב־שנתיים במדינה. לדעתי, יהיה צורך בהפרדת רשתות המים במיגזר החקלאי – רשתות נפרדות למי־שתיה ולמים ברמת איכות נחותה, אשר יהוו את עיקר המים להשקייה", אמר.

מכון מאיר ירושלים

תפילות חגיגיות לעצמאות ישראל

מתוך הכרת חסדי ה' יתברך יתקיימו תפילות חגיגיות בהלל ובהודיה בליל יום העצמאות בשעה 19:30

וביום העצמאות תפילת שחרית בשעה 7:30 בישיבתינו שדרות המאירי 2, קרית משה, ירושלים.

הציבור מוזמן!

"הבולדוג של הלייבור" – הלורד היהודי שינוול נפטר בן 101

מאת דליה שחין, סופרת "דבר" בבריטניה, ומפני סוכנויות הידיעות

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – אתמול בבוקר הלך לעולמו לורד עמנואל שינול, הלוחם והמרדן הפוליטי הגדול ביותר שידעה מפלגת ה"לייבור" בשנתו ה־101.

ארנסט שינול, בנו של הלורד עמנואל שינול, סיפר בתחילת השבוע כי אביו, הציר היהודי של בית הלורדים, שכונה גם "הבולדוג של מפלגת הלייבור", שבאוקטובר האחרון מלאו לו 101 שנים, נטלה מבית החולים לביתו כדי למות שם".

הוא סיפר, כי אביו לקה בדלקת ריאות חמורה ושתי ראותיו התנוונו והלכו במהירות. "רוחו חזקה כתמיד ומוחו צלול כפעמון – רק המסגרת אינה מחזיקה עוד מעמד. הרופאים אמרו לנו ביום חמישי, כי נותרו לו שעות ספורות לחיות" – אמר הבן.

הלורד עמנואל שינול נולד ב־18 באוקטובר 1884, באיסט־אנד שבלונדון. מעט אחרי הולדתו עברה משפחתו לגלאזגו שבסקוטלנד. את הקריירה הפוליטית שלו כלוחם למען הפועלים החל כפעיל באיגודים המקצועיים.

בשנת 1919, ביום שכונה "יום שישי העקוב מדם", נאסר בעוון ארגון הפגנה והפרת הסדר הציבורי בגלאזגו. משנת 1922 היה חבר בפרלמנט מטעם מפלגת הלייבור.

הוא סירב להיות חבר בקבינט של צ'רצ'יל בתקופת מלחמת העולם השנייה והתנגד למדיניות צ'רצ'יל ובעיקר למלחמה עצמה, אם כי העריץ את צ'רצ'יל, כמנהיג. בשנת 1945 מונה לשר הדלק והאנרגיה בממשלת בווין, ובשנת 1947 הועבר לתפקיד שר ההגנה.

שינול, שכונה גם "מני", היה חובב ספורט, ובמיוחד איגרוף. בשנת 1938, העניק "אגרוף" לחבר פרלמנט מטעם השמרנים, שפגע בו בשל יהדותו. שינול היה יהודי גאה, אך מעולם לא היה פעיל בארגונים יהודיים. רק בשנים האחרונות עסק בפעילות למען ישראל.

הלורד שינול היה בעל מזג סוער ותקף כל ימי חייו את הממסד ואת עמדתו כלפי מעוטי היכולת; על כך זכה לחיבתם של בריטים, מכל צבעי הקשת הפוליטית.

שינול, שהרבה לעשן מקטרת וחיבב וויסקי סקוטי, גדל בעוני, ובמהרה היה לסוציאליסט – אך הורה תמיד "קרל מארקס לא עניין אותי כלל".

הלורד עמנואל שינול תמך ללא הסתייגות במדינת ישראל והתנגד בצורה בוטה להצטרפות בריטניה לשוק האירופי המשותף.

בעימות עז בבית הנבחרים, על רקע המלחמה בין ישראל והערבים, צעק בזעם לעבר מבקריו: "אני מתייצב לימין מדינת ישראל – ואתם יכולים ללכת לעזאזל".

שינול התחתן 3 פעמים והתאלמן 3 פעמים, ופעם התרברב: "לא הייתי מעורב בשום שערוריה. הייתי הפוליטיקאי היחיד שאיש מעולם לא האשים אותו בניהול פרשת אהבים..."

ראש בית הלורדים הלורד ויטלו אמר, כי עמנואל שינול היה לוחם גדול, מרדן – ולעולם לא משעמם". מנהיג ה"לייבור" ניל קינוק אמר אתמול, כי שינול "היה לוחם גדול, שהאמין כי ידע להשתמש בכוח, כדי להגן על החלשים. הוא נתן תמיד עצות, אבל לא כזקן אלא תמיד כחבר".

בנו של הלורד שינול סיפר אמש בראיון בטלוויזיה, כי על ערש דוותו ביקש הלורד הישיש כוסית וויסקי, גמע אותה אט אט, "וכעבור רבע שעה הלך לעולמו בשלווה".

הלורד עמנואל שינול

הקונגרס העממי של לוב יעניק משכן חדש לקדאפי

פאריס (ע"צ "רויטר" ועתי"ם). – הקונגרס העממי של טריפולי החליט להעניק מעון חדש למנהיג לוב הקולונל קדאפי, בעקבות הריסת חלק מביתו הקודם בהפצצות האמריקאיות על טריפולי ב־14 באפריל – כך מסרה אתמול סוכנות הידיעות הלובית.

הסוכנות הוסיפה, כי החלטה זאת נתקבלה בתום אסיפה שלא מן המניין שנערכה בטריפולי, וכי מעונם החדש של השליט ומשפחתו נמצא בעיר העתיקה של טריפולי.

"אקילה לאורו" תפסיק הפלגותיה לחופי מצרים

נאפולי ("רויטר" ועתי"ם). – אניית הנוסעים האיטלקית "אקילה לאורו", שנחטפה אשתקד בידי מחבלים פלשתינים, לא תפליג עוד למצרים, לישראל או ליוון, בשל האירועים בים התיכון – כך אמר אמש דובר של בעלי האניה.

הוא הוסיף, כי היתה ירידה בהזמנות לשיוטים בים התיכון, וכי החברה מקווה שהמסלול החדש ימשוך יותר לקוחות. הירידה בהזמנות בלטה במיוחד בקרב תיירים אמריקאים.

במסגרת המסלול החדש, שינהג בסוף החודש, תבקר האניה האיטלקית בנמלים הספרדיים ברצלונה, מלגה וקאדיז, בליסבון שבפורטוגל, בטנג'יר שבמרוקו ומשם תחזור לגנואה שבאיטליה.

ניגריה רוצה בגולים מדיניים ומבטיחה: "לא יהיו חטיפות"

לאגוס (ע"צ).– ניגריה ממשיכה לפעול למען הסגרת הפוליטיקאים שנמלטו למחרת הקשר של ה־31 בדצמבר 1983, אולם "לא יהיו חטיפות" – כך הכריז ביום ו' המנהיג מספר שתיים של המשטר הצבאי בלאגוס אביטו אוקיבה.

בראיון בטלוויזיה המקומית, אמר אוקיבה, כי פוליטיקאים רבים עדיין מבוקשים, כדי להעמידם למשפט באשמת שחיתות, אולם "הדבר צריך להתנהל בצורה חוקית ולגאלית". "אין אנו מתכוונים לחטוף אדם כלשהו ממקום כלשהו", הוסיף, ברמזו לנסיון שנכשל בלונדון לחטוף את שר התחבורה לשעבר אומארו דיקו. נסיון זה פגע קשות ביחסים בין לונדון ולאגוס במשך 19 חודש, ובעקבותיו נעצרו ונדונו למאסר בלונדון כזכור, 3 ישראלים וניגרי.

שליטה החדש של סודאן, בראיון ראשון:

"מצרים צריכה להסגיר את נומיירי לידינו – חי או מת"

כוויית (א.פ.). – ראש ממשלתה החדש של סודאן סאדק אל־מהדי צוטט בכוויית אתמול באומרו כי הסכמי קמפ־דייויד והסגרתו של שליטה המודח של ארצו ג'עפר נומיירי הן שתי בעיות המפתח העומדות למכשול לשיתוף הפעולה התקין בין מצרים וסודאן.

"יש לכנס קונגרס סודאני כלל־לאומי, כדי לדון ביחסים עם מצרים וכדי לעבד נוסחה שתתאים לשיתוף פעולה בין המדינות, שיענה על שאיפות שני עמיהן", אמר מהדי בראיון שהעניק לעיתון הכוויתי "אל־אנבאא".

"בעייתה הראשונה במעלה של מצרים היא הסכמי קמפ־דייויד, שאינם משרתים שום אינטרס של העם המצרי, או של יתר עמי ערב," אמר מהדי. "אבן הנגף השנייה בדרך לשיתוף פעולה תקין בין סודאן למצרים היא הסגרתו לידינו של ג'עפר נומיירי... חי או מת", הטעים השליט הסודאני החדש.

"ההחלטה להעניק לו מקלט במצרים היתה שגיאה חמורה מאוד, ועל כן יש להסגירו לסודאן, ולהעמידו למשפט באשמת הריסת המדינה עד היסוד בתקופת שלטונו הנפשע", אמר מהדי ל"אל־אנבאא".

בראיון אמר עוד אל־מהדי, כי רעיון האיחוד עם לוב, שכנתה של סודאן, מצפון, "מקובל עליו", אולם הוסיף, כי "ההצעה הלובית בעניין זה היא טיוטה ראשונית ביותר, ולבית הנבחרים ולעם הסודאני צריכה להינתן הזכות לבחון בקפידה את הדברים, ולהחליט הלקבלם אם לאו".

מהדי הבהיר, כי ממשלתו החדשה תדבק בעקרון אי־ההזדהות, וכי סודאן תעשה את כל הדרוש "כדי להימנע מלהיכנס לחוג השפעת מעצמות־העל".

"פירושו של דבר", אמר, "שאנו נשתף פעולה עם מעצמות־העל אך באופן שישרת את האינטרסים שלנו, ולא נחרוג מכך".

אל־מהדי אמר עוד, כי ממשלתו תשתדל מאוד לתקן את היחסים עם מדינות הגוש המזרחי, ש"ניזוקו" בימי משטרו של נומיירי.

השליט החדש אמר עוד, כי ממשלתו תנקוט פעולה דיפלומאטית, בדרכי שלום, כדי לנסות להביא ליישוב בעיית המורדים בדרום המדינה. "אנו נעשה זאת על־ידי הבטחת הפסקת הלחימה באזורים אלה, ועל־ידי שיפור יחסינו עם המדינות השכנות לנו, שיש להן מעורבות בעניין זה, ובמיוחד אתיופיה", אמר אל־מהדי.

מנהיגי הסיקים הכריזו מלחמה למען הקמת מדינה

פנג'אב, הודו (א.פ.). – אלפי שוטרים ואנשי כוחות קומנדו צבאיים חמושים כיתרו אתמול את איזור המקדש שהוכרז על־ידי "מקדש הזהב" של הסיקים ובאותה שעה ערכו הקיצונים הסיקים הפגנה אלימה ומוסערת בתוך המקדש הנצור ודרשו את סילוקם של כוחות הממשלה.

קבוצה גדולה של משוררים עממיים סיקים, המכונים "ראגים", החלה בשביתת־שבת בשערי המקדש, בדרישה שיסולקו לאלתר 500 השוטרים הלבושים בבגדים אזרחיים שהציבה הממשלה בתוך המקדש.

במקדש הסיקי שמחוץ לתשלובת "מקדש הזהב" נאספו אתמול יותר מ־1,000 קיצונים סיקים, ששרו סיסמאות אנטי־ממשלתיות, ויידו אבנים בכוחות המשטרה והתפרעו.

שלטונות הודו הטילו עוצר על המקדש ועל סביבותיו, ופרשו במקום כוחות חמושים נוספים, אחרי שהקיצונים התכנסו אתמול בתוך המקדש וקראו להפגנת המונים גדולה, במחאה על פשיטה אלימה שערכה המשטרה בשבוע שעבר בתחומי "מקדש הזהב", במרדף אחרי קיצונים סיקים שמצאו בו מקלט.

ההפגנה כונסה אחרי שחמישה ממנהיגי הסיקים הודיעו, כי הם מכריזים מלחמה לשם כינון המדינה הסיקית החופשית, הקרויה, חאליסטאן.

משטרת מדינת פאנג'אב מסרה, כי 12 הינדים נהרגו ביום ד', בהתקפות שונות שערכו הקיצונים הסיקים ברחבי המדינה.

"כוח הקומאנדו של חאליסטאן", ארגון טרור סיקי קיצוני, הודיע כי ההתקפות היו תגמול על הפשיטה האלימה על "מקדש הזהב" ואיים שיהרוג הינדים נוספים, אם לא יפונו מייד כוחות הממשלה הצרים על האיזור.

בגרועה שבהתקפות שהיו השבוע בפאנג'אב, טמנו אנשי הקומנדו הסיקים מארב לאוטובוס, הורידו ממנו בכוח הנוסעים וירו בארבעה הינדים בו במקום. התוקפים נמלטו ממקום המארב במכונית, ובעת מנוסתם ירו למוות בארבעה הינדים נוספים.

שלטונות פאנג'אב מסרו עוד, כי אחד משני שוטרים שנפצעו פצעים קשים בהתקפת סיקים לא הרחק מאמריצאר, בתחילת השבוע, מת מפצעיו בבית חולים מקומי.

נמסר, כי קציר הדמים של התקפות ה"פגע־וברח" של הטרוריסטים הסיקים ברחבי מדינת פאנג'אב השבוע הגיע ל־41 הרוגים, וכי זהו גל האלימות החמור ביותר שפקד את האיזור השנה.

ג'ומאייל ערך מפגש חשאי עם מובארק על רקע הקרע עם אסד

מאת דן אבידן, כתב "דבר" לענייני ערבים

הנשיא ג'ומאייל נועד בראשית השבוע בחשאי עם הנשיא חוסני מובארק בקאהיר – כך מסר אתמול העיתון "אלאיתיחאד", היוצא לאור במפרץ הפרסי, מפי מקורות לבנוניים. ידיעה זו אושרה אחר־כך על ידי מקורות דיפלומאטיים בקאהיר, אך לא על־ידי מקורות של הממשל המצרי. אם אכן התקיימה פגישת ג'ומאייל־מובארק, הרי היתה זאת הפגישה הראשונה בין השניים, מאז הוטל החרם הערבי על מצרים ב־1979.

ג'ומאייל הגיע לקאהיר – לפי גירסת "אלאיתיחאד" – ביום ב', בדרכו לטוניסיה, שם נועד הנשיא הלבנוני השבוע עם הנשיא בורגיבה ועוזריו, עם מזכ"ל הליגה הערבית קליבי ועם אבו־איאד, מראשי אש"ף.

אתמול סיים ג'ומאייל את ביקורו בטוניסיה ויצא "בדרכו חזרה לביירות, דרך פאריס".

המקורות הלבנוניים שצוטטו על־ידי "אלאיתיחאד" מסרו, כי פגישתו הסודית של ג'ומאייל עם מובארק באה על רקע החמר תקוותו של הנשיא הלבנוני לשפר את יחסיו עם נשיא סוריה חאפז אסד".

מקורות בליגה הערבית מסרו בינתיים, כי בשיחותיו של ג'ומאייל עם מזכיר הליגה הערבית ועם נשיא טוניסיה העלה הנשיא הלבנוני הצעה, כי הליגה תדון בפינוי הכוח הסורי מלבנון ובהצבתו של כוח בין־ערבי במדינה זו.

היחסים בין אסד לג'ומאייל הגיעו למשבר בראשית השנה, כאשר הנשיא הלבנוני והמנהיג הנוצרי סמיר ג'עג'ע עשו יד אחת נגד הקבוצה המארונית הפרו־סורית בראשותו של אלי חבייקה, והכשילו על־ידי כך את יוזמת ההסדר הסורית בלבנון.

המשבר בין השניים החריף, כאשר לסורים נוצר הרושם, כי גורמים מהעדה הנוצרית בלבנון מעורבים בגל הפיגועים האחרון שפקד את איזור מחנות הצבא בצפון־סוריה.

העיתון הלבנוני היוקרתי "אנהאר" כתב לאחרונה, כי השלטונות הסוריים שוקלים עתה בכובד־ראש לפעול להצבת צבאיים על הגבולות בצפון לבנון, אולם הם מתלבטים, בינתיים, כיצד להוציא מחשבות אלה לפועל.

יש המסבירים, שיחידות של הצבא הסורי המוצבות בלבנון ירו על מסוק של הנשיא ג'ומאייל בראשית השבוע, לקראת המראתו לטוניסיה.

ההפגנה ארעה בשדה התעופה חלאת, השוכן בלב המובלעת הנוצרית, שאותו משפצים עתה המארונים, כדי להבטיח לעצמם קשר אווירי עצמאי עם העולם החיצון.

לאחר ההפגנה, האשים המנהיג הנוצרי כמיל שמעון את סוריה, "בהפעלת טרור סיטתי נגד המיעוט הנוצרי בלבנון".

רציחת אנשי צבא בביירות

בתוך כך, הלך והחריף מצב התוהו ובוהו במערב־ביירות המוסלמית. אתמול נהרג שם קצין מודיעין של צבא לבנון, בדרגת רב־סרן, בשם איבראהים אלפאר. קצין זה נחטף על ידי ארבעה אלמונים חמושים, כשעה שעשה דרכו ליחידתו, דרך רובע בורג'־אברג'יידר, שבו יש השפעה חזקה לתנועה האיסלאמית הקיצונית חיזבאללה.

גופתו נמצאה זמן־קצר אחר־כך מושלכת על חוף הים, בשכונת נורמנדי, לא הרחק מהנמל של ביירות.

יש המסבירים, שהריגת הקצין היא מחאת אנשי חיזבאללה על־כך שקצינים לבנונים ממוצא מוסלמי משרתים בצבא הממלכתי, הנתון תחת פיקוד של הקהונה הנוצרית הבכירה הכפוף למשטר של הנשיא המארוני.

איבראהים אלפאר היה בן העדה השיעית וקרוב משפחה של עאכיף חיידר, אחד מעוזריו הבכירים של נביה ברי, מנהיג תנועת "אמל".

לפני כחודש, נרצח במערב־ביירות קצין נוסף ממוצא מוסלמי – סרן אמין קאסם. רק לפני שבוע נחטף, ושוחרר אחר־כך רב־סרן ריאד זהראן, אף הוא קצין מודיעין בצבא לבנון בן העדה המוסלמית.

נרצח מנהיג סוני

אתמול נהרג בכביש ביירות־דמשק עורך הדין נסיב אלח'טיב, יחד עם שלושה מלוויו ואחד מהם סורי. נסיב אלח'טיב היה משפטן ידוע בלבנון, שהפך במרוצת השנים לפוליטיקאי. הוא היה מקורב בראשית דרכו הפוליטית לגורמי השמאל, ואחר־כך נמנה עם מייסדי "המפלגה הערבית הדמוקרטית" והזרוע הצבאית שלה, הידועה בשם "הפרשים האדומים", שהופעלה בעבר על־ידי ריפעת אסד, אחיו של נשיא סוריה.

לאחרונה חזר חטיב ללבנון והשתקע בעיירה המוסלמית שחים, הסמוכה לאיזור השוף, שם הוא ניסה להקים חזית מוסלמית־מתונה חדשה. מכונית הקדילאק השחורה שלו נוקבה אתמול ביותר ממאה כדורים ליד העיירה מדיירג', השוכנת באיזור שליטה של הצבא הסורי החונה בלבנון.

היום
מפגשים בחדשות
מדור מיוחד להכרויות אישיות יתפרסם ללא תשלום,
כל יום שלישי ושישי, בקונטרס "הלוח הארצי" המתפרסם בחדשות.
המעוניינים לפרסם במדור יפנו בכתב לת.ד. 9350, ת"א, מיקוד 67891, עבור "מפגשים"
הפניות תתפרסמנה לפי סדר קבלתן

חברת החשמל לישראל בע"מ
אגף האספקה והאחסנה – מח' חקר שווקים ומכרזים
ת.ד. 10 חיפה 31000
מכרזים
החברה מזמינה בזה הצעות לייצור/אספקה/שרות כמפורט להלן:

מס' המכרז	הנושא
13316	מרכזות דואר אלקטרוניות למשרדי חברת החשמל בכרמליה – חיפה
13337	מחזיקי הארקה למקצרים
13351	ארגז לשנאי עם מפסקי מבטיח.
13352	משוורת לחץ
13353	מחזיקי הארקה לשריון כבל מ.ג.
13354	מקשרים
13355	ספי צבירה לארונות פוליאסטר
13367	מבטיחי קרניים על מבטח הטרנספורמטור
13373	מבטיחי קרניים להרכבה על זרוע

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרזים הנ"ל הינו: 22.05.86
לקבלת טפסי המכרז ופרטים נוספים יש לפנות החל מהיום בשעות 9.00־13.00 למח' חקר שווקים ומכרזים בתחנת הכח חיפה, או בכתב לפי המען הרשום לעיל.
להצעה יש לצרף אישור על ניהול פנקסי חשבונות ורשומות מפקיד השומה או מרואה חשבון וכן אישור שהוא עוסק מאגף המכס. – הצעה ללא אישורים בני תוקף – לא תובא לדיון.
על ההצעות למכרזים הנ"ל להגיע עד למועדים המצוינים לעיל, שעה 13.30 למשרדנו בחיפה. אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

מלון אשל בחוף הים הרצליה
חבילת נופש מיוחדת לחברי הקיבוץ
* חדר המומן ע"י הקיבוץ ל־6 ימים מיום ה' ליום ה' חינם
30.־ ש"ח בלבד (כולל מע"מ)
ליחיד בחדר זוגי + ארוחת בוקר. ילד בחדר הורים חינם.
הזמן עוד היום טל. 052-77431-70208

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו
זהבה (זלטקה) אביטוב ז"ל
נעלה לקברה לאזכרה וגילוי מצבה
ביום ראשון ב' באייר תשמ"ו 11.5.86 בשעה 4 אחה"צ בבית העלמין ליד שכון ותיקים, נתניה.
תודתנו למנחמינו בכתב ובעל־פה
בעלה: שמעון אביטוב
בתה: אסתר ויוסי דר
בתה: דוידה ואריה לביא
אחותה: טובה נרימן
נכדיה: מעין, אודה, עמרי, יותם ורעות

מודיעים בצער וביגון קודר על פטירתו של יקירנו
ברוך (בורקה) גורביץ ז"ל
מותיקי ובוני חולון
מתאבלים: אשתו: שרה
בתו: אורה ופנחס מרייסטר
בנו: אמיר ורעיה גורביץ
בתו: בלהה ודני פרלמן
אחיו: פיומקה ושולה גורביץ
נכדיו ונינו
ההלויה התקיימה ביום 8.5.86

להברתנו שרה סנדוסי
משתתפים בצערך הכבד במות בעלך
שמואל ז"ל
בית כור

אנו מודיעים על פטירתו של גימלאי "תנובה" החבר
משה בלומנפלד ז"ל
האזכרה ביום ראשון 11.5.86 בשעה 16.30 היציאה מבית המנוח
תנובה סניף מחוזי חיפה
ההנהלה וועד גימלאי תנובה

אלמקס לכל המשפחה!

תל־אביב
זיוה – אצ"ל 52 שכ' התקוה – 378403
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
ירושלים
מרפאת רוממה – הכ"ג 28 – 523191
חיפה
חניתה – חניתה 22 ב"ש – 231905
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
רמה – ז'בוטינסקי 65 רמת־גן – 7514483
בת־ים – חולון
אהרון – הופיין 52 חולון – 889153
רחובות
כללית – בני משה, רחובות – 452381

פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
רמת־יצחק – שד' ירושלים 96 – 777506
בת־ים – חולון
ליד חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433
רחובות
כללית – בני משה, רחובות, 452381

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי־חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת וכמו כן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
בתל־אביב
בימים א' עד ה' מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב. ביום ו' מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ – טלפונים 03־433300, 03־433500.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר־כוכבא 49 תל־אביב – 03־284649 בימים א'–ה' בין 21.00 עד 23.00, בימי ו' וערב חג בין 18.00 עד 24.00, שבתות וחגים – בין 15.00 עד 21.00.
חיפה
רחוב הגפן 26, קומה ג' – 04־523566 יום יום כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 25.00.

בתי מרקחת ליום שבת
תל־אביב
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
אסותא – המלך ג'ורג' 12 – 224872 – מוצ"ש
חיפה
חניתה – חניתה 22 ב"ש – 231905

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ.

פרשת השבוע:
א' אייר – כ' דר"ת – פר' קדושים.
זמני הדלקת נרות

כניסה	
ירושלים	5.45
תל־אביב	6.03
חיפה	5.57
מוצ"ש	
ירושלים	7.05
תל־אביב	7.03
חיפה	7.08

מאי 21
ועידת תנועת רפי

דבר של היום דבר חדש

למנכ"ל האגודה
הח' **יעקב חורש** ורעיתו **חנה**
ברכות לבביות להולדת הנכדה
קו־אופ. "זבולון"
ההנהלה והעובדים

שבת למען לב"י

הרבנים הראשיים לישראל הכריזו על ש"ק פרשת קדושים כ"ח אייר תשמ"ו ערב יום העצמאות הל"ח למדינת ישראל (10 במאי 1986), כשבת למען בטחון ישראל (לב"י).

הרבנים הראשיים קראו לכל בית ישראל לעזור לצה"ל מהונו וממונו, כדברי הרבנים:

"בשנה זו בשל המצב הכלכלי הקשה קיצצו התקציבים המיועדים למערכת הבטחון בצורה ניכרת והדבר משפיע על כושר התעצמותו ותנופתו של צה"ל והיות ועת צרה היא ליעקב נוכל בעזרת הקב"ה להיוושע ולצאת מצרה לרווחה ומאפלה לאור גדול".

פרס רוטשילד לחינוך לזכר מקס ראו ז"ל
(מנכ"ל יד הנדיב לשעבר)

קרן רוטשילד תעניק עבור שנת תשמ"ו/1986 פרס רוטשילד לחינוך לזכר מקס ראו ז"ל בגובה של 15,000 שקלים.

הפרס יוענק למורה, מנהל/ת או מפקח/ת שתרם/מה תרומה מצטיינת ומקורית בתחום החינוך בארץ.

הצעות למועמדים תתקבלנה מאת:
א. מנהלי מחוזות של משרד החינוך והתרבות
ב. מנהלי מחלקות חינוך עירוניות

ועדת הפרס:
הגוף שיחליט בעניין הענקת הפרס הינו ועדה בת חמישה חברים שמונתה ע"י יד הנדיב שחבריה הם:
- מר אליעזר שמואלי — יו"ר
- מר שמואל בנדור
- מר דוד פור
- ד"ר יונה פלס
- הח"כ מאיר שטרית

לוח זמנים:
את הצעת המועמדים יש לשלוח בדואר רשום לא יאוחר מיום כ"ו באלול תשמ"ו (30 בספטמבר 1986) לפי הכתובת:
פרס רוטשילד לחינוך לזכר מקס ראו ז"ל,
יד הנדיב, רח' אבן גבירול 16, ירושלים 92430

הפרס יוענק בטקס שייערך במשכן הכנסת בחודש טבת תשמ"ז (ינואר 1987)

שואת העם היהודי באירופה — בעיני הרחוב הישראלי 86

„לנו זה לא יקרה!"

אמצעי התקשורת פונים לרמה הריגושית של הקהל ואינם מביאים די עובדות היסטוריות העשויות לסייע בהבנת השואה – טוענו נשאלים צעירים ■ הרוב ידעו עובדות בסיסיות, אך רק מעטים יכלו לציין פרטים

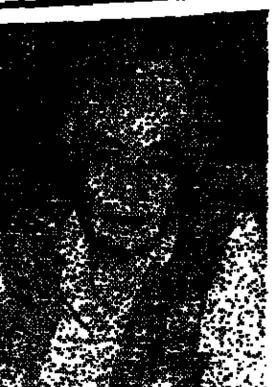
בטי גבריאלסקי

צבי חלפון

מאת יעל גישבין

במשאל דעת-קהל אקראי שערך „דבר" ביום השואה, הביעו רוב הנשאלים אי-נחת מהמידע העובדתי שיש להם על השואה.

התחושה הכללית הרווחת בקרב צעירים היא, שאמצעי התקשורת ומערכת החינוך פונים לרמה הריגושית של הקהל ואינם מביאים די עובדות היסטוריות העשויות לסייע להבנת השואה.

חלק מהנשאלים טענו, כי הפנייה אל הרגשות בהצגת הנושא מעוררת בהם התנגדות. רוב הנשאלים ידעו עובדות בסיסיות הנוגעות לזמן בו אירעה השואה, לאידיאולוגיה הנאצית ולתוצאותיה. אך רק מעטים יכלו לציין פרטים מדויקים. בוגרי בתי-ספר ישראליים סיפרו שהשואה נלמדה רק סמוך ליום השואה ואינה בתוכנית הלימוד.

כל הנשאלים הביעו תחושה שהדיבור בפרק היסטורי חשוב שאסור לשכחו, אולם היו חלוקים בקשר ללקח שיש להפיק מפרק זה. חלקם טענו שהלקח הוא „להיות חזקים" וחלקם שהלקח הוא „להיות אנושיים".

כל הנשאלים היו מאוחדים בדעה ש„אצלנו זה לא יכול לקרות", כלומר, שיהודים במדינת ישראל אינם יכולים להיות עוד קורבנות ואינם מסוגלים לנהוג כלפי הערבים כפי שהנאצים נהגו ביהודים.

רק נשאל אחד כפר באמיתות ממדי השואה, כפי שהוצגו בפניו על-ידי מוריו. אותו נשאל טען, שהשואה מוצגת בהגזמה כדי להצדיק בפני תלמידים את קיומה של מדינת ישראל. נשאלים יוצאי עדות המזרח הביעו, כולם כאחד, את ההרגשה הכללית שהשואה היא עניין כלל-יהודי וכלל-ישראלי.

■■■

יעקב קצב (26, נגנ.) למדתי בים לא בבית ספר. אם הייתי לומד לא הייתי זוכר. השואה היתה בשנים 1939-1944. רצח 6 מליונים יהודים על ידי הגרמנים זה הדבר הכי מוזר עלי ארמות ימ"ש הגרמנים וזכרם). רצחו יהודים צוענים אוקראינים, סלובקים סה"כ נהרגו קרוב ל-8 מיליונים. היטלר היה שר המלחמה הגרמני, איכמן היה סגנו, יאנוש קורצ'אק היה סופר הוא עבר את השואה – ג'ון דמיניוק – היה קצין בס.ס אחראי על הרג בטרבלינקה.

צבי חלפון (30) למד בבית ספר עקיבא בבת-ים, עובד בתריסים. כאשר לשואה עצמה אני לא יודע אם היתה. העדויות לא נראות לי. כל אחד יכול להגיד מה שהוא רוצה, עושים את זה דבר יותר גדול ממה שזה. השואה היתה ב-39. זה כתוב ספרים.

אולי אומרים את זה כדי להכניס לעם היהודי תודעה שרודפים אותו, אולי פרובוקציה לעולם. לא למדנו על זה בבית ספר כמו שאני קורא על זה בעתונות, עובדים עלינו בעיניים. אני חושב שגם לא הרגו את איכמן. חושב שקיבלו כסף מגרמניה כדי להבריח אותו לשם.

לא יודע אם וכמה לא יהודים נהרגו בשואה. במלחמת העולם השניה נהרגו מאכסימום 15 מיליון. עדות מזרח גם נהרגו בשואה. אני יודע על יהדות סלוניקי, וזה שהגרמנים נעצרו בשלב מסויים, אחרת אולי היו מבקרים פה.

נאצים זה גוף, מפלגה שהיתה בגרמניה ב-39 היטלר היה יו"ר המפלגה הזאת, הכוונה היתה להקים את גזע ארי יפה, טוב משכיל להכחיד את כל האנאלפבתים, לא דווקא היהודים.

בצלאל יורם (תלמיד כתה יא') בבית ספר אנקורי למדנו על השואה, זה היה ב-39-45 במסגרות 42 התחילו להוציא יהודים להורג. היו כל מיני שיטות השמדה בהתחלה בכדורים. בגלל שזה היה יקר מדי מצאו שיטות השמדה אחרות. הפיתרון הסופי זה שהתחילו להוציא יהודים להורג. סוציאליזם זה שוויון זכויות, לא יודע מה זה בדיוק נאצים. זה דבר שקרה לכל העם היהודי. אני מרגיש שאף פעם זה לא מספיק מה שיודעים. כשנלמד לבגרות נדע יותר. מה שמרשים אותי בשואה זה שבמחושה עמדו 3 שבועות נגד התקפות. אני לא מאמין שזה יקרה עוד פעם על הערבים, למשל.

מיכה ישראלי (תלמיד כיתה יא') בדרך כלל לומדים לשואה ביום השואה, הידע לא מספיק, אי חושב שלא-יהודים נהרגו רק 3 מיליון. גרמנים שהצילו יהודים נרגו בשואה, לא לומדים מספיק, זה קשה ללמוד על השואה, אין נושא שעשה הרגשה כזאת, אם הייתי בשואה הייתי נלחם בכל מה שאפשר. הייתי עוזב את ההורים והייתי נלחם.

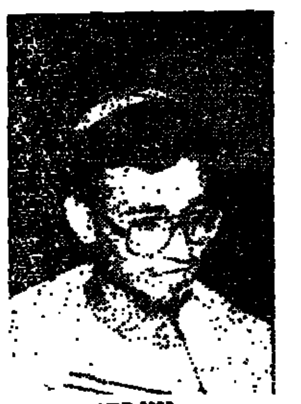
ינון כהן

מירה בן-שושן

עסד אל סטר

מורה בן שושן (בת 18 כיתה יב') עכשיו לומדים על השואה. הגבורה והאומץ הכי מדברים אלי, המרד בגיטו ורשה, למרות מה שעשו להם, היה להם את הכוח למרוד פיזית וגם זה שהיו ממשיכים ברגיל. היו מלמדים עברית הולכים לסרטים היו להם בתי קפה. למרות מה שעשו להם צריכים ללמוד שאנחנו לא בטוחים באף ארץ כמה שטוב אי אפשר לדעת מה יהיה מחר. לא, אני לא חושבת שמה שעשו לנו נוכל לעשות לערבים.

תמיד מגלים עוד משהו על השואה, אני חושבת שזה היה הרבה יותר גרוע ממה שאנחנו יודעים. מספרים לנו רק את הקטעים העדיינים מה שהיה באמת. אותי נפגשה פעם עם ניצול שואה, גם יהודי המזרח סבלו. השואה היתה בכל העולם גם יהודי המזרח היו בגיטאות גם הם סבלו מזה עם היום הם חיים עם אנטישמיות.

בועז אופיר (תלמיד יב' פיזיקליות) בקשר לערבים יכול להיות שתהיה קיימת חילוקי דעות מה לעשות איתם קמה מפלגה שהמצע שלה זה מה שקרה ליהודים והוא סותר את הנוער. אני חושב שכהנא צודק בעניין של הערבים. נכון שהוא רוצה לעשות כמו היטלר. אני תומך בזה שלא צריך אותם בארץ אבל לא בשיטה של כהנא אולי להציע להם כספים.

סיגל וגל (שני סטודנטים מחיפה, לשעבר תלמידי בית הספר הריאלי)

סיגל: למדתי הרבה. שני ספרים על השואה, למדנו לאורך כל השנה וכל שנה ביום השואה עצמו.

גל: אני לא יכול להגיד שאני זוכר לימודים על השואה רק בימי השואה. חוץ בשנה אחת בשביעית שאז למדנו קצת יותר מקיף. לא מרגיש חוסר בידע אבל לא בגלל בית הספר היום הידע על השואה מתבלבל לי עם תופעה של ההווה. אני חושב שזה יכול לקרות בארץ – אני חושב על כל המוזיאונים שהייתי בהם. בלוחמי הגיטאות ראיתי מכתב שחייל כתב לנערתו – מסקנות השואה בשבילו, לעולם לא להיות מובלים כצאן לטבח. הרעיון הכללי שעולה מכל לימוד השואה זה שצריך להיות חזקים. בשבילי זה להיות מוכן להילחם בתופעות דומות כשהן מתחילות ולא כזה יהיה המחיר מדי.

שושי מירנץ (בעלת בוטיק (33) אם ל-3 בנות. למדה בתיכון א' בתל-אביב) למרות שאמה ניצולת שואה היא אינה יודעת פרטים על השואה. רק מידע כללי. ההורות עם אמא חזקה מאוד.

„אני זוכרת את השואה מגיל אפס והיום אני ממחישה לילדים את זה. אמא היתה יתומה מגיל 10, היתה במחנה ריכוז, עד היום הזה היא סובלת מזה. היא לפעמים קמה עם סיוטים. בעבר כשזה היה קורה לה, הייתי בורחת מהבית. ביום השואה קשה לה להסתכל על הטלוויזיה היא חיה מחדש את הטראומה. צריכים כדי שנה להזכיר את שכל העולם יזכור את זה.

בטי גבריאלסקי (72) קרובים שלי הלכו לאושוויץ לא הכרתי אותם כי סבתי ניצלה מהגיהנום הזה. אתמול הבן הגדול השתתף באירוע בצבא עם החיילים וכולם יודעים מה שהולך. הלב כואב. אני מקווה שלא חושבים לעשות ככה לערבים שהם סונאים שנלו. הדוגמא של היטלר לא טובה, אני נגד זה.

רוני (24) – (אודרי רמת-גן) קראתי כל הספרים על השואה וגם למדתי בבית הספר. יש קם הרבה דברים אכזריים ב"ילי, ונשים אכזריות שהעבירו מעפילים לארץ. מתי זה היה לא זוכר בספרים אני הלש"42 לא 47"

נאצים זה השמדה הגזע היהודי הגזע הפולני. להשתלט על כל מדינות אירופה זה היה רעיון של פסיכופט היטלר – דמגוג גדול שהצליח לשכנע את כולם. אני קורא עכשיו את מלחמה וזיכרון של הרמן ווק – על תקופת השואה. הנושא הזה מסקרן, אם לא היתה שואה לא היינו מקימים את הארץ.

12 מיליון פולנים הלכו בשואה. בבית הספר עצמו היו מדברים על השואה רק ביום השואה אני בטוח שלהרבה אין מושג על זה. הלקח האישי שלי מהשואה – איחוד העם. אם היינו מאוחדים לא היינו מגיעים לשואה. אסור לנו לעשות לערבים מה שהם עשו לנו זה דבר לא אנושי מה שקרה שם. אפשר לעשות שלום עם הערבים.

פז אלי (22 תיכון עירוני אשדוד) לימוד מספיק על השואה. הכיוון לא היה נכון. רואים שהרבה אנשים יש להם את היצר ההיטלרי, כל אדם יש לו את הרצון שזה (הערבים) יעופו מפה כולם ולא משנה באיזה דרך. באיזשהו מקום איבדו אנשים את שפיות הדעת. גם כהנא יש לו את כל המאפיינים שיש להיטלר ומי שבוחר בכהנא, ההיטלריזם עלה לשלטון בתקופת שפל האבטלה. הוא יצא בשעה הנכונה ואותו דבר עושה גם כהנא, למשפחים כאלה. לומדים בבית הספר, מכניסים את זה לילדי הגן, אבל לא לומדים את הלקחים המתאימים. עצם הדבר שזה קורה מעיד שפיספסנו. ולדהיים! לא הוכח שהוא נאצי – אם העם האוסטרי בוחר בו, אין לנו שום כח להתערב. העם האוסטרי רוצה אותו והעם האוסטרי יקבל אותו.

אנבלה ניר (מורה 27) השואה מדברת אלי, מאוד. בבית הספר לא למדנו מספיק מלבד עצרות זיכרון לא השכירו לנו שזה קיים. לא יודעת פרטים.

חיים סנירי (25, ירושלים, האקדמיה למוסיקה) בבית הספר בדרך כלל הייתי מקבל את זה כטראומה. המורות נעשו פתאום טראגיות, משחקות את העצב והכאב, והיו צועקות למה צוחקים שם בסוף. זה היה מצחיק אותי איך המורים נכנסים לסרט פתאום. כילד אתה נכנס לאכססזה ועוברת עליך טראומה. עכשיו כשאנחנו מבוגרים אנחנו מחכים לשבת מול הטלוויזיה למרות שאנחנו לא ממשפחות שעברו את השואה. לדלות מידע על דברים שלא שמענו עליהם. זה דבר שיכול לחזור על עצמו. אני אישית לא מסוגל. אם יתנו לכהנא לפעול כמו שהוא רוצה ולא רחוק היום, אני מאמין שאנחנו יותר מדי אינטלגנטים ולא ניתן יד לזה

זה כן יכול לחזור על עצמו, יש חומייני, יש תנועות אנטישמיות בגרמניה וארה"ב ומאשימים יהודים בלקיחת אדמות, האנטישמיות לא נעלמה, אבל אנחנו לא נחזור על זה. אנחנו עם שעבר כל כך הרבה לא נחזור על זה.

ינון כהן (סיירת יהודה, בן 18 תלמיד ישיבת נחלים לשעבר) לפני הבגרות למדנו על השואה. לפני כן למדנו בעיקר סביב יום השואה. בשביעית למדנו באופן רציני ועוד זוכרים. הנהרה אחרים למדו פחות. צריך שזה לא יחזור, עובדה שבאוסטריה הולך להיבחר ולדהיים. אני לא חושב שצריך לעשות את זה לערבים אבל אם לא ישגיחו זה יכול לקרות. לא חושב שכהנא יכול לזכות ב-5-6 מנדטים. צריך להיזהר בבחירות נבחנות. במחזור שלנו רק אחד תמך בכהנא, ככל שמתבגרים יבינו יותר. כשאתה בעיר אתה נסחף. מהיהדות כל אחד יכול להוציא מה שהוא רוצה, אפשר להוציא פסוקים מהקשרם ולהדביק את הקו של כהנא. לדעתי היהדות זה לא זה.

בצלאל יורם

תמר רוזי

עסד אל סטר (קלנסואה, 20 סטודנט לטכנאים) למדנו על עליית הנאצים לשלטון, על המצב הכלכלי כלכלי כל מה שהביא לנאצים. לא למדנו על ההשמדה באופן מפורט. בארץ זה לא יקרה היות שישראל מסובבת בערבים והסיכוי מאוד קלוש. כהנא הוא הצד השני של המטבע של הנאצית.

חנינה סעיד (אום אל פחם, 20, סטודנט לפיזיקה) לא מגזימים, היתה שואה, צריך לזכור כי זה חלק מההסטוריה של העם היהודי ואני כערבי מצטער על מה שקרה. גם לערבים היו דברים כאלה אולי לא באותה כמות, גם הערבים סבלו במאות ה-19 מהעותמנים והבריטים.

בסופו של דבר אנחנו שילמנו את המחיר ונשלם עוד. – אם פרופ' לפיזיקה מכובד הולך עם סיעה כמו התחיה אני חושש לעתיד שלנו. יכול להיות שיקרה לנו פה מה שקרה ליהודים באירופה. אם יהיה דבר כזה אני אלחם בזה בכל הכח שלי. הבעיה מה אני אוכל לעשות. אני לא חושב שיש הבדל בין הליכוד והכהניזם אפילו המערך, אבל הם יותר חכמים. כולם רוצים לגרש אותנו. כשיהיה קשה לגרש או אולי ישמידו.

תמר רוזי (22, סטודנטית ללימודי מזרח תיכון) למדנו בבית ספר יסודי, לא באופן שיטתי. ידע בסיסי יש לי אבל צריך ללמוד יותר לעומק. נכון שאפשר לקרוא לבד אבל זה לא זה. היתה במשלחת נוער בארה"ב כששאלתי אם יודעים משהו על השואה ענו לי ששמעו שזה רק סטפנים. שם לא היה כל כך נורא. בינתיים זה קורה רק בארה"ב אם זה ייכנס לארץ זה יהיה רע. צריך לדעת עובדות. אני קיבלתי את הדברים באופן רגשי והיום נראה לי שחשוב, חשוב שזה יהיה עובדות ולא רק טכני שואה. לא סיפורים בטלוויזיה אלא עובדות.

פינצ'וק אבנר (25, מדע המדינה ופסיכולוגיה) בהתחלה נורא מזדהים. זה מאוד מרשים, מאוד משמעותי ואחר-כך מחללים את זה, בזה שמשתמשים בזה יותר מדי. בגין הכניס את שילנסקי הוא עשה מזה קיטש.

כשנותנים את מוסר ההשכל של השואה, אני רואה אותה לא רק כיהודי גם כבן אדם. גם קמבודיה וויטנאם הם פשעים נגד האנושות וכיהודי מקומם אותי טוחו המנציים.

י.ס. (חייל במודיעין) כשחושבים על השואה מבינים עד כמה היהודים שיכולים להגן על עצמנו זה אנחנו. לא יכולים לשחק עם זה. לא בסדר שאנחנו כובשים עם אחר, אבל השיקול שצריך להגן על עצמנו, בגלל השואה, קודם לכל.

העובדה שפעם היהודי עבר את השואה נותנת לי יתרון נותנת עמדה.

זיק דרסה (25, מחנכת בבית ספר לחינוך) למד בתיכון בטורקיה באיסטנבול – בגיל 19 עלה ארצה לבד, המשפחה נשארה באיסטנבול. ידעתי מה שקרה, ידעתי קצת ממה שסיפרו לי קצת מספרים, התעניינתי בזה באופן אישי לא הרגשתי אנטישמיות. צריך לסלוח ולא לשכוח, ההסטוריה יכולה תמיד לחזור על עצמה. תיאורטית שואה יכולה להתרחש, אנחנו לא מסוגלים לעשות דבר כזה, אבל, יש גורמים כמו כהנא, שאולי לאזן את המצב, אבל לא יגיעו לשלטון. לא בסדר לגרש את הערבים. זה פיתרון, אבל יש יותר טובים. קודם צריך לנסות דרכים אחרות ואם זה לא יעזור כפיתרון אחרון אפשר לחשוב על גירוש.

הלוח הכללי

DSI

חברת DECISION SYSTEMS ISRAEL הינה אחת מבתי התוכנה המובילים בישראל. לחברת DSI משרדים באזור תל-אביב וירושלים והיא פועלת בשיתוף עם חברת האם בניו-ג'רסי, ארה"ב. DSI מעסיקה בישראל כ-130 מהנדסי תוכנה ועוסקת בפיתוח טכנולוגיות מתקדמות. החברה ממוצבת בתנופת פיתוח ומעוניינת לצרף לשורותיה אנשי מקצוע מעולים, בעלי תשואה, חשיבה אנליטית ויכולת להתמודד עם אתגרים יוצאי דופן. DSI מציעה תנאים מועדפים, קידום אישי ועבודה בסביבה נעימה, ומעודדת יזמה אישית ומעורבות אקטיבית במגוון רחב של פרוייקטים.

• **מהנדסי מכונות, אוירונאוטיקה, אלקטרוניקה**
* נסיון של שנתיים לפחות בפתוח תכנה - לפתות תכנת תיב"ם.

• **תכניתני IMS/DB/DC**
* מתכנתי יישום עם נסיון של שנתיים ומעלה ב-IMS/DB ו-IMS/DC
* עדיפות למתכנתי COBOL

• **מהנדסי תכנה בכירים**
* נסיון של 5 שנים לפחות בפתוח מערכות זמן אמת.
* יכולת הגדרת דרישות, תכנון ונהול צוות תכנה
* נסיון או רקע באחד או יותר מהתחומים הבאים: VAX/VMS, RMX86, מתמטיקה/פיסיקה, תצוגות גרפיות, אויוניקה

• **מהנדסי תכנה**
* נסיון של 2-3 שנים בפתוח מערכות זמן אמת.
* הכרת מתודולוגיות הנדסת תכנה.
* נסיון או רקע באחד או יותר מהתחומים הבאים: RMX86, מתמטיקה/פיסיקה, אוירונאוטיקה, אלקטרוניקה, מדעי המחשב.

• **מתכנתי מערכות VAX/VMS**
נסיון של שנתיים לפחות באחד מהתחומים הבאים:
* VAX/VMS system
* מסדי נתונים
* תצוגות גרפיות
* תקשורת

• **קציני פרויקט**
* אנשי תכנה עם נסיון של 5 שנים לפחות בתכנה
* רקע באויוניקה
* ידע ונסיון בהנדסת תכנה

• **איש סיסטם**
* בעל יכולת ללמוד מערכת חדשה במהירות.

לקביעת פגישה נא להתקשר לטלפונים 776667, 777669, 772125, 03-774044 או לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לחברת DSI, ת"ד 853, מיקוד 53108, גבעתיים.
לנוחות הפונים ניתן להתקשר גם בין השעות 17.00 - 21.00 ביום א' 11.5.86. סודיות מובטחת. מועמדים מתאימים שפנו אלינו בעבר מוזמנים לפנות שנית.

כשמחשבים...אתה שווה יותר ב-DSI

לחברת השקעות
דרושים
★ סגן מנהל סניף
★ יועץ השקעות
דרישות:
* הכרות מקיפה עם שוק ההון
* נסיון מוכח בתפקידים דומים—הכרחי!
נא לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים לת"ד 7635 ירושלים עבור "חברה להשקעות"
* תנאים מכנים למתאימים
* סודיות מובטחת

לחברת דיזל הנדסה בע"מ
GM
דרוש:
הנדסאי חשמל
נסיון בעבודה עם דיזל גנרטורים הכרחי
לפנות ליגאל 03-776075
החל מיום א'

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

הצטרף לצוות המייצר את המעגלים המשולבים של דור העתיד.

למחלקת המוצר שבמרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה במגדל העמק דרושים:

מהנדס פיתוח תהליכי VLSI

שיטפל בפיתוח, שיפור ותחזוקת תהליכי CMOS מתקדמים, המשמשים לייצור רכיבי VLSI חדשניים.
התפקיד כולל עסוק בפיסיקה של התקני MOS, אפיון טכנולוגית ואינטגרציה של תהליכים.

אנו מחפשים מהנדס אלקטרוניקה או פיסיקאי עם רקע בפיסיקה ותהליכים של התקני מצב מוצק.
תתקבל מועמדותם של סטודנטים מצטיינים, המתכננים לסיים לימודיהם בשנת הלימודים הנוכחית.

משרה 2205 א'

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ, ת.ד. 619 מגדל העמק 10556, עבור כח אדם, ולציין מס' המשרה.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

טבע TEVA
לחברת ההפצה ס.ל.א
דרושים/ות

1. תועמלן/ית
לאזור הצפון
הכישורים הדרושים:
■ השכלה פרה-רפואית
■ שליטה טובה בעברית ובאנגלית
■ מגורים באזור חיפה — חובה
■ רשיון נהיגה הכרחי

2. נציג/ת מכירות
לאזור הצפון
הכישורים הדרושים:
■ השכלה פרה-רפואית
■ נסיון במכירות
■ רשיון נהיגה הכרחי
■ מגורים באזור חיפה

רק פניות מתאימות תענינה
העונים/ות לדרישות הנ"ל יפנו בכתב יד למנהל כ"א
ת.ד. 3190 פ"ת 49131
נא לציין: כתובת, מיקוד וטלפון להתקשרות.
סודיות מובטחת

חשוב שתדע עם מי יש לך עסק

בחברה בינלאומית המתמחה במתן שרותים עסקיים, בעלת ותק ומוניטין עלמי, אשר מרכזה בארה"ב, מוצע לך תפקיד מלא אתגר.

כלכלן/מהנדס תעשיה וניהול
הכישורים הנדרשים:
1. בוגרי תואר ראשון או סטודנטים לקראת סיום לימודיהם.
2. ידיעה והבנה בנושאים עסקיים.
3. נכונות לעבודה מאומצת.
4. שליטה טובה באנגלית.
5. גיל - עד 30.

אנא פנה בכתב יד בלבד בצירוף קורות חיים לת.ד. 20001 תל-אביב מיקוד 61200

הקשר שלך אל עולם העסקים
דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ
רח' החשמונאים 105 תל-אביב, מיקוד 61200.

לחברה גדולה בענף המזון
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל מחלקת אריזות
הכישורים הדרושים:
* נסיון במעקב להספקת הזמנות * ידע בדפוס
* ידע כללי בהנהלת-חשבונות * נסיון בניהול משרד * בוגר בי"ס תיכון, שליטה באנגלית
נא לפנות בכתב-יד, בציון קורות חיים, לת.ד. 2438 ת"א 61024, עבור "מחלקת כוח אדם משק ותחזוקה".

למפעל תעשייתי באיזור המרכז העוסק ביצור מוצרים אלקטרוניים צבאיים
דרוש/ה
שרטט/ת מכונות
* עם נסיון של 3 שנים לפחות בשרטוט חלקי מכונות ואלקטרוניקה
* תנאים טובים למועמדים המתאימים
* 5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 2932 תל-אביב 61028.
– סודיות מובטחת –

صكنا من الاحل

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

א.ד.ה.ת. ש	17800	12.0			-3.0
0.1	1130 תב	2214	+70	+6.6	+4037
0.5 א	769	2399			-345
2 אפ	820 תב	2052	+55	+7.3	+2320
כללי לא בהסדר	28100	29.0	+99	+4	+22.0
בנק צפ' אמריק 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמריק 5.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אב' אפ1	— הפסקת מסחר —				
דנות א 1.0	— הפסקת מסחר —				
דנות 5.0	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	3425	2007	-75	-2.1	-3655
פ.ג.ב. 0.5	3790	3737			-311

בנקים בהסדר הצמדה

אדנים רג 100.0	— הפסקת מסחר —				
אדנים ב 100.0	— הפסקת מסחר —				
איגוד 1.0	— הפסקת מסחר —				
איגוד 0.1	60940	10.0	+50	+.1	+90.0
דיסקונט ב	105100	3.0	+400	+.4	+2.0
דיסקונט א	104300	117			-15.0
דיסקונט שה ב	12300	49.0			-46.0
המזרחי ש	33560	399			+142
המזרחי ב	33500	11.0	-500	-1.5	-13.0
המזרחי שה 9	15300	28.0	+100	+.7	+222
הפועלים בבב	115151	2.8	-1349	-1.6	-4.5
הפועלים ש	55090	345			+36.0
הפועלים ב	55227	76.0			+168
כללי א 1.0	141650	16.0			+33.0
כללי אפ 9	136500		+400	+.3	+31.0
כללי שה 5	106800		+600	+.6	+26.0
כללי שה 7	6741	26.0	-40	-.6	-26.0
כלל 100.0	34990	1525	-200	-.6	-1100
כלל שה 9	47900	2.0	+100	+.2	+98.0
כלל שה 11	13330	150	-10	-.1	-196
מימון המר 1.0	47200	2.0			-2.0
מימון המר 5.0	24390	6.0	-10		-6.0

בנקים למשכנתאות

ארים 0.1	13340 תב	120	+800	+6.4	+137
לאומי למשכנתאו' ש	4697	458	+42	+.9	+471
לאומי למשכנתאו' ב	4668	291			-15.0
כרמל ש	4200	73.0	+120	+2.9	+73.0
כרמל שה 1	2842	70.0			-9.0
בנין כ' 5.0	5990	35.6	-11	-.2	-62.4
פת משכ ש	1180	1167	+50	+4.4	+1206
משכן ב ש	2001	312	-29	-1.4	-185
עצמאות 0.1	5900	276			-35.0
טפחות בבכ ש	12300	2.0			-2.0
טפחות רג כ	11689	17.0			-13.0
טפחות שה 1	7560	14.0	+300	+4.1	+100
טפחות שה 2	3600	9.0	+40	+1.1	+39.0
יעבור 1.0	1319	200	+6	+.5	+144
יעבור 5.0	621	1938			+96.0
בירב 1.0	4160	1309			-695

מוסדות מימון

שלמון א ש	349	9691	-7	-2.0	-5056
התקשורת בבב א	4350	42.9	+728	+1.7	+25.9
התקשורת בבב ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	4744	182	+59	+1.3	+71.0
פתוח תעשיה בבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— הפסקת מסחר —				
פת תעש בב גגג	— הפסקת מסחר —				
פת תעש בב ד	— הפסקת מסחר —				
פת תעש בב ה	— הפסקת מסחר —				
פרוס קבלנים 5.0	593	1050	+4	+.7	+407
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	8230	48.0	-90	-1.1	-34.0
כלל ליסינג 0.5ב	4990	55.0	-20	-.4	-280
כלל ליסינג אב"וז	10710	2.0	+158	+1.5	+53.0

ביטוח

ארדם 0.1	940 תב	1138	-60	-6.0	-1327
ארדם א 0.5	507	3628	-12	-2.3	-2864
בטוח כסנה 0.1	1015 תב	316	+55	+5.7	+349
בטוח כסנה 0.5	350	2795			+532
הדר 1.0	2240	671	+102	+4.5	+1000
הדר 5.0	1300	960	+40	+3.2	+1029
הסנה ש	495	17512	+9	+1.9	+18869
המנוקס 0.1	1540	305			+200
המנוקס 0.5	783	729	-42	-5.1	-208
המסנה-הראל 1.0	6560	16.0	-98	-.6	-16.0
המסנה-הראל 5.0	3150	185	+100	+3.3	+112
ירדנה 0.1	— הפסקת מסחר —				
ירדנה 0.5	— הפסקת מסחר —				
מנורה 1.0	— הפסקת מסחר —				
מנורה 5.0	— הפסקת מסחר —				
סהר ג 1.0	4090 תב	174	-310	-7.1	-246
סקורסט 0.1	2360	434			-384
צור ש	2265	682	-1		-671
ציון החזקות 1.0	16280	20.0	-500	-3.0	-29.0
ציון החזקות 5.0	4500	49.0	+100	+2.3	+67.0

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרטאבא 1.0	3890	28.0	-60	-1.5	-38.0
אינטרטאבא 5.0	1207 תב	1127	-134	-10.0	-927
אינטרטאבא אפ 1	849	616	-1	-.1	-193
מאיר עזרא 1.0	4200				
מאיר עזרא אפ 1	3810				
סתה 1.0	— הפסקת מסחר —				
סתה 5.0	— הפסקת מסחר —				
כלל סחר 1.0	5020	348	-10	-.2	-179
קריסטל 1.0	4405	100	+5	+.1	+120
רפק 0.1	31900		-57	-.2	-3.5
רפק 0.5	8460	64.0	+80	+1.0	+124
שופרסל א 2.0	4680	501	+20	+.4	+577
שופרסל ב 10.0	3005	2608	+35	+1.2	+4001

שרותים

דלק נ ש	5250	2216			
הראל 1.0	2817 תב	645	+166	+6.3	+465
הראל 5.0	1233	82.0			-91.0
מכונות הספקה 0.1	10000	5.0			-15.0
מכונות הספ' 0.5א	3995	62.0			-9.0
קרור 0.1	1944	708	+38	+2.0	+373
קרור 1.0	390	8998	+10	+2.6	+9388
חברת חשמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
מוצרי קרונה 0.1	5796	221			-156
מוצרי קרונה 0.5	1670	1767	+6	+.4	+792
קונטרול 0.1	1500 תב	1121	-150	-9.1	-1726
קונטרול 0.5	905 תב	2482	-90	-9.1	-3876
קימל 1.0	— הפסקת מסחר —				
קימל אפ 1	— הפסקת מסחר —				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	9800	3.4	-30	-3	-3.4
גלי זהר 5.0	3000				+252
מלונות דן 1.0	3650 תב	185	-350	-8.8	-160
מלונות דן 5.0	2790				-12.0
חוף האלמוג 0.1	4500	143	+100	+2.3	+236
נופש 1.0	2420		-70	-2.8	-25.0
מלונות יהלום 1.0	3890	347	-60	-2.0	-426
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר —				

מחשבים ושרותי מחשב

1.0	4200	69.0	-210	-4.8	-461
1.0	12000	13.0	+258	+2.0	+26.0
יעצא 1.0	3855	378	+75	+2.0	+430
יעצא אפ 1	3511	50.0	+61	+1.8	+72.0
כלל מחשבים 1.0	6308	85.0			-108
מ.ל.ל. 1.0	8500	305	+250	+3.0	+216
מ.ל.ל. 5.0	4400	8.0			+5.0
משוב מחשבים 1.0	2489 תב	154	+120	+5.1	+158
מיקוב מחשבים 1.	7090	195	+50	+.7	+86.0
מיקוב מחשבים 5.	4620 תב	266	+420	+10.0	+634
תים מחשבים 1.0	1860	253	+60	+3.3	+85.0
תים מחשב אפ 1	18100				

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אבוחים בינוי 1.0	547 בב		-29	-5.0	-14449
אבוחים בינוי 5.0	345 בב		-18	-5.0	-10455
אורד בבנים 1.0	730	564	+3	+.4	+580
אורד בבנים 5.0	369 תב	2767	+20	+5.7	+5037
אזורים 1.0	575	11821			+2807
אילון 1.0	390	4987	+15	+4.0	+3511
אילון אפ 1	1351	89.0	+11	+.8	+31.0
אל-רוב 1.0	3604	379	+10	+.3	+111
אל-רוב 5.0	3579	1450	+10	+.3	+1150
אבנעים 1.0	2050	203	+31	+1.5	+48.0
אבנעים אפ 1	1600	208	+22	+1.4	+404
אפריקה 0.1ש	35500	235	+800	+2.3	+279
אפריקה .1ש	25350	382	+500	+2.0	+466
אפריקה אפ 5	20620	31.0	+610	+3.1	+161
ארזים 1.0	1790	999	-30	-1.7	-1202
ארלון 1.0ש	2050	609			+305
ארלון 5.0ש	1250	1348			-755
בן-יקר נת 1.0	3090	73.0			-54.0
ברנוביץ 1.0	3153 תב	189	-350	-10.0	-167
ברנוביץ 5.0	2280	60.0	+80	+3.6	+68.0
דניבר 1.0	4000	383			-356
רדוקי 1.0	471	1145	-1	-.2	-275
רדוקי 5.0	355	120	-2	-.6	-680
רדוקי אפ 1	288	30.0	-2	-.7	-256
דיור 0.1	5610	67.0	-290	-4.9	-114
דיור 0.5	3000	10.0	-50	-1.6	-19.0
ה.ב.ב 0.1	— הפסקת מסחר —				
ה.ב.ב 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסים ובנין 1.0	2700	2287	+35	+1.3	+2659
נב-ים 0.1	4641 תב	752	+440	+10.0	+1011
נב-ים 0.5	2685 תב	1474	+160	+6.3	+2550
הכשרת הישוב 1.0	50400	503	+1400	+2.9	+784
ישפרו 0.1	2585	452	-3	-.1	-657
ישראלום 1.0	13060	76.0			-86.0
ישראמ 10.0	13650	208			-92.0
כור פיתוח 1.0	7630 מ	10			
כלל בנלון 0.1	342	10612	-401	-5.0	-214
לנדר 1.0	3400	61.0	-120	-3.4	-38.0
לנדר 5.0	1372 תב	114	-113	-7.6	-76.0
מ.ת.נ. 1.0	2816	925			-107
מאגר בניה 1.0	488	5940			-2710
מאגר בניה אפ1	360	961	+1	+.3	+17.0
מגדל במין 1.0	— הפסקת מסחר —				
מיטבאל 5.0	294	2878	-1	-3	-842
מנרב 5.0	604	4294			-1495
נד-ים 1.0	490	2186	+10	+2.1	+1030
נדרבניין 1.0	476	560	+22	+4.9	+851
נדרבניין 5.0	126.0	10143	-4.0	-3.0	-2660
ליפשיץ 1.0	1565 תב	2685		+10.0	+3888
ליפשיץ 5.0	752	5655			+487
נאות אביב 0.5	28500	25.0			-17.0
נכסי אזורים 1.0	717	1019	-3	-.4	-1652
נכסי החזקות 1.0	10700	89.0	+365	+3.6	+210
נכסי החזקות 5.0	6630	122	+200	+3.1	+241
סוללבונה מבב א	— הפסקת מסחר —				
סוף 1.0	3536 תב	285	-300	-7.8	-200
סוף 5.0	2166	123	+60	+2.9	+119
* ביצוע חלקי 89.10%					
עמר ופליע 1.0	720	614	-22	-3.0	-491
קיסריה 0.1	1620 תב	700	-118	-6.8	-530
קיסריה 0.5	758 תב	902	-42	-5.3	-582
רובינין 1.0	2950	599	+51	+1.8	+352
רובינין 5.0	2109	646			-470
רסקו בבגל	6300	757	+60	+1.0	+365
רסקו רג	6610	771	+218	+3.4	+712

הקלאות

גבעוני הדר 0.1	2600	207			+32.0
גבעוני הדר 0.5	1660 תב	610	+84	+5.3	+481
מהדרין 0.1	5850	164	+50	+.9	+218
נכסי הדרים 1.0	1077	3570			-1900
פרי אור 0.5	2525	316	+25	+1.0	+16.0
פרי-הר 5.0	17600	285			-258

תעשייה

מזון ומבק

אסאם 1.0	1400 תב	341	+100	+7.7	+852
אסאמקיק 1.0	— הפסקת מסחר —				
גולדפרוסט 1.0	1420	200	-5	-.4	-89.0
גולדפרוסט 5.0	690	850	+10	+1.5	+770
גולדפרוסט אפ 1	696 בו		-34	-4.7	-155
דובק בב ש	3320	270	-50	-1.5	-335
דובק בב ב	3340	331	-40	-1.2	-1065
זוגלכל 1.0	1090	147			-97.0
זוגלכל 5.0	640	304			-254
פרי-הר 1.0	2310 תב	288	-120	-4.9	-394
פרי-הר 5.0	1762	402	+2	+.1	+98.0
כבשי בירה 1.0	13500 תב	103	-1500	-10.0	-162
כבשי בירה 5.0	9000 תב	48.0	-900	-9.1	-93.0
יכתר 1.0	1635	1315	+65	+4.1	+1109
יכתר א 5.0	911 תב	2726	+49	+5.7	+5815
כן 1.0	9714	31.0	+462	+5.0	+172
כן 5.0	4319 תב	108	-380	-8.1	-121
מבשלות 1.0	7650	286			+219
עלית 0.1	14650	92.0			-60.0
עסיס ב 0.5	37200	31.0	-100	-.3	-64.0
שלבה אבגל 1.0	1977	169			-12.0
קמן מבבב ש	5600	595	+200	+3.7	+575

טקסטיל והלבשה

אדגר 1.0	838	1780	-4	-5	-1667
אופים 1.0	1850	211	-62	-3.2	-291
אופנת ברוך 1.0	2385	854	+105	+4.6	+1249
אופנת ברוך 5.0	1480	494	-20	-1.3	-377
אתגן 1.0	— הפסקת מסחר —				
אתגן אפ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ש	12700	718			-393
דלתא-גליל 1.0	4540	70.0			-86.0
דלתא-גליל א 3.0	3370	255			-261
כטורית מאוחד 1.	1521	27.0	+1	+.1	+40.0
כטורית מאוחד 5.	730	106	-1	-.1	-307
כטורית אפ 1	501		+1	+.2	+525
רשלנר 1.0	3900	259	-80	-2.0	-187
רשלנר 5.0	2850	232			+140
וורדינון 1.0	4430	217	+170	+4.0	+220
זיקית 1.0	7440	176	-260	-3.4	-82.0
זיקית 5.0	5865	537	-205	-3.4	-475
כיב-כתב 1.0	— הפסקת מסחר —				
כיב-כתב אפ 1	— הפסקת מסחר —				
לודזיה 0.1	1869 תב	317	+170	+10.0	+3437
לודזיה 0.4	970	1579	-37	-3.7	-2783
ליגת 1.0	1294	1772	-6	-.5	-2532
מים גליק 1.0	911	1017	+5	+.6	+230
מקס 0.1	31500	54.0	+1500	+5.0	+79.0
מקס 0.5	14050 תב	256	+900	+6.8	+277
עינב 1.0	10950	65.0	-150	-1.4	-75.0
עינב 5.0	5200	80.0	+50	+1.0	+5.0
עמק 1.0	2101	683			+386
פולגת א 0.1	9370	303			+174
פולגת ב 0.4	6405	508	+25	+.4	+173
פולימן א 0.5	6895	388	+95	+1.4	+212
פרגוד 1.0	1902	569	-1	-.1	-137
גיבור ספורט	13240	221	+241	+1.9	+162
תעש רתנות 1.0	3151	421	+51	+1.7	+679

מתכת ומוצריה

אלקטרו 5.0	1930	288	+30	+1.6	+334
אורדן 10.0	11050	259			-25.0
אורדן 50.0	8830	238	-100	-1.1	-55.0
כבלים ש	11550 תב	17.0	-850	-6.9	-17.0
התכוף 1.0	11500	72.0			+3.0
התכוף 5.0	7000	470			-357
קיטקאות מח 1.0	1080	3357			-10.0
קיטקאות מח 5.0	869	1975	+27	+3.2	+2076
מורגן 1.0	685	716			-115
מורגן אפ א	480				+290
מתכת טרום 1.0	2355 תב	1354	+115	+5.1	+2534
כבלי ציון 1.0	2071	262	-30	-1.4	-469
כבלי ציון 5.0	813	1473			+237
כבלי ציון אפ 3	690	802	-20	-2.8	-277

קרטוני

קרטוני 1.0	865	546			+204
קרטוני 5.0	449	2235			-123
נחושתן 0.1	18250				
נחושתן 0.5	7605	34.0	-300	-3.8	-34.0
עיר 3.0	1599	319	-71	-4.3	-220
פקר פלדה 1.0	7240 תב	516	+480	+7.1	+1096
קינג 1.0	1170	830	+40	+3.5	+830
קינג 5.0	618	166			-166
קליל 1.0	2850	150	-150	-5.0	-171
קליל 5.0	1570				+30.0
שלוות 5.0	2050	49.0	-100	-4.7	-268
תעשיות לכיש 1.0	1035	920	+40	+4.0	+765
תעשיות לכיש 5.0	530	196	+10	+1.9	+361

חשמל, אלקטרוניקה ואפטיקה

אלבים 3.0	435000	12.0			-4.0
אלקו 0.1	5150	166	-130	-2.5	-38.0
אלקו 0.25 ש	8255 תב	1736	+175	+5.7	+1814
אלקו 0.25 מ	3100	100	+50	+1.6	+313
אלקטרה 0.1	12650	106	+200	+1.6	+116
אלקטרה א 0.5	5970	334	+70	+1.2	+225
אלרון 3.0	379000	3.0			-4.0
אורית 0.02מש	32400	144	+700	+2.2	+164
כלל תעש אלקטרו	2775	2684	-5	-.2	-5950
ספקטרוניקס 1.0	2130 תב	10961	+150	+7.6	+22480
ספקטרוניקס 5.0	1447 תב	14699	+132	+10.0	+38705
פרגמטגר 1.0	1840	789	+15	+.8	+62.0
פרגמטגר 5.0	902	1260	+20	+2.3	+1387
ציקלון 1.0מש	3099	285	-45	-1.4	-488
ציקלון 5.0מש	1420	1937	-66	-4.4	-1763
קבנסטין אריק 1.	3398	114	-10	-.3	-183
קבנסטין אריק 5.	2500	100			
ת.א.ת. 1.0	3470 תב	280	+180	+5.5	+387
ת.א.ת. 5.0	1422	1271			-59.0
ת.א.ת. אפ 1	11810	16.0			-16.0
תדיאה 1.0	6200	15.0	+200	+3.3	+12.0

מוצרי בניה

אי.פ.בלל בני.1	790	1402	+35	+4.6	+647
אלקול 5.0	9495	120			-1.0
אקרשטיין 1.0	1412	833	+42	+3.1	+2424
אקרשטיין 5.0	1175	130	+16	+1.4	+120
בטון תריר 1.0	13300	10.0	+100	+.8	+50.0
בטון תריר 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-סון 1.0	4120 *	21.0	+120	+3.0	+95.0
* ביצוע חלקי 81.00%					
בר-סון 5.0	1305	387	-5	-4	-266
הפסלול 1.0	— הפסקת מסחר —				
הפסלול 5.0	— הפסקת מסחר —				
פרוקאסבסט 1.0	6653 תב	38.0	+605	+10.0	+77.6
פרוקאסבסט 5.0	2310 קו		+110	+5.0	+451
כ.ל.מ. 1.0	1121	457	+27	+2.5	+407
כ.ל.מ. 5.0	609	254	-6	-1.0	-4.0
מרכז השק בתעש	3676 קו		+175	+5.0	+976
נוואריקה ולפמן 1	— לא נסחר —				
נוואריקה ולפמן 5	10500				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	19550	166	-650	-3.2	-246
אליאנס ב 200.0	1501	780			+17.0
גל תעשיות 1.0	11700	183	+200	+1.7	+108
גל תעשיות 5.0	5130	885	+140	+2.8	+1294
דקסטר 1.0	3130	76.0	-120	-3.7	-66.0
רשנים 0.1	5235	30.0	+30	+.6	+12.0
רשנים 0.5	1575	3181	-55	-3.4	-2876
חיפה כמיקל 10.0	850	3219	+5	+.6	+77.0
טבע ש	53130	127	-270	-.5	-127
טבע אפ 4	47800	3.0			
ליפסקי 1.0	1241	193	+37	+3.1	+193
ים המלח 0.1	15090	745			+567
מטרולרים 10.0	485	8583			-117
מקסימה 1.0	7250 תב	171	+350	+5.1	+161
מקסימה 5.0	2750	154			-108
נפה כמיקל 1.0	3680	29.0	+30	+.8	+8.0
סנו 1.0	8751	96.0	+300	+3.6	+143
סנו 5.0	5640	200	-60	-1.1	-216
קים כימיקל 1.0	5770	41.0	+26	+.5	+3.0
ת.ג.ל. 1.0	3000 תב	140	-189	-5.9	-411
ת.ג.ל. 5.0	1900 תב		-100	-5.0	-863
תיא 5.0	4539	96.0	+39	+.9	+54.0
פרוסאבים 10.0	10450 תב		-550	-5.0	-384
תרו א 5.0	5100 תב	834	+375	+7.9	+907

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

רפתן 1.0	4250	50.0	+70	+1.7	+30.0
רפתן 5.0	2303				
ת.ב.ד. 1.0	2870	315			-210
יאה 1.0	6000	21.0			-12.0
לבידי אשקלון 1.	509	4039			-1005
לבידי אשקלון אפ1	818	557	-1	-.1	-653
כולמה מבב	23500	77.0	-200	-8	-89.0
מפעלי נייר 10.0	176500	49.0	+1600	+.9	+53.0
סקופרנייה 1.0	2591 קו		+123	+5.0	+8924
רים 0.1	3958	79.0	+80	+2.1	+69.0
רים 0.4	2520	169	-50	-2.1	-219
תעל ב 0.2	14301	518			-50.0

תעשיות שונות

אלומית 1.0	4235 תב	861	+385	+10.0	+1109
אלומית 5.0	3110 תב	497	+283	+10.0	+338
אגרון 1.0	4780 תב	329	+424	+9.7	+875
אגרון 5.0	2717 תב	1448	+247	+10.0	+2488
המישה יוד 1.0	8199	51.0			-19.0
דיקה 1.0	5250	41.7			-32.3
דיקה 5.0	2325	225	-50	-2.1	-25.4
פולק 1.0מש	8000 תב	491	+492	+6.6	+490
פולק 5.0מש	5143	423	+220	+4.5	+573

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	5920	325			-350
כור בב' 1.0	5410000	1.3	+10000	+2.1	+1.3
כלל תעשיות 1.0	1333	8452	+11	+.8	+6099
מאגרי טכנולוגיה	506	657			-1247
מאגריטכנו אפ 1	400	563			-563

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אמפיק ש	4800	140	+100	+2.1	+55.0
אידיבי פתוח 2.0	— הפסקת מסחר —				
אינקובה 0.1	1680	1003	+80	+5.0	+873
אינקובה 0.5	900	2275			-490
אלגר ש	6780	548			-101
אלגר כ	6900	192	+201	+3.0	+200
אלרן ש	2550	636			-161
אלרן ב	2581	108	+1		+8.0
אמישר בכ' 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 5.0	— הפסקת מסחר —				
בחלת 1.0	1270				
חברה לישראל 1.0	5875	168	-90	-1.5	-454
חברה לישראל 5.0	3160	464			-235
וולפסון 0.1	90500	1.6	-4500	-4.7	-10.1
וולפסון 1.0 ש	26400	52.0	-400	-1.5	-51.0
אמפא א 0.5	12421	161	+100	+.8	+6.0
פועלים השק ש	4500	804	-1		-654
לאומי השק 0.1	4473 קו		+213	+5.0	+2171
דיסקונט השק ש	2252	2786			+1591
מורווד השק ש	16248	55.0	+500	+3.2	+59.0
מור השק אגח 124	9800	5.0	-100	-1.0	-5.0
חירון 1.0	1900	64.0	+50	+2.7	+236
חירון 5.0	705	979	+19	+2.8	+844
יצוא ש	10001	160	+41	+.4	+68.0
ירדן א 0.1	3651	243	+151	+4.3	+1328
כלל ישראל 10.0	2270	1475			+1105
כלל ישראל 50.0	1765	329	-20	-1.1	-523
לבדיק 0.1	8573	13.0			-15.0
לבדיק 0.5	2501	599			+26.0
מגור 0.1	510	2556			-112
מגור א 0.5	349	1441	-1	-.3	-1295
עוז השק ב 0.1	2600	234	+92	+3.7	+12.0
עוז השק ב 0.5	1160	556	-38	-3.2	-558
פז השק ש	20100	161	+400	+2.0	+112
פסה א 0.1	8998	100	+158	+1.8	+30.0
פסה 0.5	4290	201			+59.0
פרוק ב 2.5	2580	572			+125
שחל סוריה 1.0	— הפסקת מסחר —				
שחל סוריהאפ ב	— הפסקת מסחר —				
שחל סוריה שה 1	— הפסקת מסחר —				

מחקר ופיתוח

אמצעים מתוחכמים	— הפסקת מסחר —				
גליל טכנולוגיות	490	1352	+10	+2.1	+266

דלק ונפט

דלק חיפושיםמ.1	2731	210	+1		+208
דלק חיפושיםמ.5	1420	396	-9	-.6	-396
דלק נפט אפ 2	774	782	-26	-3.3	-1241
מז חיפושי נפט	12800	56.0	-250	-1.9	-76.0
טראויל 1.0	— הפסקת מסחר —				
טראויל 5.0	— הפסקת מסחר —				
י.ש.א.ל. 5.0	1420	1151	-12	-.8	-664
מ.ג.ד. 1.0	2140	170	+40	+1.9	+104
מ.ג.ד. 5.0	1000	1214			-336
סיסמיקה 1.0	— הפסקת מסחר —				
סיסמיקה 5.0	— הפסקת מסחר —				
טראויל ב 0.5	3170	94.0	-20	-.6	-43.0
צפון אבר נפט 1.	— הפסקת מסחר —				
צפון אבר נפט 5.	— הפסקת מסחר —				
צפון אבר אפ 2	— הפסקת מסחר —				
נפטא ש	1390000	2.0			

נסחרות במט"ח

גזית מ	225	300	-2	-.9	-120

שערי מטבע חוץ ביום 8.5.86

[illegible]

דולר יציג	1.4739
דולר נוסעים	1.75
דולר שחור	1.61 – 1.62

שערי אגרות חוב

הסדרה	השער	השינוי בנק'
4% מלוות (100% הצמדה)		
ש4001	546173.0	+15908
ש4002	490040.0	
ש4003	509232.0	
ש4004	551498.0	
4.25% מלווה מדינה (שניא)		
ק-301 תשואה 3.80%		
4101	284.1	-.8
ק-302 תשואה 3.17%		
4102	117.1	+3.2
4103	112.4	+3.1
4104	108.8	+3.0
ק-311 תשואה 4.10%		
4201	97.4	+.1
4202	95.5	
4203	93.7	+.1
ק-321 תשואה 3.71%		
4301	106.5	+.1
4302	101.4	
4303	100.7	+.1
4304	99.1	+.1
3% מלווה מדינה (גליל)		
ק-201א תשואה 2.16%		
ש3601	32449.0	+196.0
ק-201ב תשואה 2.30%		
ש3602	29745.0	+227.0
2027* א תשואה 1.93%		
ש3603	28093.0	+354.0
ק-202ב תשואה 2.29%		
3604	24870.0	+24.0
ק-203א תשואה 2.30%		
ש3605	22697.0	+13.0
ק-203 תשואה 2.42%		
ש3606	21278.0	-171.0
ש3607	19778.0	-162.0
ש3608	18718.0	-157.0
ק-204 תשואה 2.35%		
ש3609	17885.0	+10.0
ש3610	16132.0	+9.0
ש3611	15586.0	+9.0
ש3612	15134.0	+7.0
ק-205 תשואה 2.43%		
3613	14470.0	+8.0
ש3614	13891.0	+8.0
ש3615	12826.0	+7.0
ש3616	11742.0	+7.0
ק-206 תשואה 2.49%		
ש3617	11041.0	+11.0
ש3618	10478.0	+11.0
ש3619	9643.0	+11.0
ק-207 תשואה 2.60%		
ש3620	9061.0	-14.0
ש3621	8607.0	-14.0
ש3622	7761.0	-13.0

הסדרה	השער	השינוי בנק'
ק-208 תשואה 2.80%		
ש3623	7207.0	-117.0
ש3624	6785.0	-112.0
ק-209 תשואה 2.85%		
ש3625	6308.0	-78.0
ש3626	5833.0	-74.0
ש3627	5409.0	-69.0
ק-210 תשואה 2.64%		
ש3628	5040.0	
ש3629	4722.0	-1.0
ש3630	4465.0	
ק-211 תשואה 2.68%		
ש3631	4092.0	+3.0
ש3632	3853.0	+2.0
ש3633	3640.0	+2.0
ק-212 תשואה 2.80%		
3634	3182.0	-35.0
ש3635	3009.0	-33.0
ש3636	2898.0	-32.0
ק-213 תשואה 2.93%		
ש3637	2754.0	-34.0
ש3638	2563.0	-33.0
ש3639	2346.0	-30.0
ק-214 תשואה 2.72%		
ש3640	1960.0	-1.0
ש3641	1698.0	-2.0
ק-215 תשואה 2.77%		
3642	1513.0	
ש3643	1313.0	
ק-216 תשואה 2.38%		
3644	1203.0	+1.0
3645	1085.0	
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק-341 תשואה 4.17%		
3826	93.1	+.1
3827	91.3	+.1
ק-251 תשואה 3.35%		
3701	890.5	+.5
ק-252 תשואה 3.55%		
3702	692.3	+.4
ק-253 תשואה 3.90%		
3703	598.5	-.1
3704	512.5	
ק-261 תשואה 4.04%		
3751	267.5	-4.2
ק-262 תשואה 4.13%		
3752	107.1	-2.2
3753	102.6	-2.1
ק-263 תשואה 4.20%		
3754	93.6	+.1
3755	89.1	
ק-271 תשואה 3.94%		
3901	100.7	+.8
3902	95.9	+.8
3903	95.2	+.8

הסדרה	השער	השינוי בנק'
3904	93.6	+.8
4% מלווה פיתוח (90% הצמדה)		
ש3107	251900.0	
ש3108	243200.0	
ש3109	235000.0	+600.0
ש3110	236000.0	
ש3111	229200.0	+100.0
ש3112	225500.0	+1800.0
ש3113	228000.0	+700.0
ש3114	221000.0	+1500.0
ש3115	217700.0	
ש3116	209700.0	-500.0
ש3117	219500.0	
ש3118	211500.0	-700.0
4%-6%-7% מלווה פיתוח המדינה (80% הצמדה)		
ש3201	182700.0	
ש3202	188490.0	
ש3203	183100.0	
ש3204	179000.0	
ש3205	174500.0	
ש3206	174000.0	
ש3210	170400.0	
ש3211	166800.0	
ש3212	167000.0	
ש3213	159700.0	
ש3214	153700.0	
6%		
ש3501	150300.0	
ש3502	148300.0	
ש3503	136000.0	
ש3504	134200.0	
ש3505	129314.0	
7%		
ק-701 תשואה 2.30%		
ש3521	127262.0	+1155.0
ש3524	115444.0	+1148.0
ק-702 תשואה 2.15%		
ש3522	122526.0	+1060.0
ש3523	115850.0	+1049.0
ק-703 תשואה 2.57%		
ש3525	112648.0	+63.0
ש3526	112538.0	+55.0
ש3527	110294.0	+53.0
ש3528	112146.0	+62.0
ק-704 תשואה 2.65%		
ש3529	111790.0	+223.0
ש3530	109180.0	+218.0
ש3531	108946.0	+224.0
ש3532	105758.0	+218.0
ש3533	105647.0	+223.0
ש3534	99634.0	+211.0
ק-705 תשואה 2.45%		
ש3535	100262.0	+513.0
ש3539	94494.0	+496.0
ק-706 תשואה 2.44%		
ש3536	100175.0	+445.0

הסדרה	השער	השינוי בנק'
ש3537	100066.0	+446.0
ש3538	94188.0	+420.0
ש3540	94054.0	+432.0
ש3541	90879.0	+418.0
ש3542	90798.0	+429.0
ש3543	86374.0	+410.0
ק-707 תשואה 2.70%		
ש3544	85966.0	+846.0
ש3546	83873.0	+848.0
ש3547	83688.0	+850.0
ש3548	83596.0	+851.0
ש3550	79251.0	+823.0
ש3551	78945.0	+826.0
ק-708 תשואה 2.90%		
ש3545	83216.0	+531.0
ש3549	78618.0	+515.0
ש3552	72169.0	+486.0
ש3554	72041.0	+499.0
ש3555	72041.0	+499.0
ק-709 תשואה 2.96%		
ש3553	71651.0	+216.0
ש3571	64857.0	+202.0
ק-710 תשואה 3.06%		
ש3556	68346.0	+39.0
ש3558	68253.0	+33.0
ש3559	65839.0	+32.0
ש3560	65038.0	+37.0
ש3561	64855.0	+37.0
ק-711 תשואה 2.85%		
ש3557	69201.0	+33.0
ש3572	65674.0	+37.0
ק-712 תשואה 2.81%		
ש3573	65386.0	+37.0
ש3574	60292.0	+34.0
ש3577	60255.0	+34.0
ש3578	55666.0	+31.0
ק-713 תשואה 2.71%		
ש3575	60268.0	+34.0
ש3576	60101.0	+33.0
ש3579	55494.0	+31.0
ק-714 תשואה 3.10%		
ש3580	51055.0	+29.0
ש3581	46433.0	+27.0
ש3582	42821.0	+24.0
ש3583	39796.0	+23.0
ק-715 תשואה 2.91%		
ש3584	38094.0	+112.0
ש3585	36123.0	+108.0
ש3586	32718.0	+100.0
ש3588	32677.0	+101.0
ק-716 תשואה 3.00%		
ש3587	32699.0	+19.0
ש3591	29799.0	+14.0
ש3592	29766.0	+14.0
ש3593	29716.0	+15.0
ק-717 תשואה 2.83%		
ש3589	29922.0	+17.0
ש3594	28534.0	+14.0
ש3596	28442.0	+16.0
ש3597	28347.0	+16.0
ק-718 תשואה 3.09%		
ש3590	29525.0	+15.0
ש3595	29348.0	+17.0
5% מלווה פיתוח המדינה (פיריה בפולה צבורה)		
ק-101 תשואה 2.95%		
ש2001	122815.0	-992.0
ש2002	122472.0	-998.0
ק-102 תשואה 2.70%		
ש2003	118438.0	+66.0
ק-103 תשואה 2.40%		
ש2004	119735.0	+279.0
ק-104 תשואה 2.73%		
ש2005	111830.0	-448.0

הסדרה	השער	השינוי בנק'
ש2006	111705.0	-469.0
ש2007	109556.0	-461.0
ק-105 תשואה 2.76%		
ש2008	108749.0	+52.0
ש2012	109889.0	+63.0
ש2015	107084.0	+61.0
ק-106 תשואה 2.76%		
ש2009	109959.0	+53.0
ק-107 תשואה 2.55%		
ש2010	109807.0	+703.0
ש2011	107678.0	+691.0
ש2013	111084.0	+724.0
ש2014	108254.0	+710.0
ק-108 תשואה 2.90%		
ש2016	108207.0	+61.0
ש2018	105432.0	+60.0
ש2021	102048.0	+57.0
ק-109 תשואה 2.80%		
ש2017	105017.0	-380.0
ש2019	104779.0	-395.0
ש2020	101712.0	-385.0
ק-110 תשואה 1.60%		
ש2022	98452.0	+2912.0
ק-111 תשואה 2.30%		
ש2023	97612.0	+1012.0
ק-112 תשואה 2.70%		
ש2024	90337.0	-160.0
ש2027	87144.0	-162.0
ש2031	80701.0	-163.0
ק-113 תשואה 2.80%		
ש2025	90674.0	-251.0
ש2026	90373.0	-252.0
ק-114 תשואה 2.69%		
ש2028	87651.0	+49.0
ש2030	83380.0	+46.0
ק-115 תשואה 2.70%		
ש2029	82886.0	-996.0
ש2033	76254.0	-977.0
ש2035	70010.0	-927.0
ק-116 תשואה 0.90%		
ש2032	85145.0	+450.0
ש2034	80562.0	+437.0
ש2036	74077.0	+415.0
ק-117 תשואה 0.61%-		
ש2037	73237.0	+34.0
ש2052	63812.0	+30.0
ק-118 תשואה 2.62%		
ש2038	67243.0	-6.0
ש2040	66833.0	-1.0
2051	63243.0	-1.0
ק-119 תשואה 1.89%		
ש2039	65716.0	+32.0
ש2041	64201.0	+34.0
ק-120 תשואה 1.93%		
ש2053	59453.0	-1250.0
ק-121 תשואה 1.50%		
ש2054	55311.0	+29.0
ש2056	51237.0	+27.0
ש2058	46658.0	+25.0
ש2060	43086.0	+23.0
ק-122 תשואה 1.70%		
ש2055	55358.0	+29.0
ש2057	51272.0	+28.0
ש2059	46658.0	+25.0
ק-123א תשואה 0.70%		
ש2061	33867.0	+18.0
ק-123ב תשואה 0.55%-		
ש2062	32490.0	-626.0
ק-123ג תשואה 0.00%		
ש2063	31302.0	-920.0
חולים		
מ 17	103.1	06/05
מ 18	102.0	+1.6
מ 19	101.0	

הסדרה	השער	השינוי בנק'
מ 20	100.0	
מ 21	103.3	07/05
מ 22	103.1	-.4
מ 23	96.9	-.5
ש24	93.0	07/05
ש25	96.3	+2.0
ש26	95.1	06/05
ש27	96.0	
ש28	94.0	-.8
ש29	96.8	+1.9
ש30	99.0	-3.0
ש31	100.0	-.5
32	93.9	-4.0
33	97.0	06/05
2	92.7	07/05
34 מר"ג	103.0	+1.0
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
ק-601 תשואה 4.04%		
סד' 2501	153.7	-.2
סד' 2502	151.1	-.2
סד' 2503	146.3	-.2
ק-602 תשואה 3.93%		
סד' 2504	145.8	-.1
סד' 2505	140.3	-.1
ק-603 תשואה 4.00%		
סד' 2506	135.5	-.7
סד' 2507	137.2	-.6
ק-604 תשואה 3.20%		
סד' 2508	103.6	-2.6
"ידעוני"-צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 7.23%		
7001	240.6	-2.2
7002	233.2	-2.2
ק-902 תשואה 7.20%		
7003	223.2	-1.1
7004	206.0	-1.0
ק-903 תשואה 6.98%		
7005	193.9	-.1
ק-904 תשואה 7.17%		
7006	181.7	
ק-905 תשואה 7.19%		
7007	169.3	+.1
7008	160.9	+.1
ק-906 תשואה 7.30%		
7009	155.3	-1.6
ק-907 תשואה 7.26%		
7010	146.9	-.1
ק-908 תשואה 7.14%		
7011	139.5	
7012	134.6	-.1
ק-909 תשואה 7.18%		
7013	130.9	+.2
ק-910 תשואה 7.16%		
7014	114.1	
ק-911 תשואה 7.37%		
7015	94.4	
7016	95.8	-.3
7017	96.0	-.3
7018	95.8	-.3
7019	96.2	-.3
7020	96.0	-.3
7021	95.1	-.4
7022	94.8	-.4
ק-951 תשואה 7.37%		
7201	94.3	-.3
7202	92.9	-.1
7203	92.8	-.1
7204	93.2	
7205	93.3	

הסדרה	השער	השינוי בנק'
"גלבוע" צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 1.80%		
ש6101	12504.0	-1.0
ק-802 תשואה 2.50%		
ש6102	7332.0	-136.0
ק-803 תשואה 2.29%		
ש6103	6661.0	+4.0
ק-804 תשואה 2.34%		
ש6104	6120.0	+2.0
ש6105	5857.0	+3.0
ק-805 תשואה 2.17%		
ש6106	5736.0	+6.0
ש6107	5525.0	+6.0
ק-806 תשואה 2.40%		
ש6108	3948.0	+5.0
ש6109	3758.0	+5.0
ש6110	3695.0	+4.0
ק-807 תשואה 2.45%		
ש6111	3054.0	+1.0
ש6112	2961.0	+1.0
ק-808 תשואה 2.50%		
ש6113	2020.0	+13.0
ק-821 תשואה 3.20%		
ש6151	789.0	
ש6152	755.3	
ק-822 תשואה 3.07%		
ש6153	662.9	+9.6
ש6154	651.1	+9.6
ק-823 תשואה 3.24%		
ש6155	420.7	-7.8
ק-824 תשואה 3.15%		
ש6156	342.2	
ק-825 תשואה 3.24%		
ש6157	252.4	
ש6158	239.2	
ק-826 תשואה 3.10%		
6159	206.6	-6.0
ק-827 תשואה 3.07%		
6160	194.4	-3.5
6161	188.1	-3.4
ק-828 תשואה 3.01%		
6162	170.8	
ק-829 תשואה 3.23%		
6163	155.8	-1.8
6164	149.5	-1.8
ק-830 תשואה 3.18%		
6165	141.1	-.7
ק-831 תשואה 3.14%		
6166	133.8	-.7
6167	130.9	-.7
6168	128.9	-.7
ק-832 תשואה 3.26%		
סד' 6169	120.0	
ק-833 תשואה 3.09%		
6170	114.6	+1.9
ק-834 תשואה 3.20%		
6171	81.2	
6172	81.0	
ק-851 תשואה 3.17%		
6801	87.0	

קרנות נאמנות

[illegible]

פק"מ נייר
השקעה כדאית לטווח קצר בריבית משתנה
ריבית פק"מ ל-7 ימים או ריבית במרווח קבוע מה פריים. הגבוה מבין השניים
בנק לאומי

בימים אלה הוחל בשיווק דגם הטורבו של הרנו 5, ה„רנו סופר 5 ג'י.טי. טורבו". מבחוץ היא נראית „סופר 5" רגילה, אולם העיצוב הפנימי נוח ומפואר ביותר. המנוע מפתח 115 כוחות סוס ומהירות המכונית מגיעה ל־201 קמ"ש. ההאצה מ־0 ל־100 קמ"ש אורכת 8 שניות וצריכת הדלק – 18 ק"מ לליטר – הכל על פי נתוני היבואן.

תכנית עבודה מיוחדת ליום העצמאות ב„לב מנוע"

מאת רחמים בן

חברת הגרירה „לב מנוע" הכינה תכנית עבודה מיוחדת לקראת יום העצמאות בשבוע הבא. החברה תציב גררים ורכב חילוץ במשרדיה בתל־אביב, בירושלים ובחיפה ותגביר את הכוננות בקרב עובדיה.

מנכ"ל „לב מנוע", ברוך לוי אומר, כי על פי הנסיון בשנים הקודמות יש דרישה מוגברת של בעלי רכב לסיפול־דרך ביום העצמאות, בעיקר בכבישים המובילים למוקדי הנופש והבילוי. אחד הצירים העמוסים ביום העצמאות הוא ציר תל־אביב־ירושלים, בו מצויים אתרים הקשורים עם מלחמת השחרור ומלחמת ששת הימים.

מדריך חדש לענף הרכב

(וע). – כתב־עת שנתי חדש, „גלגלים" – מדריך ארצי לכל ענפי הרכב – הציגו השבוע העורכים והמו"לים דוד שמש ואילן בן ארצי. השניים הם שמאי רכב מוסמכים והם מבקשים להבטיח, שכל בעל מכונית הזקוק לתיקון במכוניתו, יוכל למצוא מוסכים מורשים, בעיקר כאשר הוא נתקע במקום לא מוכר לו.

כתב־העת משתדל ליצור קשר בין כל הגורמים העוסקים בענף ובין מקבלי השירותים בו. יש בו רשימת כל המוסכים המורשים, משרדי השמאים, חברות וסוכנויות ביטוח, אביזרים, גרירה וחילוץ, חלפים חדשים ומשומשים, חשמלאות, מכונאות ועוד.

ישראל חותרת להסכם תיירות עם ארה"ב

מאת דויד מושיוב

כתוצאה מגל הטרור והמצב הבטחוני, נפגעה התיירות מארה"ב לישראל ב־40 אחוז והפסד שנגרם מסתכם ב־30 מיליון דולר, נאמר במברק ששלח שר התיירות אברהם שריר למקס פישר לדייוויד הרמלינג, ממנהיגי היהדות האמריקאית.

במברק מבקש השר שריר מאישים אלה להפעיל את השפעתם האישית „לקרוא לארגונים היהודיים והרבניים לא להיכנע לטרור ולבקר בישראל עכשיו."

אשתקד באו מארה"ב 426 אלף תיירים והם הביאו 350 מיליון דולר.

בין היתר פועל משרד התיירות בקרב אנשי ממשל בארה"ב כדי לזרז את חתימת הסכם התיירות בין שתי המדינות. לאמריקאים יש הסכם תיירות עם מצרים, עם מארוקו, עם סין, עם מקסיקו ועם יוגוסלוויה. ישראל פנתה לממשלת ארה"ב בבקשה לחתום על הסכם תיירות כזה עם ישראל עוד לפני חמש שנים, אך הבקשה לא נענתה. משרד התיירות סבור, כי חתימת הסכם תיירות דווקא בימים אלה עשוי להוות נקודת מיפנה בתיירות מארה"ב, משום שיאותת לאמריקאים, כי ישראל היא יעד תיירותי רצוי.

עם פרוס האביב מציגה „אל על" את המדים החדשים של צוותי האוויר והקרקע שלה. בכך משלימה החברה תכנית רחבה לשיפור תדמיתה ולרענון השירות שהיא מגישה. מערכת הבגדים כוללת מקטורן, מתניה ומכנסיים בצבע כחול; חולצות לבנות; עניבות וכובעים בגוונים כחולים. (צילום: יעקב כץ)

סיורים לימודיים לאנשי מערכת הבטחון הגרמנית

מאת דויד מושיוב

מערכת הבטחון הגרמנית עורכת לאנשיה סיורי תיירות לימודיים בישראל.

התכנית, שגובשה בתמיכת שר ההגנה הגרמני, קובעת כי קבוצות מאורגנות של עובדי מערכת הבטחון הגרמני יבואו לישראל לביקור של עשרה ימים עם משפחותיהם. מערכת הבטחון תומכת בסיורים אלה.

אנשי מערכת הבטחון הגרמנית הבאים לישראל, מקבלים חופשה מיוחדת לצורך זה והקבוצה מלווה בפקיד או בקצין בדרג מתאים.

במברק ללשכת התיירות הישראלית בגרמניה כותב שר ההגנה הגרמני בין השאר: „אני שמח שהתכנית מתקבלת באהדה רבה במערכת הצבאית. ביקורים אלה יתבצעו גם בעתיד והם חלק חשוב במערכת ההבנה בין גרמניה וישראל ועדיים לא רק לגבי העבר אלא גם לבניית העתיד. השפעתם – כך אני חושב – עוברת את גבולות מערכת הבטחון ומסייעת להרחיב את הקשר הקיים בין שתי המדינות."

טיולים לשומרי מסורת

חברת „נתור" מציעה לציבור שומרי המסורת בישראל מיגוון של סיורים ליעדים שונים בארצות אירופה, בארה"ב ובמזרח הרחוק, כאשר המייחד סיורים אלה הוא ההקפדה של שמירת הכשרות ועל הווי דתי. במקומות בהן אין מסעדות כשרות, מקבלים המשתתפים בסיור סלי מזון כשרים.

גם בסיוריה הרגילים מקפידה „נתור", כי בשבתות ובחגים הטיולים הם מקומיים, כך ששומרי מסורת יכולים להגיע ברגל או להימנע מכל פעילות ולהמשיך עם צאת השבת או החג במסלול הרגיל של הטיול.

על חביתות אומצות גבינות ויין

מאת דני צדקוני

כבשלן חובב היתה לי עד לאחרונה הערכה גבוהה לגבי יכולתי במטבח. אולם בקריירה הזו קורים גם מקרים מתסכלים. למשל, זה שלוש שנים, מאז אכלתי לאחרונה סלט ניסואז במסעדה פריזאית, אינני עוסק יותר בהכנת סלט ניסואז. קשה להתחרות באורגינל ואינני חסיד של רפרודוקציות.

הכנת חביתה היא לכאורה, תהליך פשוט. מסתבר, שאפשר ללקות בבורות גם בתחום הזה. גם קרה לי בעת ביקור במטבחי חברת „הוטלייר", המספקת את הארוחות למטוסי „אייר פרנס", הממריאים מנמל התעופה „אורלי" של פאריס. מכינים שם אלפי מנות ברמות דירוג שונות ולטווחים משתנים ובתהליכים המבטיחים לא רק את איכות המזון המוגש בטעם, בסיב ובצורה, אלא גם בשמירה על טריותו. את תשומת לבי משכו דווקא החביתות.

מסתבר, שבמקום לעשות קיצורי דרך, להוסיף להן אבקת ביצים מים או חלב, לבחוש את הביצים בצורה מכנית ולטגנן על מחבתות גדולות ולהתוך אותן אחר כך לנתחים קטנים, כפי שעושה אני למשל בבית, נוהגים בחברה הצרפתית גם כלפי החביתות ביחס מיוחד. הטבח הסבבתי, העוסקים זה בצד זה בטיגון, שקטים בשפה מחבתות ביתיות קטנות כל אחד. במחבתות אלה מבגגים כל ביצה בנפרד כחביתה אינדיבידואלית. כשהבעתי את תמהוני, הוסבר לי שרק כך אפשר לשמור על טעמה ועל טיבה של החביתה.

סטייק לתצאין – לבל יתקרר

בחוץ יורד גשם. אנשים מחכים בתור על מפתנה הסגור של „אנטרקוט", מסעדה שבפאריס יש כמוה רק אחת, ברובע ה־17 ליד פורט מילו, ואחרת בז'נוה. המקום קטן ומחכים כחצי שעה, עד שמתפנה שולחן לששה. כאן מזמינים רק אנטריקוט העשוי בשלוש דרגות בא, בינוני, ועשוי היטב.

אותה אומר למלצרית בשמלה השחורה ובסינר הלבן רק איזו דרגה רצויה לך. המנה תקבל את מחצית האומצה בנתחים קטנים בצירוף צ'יפס התעתך כמעט כמו אטריות. את מחצית המנה תקבל רק אחרי שתגמור את החלק הראשון, כדי שלא יתקרר.

היין הוא יין הבית והסלט הוא חסה ברוטב מיוחד, כפי שהרוטב שעל הבשר הוא פטנט של המקום, השומר על ייחודו ואינו מרחיב את ד' אמותיו הצרות. מי שרוצה שיוריין בסבלנות ויחכה בחוץ, גם אם יורד גשם.

המנה האחרונה היא גלידה מצופה בשוקולד אמיתי. איש אינו לוחץ עליך לצאת לאחר שתיית הקפה והתופינים המצופים בשוקולד, המלווים אותו, לעזוב את המקום. כשגמרנו ויצאנו אל הערב הקר והרטוב, עוד עמדו בחוץ אנשים שחיכו בסבלנות לתורם. התענוג הזה עלה לששה אנשים 620 פרנק, כ־50 דולר, כ־75 שקל.

הכניסה למסעדת הגבינות של אנדרואה בפאריס, ברחוב אמסטרדאם 41.

גבינות ויין

השם אנדרואה (האלף בצירה) מוכר אצל חובבי הגבינות בעולם כולו, כך לפחות סבור מסייה פייר אנדרואה, המנהל כיום את המסעדה ואת החנות שפתח אביו אנרי ברחוב אמסטרדם 41 בפאריס. אנרי מת לפני כמה שנים ותמונתו מפארת את כותל המזרח של המסעדה שבקומה השנייה של הבנין. מתחת לפני הרחוב מצויי מרתף יינות וגבינות, בקומת הקרקע – חנות הגבינות ומעל למסעדה – דירת המשפחה.

שני אולמות המסעדה, שאליהם נכנסים לאחר יציאה ממעלית ישנה, שהחליפה לפני 50 שנה את לוליין המדרגות שהיה במקום עד אז, יכולים להכיל ברווחה עד 100 סועדים. הם מעוצבים בסגנון הניאורנסאנס. בצדי האולמות יש תאים, שבהם יכולים לסעוד, מי שמבקשים להתבודד. השולחנות והכסאות הם מלאכת יד מימים שהיו, המפות סגולות.

אצל אנדרואה אוכלים גבינות בתבשילי בשר ועופות. קשה להסביר זאת למי שחושב ש„עמק" היא הגבינה היחידה ואינו יודע מה אומר דהגול על עם, שאוצר הגבינות שלו מקיף 300 מינים.

מי שאינו מעוניין בשילוב בשר ובגבינות – יכול לקבל גבינות על מגשים בכמה הרכבים. זוג רומנטי שישב לידי, הזמין כמה סוגי גבינות ובקבוקי יין, וקשה לומר עליהם שעסקו בזלילה, למרות הכמויות העצומות של יין וגבינות שבאו אל קרבם. אני אגיד, שאכלתי גבינת „רופין די טרישה" או „איגואל די שאבנס" לקינוח, כולל „קאמבבר די נורמנדי" ו„לו פיקארד די קארטר", זה מסנוח!

מסתבר, שגבינות הן תורה. כדי שלא נערב חלילה „קונטלי זו ברי" ב„גרום די לוריין", חיבר הארון פייר אנדרואה את „ספר הזהב" ו„המדריך לגבינות", שעדיין לא תורגם לשפות זרות.

ז'אן מארי הורד הוא השף של „כלוס לונגשאמפ", מסעדת הפאר של מלון „מרידיאן" בפורט מלו, בקצה שדרות „גרנד ארמה" ברובע ה־17. השנה קיבלה המסעדה לראשונה כוכב אחד במדריך המסעדות הצרפתי המפורסם „גיד מישלן". זה כבוד גדול. בשנה הבאה מקווים לזכות בכוכב שני. „לונגשאמפ" הוא שמו של מיתקן ידוע למירוצי סוסים בפאריס. הדקורציה במסעדה היא בהתאם.

מחוץ ללחמנית הבאגט, שהיא פק"ל בכל מסעדה צרפתית, מציעים מבחר של סוגי לחם, הנאפים במקום. אני בוחר במשהו בצבע קפה בחלב. מסתבר, שזה לחם מתקתק, שאגוזים שקדים וצימוקים היו מאפשרים להגיש אותו בישראל כעוגה. השף הוא רק בן 37 והוא חסיד נאמן של הכלל, שהרושם הראשון של מה שמוגש, נוצר ממראה המנה בצלחת. אצל ז'אן זו אינה תיאוריה, אלא מעשה יומיום. צוות מלצרים בזמן והריש מגיש את המנות בתנועות זריזות, כמעט כשל רקדני בלט, בכלי כסף, בצלחות חרסינה ובכוסות בדולח.

ז'אן מארי משלב באמנות המטבח שלו מתכונים מסורתיים תוך חתירה ליצירתיות ולחידושים. אחת המנות האהודות משהו רוסט, שאת שכבתו העליונה מפאר מירקם קישוטי עדין. אשת יחסי הציבור של מרידיאן אומרת, שזה מתכון, שרק ז'אן מרי יודע את סודו.

על הכדורסל האמריקאי אומרים בישראל, שהוא כדורסל מעולם אחר. על הבישול הצרפתי אפשר בהחלט לומר, שהוא בישול מעולם אחר. היה לי העונג ליהנות ממנו ולהבין באמצעותו מה עושה את הצרפתים למה שהם. מכל מקום, את מלאכת הטבחות הפרטית שלי ... אבל זה כבר סיפור אחר.

בתחרות המחריפה בין תחנות התידלוק, המתנהלת זה חודשים אחדים, נטלה תחנת „סונול אביב", במבואותיה הצפוניים של תל־אביב, את היוזמה. מנהליה החדשים של התחנה, שסבלה בבעלות הקודמת ממוניטין לקויים, הכניסו משאבות אלקטרוניות חדשות, המונעות אפשרות של הונאה. בקרוב יופעל בתחנה מיכשור נוסף בכיוון זה. התחנה מכבדת כרטיסי אשראי הן של ויזה והן של ישראכרט והשתתפה גם במבצע של סונול, „תדלק עכשיו שלם בעוד חודש". באחרונה הפעילה התחנה מכונה חדישה ביותר לרחיצת מכוניות במחיר 5 שקלים למכונית פרטית. התשלום גם בכרטיסי אשראי.
צילום: חנוך גוטמן

PEUGEOT

אפשרות לאשראי עד 50% מערך המכונית בתשלומים עד 12 חודשים (ללא מע"מ).

404

אמין חזק ועם הרבה ותק ונסיון מוצלח, בטנדר פיג'ו 404 תוכל למצוא את היתרונות הבאים:
• מנוע חסכוני בעל אורך חיים גבוה - בנפח 1618 סמ"ק • כושר העמסה - 1100 ק"ג • מערכת בלמים הידראולית עם מגבר בלם • זול באחזקה • תא נהג מרווח המותאם לנהג ו־2 נוסעים וארגז תיקני להסעת 6 נוסעים • ההוצאות מוכרות לצרכי מס.
המחיר: 22,091 ש'

504

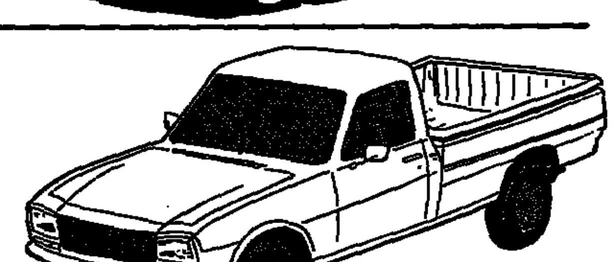

שילוב של רכב מסחרי, חסכוני, חזק נוח ודיז עם הנוחות של מכונית פרטית. לטנדר פיג'ו 504 יתרונות מובהקים:
• לבחירתך מנוע בנזין בעל נפח של 1796 סמ"ק או דיזל בעל נפח של 2304 סמ"ק • כושר העמסה של 1250 ק"ג • משטח העמסה באורך 2 מ' וברוחב 1.50 מ' • מערכת בלמים הידראולית עם מגבר בלם • סרן אחורי נגעל למניעת החלקה, המאפשר עבירות בתנאי קרקע קשים • אביזרי ניסור לנוחות הנהג והתקן לרדיו • תא נהג מרווח המותאם לנהג ו־2 נוסעים וארגז תיקני להסעת 6 נוסעים.
המחיר החל מ- 24,909 ש'

DANGEL 4x4

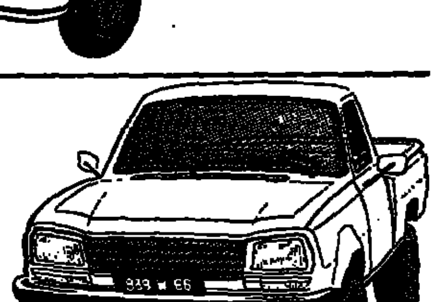

משלב שתי תכונות חשובות שטרם נראו:
עבירות בתנאי קרקע קשים מהרגיל ויכולת העמסה גבוהה.
בנוסף לתכונות אלו לדנג'ל התכונות הבאות:
• מרכב מוגבה לנסיעה בדרכים משובשות • צמיגים גדולים ורחבים • מתלה קדמי מחוזק • ודיכת העברה כפולה המגבילה את ההחלקה • לבחירתך מנוע בנזין בעל נפח מנוע של 1971 סמ"ק או דיזל בעל נפח מנוע עד 2304 סמ"ק • כושר העמסה עד 1110 ק"ג • תא נהג מרווח המותאם לנהג ו־2 נוסעים וארגז תיקני להסעת 6 נוסעים.
המחיר החל מ- 44,562 ש'

J5

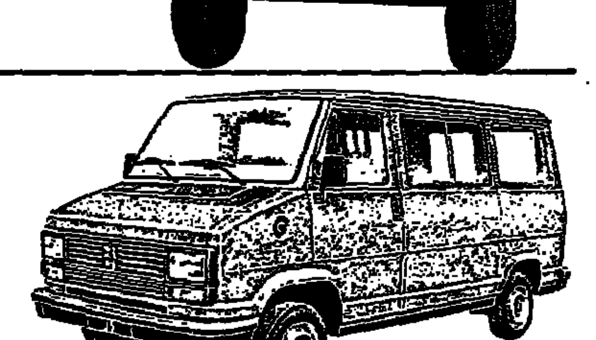

המסחריות החדשות של פיג'ו מדגמי ה-J5 - להובלת מטען מסחרי או עד 10 נוסעים (לא כולל נהג).
• לבחירתך דגם 1300 עם מנוע בנזין בעל נפח של 1971 סמ"ק או דיזל 2500 סמ"ק • 5 הילוכים קדמיים • נפח מטען עד 6.5 מט"ק בדגם הרגיל ו־7.7 מט"ק בדגם המוגבה • כושר העמסה של 1620 ק"ג • תא נהג מרווח ומבודד המותאם לנהג ול־2 נוסעים • לוח שעונים מהודר עם נוריות אזהרה לדלק, בלמים, לחץ שמן מנוע וחסכן דלק • מגבים עם 2 מהירויות • לבחירתך 20 סוגי אפשרויות התאמה לצרכיך המיוחדים.
המחיר החל מ- 29,796 ש'

* פרסים בסוכנויות

דוד לובינסקי בע"מ
יבואן בלעדי למכוניות - פיג'ו - טלבו - סיטרואן
תל אביב, שונצינו 16, טל' 333214 • ירושלים, המלך דוד 24, טל: 224467־8־9

מבאר־שבע ומיבנה עלולה להיפתח הרעה לצועדות בראש

מאת ברוך דגון

לאחר שבית"ר ירושלים נפרדה, לי זמנית, מן הפסגה הצמרת, ימת דריכות רבה לקראת מחזור ה־28, שעשוי לצמצם את מאבק עוד יותר, ומצד שני גם ירחיב ולסבך אותו עוד יותר.

שתי „תאומות הסיאם" בצמרת, כבי חיפה ומכבי ת"א, ייאבקו שתי קבוצות שאפתניות, המבקשות הפוך את הליגה על ראשה ולגנוב ת הכותרות. בשעה שת"א תארח איצטדיון ר"ג את הפועל אר־שבע, תצא חיפה למשחק־חוץ שה מול מכבי יבנה. ניתן, איפוא, צפות להפתעות במגרשים אלה.

הפועל ת"א, המרוחקת כדי נקודה הפסגה, תארח את מכבי נתניה במול כל אותה עת לעבר ר"ג בנה בתקווה, שקבוצות אחרות יעו לה במלאכת כיבוש המקום ראשון. גם בית"ר ירושלים טרם ימה ידיים, אולם היא חייבת לנצח שכונת־התקווה את בני־יהודה מצליחה כדי לצבור תאוצה חדשה.

בתחתית הכל כבר נתחך כמעט פית. להפועל ירושלים נותר סיכוי תאורטי, אולם היא חייבת, בראש בראשונה, לגבור במגרשה על הפועל פ"ת כדי לדחות את ההכרעה שני המחזורים האחרונים.

שלושת המשחקים האחרים יזוקו קרן זווית: מכבי פ"ת תסתפק לספר ת מיקומה על חשבונה של הפועל פ"ס, הפועל חיפה ומכבי שעריים – תי היורדות הבטוחות – יתמודדו קרב חסר משמעות ומכבי יפו תוכל ף סוף להיאבק בשמשון ללא חשש הסתבכות ב„אזור הסכנה".

בני־יהודה – בית"ר ירושלים

עבור בית"ר זהו, ללא ספק, מאבק המפתח. הבית"רים זקוקים לנצחון־חוץ כדי להחזיר לעצמם את מניותיהם, והם יעשו מאמץ אדיר לשוב לכושר הבקעה. „הצהובים", המצויים בתנופה גדולה, לא יתחשבו באינטרס של יריביהם וישחקו ללא לחץ כדי לרשום נצחון נוסף. קרב שקול ופתוח.

התחזית: תיקו

מכבי פ"ת – הפועל כפ"ס

התיקו המתמיה של פ"ת ביטק"א והנצחון המרשים של כפ"ס בביתה מאפשרים להמר על משחק איכותי. בהתחשב בכך, שלשתי הקבוצות אין עוד חששות, אפשר לדרוש מהן להפגין את מלוא יכולתן ולהעניק הנאה לצופים.

התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – מכבי שעריים

על־פי התחזיות המוקדמות זה אמור היה להיות קרב הכרעה נגד הנשירה. הליגה היתלה בתחזיות האלה והפכה את המאבק לחסר עניין. שתי הקבוצות יעדיפו, ודאי, לשלב שחקנים צעירים לקראת הופעתן בעונה הבאה בליגה הארצית, ובהתחשב במוראל הירוד שלהן, לא ניתן, בעצם, לצפות למשהו יוצא־דופן.

התחזית: נצחון לחיפה

מכבי יפו – שמשון

לאחר שמסע ההחלצות הסתיים בהצלחה, תוכל יפו להציג את פניה האמיתיות. משוחררת מפחדים ומסכנות תהיה יפו נחושה ותכליתית לנצח ולשפר את מעמדה. היא תמצא שותפה נאמנה בשמשון, המציגה כל העת כשחק פתוח והתקפי.

התחזית: נצחון ליפו

הפועל ת"א – מכבי נתניה

נתניה ספגה בשבת שעברה הפסד ב„בלומפילד", והיא תחזור לאיצטדיון זה במטרה לשפר את התדמית שלה. נתניה מריצה הרכב צעיר וחסר ניסיון, אך לזכותה ייזקף השקט הנפשי לעומת העומס הפסיכולוגי, המוטל על התל־אביבים. נראה, כי השאפתנות וההתלהבות של „האדומים" יקנו להם עדיפות ויקרבו אותם לעמדת נצחון.

התחזית: נצחון לת"א

מכבי ת"א – באר־שבע

לאחר שבעה נצחונות רצופים תגשש מכבי מתקלה דווקא במשחק ביתי, שנראה קל יחסית. אין ספק, כי למארחים עדיפות ברורה על־פני יריביהם, אולם באר־שבע עשויה לסמן פה כדי להיות מעורבת בדרך זו בקביעת פני הצמרת.

התחזית: נצחון למכבי

מכבי יבנה – מכבי חיפה

יבנה לא יותרה על מתיחה כדי להגדיל את הכנסותיה ותעמיד איפוא, בפני חיפה אתגר גדול. יבנה היא, אמנם, קבוצה יציבה ועיקשת, אך חיפה עולה עליה ומעמדת לגרוף את כל הקופה.

התחזית: נצחון לחיפה.

הפועל י־ם – הפועל פ"ת

לירושלים נותר רק סיכוי תיאורטי די קלוש כדי להימלט מנשירה. היא חייבת, בכל מקרה, לנצח את יריבתה היחידה ולנסות, אולי, לחולל נס בשני מחזורי הנעילה. עם זאת, פ"ת טובה דיה כדי לחלץ נקודת־הצלה.

התחזית: תיקו

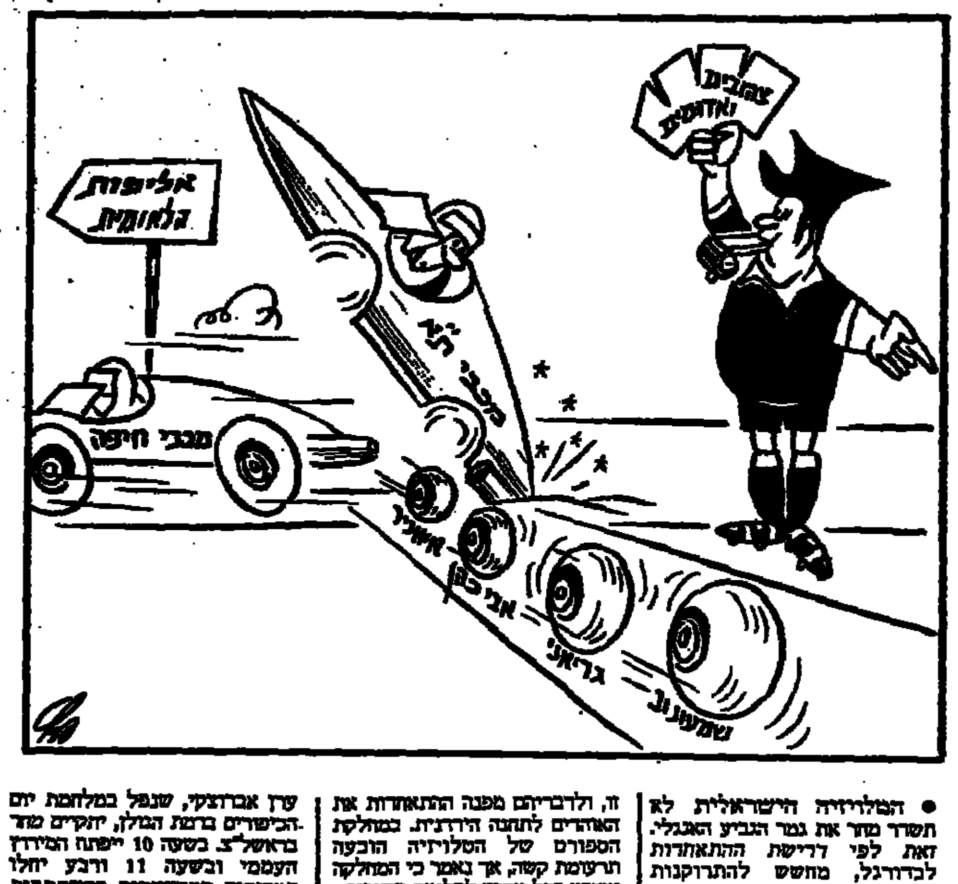

● הטלוויזיה הישראלית לא תשדר מחר את גמר הגביע האנגלי. זאת לפי דרישת ההתאחדות לכדורגל, מחשש להתרוקנות היציעים. חברי הכנסת פנחס גולדשטיין ויוסי שריד גינו החלטה זו, ולדבריהם מפנה ההתאחדות את האוהדים לתחנה הירדנית. במחלקת הספורט של הטלוויזיה הובעה תרעומת קשה, אך נאמר כי המחלקה ערוכה בכל מקרה לקליטת השידור.

● מירוץ אופניים לזכרו של סרן ערן אברוצקי, שנפל במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן, יתקיים מחר בראשל"צ. בשעה 10 ייפתח המירוץ העממי ובשעה 11 ורבע יחלו המרוצים המקצועיים בהשתתפות רוכבים מנבחרת ישראל.

ארל ויליאמס השתולל שנית

מאת משה כהן

הכדורסלן שחום העור, ארל ויליאמס, המשיך אתמול להשתולל במשרדי הפועל ת"א, לאחר שהנהלתה הודיעתו לקבל כרטיס טיסה לארה"ב עבורו ועבור כלבו.

בשעות הבוקר התפרץ ויליאמס למשרדו של מזכיר תיק הפועל, אלי מילר, הפך את שולחנו ואיים עליו בסכין.

מילר מיהר להגיש תלונה במשטרה. הוא הודיע שתלונה נגד ויליאמס תבוטל בתנאי שיקבל מכתב התנצלות ועד יום א' יעזוב ויליאמס את הארץ על חשבונו.

איזניר לא ישחק בחיפה

מוטי איזניר ממכבי ת"א, יועמד ביום חמישי הבא, בפני בית הדין המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל בגין צבירת 7 כרטיסים צהובים.

בניגוד לנאמר אתמול תתכנס בשבוע הבא ועדת המשמעת של ההתאחדות לכדורגל.

המאמן בכר ימשיך בכפ"ס

ניסים בכר, מאמן הפועל כפר־סבא, ימשיך עונה נוספת כמאמן בקבוצה השרונית. הסכם בין הצדדים התקבל כבר בשבוע שעבר, לאחר שכפר־סבא הבטיחה את השארותה בליגה הלאומית. הכפר־סבאים מרוצים מעבודתו של בכר ותולים בו תקוות לעונה הבאה.

מאידך יעזוב את כפר־סבא הקשר חיים מסיקה, שקבוצת האם שלו מכבי נתניה שואפת להחזירו הביתה. משה כאהן, שגם הוא הגיע ממכבי נתניה, יישאר בכפר־סבא.

אם יהיה תקציב יוחתם מאמן זר

מאת אשר גולדשלגר

התביעה הבסיסית מרוכזת לפי שעה קבלת הסכמה לגבי מינוי מאמן זר לנבחרת ישראל בכדורגל. אתמול לאחר שוועדת החמישה נפגשה עם המועמד היוגוסלבי, ואליבור וואסוביץ, הוברר כי עלות העסקת מאמן זר תגיע לכל הפחות 5000 דולר.

ראשי ההתאחדות לכדורגל התייעצו עם ראשי מועצת הספורט אם יש מקום להוצאה גבוהה, שעה שמאמנים בישראל כפופים להקפאת התשלומים.

היוגוסלבי הותיר רושם חיובי. ביום שני תחליט ההתאחדות אם להחתים מאמן זר, ואם להעדיף את ואסוביץ על פני ההולנדי באר בלוק, הנחשב למועמד הרציני ביותר עד כה.

האלוביץ גילה אתמול כי בהיותו קפטן אייאקס זכה בתקרה על הצטיינותו בתצוגת הרשתה ביער הקק"ל ע"ש המלכה יוליאנה.

מחר התחרות הבי"ל בא"ק

קרב 7 לנשים והמירוץ ל־10,000 מטר לגברים יעמדו מחר במוקד יומה הראשון של התחרות הבינלאומית לאתלטיקה באיצטדיון הדר־יוסף. בהשתתפות 24 אורחים מגרמניה, בלגיה, הצפון אירלנד וסקנדינביה, וספורטאי הנבחרת של ישראל. תיפתח התחרות בשעה 19:00. קרבות מרתקים צפויים גם בריצת 100 מ', 400 מ' ו־1500 מ' לגברים ונשים.

בית"ר ת"א והפועל לוד עשויות להבטיח מחר עלייתן ללאומית

מאת שמואל טל

זהות שתי העולות הנוספות ליגה הלאומית (לאחר שבית"ר נתניה כבר הבטיחה עלייתה) עשויה לבוא מחר על פתרונה בתום משחקי המחזור ה־28.

לבית"ר ת"א יספיק תיקו משחקה הביתי נגד הפועל צפירים חולון כדי להצטרף לאחותה הנתניתית. גם הפועל לוד, שתארח את בית"ר רמלה, עשויה להבטיח עלה לליגה הראשונה.

למכבי רמת־עמידר יש, עדיין, סיכוי תיאורטי, אבל קודם לכן צריך להתגבר על הפועל יהוד, שנאבקת על חייה בארצית.

מבין קבוצות התחתית נוח יותר מצבה של מרמורק, שתארח את הפועל עכו חסרת היומרות. הכח במצבה כמעט נואש, תארח בחדרה את הפועל המקומית.

בית"ר נתניה תנסה להתאושש מהפסדה בשבוע הקודם על חשבון היורדת מבית־שמש. היורדת השנייה בית"ר חיפה, תשאף לסיים את העונה בצורה נאה על חשבון הפועל ר"ג. טבריה ורמת־השרון יפגשו בעד הכבוד.

הפועל חדרה – הכח ר"ג

הכח במצב נואש. שחקניה, שכמעט איבדו תקווה, ינסו לנצל את רישותם של מארחיהם מחדרה, שעבורם כבר נגמרה העונה, כדי לזכות בנצחון יקר. אולם חדרה מחזיקה על הכח ומספק אם תסכים להרים ידיים למרות שאין חשיבות למשחק עבורה. (בסיבוב הראשון – 0 לחדרה).

התחזית: תיקו ומעלה לחדרה.

הפועל לוד – בית"ר רמלה

בנצחון עשוי להבטיח להעיבוי של מואל רוזנטל מלוד את הכרטיס ללאומית. לכן הם יעשו מאמץ לא להכשל מול השכנה מרמלה, שכבר שכחה מזמן כעמו של נצחון. עבור הרמלאים זהו משחק יוקרתי, והם ינסו להקשות את המלאכה על מארחיהם, אך ספק אם הדבר יעלה בידיהם. (בראשון – 1:2 לרמלה).

התחזית: נצחון ללוד

הפועל טבריה – רמת־השרון

טבריה איבדה כבר עניין במאבקי הליגה אבל השאיפה לשפר את מיקומה תדרבן אותה לשאוף לנצחון על חשבון רמת־השרון, שהבטיחה לעצמה כמעט סופית את מקומה בליגה. צפוי מאבק שקול עם יתרון קל למקומיים, שיהנו כמובן מיתרון הביתיות (בראשון – 2:2).

התחזית: תיקו ומעלה לטבריה

בית"ר חיפה – הפועל ר"ג

עבור החיפאים זהו משחק נוסף לפני הירידה. מאידך צריכה ר"ג לפחות עוד נצחון כדי להבטיח סופית את מקומה בארצית. ר"ג תהיה בלחץ מול משחק משוחרר של החיפאים, אבל לאור יחסי הכוחות בין השתיים סביר להניח שצעירי ר"ג יחזרו הביתה עם נצחון או לפחות תיקו (בראשון – 0:3 לר"ג).

התחזית: תיקו ומעלה לר"ג

בית"ר נתניה – בית־שמש

מפגש קצוות בין עולה ללאומית ויורדת לליגה א'. נתניה טובה הרבה יותר, אבל היא סובלת ממכת פציעות והרחקות, שמקשים על תפקודה. מכל מקום, אחרי ההפסד בשבוע שעבר לר"ג חייבת נתניה נצחון לאוהדיה. סביר להניח, שתעשה זאת בצורה משכנעת כמו בסיבוב הראשון (0:3)

התחזית: נצחון לבית"ר נתניה

בית"ר ת"א – הפועל חולון

הזדמנות מצויינת לבית"רים מת"א לסיים את העונה בזכיה בכרטיס ללאומית. לבית"ר יספיק תיקו (תלוי מה תעשה עמידר) אבל סביר להניח שהלאומית הקורצת תדרבן את שחקניה ללכת על נצחון. עבור חולון זוהי ההזדמנות האחרונה, אבל בכושרה הנוכחי סביר להניח, שהיא לא תנצל אותה.

(בראשון – 0:2 לחולון)

התחזית: נצחון לבית"ר ת"א

מרמורק – הפועל עכו

מצבה הנואש של הפועל מרמורק ידרבן אותה לנצחון על חשבון עכו. עבורה זהו עוד משחק בדרך לסיום העונה. מרמורק תנצל את ביתיותה כדי להוסיף שלוש נקודות למאזנה, אך תצטרך קודם לכן להפגין משחק לחימה מול קבוצה, שתשחק בצורה משוחררת. (בראשון – 1:0 לעכו)

התחזית: נצחון למרמורק

רמת־עמידר – הפועל יהוד

מפגש של ניגודים בין קבוצה, שנותר לה עדיין זיק של תקווה להעפיל ללאומית, ובין קבוצה הנאבקת על חייה בארצית. עמידר במשבר, ועובדה זו עשויה לסייע לשחקני יהוד הזקוקים לנקודות כאויר לנשימה. תיקו סביר. (בראשון – 0:0)

התחזית: תיקו

משחק הכרעה על הכרטיס השלישי לארצית

לאחר שנפרדו בתיקו (2:2) במשחק הראשון ביניהן, יפגשו מחר קבוצות הפועל ראשל"צ ובית"ר נהריה למשחק שיקבע את העולה השלישית לליגה הארצית.

ראשל"צ מנוסה יותר, אבל נהריה לא תרים ידיים ותנסה להפתיע כמו במשחק הראשון, בו הוליכה ביתרון עד סמוך לסיום.

מכל מקום, צפוי מאבק מעניין ומרתק.

3 מיליארד יעקבו אחר תחרויות הגביע העולמי

בשלושה מיליארד צופים פי 10 יותר משלושת מליוני הצופים הצפויים באצטדיונים מקסיקו במשחקי הגביע העולמי 1986, יעקבו אחר ההתמודדות בטלוויזיה, הודות לטכנולוגיה המתקדמת ביותר, אשר תעלה הון לכל רשתות הטלוויזיה העולמית.

מרכז השידור הבינלאומי, שהוקם על פני שטח של 25,000 מ"ר באד־אנגל שכונת פאר בעיר מכסיקו, יפעיל שמונה לוויינים עבור יותר מ־150 מדינות.

„אין ספק כי מדובר במתקנים המודרניים ביותר מסוגם בעולם", אמר איגנציו רואסקה, המנהל הטכני של המרכז. „מונדיאל זה יהיה מצולם ביותר בטלוויזיה בכל קורות הכדורגל", הוסיף.

בגביע העולמי במקסיקו יהיו חידושים רבים בתחום הטלוויזיה בין היתר מצלמה שתוצב מעל למרכז המגרש, וכן ייקבע שיא עולמי במספר המצלמות מסביב לאיצטדיונים – 12 בסך הכל.

חידוש נוסף: שיטה שתפריד את ארבעת צבעי היסוד של הטלוויזיה ל־16,000 גוונים שונים, דבר שיאפשר ליצור רושם של תבליט על המסך הקטן. כדי לסקר את המשחקים, גוייסו כמעט כל המשאבים האודיו־ויזואליים של המדינה.

ההשקעות מסתכמות ב־71 מיליון דולר, מהם 65 מיליון אך ורק לתשתית הטכנית. אולם, הצרכנים שהשתמשו במרכז הטלוויזיה הבינלאומית של הגביע, ישלמו מחירים אסטרונומיים, אם כי המארגנים אינם מוכנים למסור פרטים.

לפי סקר שנערך בקרב רשתות הטלוויזיה, עולים המחירים של מכסיקו ב־200 עד 300 אחוז על אלה שנגבו לפני ארבע שנים בספרד, ועם זאת יהיו גבוהים ב־40 אחוז מאלה של אולימפיאדת לוס־אנג'לס.

כדי לקבל אולפן של 120 מ"ר, מצויד בשלוש מצלמות, תצטרך רשת טלוויזיה לשלם כ־600,000 דולר לכל הטורניר.

הרשתות ה„עניות" יותר יוכלו לחכור אולפנים אלה לשעה, במחיר 2800 דולר ל־60 דקות, או להשתמש במתקנים קטנים יותר (40 מ"ר עם שתי מצלמות בלבד) תמורת הסכום המבוטל של 2100 דולר לשעה.

הדרישות הפיננסיות של המקסיקאים כמעט גרמו בראשית השנה להחרם עולמי מצד רשתות הטלוויזיה האירופיות. אחרי דיונים עם הוועדה המארגנת נראה כי רשתות אלה השיגו הנחה של 10 אחוז. דבר שהמקסיקאים רואים בו ויתור גדול.

● טניס: הפתעה היתה ברבע גמר סבב הנשים הבינלאומי ביפן, כשיעל שכים גברה על הנורווגית אני ג'ונסון 6:4, 3:6, 4:6. לחצי הגמר שיתקיים היום עלו אילנה ברגר ושגית דורון מישראל ולינדה ברנד מארה"ב.

אם לא בבלגיה גם לא בספרד

תודה מיקי ברקוביץ. אתה יכול להישאר בבית גם בטורניר הגביע העולמי. נשחק בספרד עם מוטי דניאל ודורון שפע ונהיה אתנו מול מסך הטלוויזיה לראות כיצד הם מנצחים, ואולי גם מפסידים, בלעדיך.

אין טעם להעניש אותך. אני מציע רק לשלול ממך את האפשרות לבחור לעצמך את הבימה עליה תוכל להפגין את כשרונך הוירטואוזי. תואר „קפטן" הנבחרת, בו אתה מחזיק, איננו זכות בלבד, אלא – בראש ובראשונה, חובה. ואם לליפין ולפרישמן אין זכות לשחק היכן שירצו, מדוע, שהיא תשמר דווקא למי שצריך לגלות יותר אחריות ולשמש דוגמא לחבריו?

כאשר מדובר בנבחרת לאומית – אין פרישה והלוקס. בלגיה – לא, ספרד – כן.

נראה לנו, כי מי שלא מסייע לאפות את העוגה, אינו ראוי גם לטעום מן הקצפת.

אם הוחלט להשאר בבית בטורניר בלגיה, השאר בבית לצמיתות. בספרד נסתדר איכשהו בלעדיך.

ברוך דגון

אם–

– אתה מחפש שינוי, לתחום שונה ומעניין;
– אתה מעונין להביא לידי ביטוי את כשרונך וכישוריך;
– אתה שואף למלא תפקיד, שבו אתה קובע את סדר יומך, את מציב מטרות ופועל למימושן;
– אתה נכון להתמודד עם אתגרים, לעבוד קשה, להתעקש – ולהצליח;
– אתה מעריך את יכולתך, מעונין למצותה בתפקיד הולם, ולהתקדם;
ומעל לכל – אם חשוב לך לעשות למען בטחון המדינה

אנו זקוקים לך!

ומציעים לך שכר הולם, קביעות בעבודה, תנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד).

פנה נא אלינו, רק אם אתה:
* בן 23־32.
* בעל השכלה אקדמית, או לפחות תיכונית מושלמת.
* לאחר שירות מלא בצה"ל (רצוי כמפקד) ובעל בריאות תקינה.

[illegible]

אנחנו רוצים ללמד אותך עיבוד תמלילים

אם את כתבנית מנוסה בעברית ו/או אנגלית, אנו נכשיר אותך למקצוע העתיד:
עיבוד תמלילים
הלימודים מתבצעים על הציוד המתקדם והנפוץ בתחום המשרד הממוחשב. תמורת ההכשרה תעבדי בשרותנו בשכר מלא. תוכלי לרכוש מקצוע מבוקש ולצבור נסיון חשוב בעבודה.
פני אלינו בהקדם! א'–ה' 08:00–14:00
טל: 03-298877 רח' בן־יהודה 12, ת"א.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

בחיפה בירושלים ובאשקלון
דרושים
דוברי ערבית
לעבודת תרגום
* שליטה מלאה בעברית וערבית, שפות נוספות – יתרון
* מעורים היטב בחיי הארץ.
* לאחר שירות צבאי מלא בצה"ל.
* השכלה תיכונית
המתאימים ישולבו בעבודה קבועה ובמשרה מלאה.
[illegible]

שופר־סל
דרושים/ות
קופאים/יות
לסניפים:
* היפרכל ראשל"צ – מול נעלי גלי אוטובוסים 73,19.
* רמת השרון – רח' סוקולוב 48 אוטובוסים 48,24, 525.
* רמת אביב ג' – רח' אחימאיר 1 אוטובוס 49.
מועמדים מתבקשים לפנות למנהלי הסניפים במקום.

לחברה מסחרית ארצית העוסקת בשיווק תוצרת חקלאית
דרוש
מנהל לסניף חיפה
כישורים נדרשים:
* כושר וארגון מו"מ עם ספקים ולקוחות
* רקע חקלאי
* ידע בשיווק ובמינהל
* בעל מרץ ויוזמה
* מגורים באזור הצפון – יתרון
לפנות בכתב־יד לת"ד 20068 ת"א – 61200 עבור "מנהל סניף חיפה"
סודיות מובטחת

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א
דרושים
חתמים
כישורים:
● ידע רחב בענפי הביטוח האלמנטרי.
● נסיון קודם של 3 שנים לפחות.
● לבעלי נסיון בעסקים/מפעלים עדיפות.
נא לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים, לת"ד 30453, ת"א 61303, ולציין „חתם"
— סודיות מובטחת —

לחברת רהיטים גדולה
דרוש
מנהל לסניף ירושלים
★ תושב ירושלים
★ מעל גיל 30
★ בעל נסיון מוכח במכירת רהיטים
★ כושר ניהול כח אדם.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 8042 תל־אביב.

למשרד מהנדסי קונסטרוקציה דרוש/ה הנדסאי/ת או טכנאי/ת לעבודת שרטוט קונסטרוקציות בטון ופלדה רק בעלי נסיון של שנתיים לפחות בעבודה מעשית בארץ לטלפן מיום א' 03-283134

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ THE ISRAEL TRACTOR & EQUIPMENT CO. LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל
דרוש
מהנדס חשמל/אלקטרוניקה
לניהול מכירות דיזל גנרטורים
הכישורים הנדרשים:
* שליטה מלאה בשפה האנגלית
* כושר ביטוי בכתב ובע"פ
* נסיון במכירות – יתרון!
בדבר פרטים נא לפנות בכתב יד בפירוט נסיון קודם ולציין את מספר הטלפון לת.ד. 214 חולון 58101, למחלקת כח אדם.

אנו מתרחבים ודרושים לנו
סוכני ביטוח
מכל הארץ
(אלמנטרי ו/או חיים)
* אם הנך מעוניין להצליח ולהתקדם.
* אם הנך מוכן להקדיש עצמך לטובת הלקוח.
* אם הנך מעוניין לעבוד בתנאים טובים – כשכיר + עמלות או כעצמאי.
התקשר ישירות לשמואל או יהודה טל: 03-283112/3
סודיות מובטחת.

דרוש/ה
מפעיל/ה
למחשב סופר מיני + עבודת קלדנות במשמרת שניה (12:00–19:00)
בדבר הצעות מתאימות ופרטים נא לפנות אל פרץ 03-335322

המדרשה לתרבות הגוף אמריקה – ישראל
עמותה רשומה [illegible]
מקצוע וקריירה חדשים
דרושים
מדריכים לפעולות אירובית ותחזוקת הגוף
Exercise Instructors and Fitness Professionals
מוזמנים לפנות מורים, מדריכים ובעלי נסיון בתחומי הספורט השונים, ריקוד ופעולות אירובית.
המועמדים שיבחרו יוכשרו ע"י המדרשה לתפקידי אימון והדרכה.
לקבלת פרטים נא לפנות למדרשה לתרבות הגוף, מחלקת חינוך והדרכה, רח' אילת 52 ת"א 66845, טל' 839923

לחברה קבלנית
דרושה
מזכירה
עם נסיון לניהול משרד ידיעת אנגלית רצויה
לפנות בכתב־יד לת.ד. [illegible] ת"א 61091

דרוש
פרסומאי/ית
לעבודה חלקית במוסד ארצי גדול
כישורים: לפחות שנתיים נסיון, כושר נסוח, ידע והכרה לדפוס
03-668501-2

דרוש
מנהל חוה
לחוות גידולי שדה וירקות בנגב
דרישות:
– ידע, נסיון, וכושר מקצועי, ארגוני וניהולי בחקלאות שדה
– מעל גיל 30
– מגורים בדרום או בנגב
– תואר אקדמאי יתרון.
לפנות בכתב יד, עם פירוט תולדות חיים ונסיון קודם – ת.ד. 499 קרית מלאכי – 79800 עבור "מנהל" רק הצעות מתאימות תיענינה.
סודיות מובטחת.

למפעל מזון גדול באיזור חיפה
דרוש/ה
טכנולוג מזון
(לעבודה בכרומטוגרפיה/ת)
* תואר ראשון בהנדסת מזון/ כימיה/ חקלאות /ביולוגיה
לפנות בכתב מנהל כ"א קרית טבעון ת.ד. 1278.

דרושה
קלדנית תושבת גוש־דן
שעות העבודה:
ימי א'–ה' 13:30–18:30
יום ו' 08:00–13:00
[illegible] 03-331276/9

המשטרה אתגר
דרושים
שוטרי/ות סיור ותנועה
דרישות התפקיד:
12 שנ"ל לפחות, לאחר שירות בצה"ל, בריאות תקינה, גיל עד 35.
מקום השירות: כל הארץ
המעוניינים מתבקשים לפנות בצירוף תעודות השכלה [illegible]
ירושלים – המלך ג'ורג' 8
באר־שבע – העצמאות 55
רחובות – הרצל 206
חיפה – דרך חטיבת גולני 21
ת"א – הרכבת 14
סודיות מובטחת

לחברה תעשייתית גדולה בפתח־תקוה
דרוש/ה
פקיד/ת שכר
– נסיון של שנה לפחות בחשבות שכר ממוחשבת.
– יכולת לעבוד שעות נוספות.
מועמדים המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד אל:
חברה תעשייתית – ת.ד. 676 פתח תקוה מיקוד 49106.
כל הפונים ייענו.
– סודיות מובטחת –

שופר־סל
לסניפנו ברח' ארלוזורוב בתל־אביב
דרושים
* קופאיות
* עובדי מאפיה
* עובדי/ות מעדניה
נא לפנות למנהל הסניף – רח' ארלוזורוב 57, תל־אביב.

למספרה בקרית שמונה
דרוש
מנהל יצור
בעל ידע מוכח בתפירה וארגון, המתגורר או מוכן להתגורר במקום.
לפנות בכתב לת.ד. 6368 [illegible]

ליאוריגי־אילת
יצרני שמיכות וכלי מיטה
למתפרה בתל־אביב דרושות
* תופרות מעולות לזיג־זג ואפרט
טלפון 03-822208 ובערב 052-451825

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

מגמה מכללתית „עמל" א׳
ע״ש לידי דייזים
ביה״ס תיכון · ביה״ס להנדסאים ולהנדסאים
קרית אונו, ת.ד. 383 פתח־תקוה — 49103
טלפון: 03-911732
לקראת שנה״ל תשמ״ז דרושים
מורים
במקצועות:
* מתמטיקה־פיסיקה — 2 משרות
* הנדסת תעשיה וניהול — משרה מלאה
* פיסיקה — משרה חלקית
* ספרות — חצי משרה
* מחשבים — חצי משרה
* אלקטרוניקה — 2 משרות
* מורים בניין — חצי משרה
* מכירות — חצי משרה

בית־ספר תיכון מקצועי „עמל"
ע״ש לידי דייזים
רחוב הנביאים 26, ירושלים — 96548
טלפון: 02-411090
לקראת שנה״ל תשמ״ז דרושים
מורים
במקצועות:
* אנגלית — משרה מלאה
* מתמטיקה־פיסיקה — משרה מלאה
* חשמל־חשמלאות — חצי משרה
מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלות בתי הספר

„עמל" רשת מכללות למכונאים ומחשבים, בתי־ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקצועיים, בתי־ספר לתיכוניים ומקצועיים, בה הכשרה מקצועית לבוגרים.

לארדן „דיזינגוף סנטר" לאולם תצוגת רהיטים
דרושים
1. מוכרים/ות מנוסים
לחצי משרה,
נסיון בענף הרהיטים יתרון.
2. איש מכירות
צעיר ודינאמי עם נסיון בענף הרהיטים.
לפנות טלפון 03-200975

לדניש אינטריורס
דרוש:
איש מכירות מעולה
ליום עבודה מפוצל.
נסיון בעיצוב פנים יתרון.
נא לפנות לגילה 03-739141
בין השעות 9.00—13.00,
16.00—19.00

לחברה מסחרית בתל־אביב
דרוש
עובד כללי
לעבודות מחסן, חלוקה ואחרות
נא לפנות בצרוף פרטים
לת.ד. 4555, תל־אביב 61044

לחברת מחשבים
דרושים
אנשי מכירות
בעלי נסיון בתחום מיקרו מחשבים ושיווק ותוכנה. שכר + אחוזים.
03-202991 03-201315

דרוש
מנהל לחניון אכזיב
נסיון בניהול צוות עובדים — הכרחי.
לפנות מושב לימן
טלפון: 04-928205

לאלטו מערכות
דרושים
מסגרים
עם רקע בחשמל או במצב אחיד
נא לפנות טלפונית לאורי
03-700831

למפעל פלסטיק למוצרי משרד
דרושים:
1. צעירות לעבודות ייצור.
2. איש מכירות.
טלפון: 836408
בכתב ת.ד. 30970
תל־אביב 61310

לאקוורל
גלידה מסטיק
דרוש
מפיץ
לאיזור הצפון
רצוי בעל רכב ומחסן קרור
טל. 03-5510978
830337,
03-826723

מרצים לקריאה מהירה
תנאים טובים.
טל. 03-862691/2

למפעל ברמת־החיל בתל־אביב
דרוש
עובד אחזקה
* בוגר בי״ס מקצועי * 5 ימי עבודה
03-477215

לחברת בניה גדולה
דרושים/ות למשרה מלאה:
1. מנהל/ת חשבונות סוג 2
2. פקיד/ה לגזברות
בעלי נסיון של שנתיים לפחות.
נא לפנות לטלפון 03-281105 — לרינה

לחברת יבוא
באיזור התעשיה באשדוד
פקידה עצמאית
לניהול משרד
* התמצאות בתהליכי יצוא
* ידע באנגלית
* הדפסה עברית/אנגלית
* ידע בהנהלת חשבונות
* תושבות איזור אשדוד בלבד.
על המועמדות המתאימות לפנות בכתב־יד בציון השכלה ונסיון לת.ד. 3119, תל־אביב 61030 עבור „פקידת יבוא"

לחברה מסחרית גדולה
דרושים:
סוכני מכירות
למוצרי חשמל ביתיים
באזור המרכז
הכישורים הדרושים: נסיון במכירות של 5 שנים לפחות, רשיון נהיגה, הכרת שוק מוצרי צריכה חשמליים.
על המעוניינים לפנות בכתב־יד בלבד, בצירוף תולדות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 866, ת״א 61008 עבור מס׳ 455
— סודיות מובטחת —

דרוש
מרכז־מזכיר לאגודה
בעל נסיון של מספר שנים במגזר החקלאי.
יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לפי הכתובת: "אגרא" — אבן־יהודה יואר אבן־יהודה מיקוד 40500

התפנה
מנהל מכירות
* נסיון של 6 שנים בארץ ובחו״ל
* דובר שלוש שפות אירופאיות
פנוי להצעות מתאימות.
בערבים: 03-344006

חברה ליצור, יבוא ושיווק
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
רצוי עם ידע במחשב.
טלפון 03-732846 בין 8.00—17.00 (לרן)
דרוש
איש מכירות
עם נסיון — 03-7510128/7

מאה ש״ח ליום ויותר!
בפרויקט פרסומי משולב
עתון יומי + שבועון
לטובים שבכם! בעלי כושר שכנוע וכושר בטוי מעולה, שכנעו אותנו שאתם מתאימים.
המענים/ות לאתגר יכתבו לת.ד. 2450 (47218) רמה״ש. לציין טלפון לתאום ראיון.

דרושה
מעצבת פנים
בעלת נסיון
עם חוש ביחסי צבור ולקוחות
03-256745

לנגריה
באזור התעשיה רעננה
דרושים
1. נגרים מקצועיים לנגרות בנין
2. מרכיבים עם רכב לכל חלקי הארץ
לפרטים נא לפנות טלפונית 052-31305
בשעות 07.00-15.00

בוא לגדול איתנו...
אנו מחפשים מקדם(ת) מכירות צעיר(ה) אנרגטי(ת) וסימפטי(ת) המסוגל(ת) לשכנע בעלי מפעלים משרדים ועסקים מסחריים.
כל עסקה - מאות שקלים! תנאים נפלאים למתאים(ה).
לפרטים נוספים וקביעת ראיון - טל. (03) 244303

כל בוקר עם עיתון
דבר
הוא
בוקר טוב.

כימאגיס
האתגר שבמחקר
כימאגיס הינה חברת בת של קבוצת אגיס.
אנו עוסקים במחקר, בפיתוח ובייצור של מוצרים כימיים-פרמצבטיים במעבדות חדישות, בסביבת עבודה יוצרת, מעניינת ומציבה אתגרים.

למחלקת המו"פ שבתל-אביב דרושים:
כימאים אורגניים
לעבודות מחקר.
המשרות מוצעות לבעלי התארים B.Sc, M.Sc, Ph.D בעלי נסיון במחקר ובסינתזה.
אנליטיקאי
אם אתה בעל נסיון בשיטות HPLC/GC תמצא ענין בתפקיד זה.
מהנדס פיילוט/מהנדס תהליך
התפקיד המוצע דורש ידע ונסיון בפיתוח ובגימלון (SCALE-UP) של תהליכים.
מידען
במסגרת תפקידך תעסוק בדלית מידע ממאגרים ממוחשבים וסקרי ספרות מדעיים ושיווקיים. המשרה מיועדת לבעל נסיון קודם.

נא לפנות בצרוף קורות חיים ל"אגיס"
ת.ד. 20087 ת"א מיקוד 61200 או לטלפון: 03-731458

כימאגיס
מקבוצת אגיס

אסטרונאוטיקס

מהנדס/ת תוכנה בכיר/ה
לאפיון ופיתוח תוכנה לעיבוד תמונה במערכות זמן אמת על מעבדים זעירים.
פיזיקאי/ת בכיר/ה
לניתוח והגדרת בליסטיקה עבור מערכות בקרת אש.
נדרש נסיון בבליסטיקה ובפתוח תוכנה.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים. סודיות מובטחת.
לפנות
לאסטרונאוטיקס
אגף הארגון, רח׳ הירקון 23 בני ברק.
ת.ד. 882 ב.ב. 51261
או טלפונית
03-784212

למפעל אריזה
דרושים
אורגים
למלים עם סיורת ובלי
תנאים טובים.
טלפון 03-253084

דרוש/ה
נער/ה
בלתי מקצועיים
לעבודות אריזה ומיון
03-651155

לחברה מסחרית
עוזרת למנכ"ל
בוגרת תיכון עם שליטה מלאה באנגלית ברמת שפת־אם כולל הדפסה בעברית ואנגלית ונסיון בעבודה.
משרה מלאה, טיפול עצמאי בכל נושאי היבוא כולל טלקסים.
תכתובת באנגלית ועברית, עזרה אדמיניסטרטיבית למנהלים.
לפנות לויקי 03-662202

אב־גד מערכות
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
ל־4—6 שעות ביום
נסיון 3 שנים לפחות (סוג 3)
טל׳: 03-217121 לפנות ליעל

לברגר אופנה
מבקר/ת טיב
* ידע בכל תהליכי הייצור של בגדי נשים
* נסיון בתעשיה הכרחי
* יכולת הדרכה ופיקוח על עובדים.
לפנות ללריסה 03-663496

לחברת בניה ארצית
דרוש
מנהל עבודה מעולה
לעבודה באזור ירושלים
* בעל נסיון עשיר, במיוחד בעבודות גמר.
נא לפנות לת.ד. 8037 ירושלים 91080

לרהיטי אבילר בע״מ
אספקת ציוד לחדרי מחשב
שוקן 12 תל־אביב
דרושים:
1. פקידת מכירות
בוגרת תיכון עם ידע טוב באנגלית
2. מרכזנית - פקידה
נחמדה ואדיבה עם ידע טוב בהדפסה וידע בסיסי באנגלית.
3. מחסנאי - שליח
עם רשיון למכונית וטספה,
ידע בסיסי באנגלית.
לפנות לחפצי 03-835252 03-831351

לסוכנות ביטוח גדולה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
* ניסיון של 5 שנים לפחות.
* תנאים טובים.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים ומסיון קודם לת.ד. 30453, ת״א 61303.
— סודיות מובטחת —

קייטרינג בע"מ
למפעלנו בנמל־תעופה בן־גוריון
דרושים
1. טבחים מעולים
2. GRAND MANAGER
3. עובדות במטבח קר
4. קצב
אפשרית עבודה חלקית.
אפשרית עבודה בשבת בלבד.
טל. 03-9711266 בין השעות
16.00 — 08.00

למשרד רואי־חשבון בתל־אביב
דרושה
כתבנית עברית־אנגלית על מעבד תמלילים ל„ביר"
שעות העבודה: יום ב׳—ה׳ 14.00—19.00
יום ו׳ — 8.00—13.00 לטלפן ל־03-664561

למלון דיפלומט ומרינה ת״א
דרושים:
נייט אודיטור
בעל נסיון קודם.
מחסנאי ראשי
למחסן מזון — נסיון הכרחי.
מעוניינים יפנו למלון דיפלומט
תל־אביב, הירקון 145
או לטלפון 294422

לחברת מ.ש.ב — דרושים
מתקינים להרכבת רדיו טייפים ומערכות אזעקה לרכב
תנאים טובים למתאימים.
טלפון 03-338711-4 — לאריאל

לחברת שיווק מובילה לעיבוד שבבי באזור תל־אביב — דרוש
נציג מכירות
עבור מכונות כלים
התפקיד: רכישת לקוחות חדשים, הגברת מכירות ללקוחות קיימים, תפקיד עצמאי, נסיעות תכופות.
כישורים: נסיון מוכח במכירות לתעשיה, עדיפות למכירת מכונות עם בקרה ספרתית. השכלה טכנית או עבודה מעשית בתעשיה, שליטה טובה מאוד באנגלית, מעל גיל 28, רכב — יתרון.
תנאים: תמורה להצלחה, עבודה בצוות מקצועי, הדרכה והזדמנויות לקידום.
נא לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים לת.ד. 2415 תל־אביב 61024

ורד הגליל — תעשיות שוקולד וממתקים בע"מ
למפעלנו החדש בצפת
דרוש
מהנדס/הנדסאי חשמל
לתפקיד אחראי אחזקת חשמל במפעל.
* נסיון מוכח בתעשיה — רצוי במזון.
* ידיעת השפות אנגלית וגרמנית יתרון.
אוירה צעירה ודינמית ותנאי עבודה טובים.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים מלאים אל מנהל כ״א ת.ד. 1093 צפת 13100.
סודיות מלאה מובטחת
מקבוצת כור מזון בע״מ

לחברה לביטוח אשראי
דרושים:
עובדים
לתגבור צוות המכירות.
כישורים: השכלה בכלכלה או מנהל עסקים, ונסיון בתחום הפיננסי — יתרון.
לקביעת ראיון נא לפנות החל מיום ב׳ טלפונית 03-664861

לחברה קבלנית ארצית
דרוש
מהנדס ביצוע
לביצוע פרויקטים גדולים
באזור המרכז והצפון
כישורים דרושים: מהנדס עם 10 שנות נסיון לפחות. ביצוע עבודות ציבוריות, רצוי נסיון קודם בעבודות בטחוניות, רשיון נהיגה, שליטה מושלמת בעברית, ידע בחוזים וחשבונות, המלצות טובות.
לפנות בכתב יד לת.ד. 2448 תל־אביב 61024 לידי מנהל אגף ארגון ומינהל מר יהודה גורן

מיכון למטע — פרדס חנה
דרושים
חרטים ומסגרים מעולים
בעלי נסיון ויכולת עבודה עצמאית
תנאים טובים למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות למפעל בשעות העבודה
או לת.ד. 71 פרדס־חנה 37100
טלפון 063-71203

דרושה
מזכירה יעילה
ובעלת נסיון
מועמדות יפנו בכתב בציון קורות־חיים ונסיון קודם לחברת טתה בע״מ, טברסקי 12 ת״א 67210 ת.ד. 20141 ת״א

למפעל תעשייתי באזור המרכז
דרוש
עוזר למנהל כ"א
נדרש נסיון בגיוס כ״א, עם התמחות בעובדי ייצור לתעשיה, כולל עובדים מחשטחים.
ידיעת השפה הערבית הכרחית.
שעות העבודה מ־06.00—15.00.
תנאים מצויינים למועמד המתאים.
— סודיות מובטחת —
נא לפנות לת.ד. 13033 תל־אביב עבור כ״א

לחברת מחשבים
דרושים/ות
מדריכים/ות
להדרכת לקוחות בעבודה עם תוכנה לחישוב משכורות
לפנות בכתב־יד בלבד לי.ט.מ.ל. מחשבים בע״מ, דובנובסקי 7 ת״א 63479

למוסד ציבורי לביקורת
דרושה
קלדנית - כתבנית
בעלת ידע ונסיון בתוכנת „אלף־בית"
לעיבוד תמלילים ועבודה במחשב IBM/P.C.
נא לפנות בכתב ל„משרד המבקר" ת.ד. 16250 תל־אביב 62098 בציון קורות חיים, עד תאריך 20.5.86.

למוסד ארצי גדול דרוש
עוזר למנהל הדרכה והשתלמויות
להכנת, ארגון וניהול: קורסים, השתלמויות וימי עיון, במגוון נושאים ומקצועות
דרישות התפקיד:
תואר ראשון — מתחום החינוך; מדעי ההתנהגות; פסיכולוגיה וכיו״ב. תואר שני יתרון. כושר ביטוי בכתב ובע״פ; נסיון בהנחיית קבוצות יתרון. ידיעת השפה האנגלית על בוריה. נסיון מעשי של שלוש שנים לפחות בעבודות הדרכה והשתלמויות (או צה״ל); יתרון לבעלי נסיון בהכנת עזרים ליבוד; יתרון לבעל כושר גראפי וחוש טכני להכנת אמצעי המחשה והפעלת עזרי הוראה. בעל רכב ורשיון נהיגה.
הערות:
התפקיד המוצע הוא במשרה שלמה, מצריך שעות עבודה בלתי רגילות ונסיעות מחוץ לעיר. מקום העבודה תל־אביב.
דרגה ותנאי שכר בהתאם לכישורי המועמד.
המעוניינים יפנו בכתב־יד: ת.ד. 4384 ת״א, מיקוד 63326 עבור עוזר השתלמויות, ויצרפו קורות חיים, השכלה פורמלית ונסיון בעבודה מוכחים, ממליצים, כתובת וטלפון.
— רק מועמדים העונים על הדרישות הנ״ל ייענו —
— סודיות מובטחת —

---

tvm
סטנדרד מיקרואלקטרוניקה בע״מ
למפעלנו דרוש
מהנדס אלקטרוניקה בכיר
להפעלת מרכז תכנון
כישורים:
* נסיון בניהול פרוייקטים
* נסיון בהפעלת צוותים טכניים
* נסיון בתחום המיקרואלקטרוניקה — יתרון
* נסיון בתיב״ם — יתרון.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, בכתב יד.
למועמדים המתאימים תנאים טובים.
— סודיות מובטחת —
הכתובת: סטנו ורד מיקרואלקטרוניקה בע״מ עין ורד, תל־מונד 40696

למפעל תכשיטי יוסי בע״מ
דרושים/ות
עובדים/ות בלתי מקצועיים/יות
להכשרה במקום — משכורת טובה
אפשרי מתחת לגיל 18.
מקומות העבודה:
ת״א, אשדוד, אשקלון.
לפנות: „תכשיטי יוסי בע״מ"
שוקן 27 ת״א. טל. 03-833676

להדאה בע״מ דרושים
1. מלחימות
בעלות נסיון לעבודות עדינות
2. עובדים
לאחר שירות צבאי
3. עובד
למחלקת אריזה.
10 שנות לימוד, עד גיל 25, יום עבודה מלא, 5 ימי עבודה, 07.30—17.00, מגורים הרצליה, רעננה, כפר־סבא ונתניה.
טלפון 052-557039 מיכלי

לנורכלטקס
דרושים
מייסטרים
למכונות סריגה שטוחות
סורגים למכונות
סריגה שטוחות
אחראי משמרת
למחי סריגה שטוחות.
תנאים טובים למתאימים
03-833814

רשות שדות התעופה בישראל

דרושים

בחורים/בחורות

לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה בלבד ואינה מוצעת לסטודנטים.
תקופת החוזה – מינימלית – שנה.

תנאי קבלה:
- לאחר שירות צבאי;
- 12 שנות לימוד
- דוברי אנגלית ברמה גבוהה (ראיון הקבלה ייערך בשפה האנגלית);
- מצב בריאותי תקין;
- הופעה נאה;
- מגורים באיזור גוש דן – ח ו ב ה לתקופת החוזה;
- המעוניינים בעלי הכישורים המתאימים. תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל התעופה בן־גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 12.5.86 בין השעות 14.00–08.30.

הערה: הרשמת המועמדים תחל בשעה 0800 ותסתיים בשעה 0800. ההרשמה תתבצע ע"י נציגי ועדת הקבלה בלבד ותכלול אך ורק מועמדים הנוכחים פיזית במקום ועונים לתנאי הקבלה. לא תהיה התחשבות בנרשמים שאינם נוכחים ברישום.
מספר המועמדים שיראויינו מוגבל.
לא יראויינו מועמדים שטרם שוחררו מצה"ל.
מועמדים אשר מועמדותם נדחתה בועדות קודמות לא יראויינו.
הרשמת המועמדים תיסגר עם רישום מספר מועמדים שיפורסם ע"י הועדה במקום.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

לקיבוץ עין הכרמל
דרושה

אחות מוסמכת

(5 שנות ותק לפחות)
רצוי רוקחה לעבודה במשרה מלאה
לחודשים יולי אוגוסט עם מגורים במקום.
נא להתקשר לטלפון 04-942246 מ 08:00 – 16:00 לשלוחה 225; אחרי 16:00 לשלוחה 412

נציגי/ות מכירות

נסיון במכירות, יכולת ניהול מו"מ. נכונות לעבודה קשה.

מקדמי/ות מכירות

הבנה במכירות, ראש פתוח.

מתקינים

להתקנת מערכות תקשורת.
רקע טכני. רשיון נהיגה חובה – רצוי גם טילון.

תנאים טובים למתאימים.
המעוניינים יפנו לערנה מיום א'
טל. 280131, 03-284435.
– סודיות מובטחת –

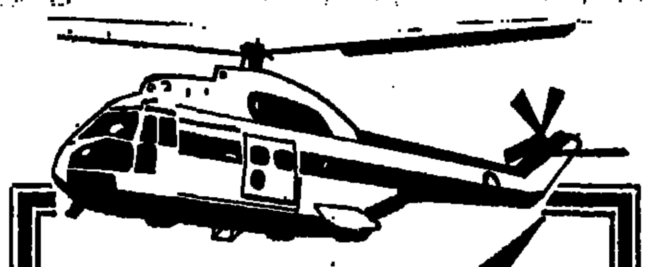

מת"א מפעל המסוקים ירושלים

מקומך בחברה גדולה ודינמית.
מקומך במפעל תעשייתי העוסק בטכנולוגיות מתקדמות.
מקומך במקום בו תוכל לבנות את עתידך המקצועי והכלכלי.

מקומך איתנו

לעבודות בעלות אתגר בתיכון מערכות מטוסות במסוקים

ד ר ו ש / ה

משרה מס' 320:

מהנדס/ת אלקטרוניקה

פירוט התפקיד:
- תיכון ואינטגרציה של מערכות.
- פיתוח מערכות חדשות.
- שילוב טכנולוגיות מתקדמות במסוקים.

דרישות התפקיד:
- 3 שנים נסיון מוכח במיכשור אלקטרוני.
- ידע בתפעול צב"ד אלקטרוני.
- יכולת ניהול צוות עבודה הנדסי.
- מגעים עם חברות בארץ ובחו"ל.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב או אישית ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון ומספר תעודות זהות אל: מינהל התעסוקה, יחידת גיוס וקליטה, התעשיה האווירית לישראל בע"מ, נמל התעופה בן־גוריון מיקוד 70100, או למתא עטרות ירושלים ת.ד. 27/160 מיקוד 91271 או לתאם פגישה עם מנהל כח אדם בטלפון 02-852293
מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

אל־אוף

תעשיות אלקטרו־אופטיקה בע"מ

אל־אוף ראות איכות

הצטרף היום למתכנני המחר.

אל־אוף קולטת כח־אדם מקצועי ומעולה לתיכנון ופיתוח מוצרים חדישים ומתוחכמים המשלבים אלקטרו־אופטיקה, מחשבים ואינטליגנציה מלאכותית.
הצטרף/י אלינו — תן/י ביטוי לשאיפותיך ולכישוריך המקצועיים, בתחומי העיסוקים הבאים:

מהנדס/ת אלקטרוניקה בכיר/ה

לתפקיד ראש תחום אלקטרוניקה להנחיית צוותי אלקטרוניקה בפיתוח.
כישורים דרושים: נסיון של 10 שנים לפחות בפיתוח אלקטרוני בתחומים צבאיים; תואר שני – יתרון.
(מישרה 5000)

מהנדס/ת אלקטרוניקה

לתפקיד מהנדס בקרה.
כישורים דרושים: 3 שנות נסיון בבקרה אנלוגית ודיגיטלית; נסיון באירגון צוות פרוייקטלי; יתרון לבעל נסיון בבקרה למערכות יבשתיות צבאיות.
(מישרה 5001)

מהנדס/ת תוכנה/מחשבים

לעבודה בפיתוח מערכות יבשתיות צבאיות.
כישורים דרושים: נסיון של שנתיים לפחות בפיתוח תוכנת זמן־אמת; נסיון בעבודה עם מערכות אינטל M.D.S, I.P.D.S ומיקרו־מחשבים 8051, 8086. יתרון לבעל נסיון בפיתוח תוכנת תקשורת ומחשבים.
(מישרה 5003)

מהנדס/ת מכונות

לעבודה בצוות פיתוח מערכות עדינות ומדוייקות.
כישורים דרושים: 5 שנות נסיון בתיכנון מהן שנתיים, לפחות, בתח.ום האלקטרו־אופטיקה; יכולת ריכוז והנחיית צוות עובדים.
(מישרה 5004)

מהנדס/ת תעשייה וניהול

לבקרה, ריכוז תוכניות עבודה ותקציבים ולהכנת תוכניות מעקב לו"ז, כספים ומשימות.
כישורים דרושים: נסיון של שנתיים לפחות במפעל תעשייתי בתחומים האמורים, יוזמה ויכולת אירגון.
(מישרה 3000)

*** תנאים טובים למועמדים המתאימים ***

מועמדים מתאימים המעוניינים להשתלב בחברה, מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות־חיים, השכלה ונסיון קודם לפי הכתובת: "אל־אוף" תעשיות אלקטרו־אופטיקה בע"מ, מחלקת משאבי־אנוש קרית וייצמן, ת.ד. 1165, רחובות, מיקוד 76110 (בציון מספר המישרה).
סודיות מובטחת.

כשרים

HIGH-TEC מישרות

עבור אחד מלקוחותינו ד ר ו ש

מהנדס אלקטרוניקה

לקליטה כחבר קיבוץ.

כישורים נדרשים:
- נסיון בעבודה עם מעגלים אנלוגיים/דיגיטליים.
- היכרות טובה עם מערכות משובצות מיקרו
- הכרת רכיבי אינטל.
- 3 שנות נסיון.
- נכונות והתאמה לחיי קיבוץ.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות החל מיום א' למשרדי כשרים, טלפון: 233925, 03-230831

לודזיה

למפעלנו בחצור הגלילית
ד ר ו ש י ם:
- מנהל מתפרה
נסיון של 3 שנים לפחות בתפקיד דומה
- טכנאי/הנדסאי־אריג
לשיפור שיטות והנדסה יצור
לפנות בכתב (תוך ציון מספר טלפון) ת.ד. 34 חולון. 58100

לחברת תקשורת גדולה
דרושות **עובדות**
הדפסה עברית וידע בסיסי באנגלית
שעות גמישות.
טלפון: 03-201586
להתקשר בין השעות 08.00–16.00

לבי"ס תיכון באיזור רחובות
ד ר ו ש י ם

מורים

לשנת הלימודים תשמ"ז
במקצועות:
- אנגלית
- מתמטיקה
- לשון

רק מורים בעלי תואר אקדמי, רשיון הוראה ונסיון בהוראה, יפנו בכתב אל: ת.ד. 256, רחובות.

למבשלת שיכר לאומית בע"מ
ד ר ו ש

אחראי לתאום ופיקוח מלאי

התפקיד כרוך בעיתוד ותעוד מלאי ובקשרים עם ספקים.
הכישורים הנדרשים:
- נסיון בתפקיד דומה הכרחי.
- המתאמה בתחום התפעול והאספקה.
- ידיעה טובה באנגלית – יתרון.
- גיל עד 40.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לתא דואר 42101 תל־אביב עבור כח אדם.

החברה להגנת הטבע
רח' השפלה 4 תל־אביב
דרושה

עובדת עצמאית למחלקת כ"א

נסיון של 5 שנים לפחות בעבודות משרד ובעבודה עם קהל.
ראיונות ביום א' 11.5.86 בין השעות 9.30–11.30

לחברת מחשבים גדולה
דרוש למחלקת המכירות

מנהל מכירות

לפנות לת.ד. 16310/18 תל־אביב.

למחלקת החשבונות של בטוח חיים
דרושים

1. **מנהל חשבונות** סוג 2 עד 3
לתפקיד מגוון במחלקה.

2. **פקיד עם ידע בהנה"ח**
לניהול מערכת הלוואות.
ועדיף בעל נסיון בנושא הלוואות.
נא לפנות לת.ד. 21424 יפו או אחרי [illegible]

דרוש

פקיד/ה בוגר/ת תיכון

אחרי שירות בעל/ת ידע באנגלית.
03-379111

צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים בלעדיים של פולקסווגן אודי
דרושים

1. במוסך המרכזי בבני־ברק **מכונאים, חשמלאי, פקיד/ת חשבונות**
- בעלי ידע ונסיון
נא לפנות למר מאיר ראו 785111

2. במוסך לעבודות פנים בבני־ברק **מכונאים, פחח.**
בעלי נסיון
נא לפנות למר עמי עוזיאל 785111

3. במוסך בבתים **מכונאים ופחחים**
בעלי נסיון
נא לפנות למר רפי כהן 5512666

לחברת ציוד מערכות מחשב בתל־אביב
דרוש:

מחסנאי

- רצוי בעל נסיון
- עם רשיונות לקטנוע ומכונית.
- גיל 25–35.
- עדיפות לבעל משפחה.
- מגורים באיזור תל־אביב.

להתקשר טלפונית 03-253356, 03-219780 אלון

לחברת מרושות דרושה

שרטטת

עם ידע בשרטוט קונסטרוקציות ועם יכולת לבצע עבודות משרד.
שעות עבודה 08:30 עד 16:00 טלפון 03-229631

NCT LTD

לחברה העוסקת בפיתוח מרכזי עיבוד מבוקרות מחשב
דרוש

מהנדס מכונות צעיר

לפיתוח טכנולוגיה חדשה בתחום העיבוד השבבי.
טלפונים: 03-763230/763567

דרושים
נציגי מכירות
לחברה בתל־אביב
12 שנות לימוד, הופעה נאה.
03-9233465, 9231660

דרושה
אחות מוסמכת
לעבודה חלקית אשמורות קליטה. להתקשר 03-253446 בבוקר לקבע מראש.

למפעל תעשייתי בשטח הקוסמטיקה באיזור השרון
ד ר ו ש

1) **מנהל־חשבונות**
לעבודה בכל תחומי הנהח"ש כולל הפעלת מחשב. ניסיון קודם בתעשיה חובה.

2. **מנהל מפעל**
עם ידע בתיכנון ויעול ניסיון קודם 3 שנים לפחות, בתעשיה של 60 עובדים
מכתבים: ת.ד. 23044 תל־אביב לציין קורות־חיים, מקומות עבודה קודמים, והמלצות בכתב־יד, בשפת־האם ובציון יד הכותב. מס' טלפון

למשרד רואי־חשבון בת"א
ד ר ו ש י ם:

עובדי ביקורת

המעוניינים יתקשרו ל־03-294948 בימי א'־ה'.

לחברת שיווק ארצית גדולה למוצרי צריכה ביתיים דרוש

איש מכירות בכיר

לאזור באר־שבע

הכישורים הדרושים:
- יוצא־צבא עד גיל 30, רצוי בעל נסיון פיקודי
- השכלה אקדמאית רצויה
- נמרץ, בעל יוזמה ונכונות לעבודה קשה ומאומצת
- תושב אזור באר־שבע

מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות חיים, גיל, השכלה, נסיון קודם ומס' טלפון להתקשרות, אל ת.ד. 149, באר־שבע 84101 עבור "איש מכירות בכיר".
סודיות מובטחת

לחברה מסחרית ארצית גדולה
ד ר ו ש:

מנהל סניף

בבאר־שבע

הכישורים הדרושים:
- נסיון ניהולי
- יכולת טיפול בלקוחות ומוכרות
- כושר ניהול צוות עובדים
- תושב באר־שבע

על המעוניינים לפנות בכתב עם קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1049, ת"א 61009 עבור "מנהל סניף באר־שבע"
– סודיות מובטחת –

לטכסטיל עבור
1. **דרושים סוכנים/ות**
לשיווק בת"א־אזורה
עדיפות לבעלי נסיון
טל. 03-652940, 03-660199

איכות מחשובים

דרושים

מנהל שיווק

לניהול צוות מכירות של מערכות תוכנה ומחשבים

אנשי מכירות

לשיווק מערכות תוכנה וחומרה בסביבת י.ב.מ.
מועמדים מתאימים, בעלי ניסיון מוכח בשיווק מערכות תוכנה יישומיות יפנו טלפונית 813811, 838224 לקביעת ראיון

ביל אור בע"מ
לעבודה במשמרות דרושים:

. **מחסנאי טכני**
עם כישורים טכניים נסיון 5 שנים, אפשרי פנסיונר

. **תכנתים סטאפיסטים**
לברסומות סי.אן.סי. עם יכולת לבצע חלקים באופן עצמאי

. **תכנתים סטאפיסטים**
לכרסומות סי.אן.סי 5 צירים, רצוי עם נסיון בעבודה עם מערכות קד קם
מסלול קידום יוצע לכל עובד לפי שלבי התקדמות מוגדרים מראש.
טל. 03-477555, 03-481562 לבקש את צדוק.
אור תעשיה רמת־החיל, הברזל 32 תל־אביב.

דרושים:
מנהלי סניפים
לחברה לצמאות משפחות בישראל ובאזורים
03-900172
03-913818
ת.ד. 474 פתח־תקוה

עתידן בע"מ
דרושה
פקידה/ שליחה
לפני צבא.
נא להתקשר לטל' 03-6443888

משרד אבזחול מחשב
עוזר
למנהל בריכה
[illegible]

לחברת יבוא
ד ר ו ש ה

מזכירה לניהול משרד

הכרות וכלוקים וידע באנגלית הכרחיים.
טלפון: 03-653763

למפעל פלסטיקה ברמת־גן
דרושים

מנהל משמרת

לעבודה במשמרות, בעל נסיון קודם במפעל פלסטיק.

איש אחזקה

עדיף בעל נסיון קודם בהחלפת תבניות וכיוון מכונות הזרקה לפלסטיקה. אפשרי בוגר בי"ס טכני.

* תנאים טובים למתאימים *
נא לפנות טלפונית לשוש, בין השעות 08.00–16.00, טל' 03/7511969

"הלה" המכונים לבריאות השן בע"מ
למשרדנו הראשי דרושה:

מזכירה בכירה

הכישורים הדרושים:
- השכלה תיכונית מלאה.
- ידיעת עברית ואנגלית כולל ניסוח והדפסה בשתי השפות. רצוי ידע בהדפסה כמעבד תמלילים וורדין.
- נסיון של 3 שנים בניהול משרד.
רצוי ידע בניהול כ"א רפואי.
לקביעת ראיון נא להתקשר 214313 – 03-255188.

בן־יקר גת

חברה להנדסה ולבניין בע"מ
דרושים

עובדי ייצור והרכבה

לעבודות אלומיניום לבניין
פרטים בטלפון: 03-809871

בקבוץ שדה־נחמיה
דרוש

מטפל רווק

- בעל תעודת חובש ונסיון קודם בטיפול
- גובה (ארבע נכים)
- מגורים במקום

להתקשר 069-46917 בעבודה
069-46081 בבית עד 21.00 מנחם

ביה"ח ניצן אל"ש
דרוש

מנהל יחידת פרסומים

כישורים דרושים:
- שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית
- כושר מעולה ונסיון רב בעריכה לשונית, הגהה והתקנה לפרסומים של ספרים, קטלוגים בולטינים וכו'.
- נסיון רב בהבאה לדפוס ובהפקה הדפוס השונים
- נסיון בקשר עם גופים מסחריים
- הכרת של שוק המו"לות
עדיפות תינתן לבעלי ידע בהיסטוריה יהודית.

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, ביה"ח ניצן אל"ש, ת.ד. 39359 תל־אביב, 61392 עד 19.5.86

לבית אופנה "אריסטוקרטי"
דרושות

1. **תופרת מודלים ראשונים**
נסיון הכרחי
2. **תדמיתנית מוכשרת ומנוסה**
3. **מבקרת איכות מעולה.**
03-653276, 03-481761

אבנר טכנסה אילת
דרושה

מזכירה טובה

למחלקת מכירות

לעבודה מגוונת עם צוות צעיר ואווירה נעימה.
שעות העבודה: 8–4.30, בימי שישי עד 1.
נא לפנות לאתי.
טלפון: 03-232110, 03-226910

דרוש

מנהל משק ותחזוקה

[illegible]
טלפון: 03-5611456/6

משאבי אנוש
ניוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה בצפון הארץ
העוסקת בפיתוח וייצור
ממידי הספק/ספקי כח

דרוש
מנהל פיתוח

העיסוק: ניהול צוות פיתוח, ייזום מוצרים חדשים, סיוע למערכת השיווק והייצור.

הכישורים: הנדסאי ראשון בתחום, רצוי תואר שני, בהנדסת חשמל/אלקטרוניקה. נסיון מוכח בניהול צוות פיתוח בנושא ספקי כח ממותגים.

למועמד המתאים תנאי תגמול מיוחדים במינם.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101. סודיות מובטחת.

אדיר כהן

הלוח הכללי

לחברה ארצית
בענף מוצרי אופנה וספורט
דרוש
סוכן מכירות

כישורים:
- ★ יכולת ניהול משא ומתן עם לקוחות.
- ★ גיל: 20-30.
- ★ מגורים באזור תל-אביב.
- ★ רשיון נהיגה.

העבודה כרוכה בנסיעות באזורים: נתניה עד באר שבע.
המעוניינים יפנו בכתב יד בלבד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 14210 ת"א
סודיות מובטחת

משאבי אנוש
ניוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה עתירת ידע
העוסקת ביצוא
דרוש
כלכלן

תחומי פעילות: הכנת תקציב החברה ועדכונו בקרה תקציבית, ניתוח דוחות כספיים אחריות על חשבונות הלקוחות בחו"ל.

דרישות: נסיון של 2-4 שנים בתחומי הכלכלה. רצוי נסיון בהכנת תקציבים. כושר לימוד של נושאים חדשים. ידע בשימוש במערכת ממוחשבת. יכולת בטוי מעולה בכתב ובע"פ. שליטה טובה באנגלית.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101. סודיות מובטחת.

אדיר כהן

למוסד צבורי גדול בתחום האלקטרוניקה

דרושים:
- ★ **מהנדסים**
- ★ **כלכלנים**
- ★ **תמחירנים**
- ★ **רואי חשבון**

התעסוקה היא בנושאי: כלכלה, הנדסה, שיווק ומכירות וביקורת. ישנה אפשרות להשתבץ בתעסוקה בכל סניפי המוסד בארץ.
תנאי העבודה והשכר יקבעו בהתאם לכשורי המועמדים ונסיונם בעבודה.
המעוניינים יפנו לת.ד. 857 ירושלים בצרוף תולדות חיים
סודיות מובטחת

תלמה

לתלמה סניף ר"ג
דרושות
א. מדגימות
לקידום מכירות באזור גוש דן. העסקה הינה בהיקף של חצי משרה, בימים ב'-ו' ובשעות אחה"צ.
ב. סדרניות
לאזור הרצליה ורעננה.

המעוניינות מתבקשות לפנות לענת בסניף ר"ג טלפון 03-7513277/8, בשעות 8:00–15:30.

לחברה מסחרית בתל-אביב
דרושה
פקידה
(אחרי צבא)
לשבוע עבודה מלא
ידע בהנהח"ש
065-93216
065-94798 לעמוס

מפעל טכסטיל
מיצר ליצוא באזור התעשיה בת-ים
דרוש:
אורג
לעבודה ב־2 משמרות
5 ימים בשבוע
5518676 או 5515870

ספקטרום
כימיקלים בע"מ
רמת-חובב
כימאי אורגני!
אם כבר זמן רב שהנך מחפש ולא מוצא:
- * עבודה סינתטית מתקדמת –
- * מימוש מעשי לפרי עבודתך –
- * מערכת דינמית ופתוחה –
- * קידום בהתאם לכישורים –

מדוע לא תנסה אותנו!
נא פנה בטלפון 057-70800/1 או בכתב לת.ד. 826 באר-שבע, 84106
אנו נקפיד על סודיות מלאה

משאבי אנוש
ניוס והערכת מנהלים בע"מ

דרוש
מנהל מרכז תיירות
באיים הקריביים

למועמד המתאים יהיו: נסיון מוכח בניהול בית מלון ברמה גבוהה, כושר ארגון וניהול צוות עובדים גדול, יכולת שיווק מעולה, ידע ביותר מאשר עבודה, חייב אנגלית טובה, שפת אם אנגלית.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101 - סודיות מובטחת.

אדיר כהן

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

הצטרף לצוות המייצר את המעגלים המשולבים של דור העתיד.

חברת נשיונל סמיקונדקטור שמרכזה בעמק הסיליקון בארה"ב, מקימה במגדל העמק מרכז טכנולוגי מהמתקדמים בעולם, שיפתח וייצר מעגלים משולבים בתהליכים חדשים ומתוחכמים.
לאגף הכספים דרוש:
תמחירן/תקציבן
(משרה 1025)

לתכנון, הקמת והפעלת מערכת תמחירית/תקציבית ממוחשבת של המפעל.

הכישורים הדרושים:
- מהנדס תעשיה וניהול בעל ידע בחשבונאות או רואה חשבון בעל רקע טכני. שליטה מלאה באנגלית הכרחית.
- נסיון של שנתיים לפחות בעבודות תמחיר, תקציב ובקרה בחברה תעשיתית

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, תעודות וציונים אל:
נשיונל סמיקונדקטור אי. סי. בע"מ,
ת.ד. 619 מגדל העמק 10556, או לטלפון 065-42820,
עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה.

פרסום שפי

מכון סקר לניהול ושיווק בע"מ
MANAGEMENT & MARKETING INSTITUTE
דרושה!
מנהלת חשבונות
03-200186

גרפיקאי/ת מבצע/ת

אם יש לך 2 שנות נסיון לפחות בעבודה בסטודיו או בבית דפוס, אם אתה יודע להכין עבודה לדפוס, נשמח לשמוע ממך.
פנה אלינו: משרדי פרסום פולק 226741

אנו מבקשים לצרף לצוותי הפיתוח בחברה בעלי מקצוע מן השורה הראשונה, המסוגלים להתמודד עם אתגרים חדשים ולהמשיך ולקדם את החברה כמובילה בטכנולוגיות המתקדמות ביותר בתחום הדימות הרפואי.

דרושים לנו:
אנשי מקצוע, זכאי שבתון

לאגף פיתוח דימוי על-קולי בחיפה:

מהנדס מכונות בכיר	לפיתוח מערכות סריקה אלקטרו-מכניות. בעל נסיון בפיתוח מוצרים אלקטרו-מכניים. (משרה מס. 9051)
מומחה לאבטחת איכות-תוכנה	בעל השכלה במדעי המחשב ונסיון בבקרת איכות תוכנה. (משרה מס. 9052)
מהנדס אלקטרוניקה RF	לפיתוח מעגלים אלקטרוניים על-קוליים בתחום ה-RF. (משרה מס. 9053)
מהנדס תוכנה	לפיתוח מערכת דימוי על-קולית, בעל נסיון בתכנון מערכות. (משרה מס. 9054)
תכנת מתחיל	בוגר מדעי המחשב ובעל ידע בסיסי במיקרו מחשבים. (משרה מס. 9055)
מהנדס תהליכים	להובלת פרויקטים משלב הפיתוח ועד לשלב הייצור. (משרה מס. 9056)

לאגף פיתוח מערכות דימוי רנטגן בנצרת עילית:

פיסיקאי בכיר	לפיתוח מערכות דימוי רנטגן. (משרה מס. 9057)
מהנדס אלקטרוניקה בכיר	לפיתוח מערכות דימוי רנטגן ממוחשבות. (משרה מס. 9058)

אנא פנה אלינו בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לפי הכתובת: אלסינט בע"מ, ת.ד. 550 חיפה 31004. נא ציין את מספר המשרה. כל הפניות יטופלו בסודיות. ההודעה מיועדת לגברים ולנשים.

אלסינט
אלקטרוניקה בשרות הרפואה.

* חוקרים טכנולוגיים... [illegible] (35%)

מנהלים
בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים

טקסל
אלקטרוניקה בע"מ
מקבוצת קנטמן – אלדר

חברה העוסקת במחשוב תעשייתי, אוטומציה ובקרים מתוכנתים
לרגל התרחבות פעילות החברה בארץ ובחו"ל
דרושים:
מנהל שווק
מהנדס אלקטרוניקה, חשמל, תוכנה, בעל נסיון קודם בתפקידי שווק ומכירות, המתאים להשתלב בצוות של חברה צעירה ומתפתחת.
התפקיד כולל פיתוח שווקים בארץ ובחו"ל, ניהול פרוייקטים, קשר עם לקוחות, הגדרת מוצרים ופעולות אנשי מכירות.
ידיעת אנגלית הכרחית.
מקום העבודה – תל-אביב.
מהנדס אפליקציות
בעל נסיון קודם בהרצת מתקנים משולבים בקרים מתוכנתים. להרצת פרוייקטים בחו"ל.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל-אביב 61046.
סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

... אנו מתרחבים
עם הרחבת פעילותנו בתחום תקשורת הקוית לעסקים אנו מעוניינים לאייש תפקידי ר"צ עניין ואתגרים כ-

נציג מכירות

לאזורים: ירושלים, השרון - חדרה, אשדוד - באר שבע והדרום, גוש דן
דרישות תפקיד:
- מגורים באזור העבודה מבוקש - חכרתי
- נסיון של שנה לפחות במכירות לעסקים
- השכלה תיכונית ומעלה
- חופשה מסודרת ומשמעת עצמית
- רכב פרטי - חובה
- גיל עד 32

התפקיד מיועד לאנשים רציניים בעלי נכונות לעבודה קשה עם שכר יפה בצידו.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-7512666 (10 קוים)

גמא תקשורת בע"מ
ת.ד. 7219, רמת גן 52171

לחברה מסחרית בתל-אביב
דרושה
תמחירנית/מזכירה
דרוש ידע בהנהלת חשבונות
רצוי ידע באנגלית
בדבר פרטים נא לפנות בכתב לת.ד. 33181 תל-אביב עבור תמחירנית

לכפר נוער תורני טכנולוגי בצפון הארץ העוסק בחינוך על יסודי פנימייתי
(6 שנתי) דרושים:
1. מנהל חינוכי – עם רקע תורני ונסיון
2. עובד/ת סוציאלי/ת בשיר
3. מדריכי פנימיה
4. רכז הדרכה בפנימיה
5. אם בית
6. טבח / נסיון
7. מורה לאנגלית
8. מורה למתמטיקה
9. מנהל/ת חשבונות / נסיון

כל המשרות עם אפשרות למגורים במקום.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 44888 (פנימיה) חיפה.

לחברה תעשייתית במפרץ חיפה
דרוש/ה
מהנדס/ת תעשיה וניהול

תחומי העיסוק:
- קביעת תקני עבודה
- בניית תכניות ומדדי ביצוע
- מערכות דיווח ממוחשבות
- רכישת מלאי - תכנון ובקרה
- לוגיסטיקה - תכנון אחזקה

המעוניינים/ות מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4868 חיפה עבור מס. 647.

לטמפו תעשיות בירה בע"מ
סניף חולון
דרושים
מקדמת מכירות
השכלה תיכונית לפחות, נסיון במכירות רצוי. בעלי רשיון נהיגה, הופעה נאה, גיל 23-28, תושב גוש דן.
מחסנאי תוצרת ומלאי
השכלה תיכונית, בעלי נסיון בעבודה, רצוי בענף המזון, תושבי גוש דן.
מפעילי מכונות
בוגרי ביה"ס מקצועי לעבודה במשמרות.
מלגזנים
בעלי נסיון רצוי בתעשיה.
מחלקי תוצרת
בעלי רשיון נהיגה על משאית עד 15 טון, ותק בנהיגה של 3 שנים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למח' כח-אדם, טמפו רח' המלאכה 9 חולון, ת.ד. 131 03-800131
סודיות מובטחת

אבגעל גלי פיל
רשת ההנעלה הגדולה בישראל
דרושים
מנהלי/ות חנויות
בת"א וחיפה

הכישורים הדרושים:
- נסיון מסחרי מוכח • גיל 25 ומעלה
- השכלה מתאימה • מרצ/ת ודינמי/ת

נא להתקשר לטלפון 03-7518181 ולבקש את [illegible]

למשרד רואי חשבון דרושים:
- * **בוחנים** – רצוי נסיון אפשרות להתמחות
- * **מזכירה** – כתבנית מנוסה, עדיף נסיון בעבודה עם מחשב, למשרה מלאה.

טלפונים 03-613268 03-611698

לשטיח תעשיות דרוש
רכז בנין
לטיפול בכל נושאי בינוי ואחזקה
[illegible]

דרוש
עורך
לכתיבת קורס בתחום המחשבים והחינוך
[illegible]

לאלבני ישראל פריט בע"מ
סוכני מכס ומשלחים בינלאומיים
דרושים
1. **עוזרת למנהח"ש ראשית** (רצוי בעלת נסיון בענף עמילות מכס).
2. **מסווג בעל נסיון.**
3. **פקידת יבוא.**
4. **פקידה כללית.**
5. **מפעילה למסוף למכס.**
6. **מרכז שליחים ומשק** (בעל רשיון קטנוע ומכונית)

נא לפנות לטלפון 03-5378911 (שמחי 30)
– סודיות מובטחת –

לחברה רצינית למוצרי צריכה
דרוש
סוכן מכירות
נסיון קודם הכרחי.
עבודה עם אתגר באוירה טוב.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4496 ת"א, 63324 עבור "סוכן מכירות".

למפעל תעשייתי ותיק
דרוש
איש תחזוקה
בוגר ביה"ס מקצועי.
עם ידע בחרטות וכרסום.
יוצא צבא. תושב נתניה.
לפנות לטל. 053-59074 053-58268

דג
לביטוח
לשרות טוב יותר!!
דרושים!
- * פקיד/ת תביעות נסיון שנה לפחות
- * עובד כללי – אחזקה ושליחויות, רשיון נהיגה לקטנוע וג'יפ
- * סוכן ביטוח מורשה – כעובד שכיר!
- * פקידה חלקית – למחלקת סוכנים (שעות 15.00–19.00)
- * עוזר/ת למנהל חשבונות, נסיון עבודה במחשב, שעות גמישות.

הצטרף לצוות צעיר ודינמי
קבע פגישה בטלפון 03-241142 03-221573
(שלום לוי שישי וערבי חג יום ג' עד 15.00)

מכונות מזון וגלידה
קירוסקי Kiroskay
לחברה המובילה באספקת מכונות מזון
דרושים:
- * **טכנאי שירות** (בעל נסיון בחשמל רצוי קירור)
- * **כתבנית עברית אנגלית** (ללקוח ומעבד תמלילים)
- * **מחסנאי/ת טכני** (עצמאי ואחראי ומנוסה)
- * **מזכירה** (למחלקת שרות)

קדום ותנאים טובים למתאימים.
נא לפנות אחרי 14.00 בלבד לטלפונים: 03-615003 03-621993 עופרה

למפעל מגבות א. ורדינון בע"מ
דרושים:
- * **אורגים לשלוש משמרות.**
- * **אומן (מייסטר).**
- * **עובדים למיון באריזת מגבות.**

(מתאימים גם לסטודנטים)
לפנות בטלפון 03-9221971 שלום/אבי

לחברה בתחום הייעוץ הכלכלי והפיננסי, בחיפה
דרוש
בוגר כלכלה
מוסמך במנהל עסקים
בעל ידע בניהול פיננסי ובכלכלה של מפעלי תעשיה.
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 8010 חיפה.

לחברה לאומנות מתועשת לייצוא
דרושים/דרושות
אנשי שיווק לשוק המקומי

אנו דורשים:
- רקע, נסיון וזיקה במכירות
- רקע מוכח באומנות עיצוב פנים
- רקע ביצירה וכושר ביטוי טוב
- יתרון לבעלי השכלה אקדמאית

למועמד המתאים יותנו תנאים הולמים בתחום אישי
לפנות בטל. 03-536778

לחב' טריומף אינטרנשיונל ירושלים
דרושים העובדים הבאים:
* **לבורנטית**
או הנדסאי/ת טקסטיל
ידיעת השפה האנגלית הכרחית; ידיעת השפה הגרמנית – יתרון.
* **מחסנאים**
לא נדרש נסיון קודם.
* **נשים**
עם ידע ונסיון בתפירה לתפקידי ניהול בקווי הייצור.
* **מזכירה**
דוברת גרמנית או אנגלית או צרפתית. ידע בהדפסה בעברית ובלועזית.
* **נשים**
עד גיל 40; לעבודה מעניינת בחודשים יוני-יולי; תושבות גוש דן וחיפה או הקריות.
כל המשרות הן ליום עבודה מלא, 5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים הולמים למועמדים המתאימים.
על המעוניינים לפנות בטלפון 02-715155 למחלקת כח אדם בשעות 07.00 – 16.00
טריומף אינטרנשיונל נושאת דגל היופי מעטה המופנה לתעשיה יפה באי יופי.
Triumph

מנועי בוסל
מפעל חדיש עובר לייצוא בתחום מערכות ההנעה, מנועי D.C. ובקרה – בקיבוץ מרום גולן,
המפעל מעוניין לקלוט, בתנאי חברות בקיבוץ,
בעלי מקצוע ויוזמה מעולים
בתחומים הבאים: • הנדסת חשמל – תכנון ושיווק
• הנדסת ייצור / הנדסאות ייצור
• עבור שבבי והפעלת C.N.C
לפניות רציניות: בנטל פיתוח בע"מ
קיבוץ מרום גולן, 12905
או טלפונית: 069-77199
בין השעות 08:00–16:00

למפעלי התעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים / דרושות
משרה 65'01 – **מהנדס/ת מכונות** – למחלקה העוסקת במחקר ופיתוח בנושאים חדשניים
דרישות המשרה: נסיון בתכנון מכני, ורצוי בתחום המכניקה העדינה) ונכונות לעבודה מאומצת
משרה 65'02 – **מהנדס/ת מכונות** – לעבודה בפקוח והקמה של פרוייקט כימי
דרישות המשרה: נסיון של 4 שנים ומעלה
משרה 77'05 – **הנדסאי/ת אלקטרו-אופטיקה**
דרישות המשרה: על המועמד/ת להיות בוגר/ת מגמת אלקטרו-אופטיקה או מיכשור ובקרה עם התמחות באלקטרו-אופטיקה ונסיון של כ-3 שנים בעבודת מעבדה ובעל/ת יכולת לעבודה עצמאית
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב ליחידת התעסוקה, ת.ד. 1044, רמת-השרון, מיקוד: 47100. נא לציין מספר משרה מבוקשת ומספר תעודת-זהות.
התעשיה הצבאית

אלקו מגלי אש בע"מ
CERBERUS
דרושים:
* מהנדס מכונות
* הנדסאי מכונות
רצוי נסיון בצנרת
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות: יחי המלאכה עב חולון טל. 7ד40ד5ד6ד8ר

הילטון תל-אביב
דרושים
קונדיטורים
עם נסיון מעשי של שנתיים לפחות.
המעוניינים יפנו למחלקת המנגנון במלון בין השעות 14:00-15:30.
טל. 03-640292-3

לגטר צרבי צילום (2000) בע"מ
דרוש
מתכנן/ת
מתכנת/ת
עם ידע ונסיון ב-RPG/2 במחשב S/36
נסיון מוכח של 3 שנים.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 16301, ת"א 61163

גרבי דלתא DELTA Socks בע"מ
דרושה/ת
1. אחראי/ת בתפ"י סריגה
כישורים:
• נסיון בתכנון מערך ייצור
• נסיון בעבודה עם מחשב
• דייקנות וסדר
נכונות לעבוד בשעות חריגות
עדיפות להנדסאים או בוגרי מגמות טקסטיל
מגורים בכרמיאל חובה.
נא להתקשר לאורה טל' 04)986753-4)
2. מכונאי אחזקה
• לאחר שרות צבאי
• בעל נסיון בתעשיה של שנתיים
• מגורים בכרמיאל חובה.
נא לפנות לזאב טל' 04)986753-4)

דרושים
רופאי שיניים
כלליים, לילדים ומומחים אחרים למרפאת שיניים משוכללת בראשון-לציון
נא להתקשר 03-959979

למחלקת השיווק במפעל מוביל בתחום דרושה מנהלת חשבונות מעולה מחשב + ותק 3 שנים בשיווק
03-808615 או 03-805047

דרוש
תוכניתן מעולה
עם נסיון בי.ב.מ – עי. סי בייסיק ואסמבלר
תנאים מעולים
03-297304 03-290326

לחברת המרכך
דרוש/ה
איש/ת מכירות
בוגר אוניברסיטה במקצוע הנדסי/מדעי
למכירת מוצרי סינון מתוחכמים לתעשיה ולמוסדות מחקר
טל. 03-9228986

ל"אלכס אוריגינל"
בעידן החדש של פיקוד אלקטרוני עד הסגנון "אלכס אוריגינל אלקטרוני" ועם הגדלה של המפעל החדש הגדול נוסנו דרושה:
פקידה לעבודה עם קהל.
עליך להיות צעירה ונאה עם תקשורת בינאישית טובה ועם נסיון ויכולת לעבודה משרדית עם מחשב.
העבודה – במשרה מלאה, במשרדי החברה, רח' עשר טחנות 12 ת"א. רק מועמדות רציניות המתאימות למשרה מתבקשות לפנות לטלפון 03-491112

לקיבוץ נחשון
דרושה
אחות
עדיף נסיון קיבוצי, רצוי משפחה צעירה (לינה משותפת)
08-228491, 08-220866-7-8 לוטי

למשרד רואה-חשבון
דרושים
בוחנים
עם ניסיון של שנתיים לפחות: אפשרות לסטאז' נא להתקשר לטל: 03-223744

לרהיטי "דירון" בחיפה
דרושה
מוכרת
עם נסיון לחצי משרה
טל: 04-229238
לפנות לאריאל.

לחברת מחשבים
דרוש
מנהל חשבונות
לנהול מחלקת לקוחות
רק בעלי נסיון יפנו בכתב יד לת.ד. 817 גבעתיים

ליבוביץ ושטרנליכט סוכנויות בטוח בע"מ
דרוש/ה
פקיד/ת תביעות אלמנטרי ורכב
התפקיד: עוזר/ת למנהל מח' תביעות
נסיון קודם בביטוח הכרחי.
טל: 03-261885, 03-202575, לישאי או לישמאל.

למשרד עו"ד
דרושים
* עורך דין
* מתמחה
03-262331

יותר טוב במנפאואר
לסניפנו בתל-אביב, רח' בן-יהודה 12
א'–ה' 08:00–14:00 טל: 03-298877
דרושים
למחלקה המשרדית:
* **מנהלי חשבונות**
סוג 2, 3 עצמאיים ומנוסים, ליום עבודה מלא.
* **קלדניות (מסוף) אלפא נומרי**
בעלות נסיון של שנה לפחות בהעברת חומר של הנהח"ש לעבודה של 6 שעות לפחות ביום.
שכר גבוה ותנאים טובים למתאימים
למחלקה הטכנית:
* **כתב/ת טכני/ת**
שפת אם אנגלית, בעל/ת נסיון מוכח בכתיבה טכנית בתחום האלקטרוניקה. משרה מלאה לתקופה ממושכת.
* **הנדסאי/ת מכונות**
בעל/ת נסיון בתכנון זיווד.
* **טכנאי כימיה**
להפעלת מתקן כימי. עבודה לתקופה ממושכת באיזור הרצליה.
* **שרטט/ת בנין**
בעל/ת נסיון בשרטוט קונסטרוקציות, בבישום, עפר.
* **מלחימות/מחווטות**
מנוסות, למשרה מלאה, באיזור ת"א.
* **צבע בנין**
בעל נסיון באחזקת בנין. לאיזור הרצליה.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול
דרושים
מורים במקצועות:
* אלקטרוניקה – למגמת מיחשוב ובקרה (מיתוג ויחידות ממוחשבות, מערכות בקרה)
* מחשבים * מתמטיקה * פיסיקה
* נוהלי מסחר * (ביולוגיה וכימיה)
(ההוראה באנגלית)
לפרוייקט אמריקאי
מדריכים חברתיים לבורנטית – משרה חלקית
מזכירה דוברת אנגלית – משרה חלקית
לפרטים נא לפנות לכפר הירוק טל. 03-472231-2
המודעה מיועדת לגברים ונשים

למלון ימיה בתל-אביב
דרושים
* טבחים
* טיים-קיפר
* חדרניות
* חשמלאי ועוזר
* עובדי לילה
טל' 651111

לפרויקט חרשני
דרוש
איש מכירות מנוסה
גיל 25–35
למתאים הכנסה גבוהה!
טלפון 03-651815
03-662884

לתעשיה הצבאית במרכז הארץ
דרושים
משרה 39'01 – **כרסמי C.N.C וכרסמים קונבנציונאליים.**
דרישות המשרה:
על המועמדים להיות בוגרי בי"ס מקצועי ובעלי 5 שנות נסיון לפחות, ידע בקריאת שרטוט טכני חובה.
משרה 39'02 – **רתכי שריון – בעלי הסמכה לריתוך שריון.**
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044, רמת-השרון, מיקוד: 47100.
נא לציין מספר משרה מבוקשת ומספר תעודת-זהות.
התעשיה הצבאית

מועצה אזורית ערבה
הערבה
במרכז ספיר דרושות:
1) מטפלת לגילאי שנה, שנתיים
2) גננת מנוסה לגן חובה וטרום חובה
בדבר פרטים נא לפנות לשוש שידין בשעות הבוקר: 057-81135, 057-81405, או בשעות אחה"צ ובערב: 057-81041

למלון גלי זוהר
דרוש
חשמלאי מוסמך
* בעל נסיון קודם באחזקת בתי מלון או בתעשיה.
* רצוי רווק עם אפשרות לינה ומגורי צוות
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב לציפי – מחלקת כח-אדם מלון גלי זוהר ד.נ. ים-המלח טלפון: 057-84311

לחברה קבלנית בצפון
דרושים
1. מהנדס לעבודות מים ביוב ועפר עם נסיון של 10 שנים לפחות
2. מנהל עבודה לעבודות עפר
3. מפעיל לדחפור ד"י 9
4. מפעיל למחפר הידראולי עם פטיש.
לעבודות בכל הארץ
נא לפנות בכתב לת.ד. 1066 קרית טבעון 36000

למושב באזור עפולה דרושים:
1. מנהל מוסך ופלחה
2. מנהל מרכז מזון ומכון תערובת
אפשרי מגורים במקום נסיון קודם הכרחי
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 2483 עפולה ולציין מספר 36

לחברת ביטוח דרושים
1. מנהל מחלקה אלמנטרית
נסיון וידע בחיתום בכל ענפי הביטוח.
ידע רחב בביטוח משנה, חוזי ופקולטטיבי.
כושר ניהול משא ומתן. נסיון בקבלת עסקים.
שליטה מלאה בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 29182 תל-אביב מיקוד 61291, עבור המנכ"ל.
2. עורך פוליסות ומקבל עסקים בענפים האלמנטריים
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בקבלת עסקים.
כושר ניהול משא ומתן. רצוי בוגר המכון לבטוח.
נא לפנות טלפונית לציפי 03-652671.

דרוש
מכונאי
בעל נסיון ברכב פרטי
03-845889 לאפרים או ...

דרושים
מקדמי מכירות
משווקים עצמאיים בשטח המזון
אנשים פעילים ויעילים עם נסיון עבודה באחזים
נא להתקשר מזון 2000 טל' 04-923344 04-922031

לסריגי לבנון בע"מ
דרוש
מנהל ייצור
עם נסיון קודם בטכסטיל
טל' 03-9242777

מהנדס ייצור
רקע בניהול בתעשיה
מעוניין בהצעות או בשותפות עם השקעה.
ת.ד. 6198 הרצליה, 46101

לסטודיו הכט – ייצוג גרפי
דרוש/ה
מבצע/ת גרפי/ת
בעל/ת נסיון 3 שנים לפחות במקצוע.
בדבר פרטים טלפון: 212991 ביום א'.

לחברת ארצית
דרושים
* **הנדסאי/ מהנדס חשמל**
עם נסיון לקידום מכירות של ציוד מיתוג ובקרה.
באזור המרכז.
לקביעת ראיון טלפון: 04-211321

קסלמן שרותי ניהול בע"מ
עבור אחד מלקוחותינו בירושלים דרוש
אחראי חדר מחשב
מפעיל בעל נסיון במחשבי בורו.
לפנות החל מיום א' לשרה טל: 03-209300 או ת.ד. 482 מיקוד 61003

לחברתנו עתירת ידע בתחום תכנון ועיצוב רשתות תקשורת
NCC
דרושים:
* **ראש צוות REAL-TIME**
* **מנתחי מערכות/מתכנתים REAL-TIME**
דרוש נסיון מוכח בפיתוח מערכות זמן אמת.
מקום העבודה באזור חיפה
* **מזכירה בכירה**
מקום העבודה בתל-אביב
נא להתקשר טלפונית ולתאום – סודיות מובטחת –

ארגמן תעשיות
יבנה, ת.ד. 172, טל' 08-437811
למפעלינו דרוש
מנהל/ת מח' הכנות
במפעל לצביעת בדי כותנה ותערובות
הכשורים:
• נסיון מוכח בתחום צביעה ואשפרה
• בוגר/ת ביה"ס גבוה לטקסטיל
• כושר ניהול צוות עובדים
בדבר פרטים נוספים נא לפנות למח' כח אדם

ל"אומן" מפעלי סריגה (מתשלובת פולגת)
דרוש
מנה"ח ראשי
בעל השכלה בראיית חשבון, בעל נסיון בתעשיה.
נא לפנות בכתב ל"אומן" רחוב ריב"ל 12 ת"א מיקוד 67778 עבור "מנה"ח ראשי"

לחברת יבוא מתפתחת
דרוש
מנהל מכירות נמרץ
דרישות התפקיד:
• החדרת מוצר בשוק אגרסיבי
• בניה וארגון מערך שיווקי
• ניהול מו"מ ברמות בכירות ונמוכות
• נכונות למאמץ וניידות רבה
• גיל עד 32
רק בעל נסיון רב ומוכח בנ"ל יפנה בצירוף קורות חיים בכתב-יד, לת.ד. 37600 ת"א, 61375
– סודיות מובטחת –

Eldan
אלדן ציוד אלקטרוני בע"מ
דרוש
הנדסאי אלקטרוניקה
למתן שרות לציוד רנטגן
– יועדפו בעלי נסיון של שנתיים בציוד רנטגן
– מגורים באזור ירושלים או ת"א
– רצוי ידיעת אנגלית טכנית
רכב צמוד, השתלמויות בחו"ל
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות לטלפון 02-534288 לרחל או לצביה לקביעת ראיון
– סודיות מובטחת –

RS שירותי כוח אדם
דרושים
לאו.אר.אס. תל-אביב
מנתח מערכות
מנוסה בישומים פיננסיים בעל רקע בתוכנות IMS, רצוי הכרת ONLINE.
מעבדות תמלילים מעולות
WORD MILL, WORD STAR, WANG, ג, לנור,
תוכנות: N – ב, D.C.F, LEX
פקחים/שומרים
• בוגרי 12 שנות לימוד
• בעלי פרופיל צבאי גבוה
• עבודה במשמרות כולל שבת וחג
• מאזור תל-אביב וחולון
מזכירות עברית אנגלית
+ הדפסה
מזכירות עברית אנגלית
לעבודה בשעות אחה"צ – באזור ת"א פקידות בעלות ניסיון בענף הביטוח ובענף הייבוא – ייצוא
לפנות לאו.אר.אס. כיכר אתרים 134 תל-אביב טל. 03-285077, 03-202460

למפעל עתיר ידע לפיתוח מערכות מוטסות משובצות מחשב
דרושים:
מהנדסי תוכנה
• 1–3 שנות נסיון בפיתוח מערכות זמן אמת • נסיון בסביבת פיתוח 1750A – יתרון • נסיון בשילוב חומרה – תוכנה – יתרון
• יכולת עבודה בתנאי לחץ קצרים.
מהנדסי אלקטרוניקה
• 1–3 שנות נסיון בפיתוח מערכות משובצות מחשב.
– השתלבות בחברה צעירה ומתפתחת.
השקל מועמדות של בוגרים מצטיינים
– 5 ימי עבודה בשבוע, חווה אישי לפי כישורים.
לקביעת ראיון נא לפנות לטל: 052-542182 לדבורה או בכתב לת.ד. 2059 הרצליה פיתוח 46120

דרושות
קבוצות קבלניות ו/או יומיות
לבצוע מחיצות גבס
03-728643

אם אתה איש מכירות מעולה ורוצה שאותה הרבה כסף מסוגל לעמוד בתנאי לחץ ועבודה קשה באזור ת"א או חיפה
08-248421 08-230249
04-573561

אגודת אכסניות נוער
בחסות משרד החינוך והתרבות
למחלקה הדרכה ותיירות פנים דרוש רכז
אחראי לתאום וריכוז פעולות המשרד
תנאי מועמדות: ...
הכישורים: נסיון והכשרה בהדרכה ובידיעת הארץ ...
לפנות עד: לת.ד. 1075 ירושלים מיקוד 91008

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

לחברה המשווקת מוצרי צריכה
דרוש:
מחסנאי טכני
הכישורים הדרושים:
• ידיעת אנגלית בסיסית
• נסיון של 5 שנים לפחות
• עדיפות ליוצאי צבא בתפקיד זהה
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב־יד בציון קורות חיים לת.ד. 14285 ת"א 61142

אראל
מערכות בקרה בע"מ
למפעלנו דרוש/ה
מהנדס/ת בקרת תהליכים לשיווק
— סודיות מובטחת —

למפעל בתנופה
מבלטן לתיכנון, בניה והרכבה
10 שנות ותק מינימום. לעבודה מלאה או חלקית, איזור נתניה
סודיות מובטחת.
תנאים טובים מאוד. 053-83754 053-83757

תיל יעוץ למערכות בטחוניות בע"מ
דרושים
• מהנדסים/הנדסאים/טכנאים
• שרטטים מכניים
• מפעילות מעבד תמלילים
עברית/אנגלית.
לקביעת ראיון נא לפנות: 03-483256.8 (תעוד טכני)

ויטמן
גלידת ויטמן 1979 בע"מ
דרוש
מנהל אחזקה
טכנאי או הנדסאי מכונות
בעל נסיון, בתעשיה 5 שנים לפחות.
לעבודה אחראית, מגוונת ומעניינת.
בעלת אתגר.
מגורים בגוש־דן.
שכר הולם ורכב למתאים.
להתקשר לטל: 03-804166 לנאוה.

דרושה
מזכירה אנגלית/עברית
בעלת 3 שנות נסיון לפחות
רצוי נסיון בעבודה עם מסוף.
5 ימי עבודה
טלפון 03-494691 (מיום א')

למשרד אדריכלי נוף דרושים
• אדריכל נוף בכיר
• אדריכל נוף זוטר

צלם אופסט מעולה
טל' 382516, 03/381466

Needed in Ramat Gan for an Electronics Co.,
EXECUTIVE SECRETARY/ SALES ASSISTANT
Able to work overtime and pressure.
Perfect command of English and Hebrew
(including typing).
Full time position, 5 day week.
Call from Sunday, 7514129-0.

שופר־סל
לסניפי גוש דן והמרכז
דרושים
★ **מנהלי מחלקות בשר**
★ **עובדי מחלקות בשר**
★ **עובדי/ות מעדניה**
ביום ראשון 11.5.86 בין השעות 09.00—11.00 מועמדים מתבקשים לסור אישית אל אגף המשאבי אנוש ... אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

דרוש
אדריכל מוכשר ומנוסה
נא לפנות בכתב יד ... 63576 ... 3 תל־אביב
סודיות מובטחת

דרושה:
פקידת מכירות
• נסיון בהנה"ח.
• 12 שנות לימוד.
• 5 ימי עבודה.
טלפון 5514448/51 למנהלת כח אדם.

קיבוץ מעברות
מעוניין לקלוט
1. **גננת לגן מעורב**
2. **אחות מוסמכת**
להתקשר 053-82834 / 82532 / 053-82509

חברת שילוח בינלאומי מחפשת
עובד/ת מנוסה
לנושא תובלה אוירית
נא לפנות בכתב לת.ד. 37718 תל־אביב מיקוד 31376

למשרד עו"ד בתל־אביב
דרוש/ה
עורך־דין
טל' 03-203122

לחברה ארצית גדולה
דרוש
מהנדס חשמל
לתכנון מתקני־חשמל, זרם חזק, מתח נמוך וגבוה.
דרוש נסיון קודם
בהצעות נא לפנות בכתב לת.ד. 274 חולון

למלון נפטון אילת
דרוש
צוות בידור
1. ראש צוות
2. בדרן/ית
3. ספורטאי/ת
4. נגן/ית + כלי נגינה
5. גרפיקאי/ת
מגורים במלון/תנאים משופרים
אם את/ה מלא/ת מרץ והתפקיד מתאים לך אנא התקשר/י לטל' 03-733894

רופאת בית־חולים
מומחית בפנימית מעונינת בעבודה במושב/קיבוץ במרכז דרום 03-964368

למפעל תעשייתי
חשב
אקדמאי, בעל נסיון בכספים כ"א ודווחים
03-613028

מדף מפעל דפי פלסטיק בע"מ
באיזור התעשיה חולון
דרושים:
★ **עובדים בעלי רקע טכני ונסיון כאחראי משמרת**
★ **פועלים בלתי מקצועיים לעבודה ב־3 משמרות.**
המועמדים המתאימים יתקשרו לטלפון 03-609192

לחברת בניה גדולה בת"א
דרושות:
מנהלת חשבונות
• נסיון של 5 שנים לפחות.
• ידע רחב בהנה"ח ובדיווחים למס־הכנסה — הכרחי.
מנהלת חשבונות
• נסיון של 1—2 שנים.
מועמדות מתאימות תיפנינה בכתב יד, עם פרוט קורות חיים לת.ד. 2034 ת"א.

למשרד אדריכלים
דרוש/ה
אדריכל/ית
בעל/ת נסיון רב באדריכלות ועיצוב פנים.
03-269312

למשרד עו"ד בת"א
דרוש
עורך־דין
• נסיון 7—8 שנים בתחום האזרחי
לפנות בכתב לת.ד. 4333 ת"א 61042 למס' 208

לחברת אלקטרוניקה עתירת ידע
דרושים/ות:
תכנת/ת
מהנדס/ת אלקטרוניקה
קניין

לחברה העוסקת בבקרת תהליכים תעשייתיים
דרוש
מכשירן מנוסה
ת.ד. 11578 תל־אביב 61114

בית־הספר התיכון המקצועי
ויצו רחובות
דרוש
מדריך חינוכי לפנימיה
טל' 08-451396

דרושה
מזכירה לניהול משרד ייבוא/ייצוא בתל־אביב
1) ידיעת השפה האנגלית/עברית על בוריה
2) מסוגלות לעבודה עצמאית
3) הפעלת טלקס/מעבד תמלילים
4) המלצות
שעות העבודה 8.00—16.00

עיריית רמלה
מנהל מחלקת מיסים וגביה
(משרה מלאה)

לחברה תעשייתית מבוססת דרושים:
1. **טכנאי יצור**
2. **פקידת יבוא יצוא**
טל' 065-97995

למטבחי "רגבה" בת"א
דרושים
★ **מרכיבים** מעולים
★ **בחורים**
אחרי צבא עם רקע טכני ללימוד מקצוע אטרקטיבי.
להתקשר 03-252479 למישכה.

"כרכום" — שקילה אלקטרונית
טכנאי שירות
טכנאי אלקטרוניקה

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרושה
מזכירה

נילית בע"מ
תעשיות ניילון ופוליאסטר
מפעלינו מייצר פולימרים וסיבים סינטטיים. זאת, באיכות המאפשרת לנו ייצוא (ישיר ועקיף) של כ־95% מתוצרתינו, תוך התמודדות עם טובי היצרנים בעולם.
כדי להתמיד בכך ועל מנת לחדש חידושים
דרוש לנו
טכנולוג טכסטיל
שיוכשר לתפקיד טכנולוג ראשי
כישורים:
• מהנדס טכסטיל, כימיה או כימאי.
• נסיון בתעשית הסיבים הסינטטיים או הטכסטיל — יתרון
• יכולת עמידה באתגרים יום יומיים ולחצים של ייצור בהליך רציף.
מודעה זו מתיחסת למועמדים ולמועמדות כאחד.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח אדם.
ת.ד. 276 מגדל העמק 10500
סודיות מובטחת.

Maquette Leather Fashions **מקט**
למפעלנו בעכו
דרוש
מחסנאי מנוסה
• עדיפות לבעלי נסיון בטכסטיל
• נסיון כמפ"ט בצה"ל - יתרון
• ידע בעבודה במחסן ממוחשב
— תנאים טובים למתאימים —
לפרטים 04-919321 לחיים

RS שרותי כוח אדם
לאר.אר.אס. דרושים
לאחת מלקוחותינו הגדולות
טכנולוג מזון
• בעל ניסיון של 5 שנים בענף המזון ידע בביולוגיה, מיקרובקטרולוגיה
מנהל מחלקה
• בוגר קורס מנהלי עבודה אחראי על 30—60 איש עבודה במישמרות
מועמדים עד גיל 40 מאזור ת"א
נא לפנות לציפי — טל: 03-202460

דרושים
למפעל תעשייתי באזור חיפה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בוגר ראיית חשבון בעל נסיון מוכח בתעשיה, לטיפול בנושאי מיסוי וניהול מערכת חשבונאית וצוות עובדים.
על המועמדים המתאימים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 2249 חיפה מיקוד 31003 לאגף כח אדם ולציין שם המשרה
— סודיות מובטחת —
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד

למפעל תעשייתי בכתיים
דרוש
אחראי אחזקה
• בוגר 12 שנות לימוד במגמה מכנית
• בעל נסיון מוכח באחזקת מכונות בתעשיה
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בצירוף קורות חיים מפורטים (רצוי מודפסים) לת.ד. 23032 תל אביב. 61230
— סודיות מובטחת —

עבור לקוחותינו
אנו מחפשים
משפטנים
לתעסוקה בתחום כח־אדם ויחסי עבודה.
כישורים נדרשים: • בעל נסיון של שנתיים לפחות בנושאי כח־אדם ועבודה • התמצאות טובה מאד בדיני עבודה • שליטה טובה בעברית ובאנגלית • רשיון לעריכת דין
נא לפנות בכתב אל ת.ד. 22511 ת"א בצרוף קורות חיים
רק פונים מתאימים ייענו
— סודיות מובטחת —
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

למשרד אדריכלי נוף
דרושים:
★ אדריכל נוף
★ אדריכל
★ הנדסאי/ת ארכיטקטורה
לפנות ביום א—ה בשעות 8.00—17.00
03-454213

לחברה ליבוא חלפים לרכב
דרושים
★ **נציגי מכירות**
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 31117 ת"א 61311
סודיות מובטחת

דרושים
שרטט/ת ארכיטקטורה
נסיון 3 שנים.
המלצות:
טל: 03-456246

לחברה צעירה ודינמית בשטח הפרמצבטי
דרוש/ה
תועמלן/ית רפואי/ת
כישורים נדרשים:
• נסיון של שנתיים לפחות בתועמלנות
• שליטה מלאה בשפה האנגלית
• תואר ראשון במדעי החיים (תינתן עדיפות לרוקחים ות)
למועמד/ת המתאים/ה מובטחים תנאי שכר מעולים + רכב
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3025 סביון 56540

לבית אבות משען ירושלים
דרושות
אחיות מוסמכות ומעשיות
לפנות 02/632188

לחברת הגרעין בע"מ
דרושים
★ **קלדנית מנוסה**
למחשב 361BM
★ **נהג משאית**
לחלוקה למחלקת מזון אור יהודה
לפנות למשה, רחוב קרליבך 11 ת"א

למכון מחקר דרושים
חוקרים עצמאיים
בעלי תואר שני לפחות בתחומי הסוציולוגיה, כלכלה ומנהל צבורי.
לפנות בכתב ת.ד. 2355 רחובות בפרוט קורות חיים עבור "מחקרים"

רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת כח־אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות.
★ ראש חשבון צעיר (אפשרי לקראת הסמכה לראית חשבון) בעל נסיון במשרד רו"ח
★ מנהל חשבונות עצמאי/בכיר
★ מנהלי חשבונות סוגים 3,2 לעבודות קבועות וזמניות
★ קלדניות להזרמת נתוני הנהח"ש למחשב לעבודות קבועות וזמניות
אנא התקשרו ללא כל התחייבות או תשלום: ת"א בן־יהודה 32 בית אל־על חדר 818, טל': 03-203423, 03-204711
סודיות מובטחת

למעבדת מזון בנס־ציונה
דרוש/ה
כימאי/ת
רצוי בעל/ת נסיון במיכשור אנליטי למשרה מלאה
טלפון 08-470274

LASER תעשיות לייזר
חברה עתירת מדע מובילה בעולם בפיתוח וייצור מערכות לייזר לרפואה
דרושה:
מזכירה לסמנכ"ל שיווק
תאור התפקיד:
■ ניהול וארגון משרד סמנכ"ל השיווק של החברה לרבות קשר שוטף עם פעילויות החברה בחו"ל.
■ עבודה במשרה מלאה 5 ימים בשבוע.
כישורים:
■ נסיון משמעותי בעבודת מזכירות בכירה לרבות ידיעה בקצרנות והדפסה באנגלית.
■ שליטה מלאה באנגלית, רצוי שפת־אם.
■ עדיפות לבעלת רקע קודם בעבודה בחו"ל או בחברה בארץ העוסקת בשיווק בינלאומי.
נא לפנות בכתב יד תוך ציון שם, טלפון, כתובת, שם המשרה, פרוט קורות חיים ונסיון מקצועי למח' משאבי אנוש ת.ד. 13135 תל־אביב 61131
- סודיות מובטחת -
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

קופת חולים
המרכז למחלות לב — ע"ש מסדה
מרכז רפואי בלינסון — הנהלת שרותי הסיעוד.
אחיות המחפשות אתגר ומשמעות
בטיפול בחולה ביחידה לטיפול נמרץ — בחולי לב, ומחלקה פנימית א'. ומעוניינות לעבוד —
מתבקשות להתקשר אל האחות הניה, הנהלת שרותי הסיעוד. טלפון - 03-9268206

למפעל פלסטיק גדול בבני ברק דרוש
מנהל מסגריה מכנית - מבלטים
תאור התפקיד:
ניהול מסגריה העוסקת באחזקת תבניות, תכנון ובנית מבלטים (תבניות חדשות), וכן מתן שרותי חריטה וכירסום לאחזקה כללית של המפעל.
דרישות המשרה:
1. נסיון מוכח בייצור תבניות, אחזקתן, וכן יכולת עצמאית בתכנון תבניות.
2. כושר ניהול צוות מקצועי
לפנות טלפונית 03-741873 לחמדה או אברהם בין 8.30—14.00, או בכתב לת.ד. 81 בני ברק 51100.

למפעל מתכת בבית־שמש
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
לפנות לטלפון — 02-916108
מ־8.00 — 18.00

עלית
למפעלנו ברמת־גן
דרושים
חשמלאי אחזקה
בעלי 8 שנות נסיון בעבודה,
עדיפות לבעלי ידע באלקטרוניקה.
נא לפנות לביה"ר עלית רח' ארלוזורוב 84 ר"ג בין השעות 11.00 — 16.00

ת"א דחף מרכז
ת"א דחף דיזנגוף
ת"א דחף בן יהודה
ת"א דחף אלנבי
לפרסם מודעה?
דחף סוכנות פרסום
חיפה דחף
ירושלים דחף
דחפון
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

יו"ר מועצת המנהלים של החברה ליבוא ב.מ.וו נעצר בחשד מירמה

אחד הלקוחות המרומים: לילי שרון, אשת השר, ששילמה 50 אלף ש"ח בעבור מכונית

(ע).– אריה ריבנר, בן 42 תושב הרצליה, מנהל חברת רס קאר, סוכנת ב.מ.וו, ויו"ר מועצת המנהלים שלה, נעצר אתמול ל־8 ימים במסקרת בית־משפט השלום בתל־אביב.

שלושה עובדים בכירים אחרים בחברה, דניאל קרגר (33) מתל־אביב, דן בגליבטר (45) מפתח־תקווה ושמחה ברמנתם (40) מגבעתיים – שוחררו בערבות עד תחילת משפטם.

באי־כוח היחידה לחקירות הונאה בתל־אביב, רס"ל חזי חרלף, ורס"ל בני שטרמלר, ציינו בבקשת המעצר כי החשודים השתתפו במכירת כלי־רכב לנכים במחירים מופקעים שנוצרו ע"י שיטות חישוב שונות. בין רימו עולים חדשים, תיירים ואזרחים שקנו מכוניות ב.מ.וו מהחברה.

אחד המקרים בהם רומה לקוח הוצג בפני בית־המשפט. אשת שר המסחר והתעשייה, לילי שרון, קנתה בחברת רס קאר מכונית ב.מ.וו. עליה שילמה 50,000 ש"ח במקום 46,000 ש"ח. את ההפרש במחיר כיסו בחשבון תחת הסעיף 'אביזרים' שנופח, לטענת המשטרה, מעל ומעבר למחיריהם האמיתיים של האביזרים הסיווריים שהותקנו ע"י הגברת שרון.

„תחזיקי חזק ואל תסתכלי למטה", צעקו עוברי אורח המומים

בת 5 נפלה ממרפסת, לפתה בכוח חבל הכביסה – וניצלה בידי צעיר

(ע). – חייה של רחל קדוש, בת 5, מירושלים, ניצלו בנס לאחר שנפלה ממרפסת ביתה בקומה הרביעית. היא הצליחה להאחז בחבלי כביסה בקומה השלישית, ועובר אורח טיפס על הקיר, אחז בה והכניסה לתוך דירה.

האירוע הדרמטי התרחש אתמול בבוקר ברחוב אלעזר הלוי בשכונת קריית־משה. התברר, כי רחל קדוש הלתה תשארה בבית. האם, שרה, יצאה למספר דקות והשאירה את בתה לבד. הילדה טיפסה מעבר למעקה המרפסת, ולפתע מעדה. למזלה, נבלמה בחבלי כביסה שהיו מתוחים בדירה בקומה השלישית.

הילדה הצליחה להאחז בשארית כוחותיה בחוטים וכך נשארה תלויה בין שמים וארץ. עוברי אורח, שהבחינו במתרחש החלו לצעוק לעבר הילדה: „תחזיקי חזק, תרימי את הראש ואל תסתכלי למטה". צעיר, שסירב להזדהות, הלך את נעליו והחל לטפס בצינורות על קיר הבית. הוא הגיע לקומה השלישית, לפת את הילדה והצליח להכניסה לדירה בקומה השלישית.

אז התברר, כי בדירה אין איש, והצעיר בעייה ביצד להחלץ את השניים מן הדירה. למקום הוזעק צוות המנעולים, הוזעקו מכבי־האש, כדי לפרוץ את דלת הדירה, אך לבסוף הוחלט להחלץ את השניים באמצעות מכבי־האש.

צוות מכבי־האש, בראשות יעקב רוזן, ניסה להחלץ את השניים באמצעות סולם. הכבאים הצליחו להוריד באמצעותו את הצעיר, אך כדי להחלץ את הילדה הובא למקום כסא הצלה מיוחד, בעזרתו הורדה אט אט לזרועות אמה הנרגשת, שחזרה תוך־כדי פעולת ההילוץ, בלי שידעה כלל מה קרה לבתה.

איש מכבי האש מחלץ בשלום את רחל קדוש (צילום: יצחק הררי)

ראש אגף הכספים לשעבר ב„שקם" נידון ל־3.5 שנות מאסר על מעילה

(ע). - זאב רוטמן, בן 43, מתל־אביב, שהיה ראש אגף הכספים ב„שקם" ונמצא אשם על־פי הודאתו בגניבה, במירמה, בהפרת אמונים ובזיוף מסמכים – נידון אתמול בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב לשלוש וחצי שנות מאסר בפועל ולשנה וחצי מאסר על תנאי.

להודאתו של זאב רוטמן באשמה, בפני השופטת שולמית וולנשטיין, קדמה עסקת טיעון בין הסניגוריה לבין עו"ד יעקב אור, פרקליט מחוז ת"א למיסוי וכלכלה.

לפי הסכם זה, הודה רוטמן בהברחת מט"ח לחו"ל, בסכום של 650 אלף דולר ובעסקות במט"ח ללא היתר, בנסיבות מחמירות. התביעה האשימה את רוטמן שגנב מהשקם סכום השווה בערכו ל־905 אלף דולר.

בין היתר, האשם רוטמן בפתיחת חשבון על־שם השקם בבנק איגוד בתל־אביב, ללא ידיעת הנהלת השק"מ וללא הסכמתה. הנאשם העלים את קיומו של חשבון זה, והדבר התגלה רק כאשר נפתחה החקירה נגדו.

בגזר דינה ציינה השופטת, כי הנאשם נהנה מאמון מלא של ההנהלה. הוא מעל באמון בצורה מחפירה, השתמש במשאבים של ה„שקם" להפקת רווחים לעצמו, רווחים שהניבו משך תקופה של כשנה יותר מ־900 אלף דולר. סכום זה העביר באמצעות משה פרוסמן (שהיה היבואן של סוכנות „שרפ" והוגש כתב־אישום נגדו) לבנק בשוויץ.

הוארך מעצר הבעל החשוד בהסוואת רצח אשתו בעזרת ביום תאונת דרכים

זעזוע ותדהמה בקרב מכריו של אורי דרור (37) בעל תואר שני מטעם הטכניון

מאת שמעון וייס,

מעצרו של אורי דרור, בן 37 מבית־הספר שדה מירון, הוארך אתמול ב־15 יום על־ידי שופט בית־המשפט השלום בעכו, בחשד שרצח את אשתו לאחר שביים לה תאונת־דרכים מבויימת.

שופט בית־המשפט בעכו הטיל, במקביל, צו איסור פירסום על פרטי החקירה.

מכונית ה„סוסיטה" הקטנה של נגה דרור 35, התגלגלה בתוך תהום, למרגלות כביש סאסא־חורפיש ביום שני בבוקר. למקום הגיעו שוטרי מרחב הגליל שגילו את גופת האשה.

מפקד תחנת מעונה, פקד עופר רגב, שבאזורו אירעה התאונה, יצא למקום ולנוכח הממצאים והעובדה שתנוחת הרכב שהידרדר במידרון ונתקע בעץ בתחתיתו היתה מוזרה, החל לבדוק אפשרות שאין מדובר בתאונת־דרכים תמימה, כי אם בתאונה על רקע פלילי.

ביום ג' נערכה בירביאל הלווייתה של נגה דרור, שהותירה אחריה ילד בן שמונה, ומיד לאחר מכן עצרו שוטרים לבושי אזרחית את הבעל המשמש סגן מנהל בית־ספר שדה במירון, בעל תואר שני מטעם הטכניון. הפרשה מעוררת תדהמה וזעזוע בקרב מכריהם של בני־הזוג, אולם עמיתיהם, אנשי בית־ספר שדה במירון אינם מאפשרים כניסת זרים, בכלל זה עיתונאים, לחצר בית־הספר ואינם מוכנים לשתף פעולה.

פעוט בן שנה וחצי שנפל מקומה שלישית יצא עם שריטה קלה במצח

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

יהודה הודר בן שנה וחצי מצפת, ניצל אתמול בנס כאשר נפל מדירת הוריו בקומה השלישית של בניין מגורים רב־קומות, מגובה שישה מטרים ונשרט קלות במיצחו.

אחיו של הפעוט נשאו בידיו ליד אחד מחלונות הדירה, כאשר לפתע קפץ הפעוט מידי אחיו, התחלק על ארן החלון ונפל למטה. אימו של הילד שראתה את המתרחש נבהלה והתעלפה. אמבולנס של מד"א הגיע מיד למקום והוביל את האם המעולפת ובנה הקטן כשהוא זב דם ממצחו לבית־החולים בצפת, שם נמסר כי מצב השניים טוב.

תושבת ארה"ב תובעת בי"ח הדסה על מתיחה רשלנית של עור פניה

(ע).– „מתיחות עור הפנים בבית־החולים הדסה עין־כרם גרמה לתושבת ארה"ב קרחות נרחבות בראש ובאיזור הרקות וצלקות באורך של 8 ס"מ מעל אוזנה השמאלית".

דברים אלה נטענו בתביעה שהגישה תושבת ארה"ב בת 47 נגד הרופאים, פרופ' מנחם רון וכסלר וד"ר זינגר ובית־החולים הדסה עין־כרם.

טרם הוגש כתב הגנה.

בתביעה נטען, כי האשה הגיעה באוגוסט 1984 לישראל כדי לעבור ניתוח קוסמטי של מתיחות עור הפנים. לטענתה, כתוצאה מהתרשלות הרופאים, נגרמו לה נזקים קשים במראה החיצוני.

לדבריה, לאחר הניתוח התגלה חוט משתלשל מעל אוזנה השמאלית. אחד הרופאים משך בכוח את החוט, ולטענתה, נגרם לה מכך נזק נוסף. עוד נטען כי כעת היא מכסה את ראשה במטפחות ובכובעים כדי להסתיר את הקרחות והצלקות. יתר על כל, התובעת, מורה לפסנתר, באה במגע יום־יומי עם תלמידים, ובעקבות הניתוח ירד מספר תלמידיה בשל המראה החיצוני הפגום.

האשה מציינת עוד בכתב התביעה, כי היא רווקה. היא תובעת 18 אלף שקלים חדשים פיצוי על נזק ישיר שנגרם לה וקוראת לבית המשפט המחוזי בירושלים לקבוע פיצוי נוסף.

אסיר נמלט התגלה במלון בתל־אביב

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

יעקב הודדה, אסיר נמלט מכלא שאטה, נתפס אתמול במלון „אקסלסיור" שברחוב בוגרשוב פינת רחוב הירקון בתל־אביב. האסיר, שהיה אמור לשוב לבית הכלא ב־2 במאי השנה, הוחזר לבית־הכלא.

בלשי מרחב ירקון עצרו את האסיר הנמלט לאחר שתיאורו הופץ בכל תחנות המשטרה בארץ. שלשום, סמוך לשעה 6:15 הוא נעצר ובמקום מגוריו נמצא רכוש גנוב שכלל שעונים מחשבי־כיס ושעוני־יד.

האסיר נשפט ל־70 חודשי מאסר בעוון שוד חיופים. על־פי המקובל בשירות בתי־הסוהר, לא יצא האסיר משך שנה לחופשה ורק בסיום השנה תיבדק האפשרות להוציאו שוב לחופשה.

צוות רפואי יפקח בכלא באר־שבע על החלמת האסירים

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

ד"ר יעקב זיגלבוים, ראש מחלקת רפואה בשירות בתי־הסוהר, שיגר אתמול חמישה רופאים לבית־הכלא באר־שבע, כדי שיפקחו מקרוב על מהלך החלמתם של 102 האסירים ששרפו עצמם במעולת מחאה שלשום.

הצוות הרפואי יטפל בכל אחד מהאסירים ויבדוק את החלמתם.

צעיר שליטף שופטת על חומות ירושלים נלכד תוך דקות

(ע). – צעיר בן 25 מקאלנדיה נעצר בחשד שביצע מעשה מגונה בתיירת מגרמניה, כאשר טיילה על חומות העיר העתיקה בירושלים.

המקרה אירע שלשום בשעה 2 אחר־הצהריים. השופטת אליזבט מבטינס (39) תיירת מגרמניה, טיילה להנאתה על חומות העיר העתיקה. באיזור שער ציון היא נתקלה בצעיר בן 25 שהציע לה שירותי תיירות והדרכה. השופטת סירבה באדיבות, אך הצעיר לא ויתר והמשיך לעקוב אחריה. בשלב מסוים הוא נצמד אליה וליטף את גופה. אחר־כך נמלט בריצה.

דקות ספורות לאחר מכן נתקלה השופטת בשני שוטרים של יחידת התיירות החדשה, סמ"ר זוהיר אבו סבה ורס"ר ויקטור דאוקר, וסיפרה להם על המקרה. שני השוטרים פתחו במירדף רגלי על החומות, וכעבור מספר דקות עצרו את החשוד במעשה, אשר הודה כי ציפה שהשופטת תיעתר להצעתו.

„יש לנו הודעה מהצבא" אמרו 2 אלמונים – ותושבת תל־אביב שפתחה הדלת נשדדה

(ע). – שני אלמונים במדי צבא שדדו אתמול בבוקר אשה בתל־אביב.

אתמול בשעה 9:30 בבוקר, צלצלו השניים באינטרקום של אליוף אליוף ברחוב עמק ברכה 32 בעיר. הם אמרו לגב' זהבה אליוף, בת 40, כי באו למסור הודעה מטעם הצבא. האשה פתחה את הדלת והשניים נכנסו לדירתה. מיד התנפלו על הדיירת וקשרו אותה בידיה וברגליה בחדר השינה. הם חיטטו בדירה וגנבו מתוכה תכשיטים וכסף מזומן. ערך הגניבה עדיין לא ידוע. חצי שעה לאחר שהסתלקו החשודים השתחררה הגברת אליוף מכבליה. שכנה ששמעה את זעקותיה הזעיקה את המשטרה.

„שמעתי ציפור מצייצת" הסביר הפורץ לשכנה לפני שנעצר ע"י המשטרה

(ע). – פורץ נלכד בעקבות שיחה עם שכנה בדירה שניסה לפרוץ.

החשוד בפריצה, בן 35, מתל־אביב, נראה שלשום בלילה כשהוא מנסה לשבור תריס של בית בקומה הראשונה ברחוב המבשר 43 בעיר.

אחת השכנות החוצה יצאה והבחינה בחשוד המנסה לפרוץ לדירת בנה. לשאלתה טען כי הוא בעל חנות לציפורים ושמע ציפור מצייצת ויש לו חשד שהיא שייכת לו. בינתיים, הגיעה למקום ניידת של תחנת השכונות. החשוד נמלט ובהתיב בריצתו השליך חבילה ובה כלי־פריצה.

כשנתפס נמצאו בכיס מכנסיו מברג, נר וגפרורים.

בת 60 נחבלה בראשה במאבק עם שודד בנצרת

(ע). – מנאר בול־שטיין, בת 60, מנצרת־עילית, נחבלה בראשה במאבק אלים עם שודד שחטף את ארנקה.

האשה הועברה לבית־החולים המרכזי לעמק בעפולה, נבדקה ולאחר מכן נשלחה לביתה.

שלשום, סמוך לשעה 19.30, כשעמדה האשה בפתח ביתה, ניגש אליה צעיר וניסה לחטוף את ארנקה. היא גילתה התנגדות, השודד הפיל אותה ארצה, חטף את ארנקה ונמלט. האשה נחבלה בראשה. הארנק הכיל 40 שקל, מסמכים ושעון־יד.

בחודשים האחרונים היו מקרים רבים של חטיפות ארנקים של קשישים בנצרת־עילית. לא מכבר, נעצר בעניין זה צעיר מקומי.

משפחת אשה שמתה מאכילת נקניק תובעת היצרן ומד"א

(ע).– בני משפחתה של אשה שמתה בתוצאה מאכילת נקניק, תובעים את בית־החרושת „מעדני יחזקאל" ואת „מגן־דוד־אדום". טרם הוגש כתב הגנה.

שלוש מבנותיה של המנוחה, תושבת נהריה, טוענות בתביעה שהגישו לבית־המשפט המחוזי, כי ב־1982 קנתה אמן נקניק המכיל סויה. בהיותה אלרגית לסויה, בדקה את תכולת הנקניק ועל־פי הרשום על גביו התחוור לה כי אינו מכיל את החומר שעליה להימנע מאכילתו.

זמן קצר לאחר אכילת הנקניק חשה ברע, הזעיקה אמבולנס אך זה בושש להגיע. לאחר תזכורת הגיע האמבולנס ללא אמצעים. הנהג הזעיק אמבולנס אחר, שהגיע רק כעבור 20 דקות. המנוחה איבדה את ההכרה והגיעה לבית החולים ללא רוח־חיים.

בתביעה נאמר, כי ניתוח שלאחר המוות קבע כי מתה על רקע הלם אלרגי. ועדה של משרד הבריאות שמונתה לבדיקת נסיבות מותה, קבעה כי קיים קשר נסיבתי בין אכילת הנקניק המכיל סויה לבין מותה.

בן 22 הסתגר בחדרו ונהרג מיריית אקדח

(ע).– צעיר בן 22, מקריית ביאליק, נהרג אתמול אחה"צ מיריית אקדח השייך לאביו בדירתו. משטרת זבולון חוקרת אם היתה זו פליטת כדור או התאבדות.

המקרה אירע בדירה ברחוב הנרקיסים. בעוד אמו נמצאת בבית, הסתגר הצעיר בחדרו ולפתע נשמע קול ירייה. התברר, כי הצעיר נפגע בראשו מכדור שנורה מאקדח השייך לאביו, שנעדר בעת האסון מן הבית. למקום הוזעק אמבולנס לטיפול נמרץ של מד"א, וכל הניסיונות להחיות את הנפגע עלו בתוהו.

צעירים חרדיים איימו לשרוף שלטי „עבודי"

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

שישה צעירים חרדיים מבני־ברק הגיעו בשבוע שעבר למשרדי חברת השלטים „עבודי" ואיימו לשרוף שלטים אם לא תוסר מרחובות בני־ברק ורמת־גן הפרסומת של החברה שבה נראות דוגמניות „המציגות" בגדים של האופנאי „גדעון אוברזון". בעלי החברה „עבודי" רשמו את מספר רכבם של החרדים והגישו נגדם תלונה במשטרת רמת־גן.

מחברת השלטים „עבודי" נמסר אתמול, כי החברה עושה מאמץ להתחשב ברגשות החרדים בבני־ברק והיא אינה מפרסמת פירסומות „רגישות" לדתיים. למרות זאת, הושחתו כמה שלטים של החברה באיזור הרצליה, אשדוד ורמת־גן.

האלימות הגדולה ברחוב השומר 10 בבני־ברק פינת רחוב עזרא נמשכת. אתמול נגרם נזק ללוח מודעות במקום, החוקר מכבי־האש טרם קבע את סיבת השריפה.

זכו בפיס

בהגרלת רב פרס מצטבר של מפעל הפיס מספר 19/86 שהתקיימה ביום 8/05/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 160,000.00 ש"ח זכה המספר 233575. כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 270,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 520,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 10,000.00 ש"ח זכה המספר: 395835.

בסך 4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 141483 686660.

בסך 250.00 ש"ח זכו המספרים:
003210; 017558; 034337;
034736; 060052; 116303;
118548; 179056; 183267;
194468; 262695; 298803;
313097; 341065; 345053;
359957; 434081; 442875;
492142; 503847; 592536;
630070; 640916; 704911;
726203; 743686; 749813;
776607; 781078; 806902;
852997; 860677.

בסך 120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0412; 1823.

בסך 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם נמסתיימים ב־: 958; 985.

בסך 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 237, 855, 962.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 2 זכו בסך של 2.00 ש"ח.

בסך 4.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים:
013; 078; 173; 187; 203; 235;
293; 305; 367; 396; 434; 455;
486; 487; 508; 546; 624; 661;
662; 688; 799; 806; 812; 843;
878; 900.

בסך 2.00 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים:
14; 17; 18; 21; 27; 30; 32; 33; 41;
43; 49; 53; 56; 60; 61; 66; 71; 74;
75; 79; 82; 84; 88; 97.

רק הרשימה הרשמית של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

מדינת ישראל

יום הזיכרון הכללי לחללי מערכות ישראל

היום שבו מתייחד עם ישראל עם זכר יקיריו שנפלו

ביום שני – ג' באייר תשמ"ו 12.5.86 בשעה 20:00
תשמע צפירה בכל רחבי הארץ.
אנו פונים בזה לכל בית ישראל להדליק בשעה זו

נר זיכרון־גבורה

ביום שלישי – ד' באייר תשמ"ו 13.5.86 בשעה 11:00
תשמע צפירת דומייה וייערכו
טקסי אזכרה ממלכתיים בבתי הקברות הצבאיים
והתייחדות בבתי הקברות בהם קבורים
חללי מערכות ישראל.

משרד הביטחון – אגף השיקום
היחידה להנצחת החייל

במלאת שלושים לפטירת חברתנו

חיה
ויקסלבוים – פוטש ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום ראשון ב' אייר תשמ"ו
11/5/86 בשעה 16.30 בבית העלמין בנען

המשפחה
וקיבוץ נען

ביום שני, ג' באייר תשמ"ו, 12.5.1986 בשעה 18.00
תתקיים אזכרה ליקירנו וחברנו

מרדכי אמסטר ז"ל

האזכרה תתקיים באולם הישיבות הגדול (קומה 7)
של בנין הוועד־הפועל, ארלוזורוב 93, ת"א

– ידידיו ומוקיריו זכרו מוזמנים –

המשפחה — הסתדרות פועלי־הבנין
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי־הבנין

אזכרה וגילוי המצבה של יקירנו

פסח שלום ז"ל

תתקיים ביום שני ג' אייר תשמ"ו, 12 במאי 1986
בשעה 15.30 בבית העלמין במושב חניאל.

נפגשים בבית המנוח.

אוטובוס מס' 34 מרציף 11 בתחנת „אגד", נתניה
יוצא בשעה 15.00

המשפחה המתאבלת

מזדעזעים ואבלים על מותם הטרגי של

ארלוזורה ובוקו ז"ל

ומשתתפים בצער
המשפחה וכפר נהלל

כפר הנוער של ויצו
ע"ש חנה מייזל־שוחט, נהלל

קיבוץ שדות־ים ומפעלין

מודיעים על החלפת מספרי הטלפון

החל מ־11.5.86

מרכזיה־שדות־ים
063-64111

דלתות קיסריה
063-64338

מרצפות שדות־ים
שיש קיסריה
063-64333

לשרותכם בכל עת!

למכירה בהזדמנות

מזגן אלקטרה + חימום
2 כ"ס כמעט חדש

טלפון בערב
03-995928

דבר של היום הוא חדש

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אמנו וסבתנו

שרה שפירא

מראשוני עין גנים

ההלוויה תתקיים היום, יום שישי ל' בניסן תשמ"ו (9/5/86) בשעה 12:00 בבית העלמין סגולה בפתח־תקוה.

המשפחה המתאבלת
משפחת יואב שפירא
יואל שפירא ומשפחתו
עדינה טל ומשפחתה
יעקב שפירא ומשפחתו

אילת שלנו

בת שנה

ברכות מלב אל לב

ההורים: מירי ויוסי דהאן
הסבתה: סוזי דהאן
נחמה ושלום עומרי
וכל בני המשפחה

לוחמי חטיבת הנגב - הפלמ"ח!

לציון הנפקת בול
אנדרטת חטיבת הנגב בבאר־שבע
ואימוץ האנדרטה על־ידי
בית הספר המקיף בעיר
נקיים
טכס בעיריית באר־שבע
ביום א', 11.5.86, בשעה 5 אחה"צ.

לאחר הטכס נעלה אל האנדרטה לסיור
שיודרך על־ידי האמן דני קרוון.

לוחמי חטיבת הנגב מוזמנים!

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
הוועד הפועל ★ המרכז לתרבות ולחינוך
המחלקה להשכלה גבוהה — מחלקת מגבית ההסתדרות

טכס חלוקת מילגות

★ לתלמידי החוג ללימודי עבודה
★ לתלמידי לימודי תעודה בעתונאות באוניברסיטת תל־אביב

בהשתתפות:
ח"כ ישראל קיסר מזכ"ל ההסתדרות
פרופ' אריה שירום ראש החוג ללימודי עבודה
יוסף לפיד התכנית ללימודי עתונאות
מנחה: שמעון אביזמר יו"ר המחלקה להשכלה גבוהה

יתקיים ביום ראשון ב' באייר תשמ"ו, 11.5.86, בשעה 15:30, בחדר הועדה המרכזת, קומה 5, בבית הועד הפועל, רחוב ארלוזורוב 93 תל־אביב.

דבר היום

ישראל לא נלחמת בכוכבים

הריגשה הרבה שאחזה במבקרי הצטרפות הישראלית ל"יוזמת ההגנה האסטרטגית" מנותקת מקרקע המציאות – כמה וכמה שנים קודם שיינתק מקרקע זו הפיתוח המעופף הראשון של התוכנית האמריקאית. הריגשה היתה מוצדקת אילו התייצבה ישראל, כבדרך אגב, בבסיס נשק־החלל האמריקאי המופנה נגד ברה"מ, ועוד בלא כל הליך מוסמך של החלטה בממשלה ובוועדת הכנסת, או לפחות ועדת החוץ והבטחון שלה. אבל המיסמך שעליו חתם השבוע בפנטגון שר הבטחון יצחק רבין אינו כה מרחיק־לכת ויש בו פחות משראות עיני הנרגשים.

ראשית, אין מדובר בהסכם חוזי בין מדינות, הטעון גם אישור המחוקקים בהן, אלא מיזכר־הבנה, שעליו משרבטים שרי הגנה את חתימותיהם. על מיזכרים דומים חתמו עזר וייצמן ואריאל שרון עם הרולד בראון ועם קספאר ויינברגר. במקרה הראשון, היתה המשמעות כספית בעיקרה הכל ברכו על המיזכר, הרי הוא מתחדש מדי חומש. במקרה השני היתה המשמעות מדינית. האופוריה דאז נרעשה בצדק, אך מקץ שלושה שבועות סופח הגולן והושעה המיזכר. הפעם מצלם המיזכר מגעים בדרג נמוך למדי בין מערכות הבטחון למיסוד מה שמתרחש בלאו הכי – נסיונות גופים ישראליים לזכות בנתח מתקציבי מה שמימשל רייגן שונא לכנות "מלחמת הכוכבים". היד שחתמה יכולה גם לבטל את חתימתה, בלא תהליך מסובך של אישור ופסילה.

שנית, המיזכר מסדיר רק מעורבות ישראלית בשלב פיתוחם של אמצעי לחימה, לא בהצבתם בחלל ולא בהפעלתם. אפשר לראות בכך חלק מנסיונה של מערכת הבטחון להישען על כתפיים אמריקאיות בקידום טכנולוגיות צבאיות המועילות לצרכים ישראליים. שאלת המעבר האמריקאי מהרתעה גרעינית הדדית ומוויתור על כושר מהלומה ראשונה לקומת־החלל – מעבר המבהיל את הסובייטים – אכן נכבדת היא, וראויה לליבון במערכת האמריקאית. ניצול ישראלי של הזדמנות זו אינו עושה את הפרעוש לשותפו של הכלב בהתכתשותו המתמדת עם החתול.

שלישית, הפנייה האמריקאית לישראל להצטרף ליוזמה היוותה הכרה מצד מימשל רייגן במעמד ישראל כשוות ערך לחברות נאט"ו, יפאן ואוסטרליה. ישראל נהנית כחברה זו ואינה נפסדת מדימוייה בארה"ב כבעלת־ברית נאמנה, המדורגת בראש התור מיד לאחר בריטניה ומערב־גרמניה, שחתמו על מיזכרים דומים. אם מסתייע בכך המימשל הידידותי של רייגן, שבימים אלה ממש מתבקש לתתכל דרכים נוספות להתגבר על מצוקתו התקציבית ולהגדיל את מימון ההתעצמות הישראלית, אין להצטער על כך. הפרשה כולה ממחישה עד כמה רדודה מערכת ההגבה בישראל, ובעיקר בפוליטיקה הישראלית. לא דיווח תקשורתי על סקס בפנטגון צריך להעיק, אלא בורותם והאדישות לתהליכים המתרחשים באפרוריות יומיומית מול עינינו.

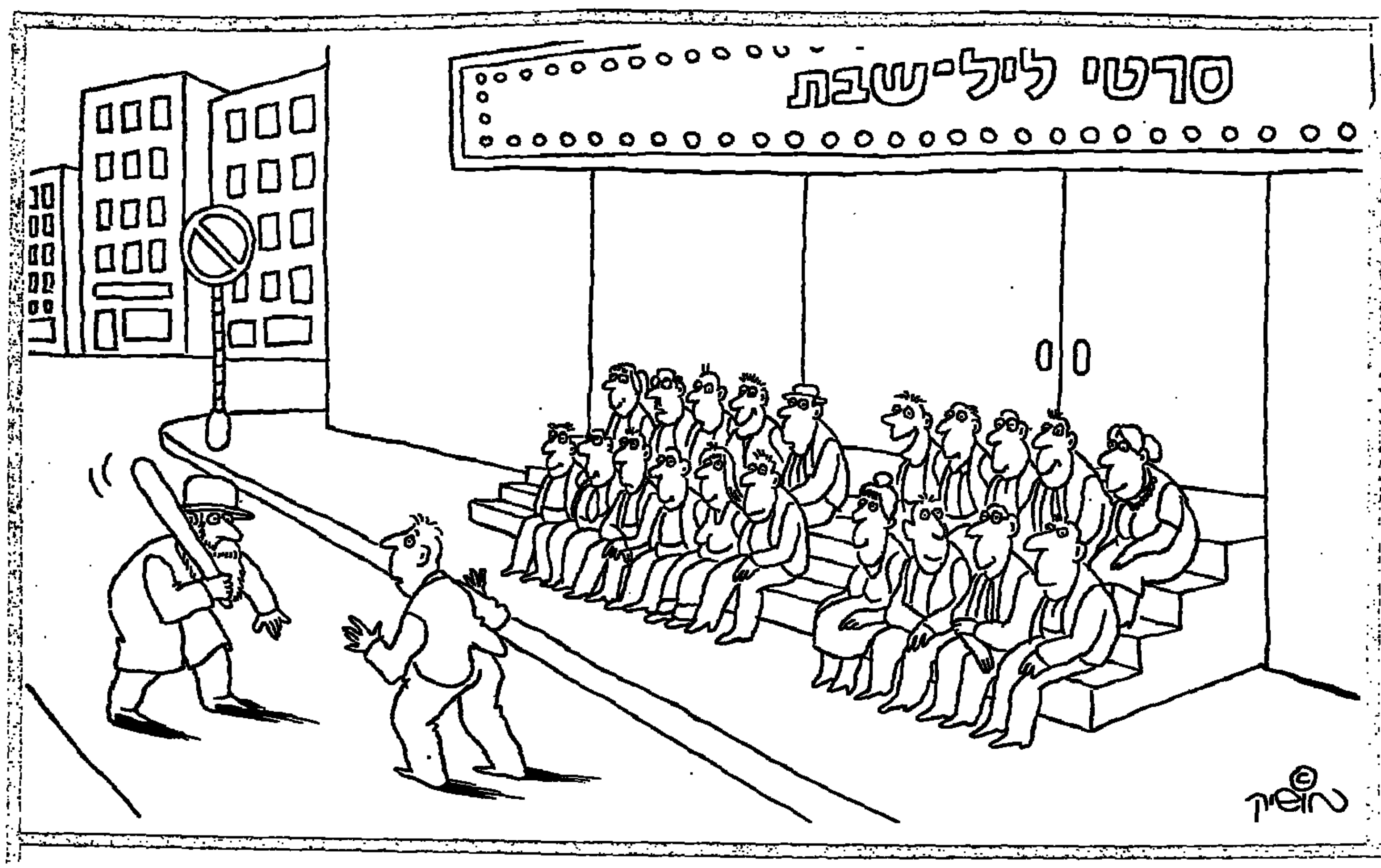

המשכורת עליה צה"ל צועד (3) / טדי פרויס

שער עצמי + בומראנג

באוצר מציגים י"ז סעיפים של הטבות המובטחות לאנשי קבע, ואחרות כבר נמנו. החשובה בהן היא הזכות ליציאה מוקדמת לגימלאות. מלבד זאת זכאים אנשי הצבא להטבות הבאות: פטור ממס אחיד, השתתפות בריפוי שיניים (סעיף בלתי מבוטל, כפי שיודע כל אורח שלעס מסטיק מיותר או כירסם סוכריות מעבר לרצוי), השתתפות בלימודים גבוהים: אנשי פנסיה מיוחדים (עד 76 אחוזים, במקום 70 בשירות הציבורי), מענק שחרור; חופשה מיוחדת לפני פרישה, שאצל קצינים בכירים היא מגיעה עד לשנת משכורת, בדרך כלל עם רכב צמוד; פידיון מוקדם של כספי קופות גמל (תוך חצי שנה מהשחרור; 15 שנה לגבי אזרחים), ועוד.

מאחר שאת רוב ההטבות, אחרות מהן בעלות משקל רב, אין משלמים במזומן, אלא הן נזקפות ובאות לידי ביטוי רק במועדים מאוחרים, אין משמעותן קורצת לצעיר השוקל אם להצטרף או לא להצטרף לשורות הקבע. כי איזה בחור בן 21, בריא בנפשו, מחשב את ערך הפנסיה שלו? נראה שבעניין זה נוקט צה"ל מדיניות הסברה של בחורה המספרת למחזריה עד כמה היא מכוערת, ומבשלת גרועה. במקום להדגיש את חשיבות הסעיפים הללו, ממעטים בערכם ובכך יותר משכנעים את "אויבי" צבא הקבע באוצר להוסיף שכר, מסבירים לקצינים בפרוטקציה שבעצם לא כדאי להיות חייל. סירובה של מערכת הבטחון לפרסם את סולם המשכורת לקצינים פעלה לרעתה (ראה "דבר" 7.5.86) הציבור, לרבות אותם צעירים שצה"ל מבקש למשוך, אינו לומד כי שכר משרתי הקבע בעצם גבוה משל שאר עובדי המגזר הציבורי. הדבר יפה גם לגבי הטענה, שדעת הקהל מעריכה ומכבדת אנשים לפי גובה התגמול המשולם להם. אם צה"ל טוען קבל עם ועדה כי שכר אנשיו נמוך, הרי שהוא מבקיע שער עצמי ותורם את חלקו לפיחות מעמדם.

רב־אלוף לסקוב המנוח היה מוחה כל אימת שהזכירו את המושג "שכר" או "משכורת". הוא נהג לומר כי חיילים אינם מקבלים Salaries או Wages אלא רק Pay, דהיינו תשלום. בכך ביקש, ולא רק הוא, להבליט את היחוד בתנאי השירות של לבושי המדים. מובנת, איפוא, השאיפה של מערכת הבטחון לנתק את מערכת התגמולים של משרתי הקבע מסולמות השכר המקובלים במשק. להיות חייל פירושו אורח חיים שונה, ולא סתם עוד מקצוע במבחר המקצועות במשק המדינה. לכן, כפי שבן־גוריון תבע עוד בראשית שנות ה־50, כשצה"ל קבע את דפוסיו הראשונים, יש לראות משרת בקבע כמשהו יחודי.

ראש אכ"א פרס, אל"מ יחזקאל דסקל מציין, כי אין פירוש הדבר שסולם התגמולים יהיה בהכרח גבוה יותר מכיום – לבד מהדבקת הפיגור ושחיקה בשכר. אולם הוא חייב להיבנות על סמך קריטריונים שיהלמו את האופי המיוחד של צבא הקבע, ויאפשרו בעת הצורך, להעלות שכר, או לתת הטבות אחרות, ללא מארת והצמדה לנגני תזמורת קול ישראל, למהנדסים או לתברואנים. בטווח הארוך מבקש צה"ל להעניק הטבות והעלאות שכר על־ידי פריסה מחדש של גליון המשכורת, העומד השנה על כ־1,632 מיליארד שקל: לצמצם את מצבת הקצינים ולחלק את אותו הנקניק בפרוסות יותר עבות למעטים יותר. הסך הכל אינו חייב להשתנות. למדיניות כזו (שהאוצר שואף ליישמה בשירות הציבורי כולו: יותר כסף לפחות עובדים) מתנגדים כיום בגלל אימת הצמידות של סולמות השכר. האיגודים המקצועיים למיניהם יאמרו אז: "בצה"ל שילמו תוספת וגם אנחנו רוצים".

עד כאן אין לפקפק בהגיון ובצדק שבתכנית. תנאי העבודה במערכת הבטחון הם באמת יחודיים... (אולי לבד מתנאיהם של חברי־קיבוצים, שכן גם הקיבוץ הוא אורח חיים ולא סתם עוד משלח־יד). אולם יש מקום לויכוח אם היענות לתביעות המיידיות תפתור את הבעיות המציקות לצה"ל. נראה כי ראשי המערכת מייחסים לשכר, כמרכיב המגביר את הנכונות לשרת בצה"ל, יותר משקל משהוא ראוי לו. קודם כל לגבי בני הקיבוצים, שקובלים על ירידת המוטיבציה בקירבם. אם אמנם בני קיבוצים ממעטים להתנדב – ועל כך רווחות דעות נוגדות – אין בכך פלא, לאחר שהודבקה להם תווית של מיליונרים, נצלני עיירות פיתוח ואריסטוקרטיה מסתגרת. יתכן איפוא שנוצר אצלם ניכור. כדי למשוך אותם חזרה חייבים, לפני שמוסיפים לשכר מאה שקלים ושבעים ואחת אגורות, לנקות את המגולה הרעל שמנתם בגין וחסידיו הזריקו במשך שנים. עמדת הקיבוצים מזכירה, כיום בצורה חמורה וחריפה יותר, את יחסם של בני הקיבוץ המאוחד והקיבוץ הארצי אחר פירוק הפלמ"ח, יחס שהובע, באימרתו של המח"ט (מיל.) יוספלה טבנקין "בצבא זה לא אשרת". את המשבר של שנות ה־50 לא ריפאו על־ידי העלאות שכר כי אם באמצעים שונים, בעיקר הבלטת החובות – לא הזכויות – המוטלות על צה"ל. "זהו תפקיד שכולו חובות", אמר רב־אלוף משה דיין בטקס סיום קורס קצינים, וכמוהו דיברו שאר המפקדים והרמטכ"לים. וזה פעל, אף כי בטווח של שנים, לא של חודשים.

ומעבר לבני הקיבוצים. מוסכם על הכל שבדעת הקהל ירדה קרנו של צה"ל. זה לא התחיל במלחמת לבנון השנויה במחלוקת ולא ביום הכיפורים, כאשר לא בצדק השתררה ההרגשה, כי צה"ל נכשל בתפקידו. זה התחיל עם חשיפת המפקדים לציבור בכתבות מאלהות והופעתם בטורי הרכילות ("חברה") כמשתתפים במסיבות ובנשפים אצל מיליונרים וסתם עשירים חדשים מהשורה. נכון שהעתונות תרמה את חלקה, לדמורליזציה, אך הקצינים לא היו מוזכרים בטורים אלה אלמלא נהנו מכך. (בשיחה עם כותב שורות אלה אמר רב־אלוף לסקוב שמבלי לקרוא את הטורים הפופולאריים הוא ינחש מי מופיע בהם ומי לא. "את שייקה גביש ויצחק חופי לא תמצא שם. לעומת זאת יזכרו ..." וכאן קלע לסקוב בדיוק כמעט נמרץ אל המטרה). תוספת שכר נדיבות שחולקו אחרי 1967 לא עיכבו את ההתדרדרות אלא עודדו אותה. עד היום מרבים להתמרמר, חרף כל הקיצוצים, על מפקדות מנופחות, על עורף מכירות, על רכב צמוד הממלא מגרשי חניה רחבי ידים, על מיזוג אויר בשפע ועל התאכסנות קצינים במלונות שעה שפיקודיהם מתגוררים באוהלים. לא כאן המקום לברר אם [illegible] עובדה רק שחוגים רחבים מאמינים בנכונותם.

אין צורך לומר שהדבר חמור. יותר ממינהל תקין, "סולל בונה" רוחני וקשת־חולים מקיפה, דרוש לישראל צבא יעיל עם מיטב האנשים. אולם כיצד יגיב הציבור אם ישמע עתה כי שכר אנשי הקבע הועלה, אף אם צודקת הטענה כי חל פיגור של שמונה אחוזים בזחילת שכרם? נראה, כי בניגוד לדעתם של ראשי מערכת הבטחון, תפעל תוספת שכר כבומראנג ותגרום לפיחות נוסף ביוקרתו של צה"ל במקום לתקנתו. הטענה "לא גומרים את החודש" לא תתפוס: רוב השכירים נאלצים להצטמצם ומבחינה זו אין מצב הקצינים שונה משל פקידים, פועלים, מהנדסים ושאר עובדי השירות הציבורי.

אם מבקשים לדעת למה ירדה קרנו של צה"ל והרצון להתנדב, יש צורך בבחינה יותר מעמיקה מאשר עיון בתלושי המשכורת. ראשית, מה משמעותן של שש שנים בגיניזם, שנגסו בנכונות להתנדב, לתרום ולהשקיע לבד מהשקעות בבורסה. יש לבדוק מה עשה למתנדבים בכוח ולציבור כולו השחרור של כ־15,000 מתמידים, שבמקום להתהולל עם בנות ישראל הפרוצות בצה"ל, ממיתים עצמם באהלה של תורה. מערכת הבטחון לא הרבתה לגונן על אנשיה בפני מקרבי גאולה וצדיקים למיניהם השואלים "מה עשיתם למען הקדוש ברוך הוא?" (ודובר צה"ל סירב לאפשר כל בירור בעניין זה, בטענה שהבעיה היא שולית. האם דברים אלה חמורים פחות מן העובדה שסגן־אלוף משתכר רק כמו סגן־שר?

מלחמת לבנון כבר מאחורינו, אך הרתיעה שהיא עוררה נראית חמורה יותר מדלותו היחסית של השכר. הדבר יפה לגבי המשימות המוטלות על חיילי צה"ל כיום. אף כי סרבנות לשרת בשטחים היא מיקרוסקופית, מעטים החיילים שנהנים לחפש בבתים פרטיים, ולהוציא אזרחים ממיטותיהם באישון לילה – אף אם הם משוכנעים כי פעולות אלו הכרחיות. הרתיעה קשורה בהכרח בתודעה פוליטית: גם חיילים הרוצים בארץ־ישראל גדולה, אם אינם פגומים באופיים, לא ישושו לערוך מיסדרי זיהוי לילדים. אלה משימות שבתנאי כיבוש והעדר שלום אין להמנע מהן, אך רבים ימאנו ליטול על עצמם שירות נוסף, שיהיה כרוך אולי במבצעים משטרתיים מסוג זה. האם עוד שמונה אחוזים יחפו על אי־נעימות זו???

ומעל לכל, סכנת מלחמה עם סוריה אינה בור גרעיני שכמעט אין סכנה לבקיעתו. הרמטכ"ל מדבר על עוד חצי מיליארד שקל הדרושים לצה"ל כדי לקדם כל סכנה אפשרית. רב־אלוף לוי אינו סתם פאניקיור המתריע על רדיו־אקטיביות בחלב של בית־אלפא; הוא זהיר בהתבטאויותיו ונוטה לאנדרסטייטמנט יותר מאשר להגזמות. אבל דווקא משום כך יש לשאול אם אחר הקיצוצים שהביאו לצימצום שעות הטיסה ומיעוט האימונים באש חיה – ערב מלחמה אפשרית – הוא הזמן הנכון להעלות את השכר?

(מאמר שלישי ואחרון)

במאמרו של טדי פרויס שהתפרסם ביום ד' הודפס כי יו"ר הדירקטוריון של התעשיה האווירית מקבל בתפקידו הנוכחי יותר משהשתכר בהיותו סגן רמטכ"ל. צ"ל: מקבל בתפקידו הנוכחי פחות.

בין יום השואה לבין יום העצמאות / אבנר תבורי

זכרון היותנו קורבן

ילדה אחת, טובת־עיניים, אמרה שזה יכול לקרות שוב. היא למדה לקראת יום השואה על מחנה המוות בטרבלינקה, ואת לקח תלמודה אמרה בטלוויזיה: "זה יכול לקרות שוב".

האמת חריפה הרבה יותר. האמת היא שזה לא הפסיק לקרות, בממדים קטנים יותר, והאמת היא שאף אחד לא מוגן באמת. לא מהיות קורבן – ולא מהיות רוצחו. השיטות השתנו עם הזמן, ומאז 1945 לא מחסלים מיליונים במחנות, בגאז – את זאת רק היעילות הגרמנית היתה יכולה לעשות, ולפי שעה, כנראה, זוהי דוגמא יוצאת דופן בחיי הציביליזאציה המערבית. אבל זה לא אומר שבעולם הזה הפסיקו לרצוח אנשים רק בגלל שהם אחרים. ובהרף־עין של משך ההיסטוריה, ברגע אחר, או אולי אפילו באותו רגע עצמו, יכולים התפקידים להתהפך. הרוצח יהיה לקרבן – והקרבן יירצח. להיסטוריה זה ממש לא משנה מי הוא מי.

השאלה המפחידה באמת היא: אם זה יכול לקרות לכל אחד, האם זה יכול לקרות לנו? האם בסיטואציה מתהפכת, ואיני מתכוון להיפוכה של סיטואציה מוגדרת – כמו השואה – יכולים לקום בקרבנו תליינים?

העולם ה"נאור" לא הזדעזע באמת כאשר בקמבודיה נרצחו מיליונים, על־ידי החמר־רוז', באכזריות ובשיטתיות שלא היתה מביישת את הגרמנים הנאצים. התמונות של מיליוני גוויות חנוקות בשקיות ניילון בשדות האורז הטובענים, לא שונות מהתמונות של מיליוני הגוויות במחנות המוות של אירופה. אבל לזכרם של מיליוני פרצופים צהובים ומלוכסני עיניים לא הקימו מוזיאונים, כדי ללמוד מהם לקח היסטורי.

באפריקה השחורה, שבשנות השישים החלה להשתחרר מהקולוניאליזם הלבן, נמשך הרצח השיטתי בכבר עשרים שנה. בני שבט אחד, זה השולט, רוצחים בני שבט אחר עד לחיסולו המוחלט, והעתונות המערבית אפילו לא מדווחת על כך.

כשהייתי בדרום־אפריקה ב־1982, עסק ראש־ממשלתה החוקי של זימבבואה, רוברט מוגאבה, בחיסולו השיטתי של השבט היריב, שבראשו עמד מתנגדו, ג'ושוע אנקומו. רק עתוני דרום־אפריקה, מטעמים מובנים, גילו עניין בפרשה הזאת. היתה גם השואה הארמנית, וישנה אירלנד, ואני מניח שלמדנים גדולים ממני יכולים להזכיר עוד כמה וכמה "שואות", בהיקפים כאלה או אחרים. חלק ממנגנון החיסון שפיתחנו, בציוויליזאציה המערבית – הנשענת על ערכי קדושת חיי האדם, החופש, הבטחון והמשפט – הוא להתעלם ממה שקורה רחוק מהעין.

קשה להבין מהיכן שואב את כוחו המיתוס, כי תרבות המערב חסינה מפני שואה חדשה. הטראומה של מלחמת העולם השניה נראתה חזקה דיה כדי למנוע הישנות מעשים כאלה, אבל מספרם של הזוכרים הולך וקטן, והלקח הנלמד עלוב כל־כך. לא צריך להרחיק עד אוסטריה כדי לראות איך מתחום הציבור שווה־הנפש למועמד לנשיאות, שאפשר, בלשון המעטה, לומר שכמה כתמים בלתי־ברורים מאפילים על עברו.

ביום השואה ערכו עתונים משאל מיקרי בקרב אנשים, מה הם יודעים על התקופה ההיא. משאל כזה מתפרסם ב"דבר" היום (עמ' 5). כמה מהתשובות מדהימות בבורות שהן חושפות. ומי שלא יודע את העובדות – כיצד יידע להסיק מסקנות? וכשלא זוכרים, ולא לומדים, ולא יודעים, איזה מחסום ימנע את הדברים מלשוב ולפרוץ, ברגע שתנאים חיצוניים ישברו את המעטה הדק והחסוד של הציוויליזאציה המערבית, ויחשפו, שוב, את הכוחות הקמאיים שפועלים מתחתיו. שהרי הרוצח כבר שכח כי רצח, והקרבן כבר שכח כי נרצח, וכבר אמרנו, שהתפקידים יכולים להתחלף זה בזה.

אלפיים שנה היינו פטורים מחובת ההוכחה. מאז שגלינו מארצנו, היינו כמעט תמיד בתפקיד הקרבן. ללא ארץ, ללא שלטון, ללא שליטה על כוח, על צבאות, על עמים אחרים. כאשר היו לנו כל אלה – לא היינו שונים מהעמים האחרים שפעלו בעולם הקדום. מלחמתו של יהושע בן־נון לכיבוש הארץ לא היתה נאצלת יותר, וברוטאלית פחות, ממלחמותיהם של האחרים, והעמים שנלחמו באבותינו, לא חסכו מהם, כשיכלו, מידקרות חרב וכידון, כמנהג הימים ההם.

איך היתה נראית ההיסטוריה אלולא הלכנו לגלות, ואם רומא היתה מקבלת עליה את היהדות ולא היתה הנצרות, זהו שעשוע אינטלקטואלי עקר, אני מודה, אך לא בלתי־מעניין. האם היינו רודפים את הנוצרים עד חרמה? האם היינו מקימים אינקוויזיציה שהיתה מעלה את הכופרים על המוקד? האם היינו מגרשים את הכופרים מספרד, או מאיטליה, ומפזרים אותם בצפון־אפריקה ובמזרח־אירופה? האם הרב הראשי היה מקים קול זעקה כאשר בגרמניה הנאצית היו מחסלים אותם?

הרהורים קשים, אני יודע, אבל אולי יש להרהר בהם דווקא עכשיו, השבוע, בין יום השואה, זכר העבר, ובין יום העצמאות, יום ציון הריבונות המתחדשת. אלפיים השנים שבהן היינו הקרבן – נסתיימו. עכשיו אנחנו "ככל העמים": ארץ, ריבונות, ממשלה, צבא, רוב ומיעוטים, ועכשיו אנחנו צריכים להראות אם למדנו את הלקח.

האם אנחנו נקיים מאותם כוחות דורסניים שמפעפעים מתחת למעטה החיצון, תולדה של כוח, של שלטון, של עריצות מזדמנת?

האם עכשיו, כשהכוח בידינו, האם אנחנו זוכרים, תמיד, איך זה להיות החלש, שזכויותיו נרמסות, או שמא יש בנו ניצנים של כוחניות שיכורה ובלתי־מתחשבת?

ואיך זה קורה, שבשם אותם ערכים ששימרו צלם אנוש שלנו בנוראים שבימים, פועל־מטיף כהנא, ואלפים נוהים אחריו ותומכים בעמדותיו, וכנסת צרפית מאכלסת אותו, ומתמהמהת בחקיקה שתחסום את דרכו ואיך קורה שמאותם בתי־מדרש – מהם יצאו גדולי תורה, מטיפים לאנושיות ולחיי־תפארת – צמח אירגון טרור יהודי, והבחורים חובשי כיפות יצאו לרצוח, לפוצץ.

ילדה אחת, טובת־עיניים, אמרה שזה יכול לקרות שוב. רציתי לומר – בכל מקום. ואולי יותר עם הפסוק: בכל עת צריך אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים, צריך שנאמר: בכל עת צריך אדם לזכור, איך זה להיות קרבן.

ונישמר לנפשותינו מפני עצמנו עד מאוד.

שטרודל וינאי / שלמה גינוסר

האס המנומס

העניין הוא שהאיש קורט ולדהיים, ה"אס המנומס" של ה"אנשלוס", בכלל לא חשוב. הבעיה היא הקלות הבלתי־נסבלת של קיומו כמועמד לנשיאות. מחציתו של העם האוסטרי סתומה עד כדי כך שאין היא מבינה כלל אילו ימים של חסד הימנה הדמוקרטיה לאוסטרים עד ל־8 ביוני, מועד הסיבוב השני בבחירות לנשיאות אוסטריה. אין להניח שהמחצית הסתומה הזאת תשתמש בימי החסד הללו כדי להרהר הרהורי תשובה. אדרבה, היא עלולה לחזק את כוחה, וביום הקובע להושיב את הקצין הנאצי לשעבר, קורט ולדהיים, על כס הנשיאות.

אפשר בהחלט לומר לאוסטרים: "זב"שכם". מצדנו, תמשיכו לאכול שטרודל ולשתות קפה עם שלאגזאנה ותיחנקו". זה פתרון אלגנטי. מה יש, אנחנו התלכלכנו? אוסטריה התלכלכה. שתתבשל במיץ של עצמה. ובאמת, בסך הכל ישראל היא המדינה האחרונה שצריכה לחפש הזדמנויות להרחיב את מעגל העימותים המדיניים שלה. עם היהודי קרייסקי הסתדרנו ועם ולדהיים לא נסתדר?

אבל לא. כל כך לא, עד שצריך להוסיף "להכריל" גדול. טועה מי שחושב ש"בעייתה של אוסטריה" פוטרת את ישראל מהתייחסות לפרשה, ודווקא התייחסות מדינית־מעשית ולא אמוציונלית. המצב הלא־נוח ביותר שישראל עלולה להיקלע לתוכו הוא יחסים עם אוסטריה תחת נשיאותו של ולדהיים מול מסמכים מעורפלים מדי על מעורבותו בפעילות נאצית. זה עלול בהחלט לקרות אם ולדהיים ייבחר לנשיא ב־8 ביוני, ואם עד אז (או במרוצת החודשים הבאים) לא תימצא עדות חותכת ומוצקה יותר על השנתיים "חסרות הערך הספרותי" בביוגרפיה שלו. גם במקרה זה, היחסים בין ישראל ואוסטריה לא יהיו – ואסור להם שיהיו – כתמול שלשום. בוודאי אין להעלות על הדעת ששגריר ישראלי יגיש כתב האמנה למי ששירת כקצין בצבא הכיבוש בבלקן. צריך יהיה, מן הסתם, להוריד את דרג הנציגות הישראלית בווינה ולצנן את היחסים אתה. עד שהחרפה הזאת תימחק – חמש שנים, עשר שנים, מה זה חשוב? אנחנו לבטח לא צריכים לפרוט את ההיסטוריה לפרוטות.

המצב ישתנה לחומרה (ואולי, אם תרצו, בדרך פרדוקסאלית – לקולא) אם תימצא בזמן הקרוב עדות מוצקה יותר על אופי פעולתו של ולדהיים במלחמת העולם השניה. ישראל חייבת להקדיש בזמן הקרוב מאמצים רציניים ביותר לחשוף את עברו של ולדהיים. במאמצים אלה, אסור לחסוך בהם, צריכים להיות מקצועיים ושקטים ויש לישראל די כישורים לעשות זאת. אם ייחשפו עובדות מוצקות, "עובדות פלדה", כהגדרתו של ראש הממשלה פרס בוועדת החוץ והבטחון השבוע, צריכה ישראל להיות מעורבת, יחד עם מדינות מערביות אחרות, בצעדים שמטרתם הסופית לגרום להתפטרותו של ולדהיים מכס הנשיאות באוסטריה. צעדים אלה צריכים להיות, גם הם, רציניים ומתוחכמים ובלי עודף פעלולים של יחסי ציבור. זה לא יהיה קל. אולי אפילו זה "לא ישתלם". הלא ישראל, במצבה, מחויבת בחישובים מציאותיים והיא גם לא יכולה להרשות לעצמה דיפלומטיה של חימה שפוכה.

אבל בנושא זה חייבת ישראל לעשות לא רק חישובים, של יום־סגריר בטווחים קצרים, מן ההווה לעתיד. יש לישראל חובות כבדים המשעבדים אותה לעבר הלא כל כך רחוק, ואם היא לא תפרע חובות אלה, היא עלולה להישאר הרבה פחות שלמה והרבה פחות בריאה מכפי שהיא עכשיו, רק קצת יותר צינית.

ישראל לא נלחמת בוולדהיים. מדובר, בעצם, בקרבות־מאסף. כי הרי המציאות הביולוגית מצמצמת עד למינימום את מספרם של הפושעים וסל קרבנותיהם גם יחד. אבל עמים חיים חיים ארוכים יותר.

השחצנות וגסות הרוח של מחצית העם האוסטרי, הטיפשות והחוצפה של שר החוץ האוסטרי (שביקש ללמד אם תגובתו של השר ארנס מבטאת את דעת הממשלה) ושל יו"ר אגודת הידידות אוסטריה־ישראל (אלוהים, שמרני מידידי וכו') והעדינות המיוחדת במינה של הקנצלר הגרמני הלמוט קוהל (הזכורה לנו עוד מבית־הקברות הצבאי בביטבורג), שמצא דווקא עכשיו את השעה כשרה להתגולל על "רשעותו ושחצנותו" של הדור הצעיר (של היהודים?) – כל אלה חשובים הרבה יותר מוולדהיים. הלמוט־קוהלים, שמטעמים ביולוגיים (הם היו צעירים מדי אז) יצאו נקיים מהקדחת הנאצית, טובלים עכשיו כשוולדהיים בידם. הלמוט־קוהלים של גרמניה, מצויידים בצחותם הביוגרפית, דוהרים אל מחוזות הבריחה של חדוות השכחה המחילה. בין קוהל ובין ולדהיים מפרידה, בין השאר, גם מחצית העם האוסטרי, שאינה קונה אפילו את תיאוריית המחילה השכחה. אדרבא, היא מאד־מאד מתרפקת על הזכרונות מימי ה"אנשלוס" העליזים, כאשר פיהרר היה פיהרר, קצין היה קצין ויהודי היה באושוויץ. האם לישראל אין מה לומר בעניין זה? האם גם היא חוגגת את חדוות השכחה?

ועדת בייסקי / חגי אשד

ויהי בימי משול השופטים

אמנם ועדת בייסקי פסחה בהמלצותיה על בעיית הבצורת, התעלמה מאחריותם של הבנקאים לגשם הרדיו־אקטיבי שפקד את ארצנו בעקבות האסון בכור הגרעיני בצ'רנוביל, אבל לעומת זאת היא לא שכחה לתקן את התנ"ך. שם כתוב "ויהי בימי שפוט השופטים". באה ועדת בייסקי והגדילה לעשות בעקבות קודמותיה ותיקנה הלכה לימינו "ויהי בימי משול השופטים". וכך תיקנה באותו גם את הכתוב "בימים ההם אין מלך בישראל". אין ולא צריך שיהיה. יש שופטים בישראל ויש יועץ משפטי, שעליו נאמר בהשאלה "קנה עבד קנה אדון", קנה יועץ קנה נציב עליון. ואם לא די בכל אלה, יש ועדת חקירה בישראל, שאין כמוה בכל העולם. וזו ועדה לא רק לחקירה, אלא גם לשפיטה ולענישה וגם למינהל ולמימשל. מי צריך מלך בישראל בימים כאלה? מי צריך ממשלה?

ואל ידאג הדואג מה יקרה עכשיו, לאחר שוועדת בייסקי סיימה את תפקידה וכבר אין היא קיימת. יש "חוגים המקורבים לוועדת בייסקי" והם ממשיכים להופיע יום יום באמצעי התקשורת ולהורות לממשלה כיצד עליה למשול – מה לעשות ומה לא לעשות. ללמדך שיש חיים לאחר המוות. כמו שכתוב: דוד מלך ישראל חי וקיים. וגם זו ראיה שבימים אלה – לא בימים ההם – השופט הוא המלך. ו"הזרוע המבצעת" אינה אלא "הזרוע הכפופה" ל"זרוע השופטת" וממשלת ישראל חייבת לא לסטות ימין או שמאל מההמלצות של ועדת בייסקי, שאינן אלא צווים ופקודות, שאין אחריהן ערעור והרהור.

אין ערעור והרהור אחרי החנינה הפוליטית שהוענקה לממשלות המהפך של הליכוד, שהחליטו לבטל את חוקי הכלכלה בישראל. במקום כלכלה של מחסור, ככתוב בכל ספרי המבוא לכלכלה, היא הנהיגה בארצנו טירוף מערכות של כלכלת "יש באין", שבה הבנקים הפכו לקרן השפע הממשלתית על־ידי כסף זול ודוחי לכל. הממשלה העלתה את הבנקים על הכביש החלקלק שהוביל לתהום והם פחדו להיעצר. את יוצרי טירוף המערכות הכלכלי הזה, הארונים שמחה ארליך ז"ל ויורם ארידור יבלח"א, חננה ועדת בייסקי מהאחריות של סיבה למסובב, היא השוותה את ארידור השתלטן הכל־יכול, למין גפיר מנומנם האוכל סנדוויץ' בסוכה שבפתח הבנק. ואחרי הצדק הפוליטי והאישי הזה אסור לנו להרהר ולערער. וגם לא אחרי השאלה – האם אפשר ליטול מהבנקים את כל התפקידים שהם ממלאים עתה. ועדת בייסקי החליטה מה שהחליטה ו"החוגים המקורבים" לה אוסרים עכשיו על הממשלה לבחון את התועלת והאפשרות של העברת כל התפקידים הללו (למי? מתי? איך?). הם שוללים ממנה את תפקידה למשול, כלומר לקבל החלטות ולבצע אותן לפי אחריותה היא ולא לפי "המלצות" הוועדה לחקירה־שיפוט־ענישה־מינהל־מימשל בישראל.

"החוגים" הללו צודקים, כמובן. אם אין ממשלה בישראל, אין זה מתפקידה למשול. לשם כך יש ועדות חקירה ויש יועץ משפטי שאוסר על הממשלה לפעול שלא לפי המלצותיה של הוועדה. ויש גם פרקליטים ופרקליטות של המדינה. ויש גבוה מעל גבוה – בג"ץ. לא רק בענייני בנקים, כמובן. בכל עניין ודבר. הם המחליטים בישראל מהי "טובת הציבור" ומהי "טובת המדינה" ("רייזון ד'אטה" בלע"ז) ומהו בטחון המדינה. לא צריך ממשלה בשביל כל אלה. לא צריך זרוע מבצעת בעלת סמכות ואחריות. אפשר לכופף אותה או לכבול אותה. וגם את זרועות הבטחון. הזרוע המשפטית תדאג גם לבטחון. בהבל פיו של המשפט תיבנה ותיכונן הממלכה. יפרחו, ישגשגו וישכנו בטח כל יושביה. לא צריך להרוס בתים ולאטום חדרים ולהפיל שערה משערות ראשם של מחבלים ומרצחים שפלים ביותר עד שיעמדו למשפט ויורשעו כדת וכדין.

השופטים בישראל צריכים להיות מודאגים, שלא תזוח דעתם מסמכותם העילאית ומחסינותם הבלתי־מוגבלת בכוח המינוי שלהם "לכל החיים" (האם מכאן שאבה ועדת בייסקי את הרעיון לגרש את הבנקאים מעיסוק במקצועם "לכל החיים"?). שלא יתבשמו מחולשת הממשלה. השופטים בישראל הם הצריכים למתוח קו בין שלטון החוק, שבלעדיו איש את רעהו חיים בלעו, לבין עריצות המשפט והתנשאות השופטים. גם זה יכול לקרות. זה קרה בעיתים לרבנים בישראל, שגוזרים על הציבור גזירות שאין הוא יכול לעמוד בהן. ותראו את התוצאות בחוצות תל־אביב, פתח־תקווה וחיפה. תראו את המרי המרד והאש המתלקחת. זה עוד לא קרה למערכה המשפטית בישראל. אבל כבר יש אותות בשמים ובארץ. היתה כבר היתקלות בין הרמטכ"ל ליועץ המשפטי לממשלה בנוגע להמלצות שלא קויימו וגם מתיחות בין נשיא המדינה לבין נשיא בית המשפט העליון. גם התגובות על ועדת בייסקי לא הסתיימו עדיין.

דווקא השופטים – וגם היועץ המשפטי וחבר עוזריו ועוזרותיו – צריכים ללמוד וללמד את שבח האיפוק והריסון העצמי, לא להגזים בניצול סמכותם וכוחם. ועדת בייסקי הגזימה מאד בכל המלצותיה ומסקנותיה ועכשיו גם "בחיים לאחר המוות" של החוגים המקורבים לה. מספיק זה מספיק, אומרים באנגלית. עשיתם את שלכם לטוב ולרע ועכשיו תנו לממשלה למשול ולשאת באחריותה לטובת הציבור ולטובת המדינה, לפי מיטב הבנתה ויכולתה. הוו מתונים בדין.

هكذا عن الأصل

מקרה צ'רנוביל, פגיעתו של הכוח הגרעיני

הרוסים גילו השבוע כי קשה להסות דליפה גרעינית רצינית באותה מידה שקשה לשלוט בה. ב־27 באפריל גילו הפינים, באמצעות מוני הגייגר שלהם, ענן של אבק רדיואקטיבי הנע לעברם מכיוון צ'רנוביל, ובחרו שלא להתריע על כך. למחרת, מעברו השני של הים הבלטי, נרשמה בגלאים של תחנת הכוח הגרעינית השוודית, פורסמרק, רמת קרינה רדיואקטיבית כפולה מן הרגיל (היא חזרה לרמתה הנורמלית ב־1 במאי). בתחילה סברו השוודים כי מקור התקלה הוא באחד הכורים שלהם.

החשאיות הסובייטית היתה כר פורה לשמועות משמועות שונות. בדו"חות מערביים אחרים נמסר כי אלפים כבר מצאו מותם. הסובייטים הכחישו ידיעה זאת. ביום רביעי הם הסכימו להודות בשני מקרי מוות בלבד והוסיפו כי 197 אנשים הובאו לבתי־חולים וכי 44 שוחררו כעבור זמן קצר. מומחים במערב הסיקו מכך כי או שפינוי מאסיבי כבר התבצע באיזור הכור, או שרבים שהיו צריכים להתאשפז לא הגיעו לבתי החולים. על־פי רמת הקרינה שנרשמה בשווייצריה ובשוודיה, ריכוז הקרינה באזורים הסמוכים לצ'רנוביל היה בוודאי קטלני.

החלקיקים הרדיו אקטיביים שהגיעו לאיזור הים הבלטי הם גושי אבק זעירים ביותר של צסיום 137 ויודין 131, האיזוטופים הנדיפים ביותר בדלק הגרעיני. ענן החלקיקים הרדיואקטיביים הללו פרץ מן הכור שנפגע לכל המאוחר ביום ראשון, 27 באפריל, ויתכן באר שכבר ביום שישי, 25 באפריל. דווח כי ב־26 באפריל כבר פונו אנשים רבים לקייב, כ־90 ק"מ דרומית לצ'רנוביל.

אם הענן שפרץ מהכור הכיל עשירית מרמת הקרינה שבכור עצמו, כי אז אפשר להניח שהאנשים המתגוררים ברדיוס של קילומטרים אחדים מאיזור התשלובת הגרעינית בצ'רנוביל נפגעו פגיעה קשה ביותר. הסכנה נובעת מן החשיפה לקרני הגאמה הן מהענן הרדיואקטיבי והן מן האדמה (שעליה נשרו החלקיקים) וכן, כמובן, מן החדירה הישירה של חלקיקי האבק לגוף. האנשים המתגוררים ברדיוס של כקילומטר וחצי באיזור הכור, אם לא פונו בזמן, ספגו כנראה קרינה של כמה מאות ראם (יחידה המודדת את מידת הנזק הביולוגי של הקרינה) – כמות שיש בה כדי לגרום למותם של רבים בתוך ימים ספורים. האנשים המתגוררים ברדיוס של כתשעה קילומטרים מאיזור הכור ספגו, ככל הנראה, קרינה של 50 ראם לפחות – כמות הגורמת להקאות ולקשיי נשימה.

מקרי מוות מיידי לאחר האסון הם רק תוצאה אחת שלו. בעשרים או בארבעים השנים הקרובות צפויה עליה חלולה במספר נפגעי הסרטן בקרב האנשים המתגוררים באזורים הנגועים, וביחס ישר לכמות הקרינה שנחשפו לה. ככלל, מעריכים כי מתוך 10,000 אנשים שנחשפו לקרינה של ראם אחד, ימות אחד מסרטן שנגרם ישירות מהקרינה הרדיואקטיבית.

האיזוטופ יודיד־131 הוא המסוכן ביותר לטווח הקצר, אבל עוצמת הקרינה שלו דועכת למחציתה כל שבועה ימים ועל כן תוך זמן קצר הוא נעשה בלתי־מזיק באופן יחסי. הצסיום 137 הוא אקטיבי פחות, אך רמת הקרינה הראשונה שלו דועכת למחציתה כעבור 30 שנים. היודין הרדיואקטיבי הוא גורם שכיח לסרטן בלוטת התריס. גלולות יוד עשויות לבטל את השפעת היוד הרדיואקטיבי, אך רק אם נלקחו לפני החשיפה לקרינה. בצפון־מזרח פולין אגרו השלטונות גלולות יוד כאלה בשביל תינוקות וילדים, ובגרמניה המערבית – אף כי נאמר לתושבים במפורש כי לא נשקפת להם כל סכנה – חשו רבים לבתי־המרקחת וחיסלו את מלאי גלולות היוד כבר ב־30 באפריל.

על־פי האומדנים של הוועדה לאנרגיה אטומית בבריטניה, כ־200 קמ"ר אדמה חקלאית ניזוקו במידה שהפכה את כל מוצרי הלחם, הירקות והחלב המגיעים מאזורים אלה למסוכנים ביותר לבריאות, ואלה יישארו מסוכנים עוד דורות רבים, אם לא יסירו את רובד האדמה העליון. בפולין אסרו על מכירת חלב שמקורו בפרות שניזונו מדשא טרי. ברה"מ לא נהגה כך.

התמורה הדרסטית במחירי החיטה בשיקגו כתגובה על האסון היתה ללא שיעור, ולעתים אף עברה את גבולות המחירים שקבעה הבורסה. באוקראינה מייצרים אמנם כרבע מכלל החיטה המיוצרת בברה"מ, אך רובה הגדול של החיטה גדל מזרחה מן הכור בצ'רנוביל, ובאזורים הצפוניים הקרובים יותר לאיזור הכור מגדלים שעורה, סלק סוכר ותפוחי־אדמה.

מדאיגה יותר השאלה באיזו מידה נפגע נהר הפריפיאט, שעליו ניצב הכור. מעריכים כי הנשורת הרדיואקטיבית יש בה כדי לזהם קשה את מי הנהר. חילחול רדיואקטיבי באיזור הכור עלול להרע את המצב יותר. אנשים רבים ומפעלים תעשייתיים רבים משתמשים במי הנהר הזה.

לפני שקרה האסון בצ'רנוביל היו מהנדסי הגרעין הסובייטיים משוכנעים שהכור מסוג RBMK – הכור שעלה באש – הוא בטוח במאת האחוזים. כתב־העת "החיים הסובייטיים" התרברב לפני זמן קצר כי אם ליבת הכור תתחמם יותר על המידה, יגרמו מנגנוני הבטחון האוטומטיים לכך שהכור ייסגר "בתוך רגעים ספורים". לא כך היה.

הכור מסוג RBMK הוא מאט־גרפיט (כלומר, משתמשים בגרפיט כמאט הנייטרונים בדלק־הגרעיני בתהליך הביקוע הגרעיני) ומקורר־מים. לדעתם של מהנדסי גרעין במערב, התפוצץ אחד מצינורות הקירור ויצר בכך מגע בין הגרפיט לבין אדי הקיטור. המגע הזה הביא לתגובה כימית עתירת חום אשר יצרה "גאזים": הידרוגן ופחמן חד־חמצני. גאזים אלה החלו לבעור לאחר שנחשפו לחמצן (באוויר) ומיד אחריהם החל לבעור הגרפיט. כאשר ניסו לצנן את הכור במים, נוצר יותר ויותר גאזים שאף הזין את אש הגרפיט.

עד לנקודה זאת, סבורים מומחים במערב, לא היה הדלק הגרעיני מעורב בתקלה, אך האש החזקה גרמה לפיצוץ שהעיף את תיקרת הכור (מה שגרם, כנראה, למותם המיידי של שני האנשים שדווח עליהם) ושחרר את הדלק הרדיואקטיבי. ייתכן מאוד שהפיצוץ העיף גוש בטון מזוין אל תוך הכור השני שעלה אף הוא באש, דבר העשוי להסביר את צילומי הלוויין שבו רואים בבירור כי שני כורים, מתוך הארבעה בצ'רנוביל, בוערים באש.

האם אסון כדוגמה זה יכול להתרחש גם בתחנת כוח גרעינית במערב? כנראה לא, ומסיבות טכניות טהורות. ראשית, כל הכורים הגרעיניים במערב נמנעים מן השילוב הגורלי של מים (כחומר מקרר) וגרפיט (כחומר מאט נייטרונים).

הגרפיט עלול להתלקח, ועל כן לא משתמשים בו בכורים האמריקאיים אלא במים כמאט נייטרונים. בכורים הבריטיים משתמשים בגרפיט אבל הם מקוררים ע"י פחמן דו־חמצני. ההבדל הוא גורלי: הגרפיט אינו יכול לבעור בפחמן דו־חמצני, אך הוא בוער בקלות במגע עם אדי קיטור. סביר שכאשר ניסו המהנדסים העובדים בצ'רנוביל להציף את הכור הניזוק במים כדי לצננו, הם גרמו לתגובה כימית שגרמה לבעירה יתר ולהתפרצות.

שנית, לכורים הסובייטיים מסוג RBMK אין מבנה מאטם עשוי בטון מזוין, המשמש בכל תשלובות הגרעין במערב מעין קו הגנה אחרון במקרה של תקלה. בצ'רנוביל נקטו, אמנם, אמצעי מיגון – קופסת בטון מזוין וסיכל מפלדת אל־חלד – אך לא בנו כל מבנה מאטם מן הסוג המערבי שמטרתו למנוע פריצת חומרים רדיואקטיביים במקרה של תקלה.

אין ספק כי האסון בצ'רנוביל יפגע קשות בתכניות הסובייטיות להקמת תחנות גרעיניות, אם כי קשה להעריך את גודל הפגיעה. תפוקת הנפט בברה"מ נמצאת בירידה, ומחירו עולה ככל שיצורו עובר ליותר אזורים עוינים בסיביר. מתכנני תחנות הכוח הגרעיניות בברה"מ השליכו את יהבם על הכורים הגרעיניים לאספקת האנרגיה הנחוצה להם. הסובייטים קיוו להכפיל את חלקה של האנרגיה הגרעינית בתצרוכת החשמל שלהם ל־20 אחוזים עד שנת 1990. את זאת חשבו להשיג על־ידי הוספת עוד 40,000 מגאוואט ל־30,000 מגאוואט שכבר מופקים בכורים הקיימים. על־פי התכנית היו אמורים להרחיב את 18 הכורים הקיימים (לרבות צ'רנוביל) ולהקים תחנות כוח נוספות. המתכננים יצטרכו עתה לחשוב שוב.

התוכנית הסובייטית להקמת תחנות כוח גרעיניות לא עמדה בלוח הזמנים שנקבע לה. בשנים 85־1981 הגיעו ל־15,800 מגאוואט יכולת גרעינית, לעומת 25,000 המתוכננים. אך בניגוד למצב במערב, אין בברה"מ שדולה אנטי־גרעינית רבת כוח נגד השימוש בכוח גרעיני. הסיבות העיקריות לעיכובים נבעו מבעיות אספקת ציוד ומתשומת לב בלתי מספקת לבעיות התשתית באזורים שהם לרוב אזורים מרוחקים. אחת התוצאות, כך נראה, היתה שהכורים הקיימים נאלצו להפיק יותר אנרגיה מכפי שתוכנן, קרוב לוודאי על־חשבון עבודות התחזוקה השיגרתית.

משערים שהסובייטים הקימו 15 כורים גרעיניים מאוט־גרפיט מסוג הכורים בצ'רנוביל – כ־60 אחוזים מכלל היכולת הגרעינית הקיימת. שבעה כורים נוספים מן הטיפוס הזה נמצאים עתה בתהליך בניה, ולעתיד מתוכננים כבר שמונה נוספים. הדואגים על התכנית הזאת עשויים למצוא נחמה בכך שרמת הבטיחות של הכורים האחרים מסוג כורי מים קלים בלחץ – שעליהם נשען חלקה הגדול של תכנית ההתרחבות הסובייטית – לא הועמדה בסימן שאלה עקב האסון בצ'רנוביל.

הדיון הציבורי בשאלת בטיחותו ואמינותו של הכור הגרעיני היה רחוק למדי בברה"מ. פקידים רשמיים ניסו לשכך כל דאגה ציבורית בהצהרות מרגיעות. ב־1984, למשל, דיווח שר האנרגיה דאז כי כורים אטומיים "אפשר להקימם בקירבת העיר ממש, כיוון שאין הם פולטים עשן והם בטוחים לחלוטין".

במערב נשמעת טענה כי מקרה צ'רנוביל הוא שני מסוגו, וקודמו – בקישטים שבהרי אורל, אם אמנם היה – היה חמור פי כמה. "האקונומיסט" טוען כי כורים רוסיים מדגם צ'רנוביל לא היו עוברים שום מבחן בטיחות בשום מדינה במערב. הרוסים, אם כן, לא רק מדברים פחות, הם גם עושים פחות בטיחות. הם מסתירים את האמת, טוען השבועון, לא רק מן המערב, גם ממדעניהם.

קטסטרופה

לפני כחודש נכתב מעל דפי עתון זה כי הדרך האחת להוכיח לציבור כי אנרגיה גרעינית היא זולה, בטוחה ולא מזיקה לסביבה, היא הקמת כמה כורי כוח גרעיניים רבים ככל האפשר והפעלתם הרציפה ללא תקלות או תאונות. בבחינה הזאת נכשל עתה הכוח הגרעיני. אלה, כמוני, שיצאו למערכה בזכות הכוח הגרעיני נאלצים להודות כי לאחר צ'רנוביל השתנה הוויכוח בשאלת הכוח הגרעיני ללא הכר. האם יש מקום להמשיך ולתמוך בו בכלל?

על־פי כל הידוע עד כה, ישנן שתי סיבות לחשד שהתשלובת הגרעינית בצ'רנוביל היא פחות בטוחה מאשר תשלובות גרעיניות במערב. הסיבה הראשונה היא טכנית טהורה: כורים רוסיים מדגם צ'רנוביל לא היו עוברים שום מבחן בטיחות בשום מדינה במערב (ראה רשימה נפרדת).

הסיבה השניה להשעיית גזר הדין על הכוח הגרעיני כשלעצמו היא שהאסון בצ'רנוביל התרחש בחברה עטופת סודיות. ברה"מ מנהלת את הטכנולוגיה שלה כשם שהיא מנהלת את החברה שלה: בחשאיות, בביורוקרטיה ובחוסר גמישות. חשאיות אינה עולה בקנה אחד עם ניהול בטוח של טכנולוגיות מורכבות ומסובכות, משום שמהנדסים זקוקים למידע אם רצונם ללמוד מטעויות. אף שמבינים היום היטב את מחזור הדלק הגרעיני, הרי שבכורים גרעיניים, בדומה לספינות חלל, עלולים להשתבש דברים שמתכנניהם לא צפו מראש. מתכנני התשלובת הגרעינית בת'רי מייל איילנד התמקדו, במחקרי הבטיחות שלהם, בסכנה הנשקפת מאובדן גדול של Coolant. אך התקלה ב־1979 נבעה דווקא מדליפה קטנה בשסתום לחץ. באחרונה תיארו הקומוניסטים הסובייטיים עד כמה ניזוקה כלכלתה של ברה"מ מסירובם של מתכננים, מנהלים וטכנאים לגלות זה לזה את האמת. חולשה זאת הגבירה ללא ספק את סיכויי התרחשות אסון כמו זה בצ'רנוביל.

האסון בת'רי מייל איילנד עורר בארה"ב מחול שדים של פיקוח ותיכנון־מחדש פדרליים שהכעיסו אמנם את תעשייני הגרעין, אך גם הגבירו לאין־שיעור את רמת הבטיחות של התעשיה הגרעינית העולמית. לאסון בצ'רנוביל עשויות להיות השלכות דומות. אך רק אם הסובייטים יגלו את האמת, ומוטלת עליהם חובה כפולה לעשות זאת: שלומם של הפולנים, השוודים והפינים תלוי בכך שידעו מהר ככל האפשר מהי כמות הקרינה הרדיואקטיבית שנפלטה. בטווח הרחוק יותר, העולם חייב לדעת בדיוק מה קרה בצ'רנוביל. ללא הידע הזה יצטמצמו מאוד הסיכויים לתכנן את הכורים החדשים כך שיימנע עוד אסון.

לאחר שיוודעו כל העובדות כהווייתן, אפשר יהיה אולי להגיע למסקנה שכוח גרעיני הוא מסוכן מכדי שדיקטטורה עוסקת־סודיות תפעילו. האם מסוכן מדי להפעילו גם בדמוקרטיה פתוחה? יש להימנע ממסקנה כזאת. ראשית, אנו כבר מצויים בעיצומו של העידן הגרעיני. כיום פועלים ברחבי העולם יותר מ־370 כורים גרעיניים, וכבר מאוחר מדי לשאוף לעולם חופשי מכוח גרעיני. עם זאת, אי אפשר להתעלם מן המציאות החדשה שיצר האסון בצ'רנוביל. אם המערב מבקש להפוך את הכוח הגרעיני לדבר בטוח, שגם ייראה כבטוח, עליו לחדול להטיל את כל האשם על הרוסים בלבד. אף כי לא מתקבל על הדעת שהאסון בצ'רנוביל יחזור בכורים הגרעיניים במערב, הרי שדמוקרטיות אינן יכולות להמשיך במדיניות שאיבדה את אמונם של רוב תושביהן. ככל שהחדשות המגיעות מאוקראינה יהיו גרועות יותר כן יקשה לשקם את האמון הזה. אין היום כור גרעיני שאפשר להכריז עליו כבטוח. כל מה שנותר לממשלות לעשות הוא: ראשית, לדאוג לכך שהסיכוי לאסון מעין זה יהיה כמעט זניח, ושנית, לדאוג לכך שאם אסון מעין זה יקרה בכל זאת, אזי אפשר יהיה להשתלט עליו. צ'רנוביל, ת'רי מייל איילנד ותאונות אחרות שיכנעו מומחים רבים כי כורי מים קלים בלחץ, השכיחים בכל רחבי העולם, אינם בטוחים במידה מספקת. הם מסתמכים על מנגנוני בטיחות חיצוניים האמורים להיכנס לפעולה במקרה של תקלה. כדי להבטיח שהסיכוי לתקלה יהיה מזערי ככל האפשר, חייבות הממשלות והחברות לשקול השקעה בדור חדש של כורים שאינם ניתכים.

הטכנולוגיה היא זמינה, והשינוי אפשרי יותר במערב, וניתן לשכנע גם אנשים מפוחדים באמיתות אלה.

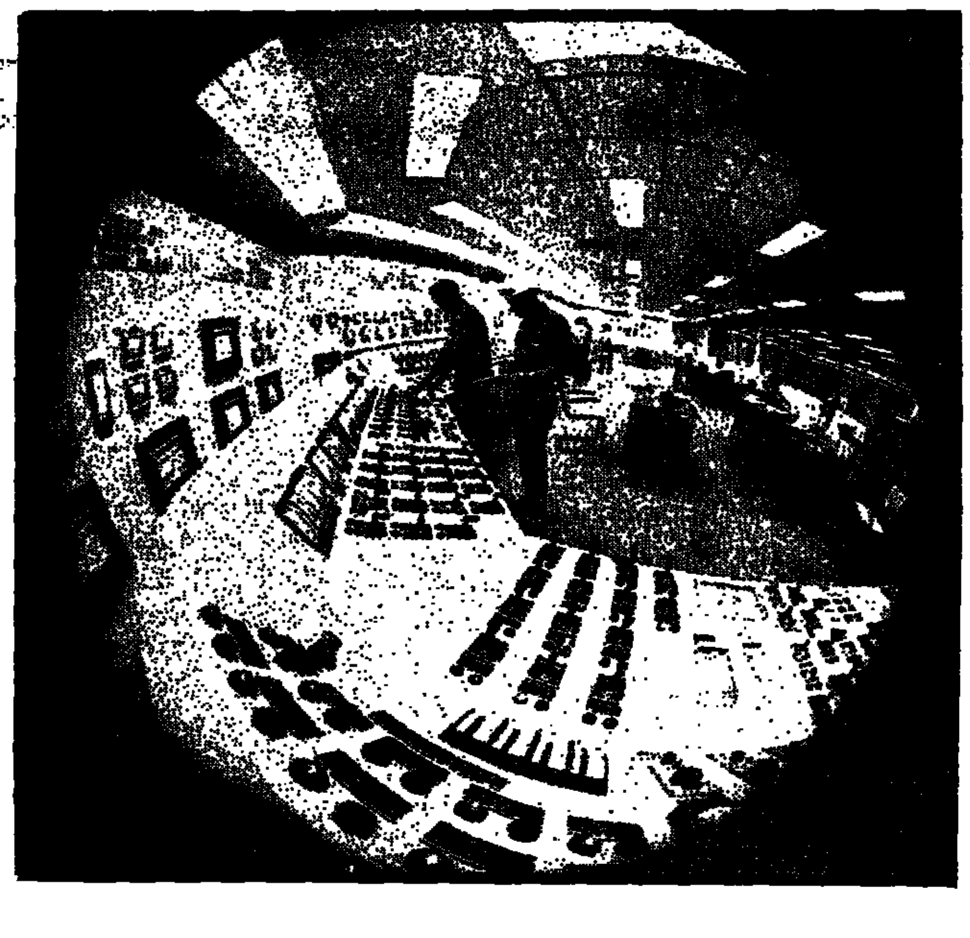

תעלומת קישטים

אסון צ'רנוביל לא היה הראשון, כנראה, וגם לא הגדול שבאסונות הגרעיניים שפקדו את רוסיה. משהו ארע בקישטים לפני קצת יותר משלושים שנה – אסון שפרטיו טרם התבררו במערב וענן כבד של מיסתורין אופף אותו מאז ארע, בשנות החמישים.

מומחים אמריקאיים חלוקים ביניהם לגבי הסיבות שגרמו לאסון זה, שבעטיו מחקו הסובייטים את שמותיהם של 30 ישובים כפריים מעל מפותיהם. איזור חקלאי הררי בהרי אורל, כ־2400 ק"מ צפונית־מזרחית לצ'רנוביל, נהפך בעקבות האסון לאיזור עצום של "שממה רדיואקטיבית". כשנשאל בוריס מלכוב, דובר מטעם הממשלה הסובייטית, על דבר המקרה שקרה בקישטים, השיב את התשובה הסטנדרטית: "איני מוכן להגיב על ספקולציות". גולים־סובייטיים ומחקרים של הממשלה האמריקאית מציירים תמונה קודרת של איזור קישטים ושל "צ'ליאבינסק־40", הסמוך, הכור הסובייטי הראשון שהפיק פלוטוניום לצורכי ייצור נשק גרעיני. מקורות אלה מצביעים על כך שבשנות ה־50 המאוחרות, נפגע שטח של יותר מ־1000 קמ"ר מקרינה רדיואקטיבית בעוצמה גדולה בהרבה מעוצמתה של הפצצה האטומית שהוטלה על יפאן, וכנראה גם מזו של התכת הכור בצ'רנוביל.

שלושים כפרים נעלמו פשוט מן המפה, ותושביהם יושבו כנראה, מחדש. החקלאות באיזור נעלמה, נהרות מזוהמים הוטו מזרימתם על־ידי תעלות, סכרים נבנו לאגירתם של מים מזוהמים, ואגמים הוכרזו כאסורים לדיג. ביולוג סובייטי, ז'ורס מדבדב, שברח מברה"מ ב־1973, מניח כי מאות אנשים נהרגו וכי עוד עשרות אלפים נפגעו מן הקרינה. ב־1977 ציטטה סוכנות הביון המרכזית דיווחים של מקורות סובייטיים כי "מאות נהרגו".

מדען סובייטי אחר בשם לב טומרמן מהגר אף הוא, כתב על טיול שערך במכוניתו דרך האזור הפגוע בשנת 1960: "השלטים בדרך הזהירו את הנהגים שלא לעצור במשך שלושים הקילומטרים הבאים ולעבור אותם במהירות המירבית. משני צידי הדרך, מאופק עד אופק, היתה האדמה שוממה, מתה. לא נראו ולא כפרים ולא ערים: רק ארובות הבתים השרופים, לא שדות מעובדים, לא מידע, לא אנשים – שום דבר".

שתי קבוצות מחקר אמריקאיות – אחת מן המעבדות הלאומיות באוקרידג', טנסי, השניה מן המעבדות הלאומיות בלוס־אלמוס, ניו־מקסיקו, הגיעו למסקנה אחת: מה שהתרחש בקישטים היה בגדר שואה. חילוקי הדעות בין שתי קבוצות אלה הם בדבר הסיבות שגרמו לשואה זו. הקבוצה מטנסי פירסמה דו"ח בשנת 1979, התואם את "התסריט" של מדבדב: התפוצצות של חומרים כימיים – ולא התפוצצות גרעינית – התרחשה במאגר התת־קרקעי הענק, אשר הכיל פסולת גרעינית ברמה גבוהה, והיא שגרמה להתפשטות האבק והגאז הרדיואקטיביים.

לעומתה, גורסת הקבוצה מלוס־אלמוס, ש"השממה הרדיואקטיבית" נוצרה במשך עשר שנים, או יותר של תחזוקה רשלנית של הפסולת הגרעינית בכור בקישטים. הויכוח הוא בין שתי תיאוריות: "הפיצוץ הגדול" או דליפה איטית.

בהסתמכם על חומר מודיעיני מסווג, שלא נמצא ברשותה של הקבוצה מטנסי, סוברים המדענים מניו־מקסיקו, שיש לתלות את הקולר בשיחרור מים מזוהמים מן הכור, לקיום מאגרי פסולת על פני האדמה, וכן לגשם חומצי ואולי אף רדיואקטיבי ממושך, שמקורו במיתקן.

הדו"ח של הקבוצה מסתמך גם על התייחסויות סובייטיות מסווגות, שבהן הוזכר "הריאקטור הדולף בקישטים" ו"מקור הדליפה הכרונית של זיהום רדיואקטיבי", אך החוקרים מקבוצה זו אינם מוציאים מכלל אפשרות, שאכן היתה זו התפוצצות כימית שזיהמה את האיזור ברדיואקטיביות. אחת מהשערותיהם היא שהסובייטים שרפו את הבתים באיזור כדי למנוע מהתושבים לחזור אליהם.

לדעתו של סטנלי אורבך, מדען מן הקבוצה של ניו־ג'רסי, נעזרים הסובייטים, בטיפולם בתוצאות אסון צ'רנוביל, על ניסיון העבר בקישטים – נסיון בפינוי אוכלוסיה, ובטיפול במקורות מים ושדות מזוהמים. הוא מוסיף ואומר, כי הטרגדיה בקישטים היא "הגרועה ביותר שידענו. אולי, משיתבררו לנו עובדות נוספות על האסון בצ'רנוביל, נוכל לערוך השוואות".

לא להיות מספר שניים/אורי שחר

השורה האחרונה של הדוקטרינה

האם ישראל צריכה להחיש את מימושה של תפישת האנרגיה העצמאית ולבנות כורים גרעיניים? האם מתוך ראייה ארוכת־טווח של הבטחון הלאומי, ולא רק מן ההיבט של עצמאות בהפקת אנרגיה כדאי להתפתות?

התקלה בכור הגרעיני הסובייטי בצ'רנוביל גררה תגובות ממרבית מדינות העולם. אין עוררין על כך, שבעקבות האסון נחשפו רמת הבטיחות הנמוכה, והאחזקה הלקויה של הכורים. אף שנמצא מי שהגדירו את התגובות כפאניקה מוגזמת, ההשלכות הצפויות מאירוע כזה על השיקולים האסטרטגיים הגרעיניים, נדחקו לקרן זווית. יש לבחון את סכנות הקרינה הרדיואקטיבית גם בהקשר הצבאי.

מאז השמדת הירושימה ונגאסאקי ב־1945 – עברה האסטרטגיה הגרעינית גלגולים רבים ושונים. השיקולים האופייניים שנלקחו בחשבון היו:

א. גמישות התגובה.
ב. הפחתת נזקים יסודיים לאוכלוסיה.
ג. שיפור שרידות הכוח הגרעיני בתנאי מלחמה גרעינית.
ד. ייעול הנשק הגרעיני על־ידי הקפדה על דיוק וריבוי ראשי החץ המתפצלים מכל טיל גרעיני בודד.
ה. מזעור הנשק הגרעיני, והכנסתו ההמונית לכוחות היבשה, הים והאוויר, לשימוש טאקטי זמין.
ו. שיפור השליטה והבקרה במגמה למנוע הפעלה שלא על־ידי הדרג המוסמך.

עיקר הפיתוח בתחום ההתגוננות מפני הנשק הגרעיני, נעשה בתחום ההגנה על מערכות הנשק, השליטה והפיקוד עליהן. אולם, במה שנוגע להגנת האוכלוסיה האזרחית, לא נעשה כמעט דבר.

בנסיון לצמצם סיכונים לאוכלוסיה עלתה אפשרות של חימוש גרעיני בעל רמת קרינה נמוכה מזו המקובלת כיום. אולם המימוש הטכנולוגי והאופרטיבי עדיין אינו נראה באופק.

צורות ההתגוננות הן בשני כיוונים שונים: הראשון – הגנה פאסיבית, שעקב עלויותיה היא בלתי־אפשרית. השני – הגנה אקטיבית. כלומר, השמדת הנשק הגרעיני על הקרקע או באוויר. השמדת מתקני שיגור קרקעיים היא ריאלית יותר – מסיבות טכניות – מהשמדת מתקני שיגור בצוללות. אך גם צורת הגנה זו – תקיפת מטוסים או טילים אינה פותרת שתי בעיות מרכזיות: ראשית, אין היא יעילה נגד טילים בין־יבשתיים במעופם מחוץ לאטמוספירה, ובחדירתם לאטמוספירה. בעיה זאת תיפתר אם תמומשנה תכניות "מלחמת הכוכבים". שנית, לא נמצאה עדיין תשובה טכנולוגית נגד אלפי הטילים, ומאות־אלפי הפגזים הנושאים חימוש גרעיני טאקטי קצר־טווח. אפילו "מלחמת הכוכבים" לא נותנת לכך תשובה מוחלטת. במקרה הטוב, יהיה אפשר ליישמה ללחימה נגד טילים טאקטיים, אך לא נגד הפגזים הטאקטיים.

הכורים הגרעיניים לא היו עד כה מטרה מרכזית, ובראש סולם העדיפויות להשמדה או לחבלה, במלחמה גרעינית טוטאלית או טאקטית. הבעייתיות שנחשפה בכור בצ'רנוביל, תצדיק מבחינה אסטרטגית את העלאת העדיפות של כורים גרעיניים כמטרות פיגוע. אם כך, הרי שיש לאסון השלכות מרחיקות־לכת לגבי המלחמה העתידית. קרבתם של הכורים למרכזי האוכלוסיה מחריפה את הבעיה, ופועלת נגד המגמה להפחית את סיכוני האוכלוסיה.

שדה הקרב הגרעיני עתיד להתרכז במלחמה בין־מעצמתית ובעיקר באירופה. המעצמות רואות במאזן הגרעיני את מרכיב ההרתעה החשוב ביותר במניעת מלחמה ביניהן. התומכים של "מאזן האימה" מציינים את השלום השורר באירופה זה 40 שנה – תקופה ארוכה יותר מן השלום היציב שכונן ביסמרק במחצית השניה של המאה ה 19 – לחיזוק עמדתם. הנשק הגרעיני הוא להיט מאחז־עיניים גם במדינות העולם השלישי, ואפילו במזרח־התיכון נשמעים קולות המצדדים בפתרון "המאזן הגרעיני". עיראק ראתה כהישג את נסיונה לממש אופציה גרעינית. אין פלא, אפוא, שישראל מצאה דרך למנוע ממנה את התגשמותה של האופציה. גם לוב חתרה, ועדיין חותרת, להשגת נשק גרעיני בכל דרך אפשרית, ובהקשר לנסיעתו של ג'אלוד לסין, בנסיון לקנות שם נשק גרעיני, נמסרו במפורש יעדיה של ה"פצצה". תרומתה של פקיסטאן ל"פצצה האיסלאמית" מוכרת. "הפצצה האיסלאמית" של פקיסטאן, אף שנועדה לשמור על המאזן בין פקיסטאן לבין הודו, זוכה למימון ממדינות ערביות אשר אינן מכירות בזכות הקיום של מדינת ישראל. מדינות ערביות נוספות חותרות להשיג כורי מחקר וכוח גרעיניים, שחלקם יקרב באופן וודאי את האפשרות לייצור נשק גרעיני.

מצבה הגרעיני של ישראל נידון בהרחבה, מאז שנות השישים, על־ידי גורמים ישראליים וגורמים זרים, גם בהקשר לשימוש האזרחי, וגם בהקשר לאופציה הצבאית. ברה"מ וארה"ב (החל מתקופת הנשיא לינדון ג'ונסון) השלימו עם התפתחות זו בישראל.

הויכוח בישראל על האופציה הצבאית שקוע בתרדמה והגירסה המדינית המוצהרת היא "אנו לא נהיה ראשונים להכניס נשק גרעיני למזרח־התיכון". הויכוח מתעורר דווקא בהקשר האזרחי. כורי־כוח גרעיניים נועדו לקדם את ישראל לקראת השגת מקורות אנרגיה עצמיים ולמטרה זו יש השלכות חשובות לבטחון הלאומי. בניית כור אורכת כעשר שנים, ומבחינת לוח־הזמנים הרצוי נמצאת ישראל בפיגור בדרך להשגת אותה עצמאות. התקלה בצ'רנוביל מעלה שאלה עקרונית: האם ישראל צריכה להחיש את מימושה של תפישת האנרגיה העצמאית, ולבנות כורים גרעיניים? המגעים עם צרפת לרכישת שני כורים מחדדים את השאלה. הפיתוי, אמנם גבוה, אך האם, מתוך ראייה ארוכת־טווח של הבטחון הלאומי, – ולא רק מן ההיבט של עצמאות אנרגטית – כדאי להתפתות?

התנאי ההכרחי לקיום כורים גרעיניים בישראל – להבדיל אולי מגורמים הנשקלים בעולם הרחב – הוא אבטחה מוחלטת של הכורים, מפני פגיעה על־ידי הפצצה אווירית.

רוב הכורים בעולם נבנו כך שיהיו עמידים בפני פגעי טבע כרעידות אדמה, חבלה, ואפילו בפני נפילה אקראית של מטוס כ"פאנטום", או מטוס נוסעים. מעט מאד כורים נבנו לעמידות בפני הפצצה אווירית קונוונציונאלית. הכור הצרפתי המודרני שהופצץ בעיראק הוכח כבלתי־עמיד. בישראל, ששטחה מצומצם, וממילא הכורים ייבנו בסמוך למרכזים העירוניים, יש הכרח להשיג עמידות מוחלטת בפני הפצצה אווירית קונוונציונאלית. לעימות הצבאי במזרח־התיכון יש איפיונים המיוחדים לו. רעיון השגת מאזן גרעיני כגורם הרתעה, אינו משתלב בסבך הגורמים המשתנים בעימות זה. הרתעה גרעינית תמנע מלחמת התשה או טרור מאסיבי מן הגבולות ובשטח המדינה. בנוסף לכך – וזהו אחד מלקחי אסון צ'רנוביל – פיצוץ או תקלה בסיני או במצרים, עלולים לגרום כתוצאה מקרינה רדיואקטיבית לפגיעה בישראל, במזרח־התיכון כולו ואולי באזורים נרחבים יותר. כך יקרה גם במקרה של תקלה בכור ישראלי.

בנסיבות אלה, אסור להחפז, ויש לשקול אם הסכנה הטמונה בכורים הגרעיניים, אינה עולה על תועלתם. את ההתקדמות בתחום הגרעיני, תשיג ישראל על־ידי הירתמות ל"מלחמת הכוכבים" האמריקאית. ומבחינת שימוש אופציה גרעינית־צבאית בישראל לא ישחרר אותה ממועקת מירוץ־הנשק הקונוונציונאלי, יש לנהוג על־פי הדוקטורינה שהשורה האחרונה שלה היא לא נהיה הראשונים להכניס נשק גרעיני למזרח־התיכון, אך איננו יכולים להרשות לעצמנו להיות השניים.

החידוש האנטי־מהפכני הגדול ביותר של העשורים האחרונים

„משך שנים הניחו שהתנועה הציונית, ההסתדרות הציונית, היא בעצם המתווכת בין מדינת ישראל והעם היהודי. הנחנו שהתנועה הציונית מביאה למדינת ישראל את תנועת השחרור הלאומית, העצמאות האוטונומית של העם היהודי ומעבירה, בתוקף פעולתה בארץ, כחלק מהמערכת שבונה את הארץ, את המסר של המדינה אל העם היהודי.

„לדעתי, עלינו להגיע לידי מסקנה לא כל כך נוחה, ולכן גם קשה להשלים עמה: מאז חורבן הגולה במזרח ובמרכז אירופה וכינונה של מדינת ישראל, אין עוד תנועה ציונית. מה ששרד ממנה הוא המנגנון של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. הללו ממלאים תפקידים חיוניים פחות או יותר, בצורה טובה פחות או יותר, אבל המושג של תנועה ציונית כתנועת השחרור של העם היהודי, שעריסתו היתה מרכז אירופה ומזרחה, אינו הולם ואינו תואם ביהדות ארה"ב וגם לא ביהדות אירופה של ימינו.

„היהדות האמריקאית מעולם לא פיתחה לעצמה את הציונות כתנועת שחרור לאומית, אנושית וסוציאלית. היא לא ראתה את עצמה בקטגוריה של גולה והמירה את המושג הזה במושג של תפוצה. היא אף מעולם לא ראתה את עצמה כקיבוץ יהודי במצב של משבר או של אובדן, על כל המשתמע מכך. לאט לאט היא התפתחה במושגים של „בבל אל מול ירושלים", עם סמכות וטעם קיום משל עצמה וחיוב בסיסי פילוסופי־עקרוני של קיומה מחוץ לגבולות ישראל לעולם ועד. המושג של שלילת הגולה, שהיה אחד האלמנטים המרכזיים של הציונות, מעולם לא היה קיים לגבי יהדות אמריקה. יהדות אמריקה אינה מבקשת לעצמה גאולה באמצעות ריכוז טריטוריאלי ועל־ידי עליה לארץ־ישראל. הגורמים המרכזיים ביהדות אמריקה הדתית, או נהיה קצת יותר זהירים ונאמר: שלושת הזרמים – האורתודוכסים, הקונסרבטיבים והרפורמים – מאוחדים לחלוטין בעניין זה. הם כולם סבורים שיש קיום עצמאי ליהדות האמריקאית ושאין היא נושא לחלומות של השמדה,

„ישראל לא רצתה יהדות אחרת בארה"ב מזו שחיה בשלום ובאהבה עם ישראל, ואכן, יהדות ארה"ב אהבה את ישראל ואהבת ישראל לא עמדה בסימן שאלה"

טמיעה, התבוללות או אבדן. אין היא שומרת, חלילה, להשמד, ולכן היא איננה זקוקה לאיזו אידיאה להצלתה: היא חיה, הווה, יוצרת וקיימת. כמובן, יש בעיות של התבוללות, האופייניות לקהילות יהודיות בארצות מפותחות שאין בהן אפליה ורדיפה, אף כי גם שם יש פינות קטנות של אנטישמיות. אולם בעיות אלה אינן בסיס למה שקוראים „ציונות כתנועת שחרור".

„אי לכך, גם בתקופת קיומה של מדינת ישראל, השאלה הציונית איננה מתעוררת מבחינה זו. לעומת זאת, קיימת השאלה של היחס למדינת ישראל. פעם הציונות היתה נושא לפילוג בעם היהודי – מי בעד קיומה של מדינת ישראל ומי נגד – אולם עתה הנושא הוא מחוץ לוויכוח בעולם היהודי. כולם מזדהים עם ישראל, ואין זו בעיה של ציונות או לא ציונות – ישראל היא אלמנט בלתי אמצעי בחיים היהודיים: כל אחד מוצא בה מה שהוא מוצא וקושר אותם הקשרים הדרושים לו. אין עוד אנטגוניזם בעם היהודי על יסוד השאלה: מי לכינונה של המדינה ומי לא? השאלה הזו ירדה מעל הפרק.

„נותרו שרידים מועטים המחזיקים על כך עדיין – קצת קומוניסטים, קצת בונדאים, קצת סאטמרים וכו'. אבל אלה הן עתה תופעות שוליות. להמוני היהודים בארה"ב, המיוצגים על־ידי שלושת הזרמים, המקיפים שניים־שלושה מיליון – להם אין בעיה של חיוב או שלילה. האהבה לישראל היא חלק מהווייתם, והם יכולים לחיות יפה בארצם תוך מתן שירות חיוני לישראל. הציונות, כפי שנתפסה על־ידי מייסדיה – הן על־ידי הרצל בזרם המערבי והמדיני, והן בזרם המזרחי האידיאולוגי, האחד־העמי, הסוציאליסטי הרוויזיוניסטי – איננה קיימת ואין לה כל משמעות ביהדות אמריקה. ממשיך להתקיים מנגנון, מערכת הניזונה מן הציונות וקוראת לעצמה תנועה ציונית, מפלגות ציוניות, הסתדרות ציונית, שכל אחד יודע שאין להן כל משמעות בשטח. הן לא מתפתחות ולא גדלות; אין להן כל צמיחה בקרב הנוער והן גוועות יחד עם הדור המבוגר שהיה מזוהה איתן, משום שהיה דור המהגרים ממזרח אירופה. הן גוועות, מכיוון שאין בסיס לקיום אידיאולוגיה ציונית באמריקה.

„האלמנט השני בא מאתנו. יש לנו כאן „אשמת שומרון". בעצם, מאז כינונה היה למדינת ישראל יחס „בנקטי" ליהדות אמריקה. היא ביקשה ממנה שני דברים: כסף והשפעה פוליטית. את שני הדברים הללו יהדות אמריקה היתה מוכנה לתת. לא רק שהיא היתה מוכנה לתת, אלא הדבר אף היה חיוני לעצם קיומה ותודעתה היהודית הקהילתית של יהדות אמריקה. לא היה שום חיכוך בין מדינת ישראל והיהודים שם. מה שישראל ביקשה היהודים היו מוכנים לתת. לשני הצדדים זה היה חיוני וטוב. היה גשר נחמד מאוד, גשר של „בנקטים", של נשפי־התרמה, אשר לא היה בו זכר לחיכוך.

„למדינת ישראל, על כל מפלגותיה ועל כל ממשלותיה, היה עקרון שלא להיכנס לשום קונפליקט עם יהדות אמריקה, או אירופה. הקונפליקט היה צריך להיות הדרישה של ארץ־ישראל את נשמתם, את הבנים שלהם, לעליה, להמשך הקיום. ישראל ויתרה על התביעה הזו כתביעה בסיסית. לא שומעים אותה ב„בנקטים", כי אם ב„מלווה מלכה" או בקבלת שבת. וגם בכך לא הפריזו, כי אפילו עצם השמעת התביעה היה בה כדי להרגיז, ליצור אנטגוניזם, וישראל לא רצתה בשום אופן להופיע כמסיתה בנים נגד הוריהם, כ„גונבת בנים".

„בעצם, ישראל לא רצתה יהדות אחרת בארה"ב מזו שחיה בשלום ובאהבה עם ישראל, ואכן, יהדות ארצות־הברית אהבה את ישראל, ואהבת ישראל לא עמדה בסימן שאלה. היא מבטאת את אהבתה במה שיש לה עודף: צדקה, פילנתרופיה וסיוע מדיני. הדבר הגיע עד לטענה שהמזל הגדול ביותר שהיה למדינת ישראל עם קומה היה בקומה של תפוצה יהודית בארה"ב. מי יודע מה היה גורלה של המדינה לולא היו מיליוני יהודים בארה"ב ולולא היה מעמדם כמות שהוא. מה יהיה עתידה של המדינה, אם היסוד הזה ייפגע, או יודלל בשל נטישת הדור הצעיר, או ייכנס לקונפליקטים עם המדינה האמריקאית בנושא נאמנות כפולה?

„מדינת ישראל הפכה, אם כן, לגורם האנטי־ציוני הבולט ביותר מבחינה מהותית. היא ויתרה מדעת על השתתפותה של יהדות ארה"ב בבניינה של המדינה באמצעות המרכיב המכריע ביותר, כלומר העליה. ישראל קיבלה, למעשה, מה שביקשה, כמובן לא בממדים הדרושים. היא היתה, אמנם, מוכנה לקבל יותר כסף ויותר עזרה פוליטית משקיבלה, אבל היתה מוכנה להשיב אהבה על אהבה. המפגש היה ביסודו לא כל־כך עם המוני העם – זה לא היה מועיל ולא בעל ערך – אלא עם הצמרת. המגביות, לפי מיטב הערכתי, מעולם לא הקיפו יותר מאשר מאה אלפים אחת – פלוס מינוס – מן הצמרת הכלכלית, הבעל־ביתית, הפלוטוקרטית. הסעד הפוליטי היה ודאי עניינם של אנשי צמרת מעטים, מקרב היהודים שהיו מעורבים בחיים הפוליטיים הכלכליים. להמוני העם לא הגיעו. לא נזקקו להם.

„ראיתי במו עיני עוד בשנים שבטרם הקמת המדינה, את הטרנספורמציה שחלה ביהדות האמריקאית. ישראל היתה גורם מכריע בתחלופה של מושג המנהיגות ביהדות ארה"ב. עד שנות הארבעים היו מנהיגי יהדות ארה"ב אינטלקטואלים – אמנם גם רבנים – אנשי רוח, אנשי הגות ואנשי פוליטיקה. מאז שישראל דרשה מיהדות ארה"ב כסף ותמיכה פוליטית, נשתנה אופי המנהיגות. ה„לידר" הוא ה„גיוור" וה„ביג גיוורס" הפכו ל„לידרס". אנחנו הושבנו את התורמים בראש השולחן.

„בשנת 1947, כשבאתי לארה"ב מטעם ההגנה, הפלוטוקרטים עדיין ישבו למטה, ועל הבמה ישבו הרבנים, הנואמים, האקדמאים, הסופרים והמורים. תוך שנה־שנתיים התהפכה התמונה ועל הבמה ישבו בעלי המאה ולמטה ישבו אנשי הרוח והחינוך והספרות. לאט לאט נתלשו האינטלקטואלים ויצאו מתוך המעגל. לא היה להם עניין למלא תפקיד משני או שלישי, כמשרתי ה„ביג גיוורס". התפיסה שלהם היתה הרבה יותר סוציאלית, הרבה יותר רוחנית מאשר שלנו, ואנחנו הרכבנו על יהדות ארה"ב מנהיגות של הפלוטוקרטיה מצד אחד, של בעלי אמצעים, ומצד שני של הרבנים. על־ידי כך שהרכבנו לעצמנו בארץ את הרבנות הראשית, נתנו לה מעמד מיוחד שמעולם לא היה לה בכל תולדות היהדות. ולכך מצטרף, כמובן, הסכסוך שלא פתרנו אותו עד היום: בקונפליקט בין הרפורמים והאורתודוכסים – אנחנו – בעלי־ברית של האורתודוכסים (שהם חלק מן הממסד התחיקתי של מדינת ישראל), ועויינים בכך שני שלישים של יהדות ארה"ב.

„הייתי רוצה לסכם בעניין זה: עתה קיים מגע ישיר, בלתי־אמצעי, בין מדינת ישראל ויהודי ארה"ב, או נאמר, בין מדינת ישראל והממסד או המימסדים של יהדות ארה"ב, ויהדות זו אינה עוד גורם במובן הציוני. כלומר, היא איננה גורם שנאבק, שנלחם, שנושא דגל של שחרור, של עליה ושל קיבוץ גלויות, ואין לה חלקי גוף ונפש במדינת ישראל ובהקמת חברה ישראלית וכלכלה ישראלית. כגורם, במובן הציוני, יש להסירה מסדר היום. זה, כמובן, החידוש האנטי מהפכני הכביד ביותר של שניים־שלושה העשורים האחרונים.

„מתעוררת השאלה מה טיב היחסים האפשריים בין החברה הישראלית ומדינת ישראל ובין היהודים שם? כל זמן שהקשרים מבוססים על זיקה פיננסית ופוליטית, החברה הישראלית תעמוד מול יהדות ארה"ב כשווה בין שווים, באותו מעמד, אך במידה מסויימת במצב נחות; נחות בשל שני גורמים: ראשית, יהדות ארה"ב איננה חשה שהחברה

„נתבדתה התקווה שכינונה של מדינת ישראל תשכך זרמים וגלים אנטגוניסטיים, אנטישמיים. אדרבא, בעצם מלחמת הקיום שלה היא מסכסכת את כלל היהודים עם אלמנטים אחרים"

הישראלית בהתפתחותה יש בה משום השראה רוחנית בשבילם: שהיא יכולה להפיק משהו בסיסי ומהותי להמשך קיומה ממה שמתרחש בארץ בעולם הרוח; שנית, מדינת ישראל אינה רק גורם לזקיפות קומתו של היהודי, זה היה היסוד לאהבתם הגדולה אותנו, כי ללא כל ספק עצם קיומה של המדינה, הגבורה והנצחונות, זקפו את קומתו של כל יהודי. והנה, כמו שיכול היה לקרות לדוגמה בפרשת פולארד, הם עלולים למצוא את עצמם בקונפליקט מסוכן עם מדינת ישראל, כאשר זו, על־פי צרכיה, מעדיפה את האינטרס שלה על האינטרס של כלל היהודים. המושג של מדינת ישראל כמדינה יהודית או „מדינת היהודים" – כלומר, שמדיניות החוץ שלה מבטאת לא רק את האינטרסים והצרכים של יהודי הארץ, של הקהילה היהודית בישראל, אלא של כלל היהודים – עומד לעתים בסימן שאלה.

„נתבדתה גם התקווה שכינונה של מדינת ישראל תשכך זרמים וגלים אנטגוניסטיים, אנטישמיים. אדרבא, מדינת ישראל, בעצם מלחמת הקיום שלה – הסכסוך עם העולם הערבי ואולי גם עם בעלי בריתו – בעצם מסכסכת את כלל היהודים עם אלמנטים עולמיים אחרים. כתוצאה מכך מתעוררת אנטישמיות, המכוונת לא רק נגד ישראל, אלא נגד יהודי כיהודי. לגבי אלה הנמצאים בסכסוך ובאיבה עם ישראל, הדברים מתורגמים מהר מאד לאיבה ליהודי באשר הוא יהודי. אחת התקוות הגדולות שהציעה הציונות ליהודים, שנכה את האנטישמיות מכת מוות על־ידי כינונה של עצמאות יהודית, לא התאמתה. יתרה מכך, מדינת ישראל הפכה למוקד של שנאת עמים, היא גורמת לתגובה גם את היהודים, הנדרשים עתה להתייצב להגנתה, כפי שקרה, לדוגמה, בעקבות ההצבעה באו"ם שזיהתה ציונות עם גזענות.

„כך גם היחסים האופורטוניסטיים שיש למדינת ישראל כמדינה עם משטרים מסוימים, מכירת הנשק, ביחסים עם דרום־אפריקה וכו'. המדינה פועלת לפי האינטרסים שלה, והם אינם חופפים את הרגשות, ואפילו לא את האינטרסים של כלל

„מאז שישראל דרשה מיהדות ארצות־הברית כסף ותמיכה פוליטית, נשתנה אופי המנהיגות. ה„לידר" הוא „גיוור" וה„ביג גיוורס" הפכו ל„לידרס". אנחנו הושבנו את התורמים בראש השולחן"

היהודים בעולם. אני מסתייג מהאווירה שממשיכים עדיין לטפח, כאילו בין ישראל והיהודים בגולה אין שום קו מפריד. שום קונפליקט, כאילו יש הסכמה כללית: שיש ירושלים ויש בבל, שיש מדינה ויש יהודים בעולם, ושהם יכולים לעבוד יחד בשיתוף פעולה של שווים: שאין עליונים ואין תחתונים, ושאין הגמוניה ולא יכולה להיות הגמוניה ארץ־ישראלית ציונית וחלוצית בונה על כלל

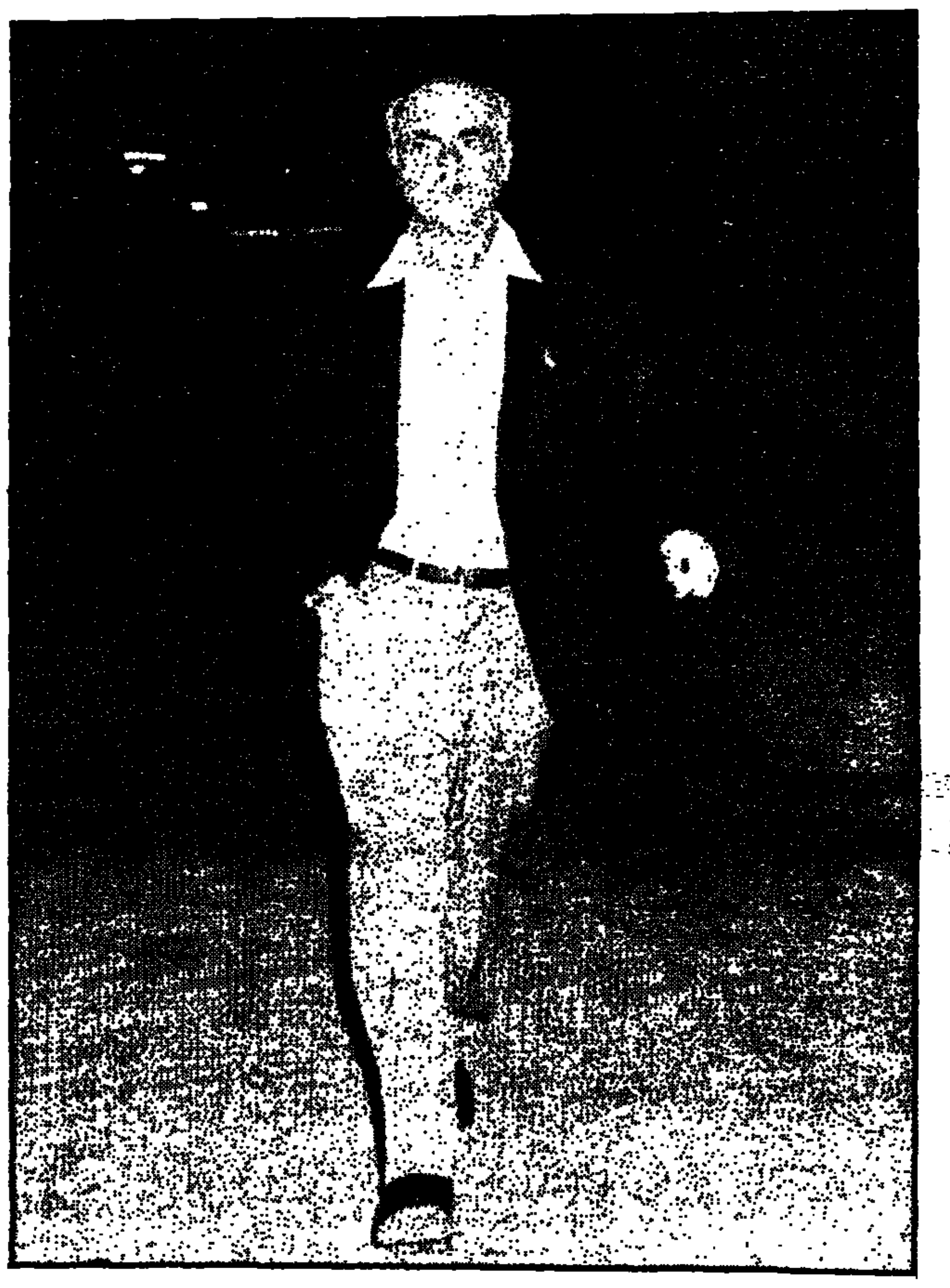

היהודים – על הקו הזה שומרת מדינת ישראל ושומרים היהודים בגולה. מהו המצב שהיה צריך להיות, ואשר בעיני הוא המצב היחיד האמיתי? זהו מצב של סכסוך עמוק מאוד בין ישראל ויהדות הגולה. המציאות בהווה היא מציאות אנטי־ציונית, הנוגדת את האינטרס הישראלי. האינטרס המרכזי של מדינת ישראל היום איננו הכסף היהודי. גם מבחינה פרגמטית זה גורם בטל בששים ביחס לצורכי ישראל. אם משווים בין מה שמקבלת ישראל מהאוצר האמריקאי ובין מה שנותנים היהודים, אין לתרומתם כמעט משמעות. רוב ההשקעות שהשקענו במדינת ישראל מאז יסודה, 80־85 אחוז, הוא הון ממלכתי־לאומי, שקיבלנו בצורת מלווים וכדומה. ההון הפרטי שהושקע הוא, אולי, 10־15 אחוזים מכלל השקעות ההון. ישראל לא הצליחה למשוך השקעות הון על בסיס מסחרי, גם משום שכדאי יותר להשקיע בארצות קולוניאליות, כמו אמריקה הדרומית, אפריקה וכו'.

„ואשר לסעד הפוליטי – הוא אינו החסד, שמישהו עושה עם מדינת ישראל. ליהודי התפוצות הוא דרוש לא פחות מאשר לנו. ביחוד בתחום הזה ששמו הגירה או עליה. אני זוכר פגישה מעניינת בארצות־הברית, שקיימתי בשנות הארבעים עם כמה פלוטוקרטים יהודים. שאלתי אותם מהי ההתלהבות שיש להם לגבי מדיניות השערים הפתוחים בארץ, והם ענו בגילוי לב: אנחנו היינו הכתובת לקבצנים היהודים ולנעזר היהודי במשך עשרות שנים והם הכבידו על מצבנו. כל הגירה יהודית נוספת לארה"ב מחמירה את מצבם ויש לנו עניין חשוב שליהודים תהיה עיר מקלט אחרת, לא בארה"ב, ואנחנו מוכנים לשלם בעד זה כל הון שבעולם.

„כלומר, הסעד הפוליטי קיים גם על יסוד אמריקאי־גלובאלי, היינו, החשבונות שיש לארה"ב במזרח התיכון, וגם מתוך האינטרס של היהודים האמריקאים שמדינת ישראל תהפוך לגמל־בית לאותו מקלט לילה לנוודים, לקבצנים ולנידחי ישראל מכל העולם ותשחרר את יהדות ארה"ב מהדאגה להם בביתם פנימה. זהו אינטרס רציונלי היסטורי פשוט מאוד, שאינו דורש שום קרבנות אידיאולוגיים מיהודים.

„מה שעומד על הפרק הוא מצבה של מדינת ישראל. בעיית הבעיות היא עליית היהודים. מבחינתנו – וזאת היהדות האמריקאית אינה מקבלת – לא יכול להיות ספק בכך שאנחנו נאבקים על שארית הפליטה של יהדות העולם. האמריקאים אינם מודים בכך. הבעיה היום היא טמיעה. זוהי טמיעה מתוקה, ובעצם יהדות אמריקה בוגדת בגידה מתוקה, בגידת אהבה במדינת ישראל ובעתידו של העם היהודי. אין כל ספק שאין עתיד ליהדות בגולה. לדעתי, האפולוגטיקה המלווה אותנו, כאילו הדת או הלאומיות המיוחדת הם שקיימו את העם היהודי, איננה עומדת בפני ביקורת היסטורית אמיתית. מה שקיים את העם היהודי היתה הסתגרותו של העולם הגויי בפני היהודים. העובדה שהעולם הגויי סגר את היהודים בגיטו – גם פיסי, גם רוחני, גם כלכלי – כפה עליהם להתקיים.

„מאז מלחמת העולם השניה, מאז הכרעת הנאציזם והפאשיזם, נפתח העולם מחדש ליהודים כמו בראשית תקופת האמנציפציה וביימי נפוליאון. היהודים זורמים אל העולם שנפתח לפניהם והם נטמעים בו. אינני רוצה לערוך חשבון ותחזית היסטורית, כמה עשרות שנים תתקיים היהדות הזו כיהדות בנתונים אלה. אני יודע שיש מאבק הירואי, ביחוד מצד הכנסיות שלנו, באמצעות מונופול על נישואין ומונופול על בתי־קברות ובאמצעות דיני־אישות, אבל מובן שזה לא מחזיק מעמד. זו חומה שנפרצה על־ידי נישואין אזרחיים ועל־ידי נישואי תערובת, המגיעים עכשיו ל־50–70 אחוז מכלל הנישואין גם באירופה וגם בארה"ב, גם אם נניח שבעקבות נישואי־התערובת חלק קטן מהלא־יהודים מצטרפים ליהדות.

„לא צריך להיות פסימיסט מושבע ורואה־שחורות כדי להבין שכל עוד העולם נשאר פתוח ודמוקרטי, וכל עוד הוא מתפתח ומדביר תחתיו את הגזענות הפאשיזם, ההיטמעות תימשך. ההיטמעות מתרחשת משני עברי המתרס, גם בארצות־הברית וגם בברית־המועצות. אלה הם שני תהליכים מקבילים, מקבילים באופן מוחלט. למרות שבארה"ב היהודים נהנים מחופש ובברית־המועצות הם מנותקים, התהליכים הפנים־יהודיים הם כמעט זהים. הגל הגדול הוא של הזדהות עם העם, עם הכלכלה, עם התרבות והחברה הכללית ושל התנתקות מהעם היהודי. השאלה הקיומית המכרעת, העומדת כיום בפני מדינת ישראל היא איך להציל לעצמה עוד מיליון יהודים.

„בימי נעורי, אמרנו בתנועת העבודה: רוב בניין ומניין של העם היהודי בארץ־ישראל. זו היתה סיסמה. דיברנו אז על יהדות אירופה. מי ישא היום את הסיסמה הזו ויופיע באמריקה ויאמר: רוב בניין ומניין של קהילת היהודים באמריקה בארץ־ישראל? בעצם, כל אחד מאתנו מוכרח ליהפך היום למינימליסט. כשאני שואל את עצמי מהו המינימליזם שלי, אני אומר: אילו יכלה מדינת ישראל להתוות לעצמה תכנית רצינית להציל עוד מיליון יהודים מעשרה־אחד עשר מיליון יהודים החיים היום בעולם. אינני רואה פרספקטיבה יותר גדולה ל־10–15 השנים הבאות. להביא עוד מיליון יהודים נראה לי, לפי מצב הדברים, אוטופי בתכלית, וודאי וודאי לפי האופן שישראל מתייחסת לעניין.

„אין להתייחס לנושא זה רק מנקודת ראות מופשטת, פילוסופית, הדנה בעם היהודי ובעתידו. כל אחד ואחד מאתנו ודאי דואג וכואב שמרכיב כזה של המין האנושי הולך ונעלם: היו לו ללא ספק אי־אלו ערכים, והוא תרם משהו לאנושות בעצם ליכודו הדתי והלאומי. העם הזה הולך ומתפורר לנו מתחת לידיים, ועלינו להתייחס לשאלת הגולה במלוא הרצינות הקיומית שלנו, האגואיסטית. אנחנו יודעים מה יהיה עתידה של מדינת ישראל אם היא תחיה על חולייתה, כלומר, שתצטרך למלא את בור המים בכוחות עצמה. ישראל ניצבת בפני סכנה של שקיעה בתוך האיזור הזה. מבחינה פוליטית, אנחנו יכולים לשאת את הדגל של התאקלמות באיזור, להיות חלק מהאיזור ולא חלק מאמריקה או מאירופה, לומר לעצמנו „לא לעולם חרב" ולשאוף להסדר עם הערבים. זו הפרספקטיבה שלנו. אבל יחד עם זאת, כל אחד ואחד יודע שאם לא נצליח לחזק את המבנה שלנו דווקא על־ידי אותם מרכיבים שהעולם הגויי האמריקאי משתיל בתוך הקהילה היהודית מבחינה מדעית, מבחינה רוחנית ומבחינה ערכית בכלל, ולא נביא משהו מזה לחברה הישראלית, נהיה ללא כל ספק דלים מאוד. יש לנו מה לדלות שם. יש לנו צרכים חיוניים מאוד לבנייתו של העם, ואנחנו יכולים להיבנות מן הלבנים של יהדות אמריקה.

הדבר דורש, כמובן, מאמץ חינוכי והסברתי עצום ומבנה אחר לגמרי מזה המצוי. אי אפשר לעשות זאת באמצעות מפלגות ציוניות ובאמצעות הסוכנות. לכך דרושה מערכת אחרת לגמרי, שטרם בנינו אותה. אני הייתי אומר שהיינו צריכים להמיר מיד את המושג „קונגרס ציוני", על מפלגותיו, במושג „קונגרס החינוך היהודי", קונגרס של מחנכים ושל מורי־הלכה. זו היתה צריכה להיות המסגרת הבין־לאומית שבה יתאספו אנשי היצירה היהודית – אקדמאים, מהנדסים, חוקרים, איגודים מקצועיים, רופאים ויוצרים בכל תחומי היצירה, כולל רבנים ורבניות מישראל ומהגולה – וכך היינו צריכים לבנות את הגשר, לבנות את המשיכה.

„אין ספק שארץ־ישראל אינה יכולה לצפות להיבנות מן הרחף של הגלות, כפי שהציונות הקלאסית בנתה את עצמה: על נצח האנטישמיות, על נצח הגזענות וההגמוניה של הריאקציה הסוציאלית בצורה זו או אחרת. ישראל מוכרחה להיבנות עכשיו על כוח המשיכה, על הנשמה היתרה של החברה הישראלית, אם היא מסוגלת ליצור אותה. יש בישראל כדי ליצור נשמה יתרה, ולהוות גורם משיכה לחלק ממיטב הנוער היהודי, שיש בו יסודות אידיאליים, המחפשים עולם אחר. אנו יודעים שיש מרד גם כשיש שובע, ולא רק כשיש רעב: ויש הסתאבות בשובע.

„אם מתייחסים לנושא ברצינות, הרי קיימת מערכה כבדה מאוד בין הארץ ובין הגולה. המערכה היא על קיומה של המדינה ועל שארית הפליטה של היהדות וקיום היהדות כמובנה הציוני, זאת אומרת הטריטוריאלי, הממלכתי, התרבותי והאידיאי. על זה

„כל אחד מאתנו מוכרח ליהפך למינימליסט. אילו יכלה מדינת ישראל להתוות לעצמה תכנית להציל לעצמה עוד מיליון מעשרה אחד־עשר מיליון יהודים החיים היום בעולם"

אין לנו הסכמה עם יהודי הגולה: יש לנו עמם, על כל הזרמים שלהם, התמודדות חמורה מאוד – רוחנית, תרבותית, אידיאית, אידיאולוגית. גישה לוחמת מבחינה אידיאית יכולה לתת תוצאות בהנחה שיש לנו מה להציע, כמובן. החברה הישראלית במצבה הנוכחי ספק רב אם יש לה במה להופיע ואם היא יכולה להיהפך לגורם משפיע ומושך. היא צריכה לעבוד הרבה על עצמה כדי שתישמע שם, כדי ליצור לעצמה תעודת־זהות וכרטיס ביקור. ראיה כזו של יהדות הגולה היתה, אולי, גם משפיעה השפעה חוזרת על ראיית עצמנו והיתה מוסיפה לחיינו מימד שאבד לנו לגמרי.

„היום החברה הישראלית מעצם טיבה, כשהיא מטפחת במידה כזו את הירידה, יוצרת דיכוטומיה בין גלות לבין הארץ. יהודים חיים גם פה וגם שם. יש להם בתים, נכסים, הורים, גם פה גם שם. יש זרימה חופשית, דואלית, בין ישראל לאמריקה. בתודעת היהודי הישראלי, אמריקה חוזרת כמעט לאותו מעמד שהיה לה בראשית המאה ובסוף המאה הקודמת בגולה הרוסית והפולנית. יהודי היושב שם באמריקה, הוא מנהיג, הוא שווה לנו: הוא בא לכאן ואנו נושאים אותו על כפיים, ואף אנו נישאים שם על כפיים.

„אם כך, מדוע יהיה פסול ישראלי ההולך לשם? מדוע הוא נחות ביחס ליהודי האמריקאי? מדוע הוא אינו יכול להתקיים באמריקה במעמד שווה ליהודי האמריקאי עצמו? האם משום שנתן פה 10־15 שנים מחייו לעבודה ונתן את דמו בעד המדינה? האם בזה הוא הופך לנמושה, כאשר הוא יוצא לאמריקה? ולעומתו היהודי האמריקאי, המגיע הנה לחגיגות, לפסטיבלים, לקונגרסים וכו' לשבוע־שבועיים, כתייר, נושאים אותו כאן על כפיים. במה אם כן, נפל חלקו של הישראלי? זהו, אם כן, שינוי ערכים בסיסי ביותר ביחסי ישראל והגולה, ביחס למה שהיה מקובל בטרמינולוגיה ובמושגים של הציונות, של התנועה הציונית וההסתדרות הציונית כל השנים. כך נראה לי בעיקרו של דבר נושא

„מאז מלחמת העולם השניה, מאז הכרעת הנאציזם והפאשיזם, נפתח העולם מחדש ליהודים, והם זורמים אליו ונטמעים בו"

הקונפליקט, הסכסוך החמור, שיש לחדד אותו למען קיומנו ולמען עתיד היהדות".

כשאתה פונה היום לצעיר יהודי־אמריקאי ואומר לו: „עזוב את ניו־יורק, או את סאן־פרנציסקו ובוא לארץ", באיזו ארגומנטציה אתה פונה אליו?

„אין לי ארגומנטציה אחרת מזו הקלאסית, הבסיסית, אלא בתוספת זו שישנה מדינה והיא בסכנה. דהיינו, קודם כל אני מתייחס לכך שהם משערים שמדינת היהודים היא כיום חלק אינטגרלי מקיומם ומכוחם, עם כל הקונפליקטים הנובעים מכך. הם מקבלים את המדינה היהודית כעובדה קיימת, ואינם מודעים לכך שסימן שאלה גדול תלוי מעל קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. ודאי שסימן שאלה מרחף עליה כמדינה יהודית נאורה, מתקדמת, כזו שיוכלו להתקשר עמה, ולשאת אותה כדגל. המדינה הזו איננה קיימת עדיין, והיא לא תתקיים ולא תוכל להתקדם בלי חלקם, בלי השותפות שלהם. האלמנט הזה הוא, כמובן, שאלת עתידם היהודי. אשליה גדולה היא לחשוב שהם יכולים לקיים את עתידם באמצעות בית־הכנסת, על־ידי ה„סאנדיי סקול" וכיו"ב. הם אינם מודעים לעוברת הטמיעה, לעוברת האבדן. לדעתי, אנו עוברים שואה יהודית, שאיננה „שואה בכבשנים", במחנות הסגר, אלא „שואה בנועם".

„הדבר השלישי הוא שהאדם הצעיר, עם כל התחתחי־הדרך המזומנים לו בארץ, יכול למרות הכל, לבנות לעצמו בארץ־ישראל של ימינו עולם רוחני וחברתי חדשני, אחר מאשר שם. אין לשכוח שזו ארץ מתהווה, ויש לה מרחב יצירתי ליסודות מהפכניים מחפשים. כלומר, יש לי תשובה לאדם הצעיר, המחפש פורקן לאנרגיה חדשה, לניסויים חברתיים ורעיוניים של ארץ־ישראל, שהיא עדיין אינה מגובשת. ודבר אחר – זוהי התשובה היחידה להמשך קיומה של היהדות. הוא סומך על נס וסבור שעתידה של ישראל מובטח בלעדיו. במידה שעתידה אמנם מהווה אלמנט מכריע בעולמו הרוחני והנפשי – עליו לדעת שעתיד המדינה תלוי בו, בו אישית: זוהי מחויבות אישית. כך אני יכול לגייס אנרגיה מהפכנית. ההזדהות עם מדינת ישראל היא אקט מהפכני אישי; מהפכה סוציאלית, כפי שהיתה בעבר וכפי שהיא היום."

„מדינת ישראל הפכה לגורם האנטי־ציוני הבולט ביותר כשוויתרה, מדעת, על השתתפותה של יהדות ארצות־הברית בבניינה של המדינה באמצעות המרכיב המכריע ביותר, העליה"

פרספקטיבה

השיחה עם יצחק בן־אהרון נערכה ביוזמת „המכון לתכנון מדיניות ביחסי ישראל והתפוצות" באוניברסיטת תל־אביב, ואף התפרסמה בחוברת „ישראל – חברה יהודית דמוקרטית לקראת המאה העשרים ואחת, שיחה עם האבות המייסדים".

נוסף לבן־אהרון, שרק חלק מן השיחה עמו מתפרסם כאן, מתפרסמות בחוברת שיחות מרתקות לא פחות עם משה אונא, יעקב חזן ואלימלך רימלט.

בדברי ההקדמה לחוברת אומר ד"ר אריק כרמון, מנהל הפרוייקט כי שתי שאלות מנחות אותו בעבודתו, „כיצד להתמודד עם הקנאות הדתית הפוליטית בישראל, וכיצד להנחיל אתוס של תרבות יהודית־דמוקרטית במדינת היהודים".

יהודים שאינם ישראלים שדבריהם יובאו בחוברת נוספת הם ישעיה ברלין, הרב סולוביצ'יק, ארתור גולדברג, סולו בארון ופרימו לוי. ולדברי כרמון אלה גם אלה התבקשו להשתתף בפרוייקט כיוון שנראתה נחוצה „נקודת הראות של מי שהיו פעילים בעולם המחשבה והמעשה בין שתי מלחמות העולם ולאחר שנות ה־40. והללו מתבקשים להקנות להתהליך את הפרספקטיבה שלהם על התוואים הרצויים לחברה הישראלית, לקראת המאה ה־21".

אשרי המאמין.

הרב שך, איש בדורו – דיוקן / נח זבולוני

שומר החותם הליטאי, ש"ס בתורה

הרב אליעזר מנחם שך, ראש ישיבת פוניבז' בבני־ברק, לשעבר נשיא מועצת גדולי התורה, כיום הסמכות הדומיננטית בעולם הישיבות הליטאיות והמנהיג הבלתי־מעורער של היהדות החרדית כולה, היה נודע רוב ימיו כעילוי מובהק, שקוע בעולמה של תורה, שאין לו יד ואין לו עניין בעולם הפוליטיקה וגם לא בעולמן של המפלגות הדתיות.

כשהגיע לארץ בימי מלחמת־העולם השניה נתמנה לראש ישיבה בישיבת „הישוב החדש" של הרב אביגדור עמיאל ז"ל, רבה הראשי של תל־אביב יפו. היתה זו ישיבה „ציונית" לכל דבר. השיעורים בה ניתנו בעברית. אך בהתערבותם של הגאון מבריסק ר' זאב (וולוולה) סולובייציק ז"ל, ה„חזון איש" (הרב אברהם ישעיהו קרליץ) ז"ל, פרש מכהונתו ונתמנה לראש ישיבת קלצק (הדרום) בפרדס־חנה שהועתקה לרחובות. ברבות הימים נהפכה ישיבה זו לישיבה תיכונית מובהקת, אך גם אז נטתה בהשקפותיה ל„מזרחי" (כיום מפד"ל).

איש לא חשד ברב שך, שבהיותו ראש הישיבה הוא מזדהה עם ההשקפה המפלגתית של ראשיה. ייחסו זאת לתמימותו הרבה – הוא לא הבדיל בין הקצוות המפלגתיים שבישוב. כבר אז היה ידוע כגאון גדול, מחדש חידושי תורה, ועל כך תעיד ההסכמה שנתן הגאון מבריסק, ר' וולוולה סולובייציק לחיבורו של הרב שך על ה„יד החזקה" של הרמב"ם. בין היתר כתב הרב סולובייציק בהסכמה שלו „והאמת כי הגאון ר' אליעזר מנחם שך שליט"א אינו צריך כלל לשום הסכמה ממישהו, כי גדול האיש מאוד ורב גובריה בתורה, בחריפות ובקיאות ועמק הפשט בכל מקצועות התורה כאחד מגדולי דורנו". יש לציין כי זו אחת ההסכמות הבודדות, ואולי היחידה, שכתב הרב מבריסק על ספרים. גם ה„סטייפלר", הרב ישראל יעקב קנייבסקי ז"ל, אמר על הרב שך, שהוא „אחד משיירי אנשי הכנסת הגדולה".

הרב שך ידוע כשקדן עצום. לא פעם ראו אותו יוצא את אולם הישיבה, תוך כדי תפילת חזרת הש"ץ של תפילת „שמונה עשרה", ויורד ל„אוצר הספרים" (ספריה) של הישיבה ומביא עמו, בשתי ידיו, ערימה של ספרים לעיין בהם. מספרים כי משגיח הישיבה, שהיה נודע כגאון במוסר, הרב יחזקאל לוינשטיין ז"ל, היה מעיר לו לא פעם, שהוא משבש את סדרי התפילה ומשמש דוגמא לבחורי הישיבה בהקלת ראש בחזרת הש"ץ.

אף־כי הרב שך עמד כאילו מעבר למתרס הפוליטיקה הדתית והעסקנות הפוליטית, דובר כבר אז כי ר' וולוולה מבריסק ראה בו את ממשיך דרכו ואת שומר החותם של ההשקפה הליטאית־ישיבתית. הרב מבריסק אכף על הרב שך להכנס, בשעתו, כחבר למועצת גדולי התורה של אגודת־ישראל, שלימים הגיע לעמוד בראשה. אלה הזוכרים זאת מבינים כמה חדה ובהירה היתה ראייתו של ר' וולוולה, שחזה את הנולד והבין כי הרב שך יגיע למנהיגות, ויהיה המכריע בענייני צבור, הן בעניינים פוליטיים מובהקים והן בענייני דת ומדינה. באותם ימים איש לא העלה על דעתו כי הרב שך אמנם יגיע למעמד חשוב זה.

יש לציין שאם במדיניות־הפנים של היהדות החרדית רבים סוברים שהרב שך סטה מדרכו של הגאון מבריסק, שכן ר' וולוולה, עם כל האקטיביות שלו מדרכים רבות של אגודת־ישראל, חתר למצוא את המשותף בין כל פלגי האגודה – הרי במדיניות

הצעיר והבטחון צועד הרב שך בעקבותיו של הרב מבריסק. ר' וולוולה סבר, ששלום עדיף על שטחים ועניני בטחון נחתכים לא על־ידי פוליטיקאים כי אם על־ידי יודעי דבר ומומחים צבאיים בטחוניים מובהקים. הוא התנגד להחלת החוק הישראלי על רמת־הגולן, והוא שלחץ על סיעת אגודת־ישראל בכנסת, שהיתה בקואליציה, שלא להצביע בעד החוק, כשהוגש בשעתו על־ידי ממשלת בגין. הסיעה נמנעה אז מהצבעה, אף שהיתה בקואליציה הממשלתית. גם הרב שך מתנגד להתנחלות בשטחים ואף הביע מורת־רוח מן ההתנחלות החרדית בעיר עמנואל בגדה המערבית; כן התבטא במלים חריפות נגד גוש־אמונים ונגד המחתרת העברית, שמתגרים באומות העולם ומעמידים את כלל ישראל בסכנת נפשות.

כאיש ההפתעות הפתיע הרב שך גם בתחום שבירת החומות בין אשכנזים וספרדים. על־אף זקנתו המופלגת הצליח לארגן את היהדות הספרדית ולהפיח בה את האומץ לצאת למסע של בחירות עצמאיות לכנסת, כגוף פוליטי לכל דבר.

„ישיבה המתרוקנת כולה מתלמידיה, מפני שנוסעים לרבי שלהם, אין לי עסק"

הרב שך גם הפתיע רבים בעמדתו האיתנה והבלתי־מתפשרת עם העקרונות ובשיטתו העקבית. הוא לא חושש להכנס למאבק עם כוחות איתנים, גם אם נגזר עליו להשאר בודד במערכה. משום כך הוא נמצא כיום במאבק ממושך עם חלקים רבים של היהדות החרדית, לא רק בעניינים מדיניים ובטחוניים, כגון עם גוש־אמונים והמפד"ל, אלא גם עם כוחות דתיים מובהקים ואדירים, כמו עם חצר לובאביץ' ובמידה מסויימת גם עם חצר גור בירושלים, וכן עם פא"י, שאתה יש לו מאבק ממושך.

הרב שך נולד ב־1898 (ויש אומרים שב־1899) בעיירה הקטנה באבולניק שבליטא (בעולם הישיבות בחו"ל היה ידוע בשם „רער באבולניקער") להורים מהמעמד הבינוני שעסקו במסחר. מתוך ארבעת הבנים שנולדו להוריו, הוא היחיד שפנה לעולם הישיבות. כבר בגיל שבע נאלץ לנדוד מעיירה שלו לעיר הסמוכה, הגדולה יותר, כי בעירו לא נמצא מלמד בעל שיעור־קומה לילד העילוי. מאז עזב את בית הוריו ורק לעתים רחוקות היה בא לביקור.

התחנה הראשונה של הרב שך היתה ישיבת סלובודקה המפורסמת „בית ישראל", ששכנה בסלובודקה, הפרוור של קובנה בירת ליטא העצמאית. כאשר הגאון ר' איסר זלמן מלצר ז"ל, אחד משלושת התלמידים המובהקים והמובחרים של ישיבת סלובודקה, פתח ישיבה בעיר סלוצק שברוסיה הלבנה, הוא לקח עמו את הצעיר אליעזר מנחם שך, שהיה בחיר תלמידיו. בתקופת מלחמת־העולם הראשונה היה הרב שך מנותק לחלוטין מבית הוריו בליטא, הוא המשיך ללמוד בסלוצק והיה מבחירי התלמידים של הרב מלצר. גוטל, בת אחותו של ר' איסר זלמן, שברבות הימים היתה אשתו של הרב שך, נולדה בעיר מיר, שישיבה גדולה היתה בה. גוטל למדה רפואה באוניברסיטת

הרב שך. סמכות דומיננטית

הרב שך עדיין מפתיע. הוא נאבק בכוחות שונים ביהדות החרדית, חצר לובאביץ' וחצר גור, שלא לדבר על מאבקו המסורתי עם פא"י, מגיע ונותן גיבוי לש"ס. דבר יפול על פיו ועניין תלוי בדברו. פגישתו עם שמעון פרס, טוענים בסביבתו הקרובה, יצאה בכל־זאת אל הפועל, בהיחבא

מוסקווה. כשחלתה האם, הוזעקה גוטל ממוסקווה להיות לידה בשעותיה האחרונות. בקשתה האחרונה של האם היתה, שתתחתן עם בן תורה, והיא הפנתה אותה אל אחיה, ראש הישיבה בסלוצק, ר' איסר זלמן מלצר. עם תום ימי האבל על האם נסעה גוטל לסלוצק, לקיים את צוואת האם, וסיפרה לדודה את בקשת אמה לפני מותה. הרב מלצר הופתע לשמוע זאת מפיה והציע לה מיד את ה„באבולניקער" שהיה מבחירי תלמידיו. לימים עלה ראש ישיבת סלוצק, הרב מלצר, לארץ ועמד בראש ישיבת „עץ חיים" בירושלים; הוא גם כיהן כנשיא מועצת גדולי התורה ואף עמד בראש „ועד הישיבות". משום כך הועתקה הישיבה שלו מסלוצק לעיר קלצק, ובראשה עמד חתנו של הרב מלצר, הרב ר' אהרן קוטלר ז"ל. דודנו, הרב שך, המשיך ללמוד בישיבה. עול הפרנסה היה מוטל על שכמה של רעייתו, גוטל, שעבדה כרוקחת ועוזרה לרופא הפולני הלא־יהודי מונדשטאק, במתן שירותים רפואיים בקלצק. אותה עת כיהן הרב שך בישיבת קלצק כמרצה לצעירי תלמידי הישיבה ואסף סביבו ציבור גדול של תלמידים צעירים, שגם כותב שורות אלה נמנה עמם.

שמו של הרב שך הלך לפניו ואף הגיע לאדמו"ר החסידי מקארלין, ר' אהרן ז"ל. כאשר החליט הרבי מקארלין לפתוח ישיבה חסידית־ליטאית בעיר לונינץ בפולין־ליטא, הזמין את הרב שך לכהן כראש ישיבה, אף שלא נמנה עם היהדות החסידית. הרב שך ניאות לקבל את המשרה ונפרד ממשפחתו, שנשארה בקלצק. תלמידיו בישיבת לונינץ מספרים כי הרב שך היה מתגורר יחד עם הבחורים בפנימיה

לפני שנסעה לארצות הברית באה אליו נכדתו להיפרד ממנו, והוא הטיף לה מוסר על שהיא עוזבת את הארץ לשנה תמימה

של הישיבה ורק לחגים היה נוסע למשפחתו בקלצק. את שכר ההוראה שקיבל מישיבת לונינץ היה מפזר בין התלמידים הנזקקים, בקלצק, שרובם היו יוצאי ברית־המועצות והיו מנותקים לגמרי ממשפחותיהם שנשארו ברוסיה הסובייטית. גוטל, אשתו, המשיכה בעבודתה כרוקחת ופירנסה את המשפחה. כרדמן, היה מקיים את תלמידיו בהופעתו בישיבה בבקרים, והיה מחכה עד שיתאספו. יום אחד הגיע בהשכמת הבוקר, חיכה וחיכה ולתמהונו הגדול אין יוצא ואין בא. לאחר חקירה ודרישה התברר לו, שכולם כאחד נסעו לעלות לרגל לאדמו"ר שלהם, להילולא בעיר קארלין. מיד ארז הרב שך את מעט המטלטלין שלו ואמר: „ישיבה המתרוקנת כולה מתלמידיה, מפני שנוסעים לרבי שלהם, שאין לך ביטול תורה גדול מזה. עם ישיבה שכזו אין לי עסק". וחזר לקלצק. כששמע הרבי מקארלין, כי ראש הישיבה עזב ומדוע עזב, מיד שיגר שליח מיוחד אל הרב שך והבטיח לו באמנה כי להבא דבר שכזה לא יקרה. רק לאחר הפצרות מרובות נעתר הרב שך לבקשת האדמו"ר וחזר ללונינץ.

בפרוץ מלחמת־העולם השניה חלתה בתו הבכורה של הרב שך בדלקת־ריאות. הרבנית גוטל לקחה את הילדה החולה לווילנא, ששירותי הרפואה היו בה מפותחים יותר מאשר בקלצק והיא אושפזה בבית־חולים יהודי. הרב שך חזר מיד מלונינץ לקלצק, כדי לטפל בשני ילדיו הקטנים שנשארו במקום.

במלחמת־העולם השניה כבשו הרוסים את העיר קלצק והשמועות פשטו בווילנא כי ברית־המועצות עומדת להחזיר את וילנא לליטאים, שטענו כי היא עיר הבירה שלהם. גוטל עזבה מיד את הבת החולה שלה ונסעה מווילנא לקלצק, כדי להעביר את כל משפחתה לווילנא. עם חלק גדול של ישיבת קלצק ורוב הישיבות הליטאיות בפולין הגיעו לווילנא,

כדי להמלט מהכיבוש הסובייטי. בווילנא גר מנהיג היהדות החרדית, הגאון ר' חיים עוזר גרודזנסקי ז"ל, שכיהן כראש מועצת גדולי התורה ויחד עם בעל ה„חפץ חיים" ז"ל (ר' ישראל מאיר הכהן־פופקא) מראדין ניהלו את כל העניינים הציבוריים של היהדות החרדית וטיפלו בפליטים ובישיבות שלהם שבאו לווילנא. כעבור חדשים מספר התחרטו הרוסים והחזירו את וילנא, יחד עם כל ליטא, לשליטתם. ההוראה הראשונה שקיבלה הממשלה הליטאית מפי השלטון הסובייטי היתה לפזר את כל הפליטים היהודים שהגיעו לווילנא. ישיבת קלצק נשלחה לעיירה הקטנה יאנוב שבליטא ולשם גם הגיעה משפחת שך. בין תלמידי הישיבות הפליטים הוחלה התלבטות אם לעזוב את ליטא אם לאו. הרב קוטלר, ראש ישיבת קלצק, העביר את הישיבה לארצות־הברית דרך שנחאי (סין). הרב שך, לעומתו, אף שהיתה לו אשרת כניסה לארצות־הברית העדיף את ארץ ישראל על־פני אמריקה ובסרטיפיקאט שקיבל מדודו, הרב איסר זלמן מלצר, הגיע לארץ ישראל דרך מוסקווה־אודיסה־תורכיה, כדוגמת ראש ישיבת מיר הרב אליעזר יהודה פינקל ז"ל (שהישיבה שלו הגיעה לסין), ר' זלמן סורוצקין ז"ל, נשיא מועצת גדולי התורה ואחרים.

הרב שך נדד בארץ מישיבה לישיבה. תחילה לישיבת „הישוב החדש" ואחר־כך לישיבת „הדרום" ברחובות, שרוב תלמידיה היו חניכי „בני־עקיבא" (עד היום הזה מנסים אנשי „נטורי־קרתא" לגנות את הרב שך ומזכירים לו את „חטא הנעורים" שלו, שעמד בראש ישיבה „ציונית").

הרב שך טוען כי הוא־הוא הציוני האמיתי; וכי מיום בואו לארץ לא יצא מגבולותיה. נכדתו, עמליה שך, מורה ומדריכה, בתם של תמר שך ושל בנו הרב ד"ר אפרים, המכהן כמפקח מחוזי של החינוך למבוגרים במשרד החינוך והתרבות בירושלים, יצאה לארצות־הברית לשנת השתלמות. לפני כן באה להפרד מהסב שלה והוא הטיף לה מוסר על שהיא עוזבת את ארץ ישראל לשנה תמימה, אפילו זה לצרכי לימודים. רק לאחר־שהסבירה לסבה כי בארץ אין מלמדים את המקצוע שבו היא משתלמת, נחה דעתו.

עם פטירת שלושה גדולי התורה בשנה האחרונה – הרב ישראל יעקב קנייבסקי, ה„סטייפלר" מבני־ברק, הרב יעקב קמינצקי, ראש ישיבת „תורה ודעת" בניו־יורק והרב משה פיינשטיין, נשיא מועצת גדולי התורה בארה"ב וראש ישיבת תפארת שלום – נשאר הרב שך יבל"א היחיד מדור הנפילים בעולם התורה והישיבות הליטאיות בארץ ובתפוצות.

לפני כשנה אמורה היתה להתקיים פגישה בין הרב שך לבין ראש הממשלה שמעון פרס, בעת ביקורו בבני־ברק שרבים ראו בה פגישה „היסטורית". פגישה דומה התקיימה בעבר בין „החזון איש" לבין דוד בן־גוריון. הפגישה בוטלה. יש על כך כמה גירסאות. לפי האחת, היא בוטלה בגלל האבל על מות רעו ועמיתו של הרב שך, הרב ישראל יעקב קנייבסקי ה„סטייפלר"; לפי האחרת, בגלל התנגדותם של החרדים הקיצוניים.

אולם מפה לאוזן נמסר, כי הפגישה התקיימה, לא בבני־ברק, כי אם במקום „ניטראלי" בחשאי. המפיצים שמועה זו טוענים, כי יש סימוכין לדבר בהתבטאויות של ראש הממשלה שמעון פרס בעניינים דתיים – בניגוד לדבריהם, והחותם של הרב שך.

ג'ראלד קאופמן, שר הפנים בממשלת הצללים של „הלייבור", ראיון / דליה שרון, לונדון

אין לך סיפוק גדול יותר מלחזות בתאצ'ר מנוצחת

ביום שלישי שבו נפגשתי עם ג'ראלד קאופמן, שר־הפנים בממשלת־הצללים של מפלגת הלייבור, הגיעה הפופולאריות שלו בקרב סיעתו לשיאה. בדרכנו למזנון, לאורך מסדרונות בית־הנבחרים הבריטי, בירכו אותו עשרות אנשים ב„יישר כוח". לראשונה, מאז הגיעה מרגרט תאצ'ר לשלטון ב־1979, הצליחה האופוזיציה להביס את הממשלה, על רקע הצעת־חוק של הממשלה השמרנית לאפשר מסחר בימי ראשון, השבתון הבריטי. קאופמן, שר־הפנים של האופוזיציה, נשא את הנאום המרכזי. ההצעה לא התקבלה, מפני שרבים מהחברים השמרנים בפארלמנט הצביעו עם האופוזיציה. האופוזיציה העלתה את החשש, כי מסחר ביום־ראשון עלול לשנות את אופיו של יום המנוחה.

בנאומו הקדים קאופמן רפואה למכה וסיפר: „אבי היה מהגר יהודי מפולין אשר עבד כל ימיו כחייט בבית־חרושת. הכנסתו היתה נמוכה ואף שהיה עליו לפרנס אשה ושבעה ילדים, לא היה מוכן לעבוד בשבת. הוא הקפיד לשמור על השבת, כאי שליו בים הסוער של השבוע. וזהי גם הרגשתם של מיליוני אנשים בארץ זו בקשר ליום־ראשון. כפי שהערכתי את אבי על ששמר על השבת, אני מעריך את המיליונים השומרים על יום־ראשון". כיצד הרגיש לאחר הנצחון? „החלק המוצלח ביותר היה לראות את פרצופה של תאצ'ר. היא ששה תמיד להשפיל את המנוצחים, עד כי אין לך סיפוק גדול יותר מלחזות בתאצ'ר מנוצחת".

ג'ראלד קאופמן – 55, רווק, לבוש בקפידה, עם שמץ של ספורטיביות גנדרנית – הוא אולי האדם השנון ומהיר־הלשון ביותר, בקרב חברי סיעת הלייבור בפארלמנט. הוא נולד בלידס למשפחת מהגרים עניה, סיים שם את בית־הספר והמשיך בלימודי קלסיקה ומדעי־המדינה ב„קווינס קולג'" באוקספורד. בתקופת לימודיו היה פעיל במועדון הלייבור, ולאחריהם היה למזכיר החברה הפביאנית. הוא עבד כעתונאי ב„דיילי מירור", וכתב בקביעות ב„ג'ואיש כרוניקל" וב„ניו־סטייטסמן". בעת כהונתו של ראש־הממשלה הארולד וילסון, שימש קאופמן כקצין העיתונות של הממשלה, ואחר־כך כשר התעשיה, תפקיד בו כיהן גם בממשלתו של ג'ים קאלהאן. מאז 1970 מייצג קאופמן בפארלמנט את איזור הבחירה של העיר מנצ'סטר (איזור בעל מספר קטן של בוחרים יהודים). בממשלת הצללים הנוכחית מונה קאופמן לשר־הפנים על־ידי ניל קינוק.

לאחרונה, האשים קאופמן את המפלגה השמרנית במידה רבה של גזענות ממוסדת, על רקע הערות גזעניות שהשמיע חבר המפלגה השמרנית. ומה בקשר לאנטישמיות במפלגת הלייבור? „אינני מתחייב, שבין מאות־אלפי חברי „הלייבור" אין כאלה המחזיקים בדעות אנטישמיות. כל שאני יכול לאמר הוא כי במשך 38 שנות חברותי ב„לייבור", לא נתקלתי באנטישמיות". ומה בקשר לאותו קצין משטרה, חבר „הלייבור", אשר הערות גזעניות שהשמיע, צוטטו בעתון. הקצין העיר הערות גזעניות בקשר ליהדותם של ליאון בריטן – איש

„השמרנים", שר־הפנים לשעבר – ושל ג'ראלד קאופמן? „קיבלתי מסניף מפלגתו מכתב ובו הכחשת הדברים שצוטטו. בכלל, אני מתפלא מאוד שעתונאית ישראלית שואלת אותי כל־כך הרבה שאלות בקשר לאנטישמיות, הרי לישראלים אין אותו תסכול רגשי נורא בקשר לאנטישמיות". כילד יהודי בן למעמד־העובדים, סבל בבית־ספרו בלידס, שהיה בית־ספר „סנובי" של המעמד הבינוני, מאנטישמיות. אך זה היה לפני 40–35 שנה, ומאז השתנו פני־הדברים.

בבוקר יום פגישתנו נודע על ההתקפה האמריקאית על לוב, ועל מטוסי הקרב האמריקאיים אשר המריאו להתקפה משדות־תעופה בבריטניה. קאופמן מזועזע מן ההפצצות. „אני חושב שזה לא בא בחשבון שכוח־עולמי כארה"ב, יתקוף ארצות אחרות, זדוניות ככל שתהיינה. נכון שלוב היא הארץ הזדונית ביותר בעולם, ומספקת מקלט לטרור העולמי. אולם, אין לי ספק שקדאפי יגיב על הפעולה בפעולת טרור נוספת, מה שימשיך את תהליך ההסלמה. אני לא מוכן לקבל את הסכמת תאצ'ר, להרשות לארה"ב להשתמש בבסיסיה. אילו נקטנו בסנקציות נגד לוב – הפסקה מוחלטת של כל הטיסות הבין־לאומיות ללוב, והפסקה של קניית הנפט הלובי – היתה לכך השפעה מיידית". קאופמן היה בטוח כי אילו היתה מפלגת הלייבור בשלטון, לא היתה ניתנת לאמריקאים הרשות להשתמש בבסיסים הבריטיים, ותחת זאת היו חותרים להשגת שיתוף־פעולה בין־לאומי במלחמה בטרור.

במה שנוגע למאבק בין ניל קינוק, מנהיג הלייבור, ובין קבוצות השמאלנים ה„קשים", הטרוצקיסטים, אשר ניטש לאחרונה, אין הוא מוכן לענות מסיבות עקרוניות: „זוהי שגיאה לדון מחוץ למפלגה בקשייה הפנימיים. זה 16 שנה שאיני מדבר על נושאים אלו בטלוויזיה, ברדיו או בעתונות, ואפילו ב„דבר", לא אדבר על כך". קאופמן אינו שש לענות גם על שאלת מדיניותה הצפויה של „הלייבור" כלפי ישראל, אם יהיה בשלטון, שהרי, אין הוא שר החוץ בממשלת־הצללים. הוא מניח, שאפשר יהיה להסיר את האמברגו על הנפט. בנושא האמברגו על יצוא נשק מבריטניה לישראל, יצטרכו לדון לגופו של עניין, הוא אומר: „התנגדתי מאד לאמברגו על הנשק שהוטל בעת מלחמת יום־הכיפורים, כי רציתי שישראל תנצח, והושמצתי אז על־ידי מי שהיה שר החוץ, לורד אלק דאגלס־יום. בזכות עמדה זו, קיבלתי את ברכתו של מנחם בגין, כאשר נפגשתי עמו בתחילת ינואר 1974 בהרצליה".

בימים אלה רואה אור ספר חדש של ג'ראלד קאופמן – „בתוככי ארץ הבחירה – מבט אישי על ישראל של היום". בספרו מדווח קאופמן על שיחות וביקורים אותם קיים בארץ, בעיקר בחורף של שנת 1985. הוא מתאר שיחות עם רפול, שולמית אלוני, הסוציולוגית והסטטיסטיקאית ד"ר שרה שמר, פרופ' ליסק, פרופ' טל, הרב לוינגר, הרב כהנא, ותתם „עסק". הוא מוסר גם את רשמי הביקורים שערך בחברון, בקרומים ובכפר הערבי הסמוך,

או שקאופמן, יהודי, בריטי ומפורסם אינו כבול ל„נקודה הישראלית", או שהוא מחובר אליה בקשר סבוך. קאופמן שהכתיר רשימה בכותרת חד־משמעית „השקיעה והנפילה של ישראל הליבראלית" הרחיב אותה לספר „בתוככי ארץ הבחירה". „הלכתי", הוא אומר, „להיכל התרבות, לשמוע קונצרט. הקהל הזכיר לי קהל ב„רויאל פסטיבל הול'. אנשים מוקפים, והמים עולים ועולים והם הופכים לבלתי־שייכים למקומם"

ג'ראלד קאופמן. פוליטיקאי שמעריץ את ג'ין קלי

קדום, בשכם, בגלגל, בשדרות, ואפילו בישיבות הכנסת. אפשר לומר כי קאופמן, במבט ביקורתי, סוקר את „ישראל הלא־כל־כך יפה". זהו הספר השני שכתב על ישראל. הראשון „לבנות ארץ בחירה", נקרא כמבט חיובי על ההתפתחות ועל הישגי ישראל. בתקופה שחלפה בין כתיבת שני הספרים, בזמן ממשלת בגין ומלחמת לבנון, היה קאופמן כה ביקורתי ביחס לישראל, עד שהיו בקהילה היהודית בבריטניה מי שביקשו להחרים אותו. הוא מחשיב עצמו כציוני, ואומר שדווקא משום כך אינו חייב לתמוך בכל מה שקורה בישראל.

בספרו החדש מגיע קאופמן למסקנה, כי פאנאטיות דתית ולאומנות משתלטים על הערכים הדמוקרטיים המסורתיים של ישראל. מצב זה, האי־התחשבותה של המנהיגות בהרכב האוכלוסיה ובצרכים האמיתיים של הארץ, מובילים להידרדרות מסוכנת. הוא סיפר לי כי ראשי מוסדות הקהילה היהודית גילו דאגה, כששמעו על רצונו לכתוב ולפרסם את הדברים בבריטניה, אך לאחר שיצא לאור וקראו בו, נחה דעתם.

„חשבתי רבות על המצב", אומר קאופמן, „במשך 25 השנים האחרונות ביקרתי בישראל הרבה מאד פעמים. אני אוהב את ישראל. התאהבתי בישראל בפעם הראשונה שביקרתי בה. הייתי מוקסם מהאידיאליזם שבה. אמנם, לא הייתי תמים, ולא חשבתי שארץ מסוימת יכולה להתנהל על בסיס אידיאליסטי בלבד, אך סברתי שיתרונותיה של ישראל עולים בהרבה על חסרונותיה. לאחרונה גיליתי שינוי באווירה. האווירה נעשתה לא נעימה, יש משהו דוחה ומכוער באנשים בארץ. אני זוכר ביקור ב„היכל התרבות', אשר השפיע עלי עמוקות. הלכתי לשמוע קונצרט, והסתכלתי בקהל האשכנזי, ה„יפה'. קהל דומה לזה שמבקר ב„רויאל פסטיבל הול' בלונדון. אנשים אלה חיים עדיין בין ישראל לאירופה. הרגשתי כי הם מוקפים, והמים עולים ועולים, מגיעים עד כפות רגליהם וקרסוליהם, והם הופכים לבלתי־שייכים למקומם. ישבתי וכתבתי מאמר ל„ג'ואיש כרוניקל" בבריטניה, וקראתי לו ,השקיעה והנפילה של ישראל הליבראלית'. מאמר זה הוליך אותי להחלטה לכתוב ספר תחת אותה הכותרת. שוחחתי בישראל עם אנשים רבים, נסעתי לאורך הארץ, והחלטתי כי לא יהיה זה הוגן להכתיר את הספר בשם זה, כי פירוש הדבר הוא שהתהליך הגיע לסופו, ואין ממנו חזרה, מה שאינו נכון. חשבתי כי כציוני וכיהודי, עלי להצביע על תחושותי כלפי המתרחש בארץ. מעניין שכאשר נפגשתי עם ישראלים צעירים והבעתי את התרשמותי, אמר לי אחד מהם: ,אנו זקוקים לביקורת זו, שתבוא מפי יהודים מחוץ לישראל'". אני מזכירה לו את הבדיחה על אנשי הכפר המתקלסים בשוטה־הכפר. אביו העומד מן הצד אומר: „גם אני הייתי משתתף בהילולה אלמלא השוטה היה שלי". קאופמן מכיר את העמדה הזו: „אנשים רבים אמרו לי כי הם מסכימים עמי, אך בכל זאת אסור לומר אותם בפה מלא, כדי שלא ישמשו כנשק נגד ישראל. אינני מאמין שהדחף שהרגשתי לכתוב את הספר צריך להיות מרוסן על־ידי מחשבות מן הסוג הזה. יתכן שאני טועה, אך אני מקווה כי בכך אני דווקא תורם לישראל".

הספר נכתב לפני כשנה. האם השתנה משהו בינתיים? קאופמן סבור כי שמעון פרס, בגבולות האילוצים של הקואליציה, הכניס שינוי חשוב וחיובי בסגנון. אבל: „לפני שלושה־חודשים ביקרתי שוב בישראל, ושוכנעתי כי הדברים לא השתנו. צריך לזכור שבספר התייחסתי לתופעות החברתיות". קאופמן לא מרגיש שינוי עקרוני במגמה שבאה לידי ביטוי בבחירות של 1984; שבהן התחלקו, כדבריו, הקולות בין המפלגה שתמכה בריאליזם ובשלום, ובין מפלגה שהביאה מסר של שוביניזם ו„בטן מלאה". הגרועים מכל, לדעתו, היו אלו אשר בזבזו את קולותיהם על המפלגות הקטנות, במקום לבחור במערך. אילו היית יכול להשפיע על המדיניות בארץ, אני שואלת, מה היית מציע?

„הייתי מנסה לשכנע את מנהיגי המערך לשנות את האופי של המפלגה, להתפשר עם המבנה החברתי של ישראל, ללכת לאזורי המצוקה, ולנסות לזכות בתמיכת בני עדות־המזרח המקופחים. על מפלגת העבודה להשלים עם כך שרוב האוכלוסיה היא מזרחית. זה משונה שמפלגת העבודה אינה מייצגת את העניים".

על עתיד השלום עם ארצות ערב, אומר קאופמן: „זוהי שאלה קשה, ויצדקו הישראלים שיאמרו כי קל לי לדבר היות ואינני משרת בצבא, ואינני מסכן את חיי יום־יום. אך לדעתי ההזדמנות הוחמצה של 1967. הנצחון היה אז כה מוחץ, עד שישראל הרגישה כי היא יכולה להתקיים על בסיס עליונותה הצבאית במזרח־התיכון. אחת התוצאות להרגשה זו היתה ההלם של מלחמת יום־הכיפורים. אף־על־פי־כן, העליונות נותרה בעינה, ואני מאמין כי ישראל צריכה למצוא הדרך להיפטר מהגדה המערבית. אינכם אימפריה", הוא אומר, „אינכם יכולים להיות המדינה שהייתם רוצים להיות, תוך שליטה על מאות אלפי ערבים כתוצאה ממלחמת 1967 גדל כל הדור הצעיר שלכם עם 'סאוסר', כחלק מישראל. לדעתי תכנית אלון מקובלת עלי כפתרון הטוב ביותר. בנוסף לכך, עליכם לשקול מחדש את אופי השימוש בסיוע הצבאי והפוליטי אותו אתם מקבלים. התפלאתי על שרבים מחברי המערך הצדיקו את מלחמת לבנון בתחילתה. היה זה איום להשתמש בהתנקשות בחיי שלמה ארגוב כעילה למלחמה. אבא אבן כבר אמר, כי יש להשתמש בצבא לצורך הגנה בלבד או להתקפת נדירות, כמו ב־1967, אך לא כדי לצאת להרפתקאות. מה שהפריע לי במלחמת לבנון, אותה גיניתי מיומה הראשון, היה שיותר מדי אנשים רודפי־שלום צידדו בה. תהיה זו חוצפה ותמימות להציע לישראל פתרונות־שלום. בכוון שממשלת בגין היתה מוכנה להתייחס לבעיה העיקרית שהיא הגדה־המערבית ורצועת־עזה. אולם, אני מאמין כי ייתכן שלום עם ירדן. אחרי ביקורי בישראל, הייתי במצרים. השתכנעתי תוך כדי הביקור כי רוב המצרים מרוצים מהמצב, וכי מצרים השתנתה מאז ימי נאצר. בגבול לבנון המצב שונה, וודאי שאין לחשוב על שלום עם סוריה".

רבגוניותו של ג'ראלד קאופמן מקבלת ביטוי בספר קודם, אשר יצא־לאור בשנה שעברה – „חיי בתוך מסך הכסף". בספר זה מספר קאופמן על הרומן הארוך שניהל עם הקולנוע מילדותו. הוא אינו זוכר כמה פעמים ראה את „לשיר בגשם", הוא מעריץ נלהב של ג'ין קלי. „אני בן הדור שגדל עם הקולנוע. הקולנוע הפך לחלק מחיי. אני מרבה אמנם לבקר בקולנוע, אך פחות מבעבר. הסרטים כיום אינם טובים כפי שהיו בימים ההם. זה נובע משקיעתה של שיטת האולפן ההוליוודי, והקשיים בהתאמת חוזים עם כוכבים ושחקנים טובים".

וכל זה בשביל להכין אותם לחיים

רשימת העונשים הנהוגים בבתי הספר היא ארוכה ומגוונת עד כדי־כך שהמסקנה המתבקשת היא שההורה הישראלי אינו מגן מספיק על ילדו ההולך לבית הספר, ושהוא ממהר להצדיק את המוסד הממלכתי והמורים האמורים לחנך את ילדיו

תלמידת תיכון מרעננה הופיעה ללימודים לבושה במכנסיים קצרים אחרי שתלמידי אותו בית־ספר הוזהרו לבל יופיעו בלבוש פרובוקטיבי. עונשה של אותה תלמידה היה יוצא דופן: היא הוכרחה לצעוד הלוך ושוב, כדוגמנית על מסלול, לאורך חדר המורים, כשכל הנוכחים בחדר לוטשים עיניהם ברגליה ובלבושה האסור. כשחזרה הנערה הביתה בוכיה ומושפלת, שיכנעו אותה ההורים לעבור על העניין לסדר־היום מחשש שבא תסולק מבית־הספר.

עונשי השפלה אינם כה נדירים בבתי־הספר במדינת ישראל. תלמידת בית־ספר יסודי מעמישב נאלצה לשאת על ראשה כתר מבריסטול ועליו הכתובת „אני שקרנית" אחרי שמורתה מצאה שהילדה העתיקה במבחן.

עונש שכיח בבתי־ספר יסודיים הוא הורדת תלמיד מכיתה גבוהה לכיתה נמוכה יותר לפרק זמן כלשהו. הילד הבוגר, שהוכרח לשבת ללמוד בחברת הקטנים, משמש מטרה ללעג ולקלס ו„משלם" בכך על מעשיו הרעים.

מורים נוהגים להשפיל תלמידים על־ידי בדיחות עוקצניות. אחת השכיחות היא לומר בקול מלא ארס: „עוד מעט תהיה פרפר, כי עכשיו אתה גולם". מורים מלגלגים על תשובות כושלות של תלמידיהם, על שכלם הרופס ועל כשרונותיהם הדלים. עונשי השפלה אינם העונשים החמורים ביותר. יש מחנכים שאינם נרתעים מעונשי גוף. היחס מצד מערכת החינוך והחברה כולה לעונשי גוף הניתנים על־ידי מורים אינו מחמיר כל כך. לא מכבר הובא מורה מבני־ברק לדין על שהיכה ילד מבית ספרו. הילד התלונן על פגיעה באזניו, לאחר שהמורה סטר לו בכוח, אולם בית־המשפט פסק שהפעלת כוח מצד המורה היתה סבירה הולמת את שליחותו החינוכית, משום שהמורה פעל כפי שהיה פועל אב הדורש את טובתו החינוכית של הילד.

מנהל חטיבת־ביניים מהוד השרון, שסטר לילד מבית ספרו, הועבר מתפקידו רק לאחר שקבוצת הורים ניהלה נגדו מאבק עקשני ביותר. המנהל מוסיף לעבוד במערכת החינוך. מנהל בית־ספר יסודי מפתח־תקוה, שהורים התלוננו כי היכה תלמידים וכלא אותם במחסן בית־הספר, הועבר גם הוא מתפקידו רק לאחר שההורים נעזרו בעורך־דין, שניהל מאבק ממושך עם רשויות החינוך.

זוג הורים מכפר חב"ד, שהתלוננו על מורי בית־הספר היסודי המקומי משום שהיכו את ילדיהם, נאלצו לעזוב את הכפר. המורים עדיין משמשים בתפקידם. תלונות על מכות במגזר הערבי כמעט שאינן זוכות להתייחסות: ההורים והמפקחים סלחניים ביותר כלפי עונשי גוף.

עונשים. סוג אחר העונשים בבתי־ספר הם „עבודות". העונש הפשוט מבין אלה הוא החובה להעתיק פרק בתנ"ך או סיפור במקראה עשרות פעמים. כאן, מלבד המיטרד שיש בעבודה, מניחים המורים שהתלמיד לומד משהו תוך כדי ביצוע העונש וכל הצדדים יוצאים כביכול נשכרים.

דומה לעונש זה הוא החובה לשנן על־פה חומר לימוד כלשהו. מורים נאורים יותר מטילים על תלמידיהם לסכם ערך באנציקלופדיה בתור עונש, או להגיש עבודה על נושא לימודי. תלמידי כיתות נמוכות נענשים בכתיבת חיבורים על נושא חינוכי, כגון „מדוע צריך לדבר בנימוס אל המורה", או „מדוע אסור לקלל את המורה". כלפי תלמידי כיתות גבוהות יותר נוקטים לעתים עונשי מניעה – נאסר עליהם להשתתף בטיול או במסיבה, ולפעמים משתמשים בבחינות הבגרות כסנקציה.

תלמיד בית־הספר יד־בנימין הגיע לאחות בית־הספר משום שכמקום צבוע בגופו צצו פצעים זעירים. האחות איבחנה מיד מחלה הבאה בעקבות מגע מיני. כעונש, מנעו מן התלמיד לגשת לבחינות מגן לקראת בחינות הבגרות. רק לאחר שהורי התלמיד הביאו עניין זה אל ועד ההורים המרכזי ולהנהלת משרד החינוך, הסכימו שלטונות בית־הספר לעיין מחדש בהחלטתם, לא לפני שקיבלו הוכחות רפואיות חותכות שהפצעונים יכולים להופיע גם ללא קיום מגע מיני.

עונש מקובל בישיבות. מדיוות [illegible] הועתק באחרונה אל בית־ספר עירוני בצפת. תלמיד שעבר עבירה משמעתית נדרש לפדות את עוונו בכסף. מי שנתפס באי־הכנת שיעורים, באיחורים, או בהתנהגות בלתי הולמת אחרת, צריך לשלם קנסות כספיים.

באחרונה פירסם מנכ"ל משרד החינוך אליעזר שמואלי רשימת עונשים מותרת במערכת החינוך. בשלב ראשון צריך לשוחח, קודם עם התלמיד ואחר־כך עם הוריו; בשלב שני נשלחות האזהרות – אזהרה ונזיפה בעל פה אזהרה בכתב להורה ונזיפה בכתב; אחר־כך בא תורן של מניעת הנאות וסידרה של הרחקות, קודם משיעור אחד, אחר־כך מיום שלם, מכמה ימים, ואם זה לא עוזר – התלמיד מורחק לתקופה ארוכה יותר. ואם בתום כל העונשים האלה, התלמיד לא חזר מדרכו הרעה – הוא צפוי להעברה לכיתה אחרת, לשילוח הביתה או להעברה לבית־ספר אחר. כל הטלת עונש מחייבת מעורבות של אנשי החינוך האחראים ושל ההורים.

מערכת הענישה הזאת מיועדת „לסייע לתלמיד לחיות כאזרח חופשי בחברה דמוקרטית, לשיפור איכות החיים ולהגברת האחריות של הפרט כלפי הכלל". בדברי הפתיחה לתקנות הללו כותב המנכ"ל: „מאחר שצעירים חשופים להשפעות חברתיות של־ליות הרווחות, לצערנו, בחיי היום־יום, נקרא בית־הספר להגביר את התערבותו החינוכית ולאזן השפעות אלה."

האומנם עונשים למיניהם הם חלק בלתי נפרד ממערכת החינוך? האם אפשר להסתדר בלי עונשים?

„התשובה נובעת מהשקפה חינוכית", משיב פרופסור אדיר כהן מהחוג לחינוך באוניברסיטת חיפה. „בעיני, עונש וחינוך הם שני דברים מנוגדים. אין מקום לעונש בחינוך. העונש אינו מתקן אלא פוגע ומייסר. כל מעשה שעושה ילד הוא תשדורת על מצבו הנפשי, על מידת ריכוזו או על מידת העניין שהוא מגלה במה שאתה מלמד אותו. אם מורה מקבל תשדורות כאלה, ובמקום לטפל בהן הוא מעניש, משפיל או פוגע, הרי לא רק שאינו מתקן, אלא גם מחזק את ההתנהגות השלילית ועלול להביא להקצנה אלימה של אותה התנהגות."

עונשי עבודות הם אנטי־חינוכיים לפי השקפתו של פרופ' כהן. „העבודה היא ערך שבית־הספר מחנך לקראתו. על־ידי מתן עונש של עבודה, אתה הופך את הלמידה לעונש. אם אתה מעניש בכתיבת חיבור, יוצא שהלמידה היא עונש. גם מניעת עבודה עשויה להיות עונש. מוסד מסויים נהג לבודד תלמידים על־ידי איסור עבודה. ילד שנענש ישב ליד שולחן לחוד והוחרם כמי שאינו ראוי לעבוד. גם עונש זה הפך למפלצת."

עונשי השפלה הם המגונים ביותר, לדעת כהן. לדבריו, פגיעתם של עונשים כאלה היא הקשה ביותר משום שאינה נמחקת בקלות והיא עלולה להיות טראומטית. „להרבה בני־אדם יש עניין לא גמור עם בית־הספר ועם מורים. אני משוכנע שביסוד התופעה נעוצה חוויה של השפלה. כאשר ילדים מפתחים בלוק פסיכולוגי כלפי מקצוע כלשהו – אם חוקרים את העניין לעומק, תמיד מוצאים בשורשו חוויית השפלה – איזו עמידה חסרת־אונים ליד הלוח, או חיצי לשון שהמורה שלח אליך. הבלוק בא למתוק זכרונות כאלה. בעיני אין מחילה לעונשי השפלה."

עונשי גוף, יותר ממה שהם מכאיבים, הם משפילים. הם מהווים הוכחה חותכת לעליונותו הגופנית של המורה ולנחיתותו של התלמיד. עם זאת, קשה לשפוט מורים היוצאים לפעמים מכליהם. המחנך יאנוש קורצ'ק העיד על עצמו שהיכה תלמיד שעה שלא שלט בעצמו. תגובה אנושית אינה עונש. גם מחנכים נתונים למצבי־רוח ולתגובות של כעס. המורה חי את עצמו, ואם הוא מגיב באופן קיצוני, זה אינו עונש. לפעמים מורה מגיב בכעס רב ואפילו באלימות. לדברי כהן, אין לראות בכך תגובה ענישתית, להיפך. המורה זונח את „תפקידו" ומגיב ככל האדם. אולם אם הוא מחנך ראוי לשמו, עליו להפוך את „שבירת הכלים" לתהליך של הבנה והידברות. להסביר את עצמו. מורה מאופק מדי עשוי להיתפס כמורה מלאכותי וחשוב שתלמידים יראו את מוריהם כבני־אדם ולא רק כממלאי תפקידים. עם זאת, התנהגות של שבירת כללים אינה יכולה להפוך לנורמה. לא אצל מי שרוצה להיחשב כמחנך.

עונשי כסף גרועים בהרבה מכל יציאה מהכלים של מורה. מורה שצעק הביע מחאה. מורה שנתן עונש מחושב בכסף לא התייחס למעשה שבגללו ניתן העונש, אלא לכמה הוא שווה. העברת תלמידים לכיתה אחרת או הרחקה מהלימודים היא הודאה באוזלת־יד חינוכית. המורה מצהיר בכך שאינו מסוגל להתמודד עם הבעיה שהתלמיד מציב בפניו. מחנך אינו רשאי להעביר את סמכותו למישהו אחר. הוא רשאי להתייעץ, להיעזר, אך לא להעביר את הסמכות למישהו אחר. גם לא להורים.

אם מערכת החינוך רוצה לגדל אדם אוטונומי, הומאניסט ודמוקרטי, המוכן לוותר על חלק מחרותו מתוך תודעה שזהו כורח, היא אינה יכולה להשיג זאת על־ידי עונשים. אדיר כהן גם לא מתרשם במיוחד מההערכה הרבה שזוכים לה מורים המצליחים להשליט משמעת בכיתתם. כיתה שקטה מדי יכולה לרמז על שעמום. בכיתה לומדת באמת יש איזה רחש ולא דממת מוות. הרעש שנשמע בכל בית־ספר מיד לאחר הצלצול מעיד על כך שהתלמידים יושבים מאופקים מאונס ולא מרצון, וברגע שרק ניתן האות הם מתפרקים מלחץ המשמעת הכפויה המלווה באפשרויות ענישה, שמטילים עליהם מוריהם.

שושנה באייר, יו"ר ארגון המורים העל־יסודיים, השתתפה בדיונים על תקנון הענישה של משרד החינוך. לדעתה, ענישה היא חלק מתהליך החינוך. בחברה שמחוץ לבית־הספר קיימת נורמה של שכר ועונש ולכן אין סיבה לא לאמץ את הנורמה הזאת בתוך כותלי בית־הספר. אחרי הכל, בית־הספר הוא חלק מהחברה. לדעתה, רוב התלמידים מונעים על־ידי מנגנון של מתן תגמולים של ציונים מצד אחד ועונשים מצד שני.

עם זאת, הענישה צריכה להיות חלק מתהליך חינוכי ולא סתם שחרור יצרים של מורים. מטרת העונש צריכה להיות אי־הישנות המעשים, והגנה על תלמידים אחרים מהפרעה למהלך לימודיהם התקין. תלמיד שמפריע ל־40 תלמידים אחרים – מן הדין שירוחק כדי שהאחרים יוכלו ללמוד. המציאות של בית־הספר היא כזאת שלא ניתן לטפל בעת ובעונה אחת במפריע וללמד את האחרים. גם באייר מתנגדת לעונשי השפלה, מפני שאינם מועילים. היא מבינה התפרצויות של זעם מצד מורים, אבל השפלה מתוכננת ומכוונת, כמו במקרה של הנערה מרעננה, נראית לה רחוקה מכל מטרה חינוכית. מדובר כאן, לדעתה, בשחרור רגשי נקם של מורה ולא באקט חינוכי.

גם הכסף לא נראה לה מכשיר חינוכי יעיל, משום שכך מחנכים להשקפה שכל מעשה נפשע אפשר לפדותו במטבע עובר לסוחר. על עצמה אומרת שושנה באייר שהיא, כמורה, מעולם לא הענישה תלמיד. גם לא כאם. היא ניסתה תמיד לדבר, לשכנע, להסביר ולהבין. היא גם לא הרימה יד על תלמיד. אבל היא יכולה להבין מורה שעושה זאת. לא כשיטה, אבל כהתפרצות. ולא תמיד זה רע לתלמיד. לפעמים זה מזעזע את התלמיד ומחזיר אותו למציאות. הצורך בענישה נובע לא מעט מכך שמעריכים מורה לפי מידת המשמעת שהוא משליט בכיתתו. „לתלמידים יש תפיסות עבדותיות, שלפיהן צריך שמישהו ישלוט בהם כדי שילמדו", אומרת באייר. „הרצון להיות נשלט וממושמע הוא דבר נורא. ראוי להילחם נגד התפיסה הזאת שהיא אנטי־דמוקרטית ומחנכת לטיפוס אדם שאינו מבין את מהות הדמוקרטיה. לצערי, גם מנהלים מעריכים מורה לפי קריטריון המשמעת. זה ראוי לביקורת אבל זה קיים, וכל עוד זה קיים יצטרך גם מחנך ולו גם הטוב ביותר להיעזר בעונשים."

„הורים מתלוננים לפעמים על שטויות ונמנעים ונמנעים מלהתלונן על דברים חמורים. נראה לי שההורים לא תמיד יודעים מה חמור ומה לא", טוען יצחק עפרון, יו"ר ועד ההורים הארצי.

מתברר שמספר התלונות על עונשים גופניים זעום ביותר, ואילו מספר התלונות על שליחת ילדים הביתה הוא הרב ביותר. סמכויות התערבות של ועד ההורים הארצי לא תמיד מנוצלות. אבל משרד החינוך חייב להתייחס לתלונות שמעביר אליו הוועד על דבר התנהגות חריגה של מורים. התנגדותם של הורים לענישה מחמירה כלפי ילדיהם הכרחית, כדי לשמור על איזון מערכת החינוך בנושא זה. הפחד מנקמה, אם על־ידי ציונים ואם על־ידי הכשלת התלמיד שהתלונן, הוא נדיר יחסית. מערכת החינוך רגישה לעיוותים. עם זאת, הורה שאינו מצליח לגייס את תמיכת ועד ההורים בבית־הספר נגד מורה ומנהל שנתן עונש חריג לילדו – הסיכוי שיוכל לפעול נגד אותו מורה אינו גדול.

כדי שעונשים חריגים, עונשי השפלה וביזוי, עונשי עבודה מוגזמים, עונשי מכות למיניהם, לא יעברו את הגבול, נחוצה מערכת בקרה של ההורים, שיתמכו בתלמיד המסרב להיות קרבן להשפלה. ללא עמידת ההורים נגד המורה, וללא תמיכת קבוצת הורים במאבק כזה, ספק אם ניתן למנוע הישנות מקרי ענישה חריגים במערכת החינוך, ואפילו הישנותם במקומות שכבר בוצעו. יש תקנון המגביל עונשים: התקנון אינו מרשה להוריד תלמיד לכיתה אחרת, אינו מתיר להוריד ציון בגלל התנהגות לקויה, ובוודאי אינו מסכים לעונשי השפלה.

הורים ישראלים נוטים להצדיק את בית־הספר ואת המורים. המורה לא תמיד צודק; לפעמים הוא מאוד לא צודק. צריך לדעת להיות צרכן מבקר גם של חינוך.

שולמית כצנלסון, אולפן עקיבא – דיוקן / נעה ירדנאי־גל

אומרים עליו „לתפארת מדינת ישראל"

אולפן עקיבא הוא שולמית כצנלסון ושולמית כצנלסון היא אולפן עקיבא. ושניהם יקבלו, בשבוע הבא, את פרס ישראל. היא מדברת על יעד לאומי ואידיאל, והיא משיגה את שלה

שבוע ימים לפני הטקס הרשמי בתיאטרון ירושלים רצות שיחות טלפון בהולות על קו נתניה־ירושלים. דליה, המזכירה של אולפן עקיבא בנתניה, משתדלת להסדיר היערכויות, גינוני מיקום וישיבה, סידורים אחרונים באולם ומחוצה לו, על אף שמדובר באירוע רשמי שהוראותיו ברורות ומוגדרות, הכל כדי שישביע את רצונה של המנהלת שלה, שולמית כצנלסון. אלא שכאן לא הכל מתכופף בגמישות, החריגה מן הכללים המקובלים נתקלת בתכתיבים מגבוה, גם למי שיודע להפעיל מניפולציות ודברי חנופה להנהלה ולמארגני הטקס.

„אני לא מחשיבה את הפרס כפרס אישי", אומרת שולמית כצנלסון על פרס ישראל בחינוך, שיוענק לה ולאולפן שבניהולה ביום העצמאות. עכשיו היא כבר יכולה להצטנע. הפרס היוקרתי וההכרה הממלכתית כבר מובטחים לה. אלא שאולפן עקיבא הוא שולמית ושולמית היא אולפן עקיבא. מפעל סימביוזי ארוג היטב. בשבילה הוא כל עולמה.

מיד עם הקמתו בט"ו בשבט 1951, בנהריה, היה אולפן עקיבא יוצא דופן בפעילותו. הוא נועד לשמש לעולים חדשים, בעיקר בעלי מקצועות חופשיים ואקדמאים שביקשו ללמוד עברית. אבל עד מהרה התערבו בתוכם ערבים תושבי האיזור, וביזומתה של שולמית התחילו תלמידי האולפן ומוריו להיות מעורבים בחיי הקהילה. „היה ברור לי", אומרת שולמית, „שזוהי שעת כושר מיוחדת להפגיש עולים עם בני הארץ".

שולמית ביקשה לפרוץ את המסגרת המגבילה של אולפן תחת פיקוחו של משרד ממשלתי, ושום דבר לא עמד לה למכשול. היום פועל האולפן בשיתוף עם משרד החינוך ובסיועו בכל הנוגע להנחלת הלשון. בשאר היוזמות, פרי רוחה והשראתה של כצנלסון, האולפן הוא בבחינת עמותה.

שולמית מעידה על מוסר המשלב שמרנות ומסורת, לאומיות ואהבת הארץ. היא מדגישה את פתיחותו של המוסד, המשפיעה על כל הבאים ללמוד עברית וערבית כשפות מפגש בין תרבויות. מוסלמי לא יכתוב בשבת בפרהסיה, וכימי צום הרמדאן הוא יקבל ארוחת לילה מאוחרת. הנוצרי, שחג המולד ישתבץ בימי הלימוד שלו, יקבל עץ אשוח.

שולמית כצנלסון מאוד זהירה בדבריה. בוררת את מלותיה בזהירות, שעה שהיא מתחנחנת בתנועות ידיים קטנות. באי סדר מחשבתי היא תערב זכרונות מבית אביה ותאוריות חינוכיות פילוסופיות. „אם אסטה מן הנושא תחזירי אותי" היא מבקשת. „שואלים אותי מדוע אינני כותבת את התאוריות החינוכיות שלי", היא אומרת. „לדעתי, כל מי שמתיימר להציג את דרכו כהדרך בה' הידיעה, חבל על האיש וחבל על הדבר". בקומתה הנמוכה ובתנוחות הגוף היא כילדה מפונקת המספרת על חלום מופלא שחלמה והוא מוכרח היה להתגשם. במשפחתה, משפחת כצנלסון, יודעים להעריך כבוד ומעמד והכרה צבורית. דגם מופת אותו מביאה הילדה הביתה. אף שהילדה כבר נושקת את שנת השבעים לחייה.

אביה, ד"ר ראובן כצנלסון, היה מראשי הרפואה הציבורית בארץ, מנאמני זאב ז'בוטינסקי. אמה, בת־שבע כצנלסון, היתה מורה וחברה בכנסת השניה. דודתה היתה רחל כצנלסון־שז"ר, אשת הנשיא השלישי. אחיה הוא שר המשפטים לשעבר, שמואל תמיר. משפחה מסועפת, שקשריה הפוליטיים משתרעים לשמאל ולימין של הקשת הפוליטית. „כשנרצח ארלוזורוב, התפלגה משפחתנו לשניים", מספרת שולמית. „לידידי אבא אחימאיר ולמקורבי חיים ארלוזורוב. הפלגים לא דיברו זה עם זה. בביתנו יכולים היו להיפגש כולם".

אחרי הכשרה חלוצית בגבעת ברנר סיימה שולמית את לימודי ההוראה בסמינר בית־הכרם ואת בית־הספר לעבודה סוציאלית של האוניברסיטה העברית. „בכל נושא כזה, בהצלחה די מיוחדת, כנראה" היא מעידה על עצמה, ומוסיפה: „בכל זאת הרגשתי שזה לא זה".

הדרך לאולפן עקיבא עברה דרך הוראה בכיתות היסוד של בית־הספר „בויאר" בירושלים ומשם, בעקבות מודעה בעתון, הגיעה אל המפקח על חינוך מבוגרים במשרד החינוך, הציגה את מועמדותה, לדבריה נדחתה בתחילה, אולם לבסוף זכתה בניהול.

אברהם צביון, מנהל המחלקה לחינוך מבוגרים במשרד החינוך, רואה בשולמית כצנלסון „סוללת דרך". „המפעל שלה אינו רק מכשיר תחבורה שבין אדם לרעהו, לארצו, אלא גם צינור המוליך אל תרבות ישראל העתיקה, אל השורשים היהודיים". להגדרתו היא מטובי המחנכים בארץ, ובעיניו סכוי שנבחרה לייצג את הנחלת הלשון, את מפעלה זה איש לא יקח ממנה. „אם כי", הוא מודה, „יש בינינו חילוקי דעות וויכוחים אידיאולוגיים לא מעטים. היא בגדר כוכב. ובקרבתו של כוכב לא תמיד קל לעמוד".

כאשר מסיירים בשבילי האולפן ובכיתות הלימוד נפגשים עם אורחיו ועם מוריו, נוכחים לדעת, כי המקום הוא בית גידול ליחסי תרבויות ודתות ומשמש גשר להבנה. בעיקר בין יהודים וערבים. ובתוך כך אפשר להבחין ברעש רב של יחסי ציבור משגשגים, טיפוח של רגש התלהבות והיסחפות כמו־חסידית לרעיון. הכל עטוף באטמוספירה של אמוציונליות וספונטניות.

באים לכאן נכבדים דרוזים מן הגולן וערבים מיהודה ושומרון. שרים, חברי כנסת, עתונאים, אורחים נכבדים מחו"ל, תיירים ומורות חיילות. ככל שירבו הבאים כן ייטב להמולה ולתחושה שמסביב. על כולם מנצחת שולמית כצנלסון בשרביט קסם חביב, אבהי, היודע את מלאכת כיבוש הלבבות משוח בשמן של מחמאה ודברי חיבה. מודעת לכוחה לעודד או לבלום ככל שתחפץ. הכל גוזר בצלמה ומתנהל לפי רצונה וגחמנותיה.

„אין לי יס־מנים", אומרת שולמית. „לא הייתי ישנה בלילות לו הייתי צריכה לקבל החלטות לבד על אימפריה כזו". לדבריה, יש במקום אקלים של פתיחות: כל אחד ממורי האולפן מגיע למקסימום ביטוי אישי. כל אחד הוא מנהל. אנשי צוותה אינם חותמים על הצהרה זו בקלות. הם מטילים ספק בדמוקרטיה המקומית, ואינם מאשרים כי הכל מתנהל בדרכי נועם, כפי שמציגה זאת שולמית.

„ברגע שאצא מכאן, יבוא מישהו אחר", תשחרר כצנלסון מצידה בקלות. לשאלה אם אינה עייפה, אם לא די לה בהקמת מפעל חיים שעברו בו כבר 50 אלף תלמידים, ובניהולו שנים כה רבות, היא משיבה: „זקני העדה בתרבות ישראל נחשבו תמיד לעילית. הפולחן של הצעירים יש לו מקום בשילוב עם הלא־צעירים". לדבריה, מי שעושה מה שהוא אוהב שואב מכך כוחות ותעורים מחודשים. המפקח של שולמית במשרד החינוך הוא בבחינת צדיק היודע נפש: „שולמית שייכת לאותם אנשים שאי אפשר להחליפם. המפעל ימות כשהיא תעזוב. אנחנו לא מנסים לחשוב על מחליף. היא המקום חר־הם. לדעתה, היא תמיד יודעת מה טוב ואיך לעשות הכל יותר טוב מאחרים".

במשרד החינוך חושבים שצריכה להיות מזיגה רבה יותר מכפי שהיא באה לידי בטוי באולפן עקיבא, בין הוראת השפה כמקצוע אנליטי, חמור וקפדני לבין העשרת החוויה ועידוד הפעילות החברתית. „אינני יודע אם אפשר ללמוד ערבית בשלושה שבועות", מביע צביון את ספקנותו. „אבל אנחנו מתייחסים בכבוד לגירוי ולעניין שלימוד השפה יכול לעורר בפרק זמן כזה. שפה איננה נקנית בהבל פה, וישנם אולפנים בארץ שהמושג 'הצבע לכת' נשמר בהם טוב יותר. אין מי שיתחרה באולפן עקיבא על יחסי הציבור שלו".

משרד החינוך מממן את משכורתה של שולמית ואת משכורותם של מורי האולפן. בזה מתחיל ומסתיים הקשר שבין שולמית כצנלסון לבין הממסד, ומכאן ואילך היא בוחרת את דרכה על־פי השקפותיה, על פי שאיפתה לעצמאות וגם על־פי ממדי הסתגלנות האישית שלה להנחיה ותכתיב מגבוה.

שתדלנות יהודית טיפוסית וחוש מפותח לעסקנות פוליטית בתוספת כשרון לנצל את מי שרק אפשר כמכשיר להשגת יעדים, עוזרים לשולמית כצנלסון להשיג את מבוקשה. היא תדבר בשם יעד לאומי, בשם האידיאל. לא למען עצמה חלילה, אלא למען האומה, לחברה לקהילה, לתפארת מדינת ישראל. „האולפן הוא אולפן לאיכות חיים של החברה הישראלית", היא תרחיק בטרמינולוגיה הסוציאלית שלה. וכך היא זוכה לתמיכתו התקציבית של מתאם הפעולות בשטחים, המעודד את לימוד השפה הערבית. היא נעזרת גם בשכר הלימוד של תלמידיה („תייר ישלם יותר מעולה חדש") ומתרומות מזדמנות שמנדבים מדי פעם בוגרים עשירים. תורמים עשירים הם תמיד יעד פוטנציאלי לחיזורה של שולמית. סיסמתה היא „רק מילגות, לא סובסידיות". את האירוח לבאי האולפן מספק מלון „החוף הירוק" השוכן בסמוך, על חופה הדרומי של נתניה, רכושה של חברת הנסיעות המפורקת „קופל".

אחרי מלחמת ששת הימים החלו לפעול מטעם האולפן קורסים לעברית בעזה וברמת הגולן. צוותים מיוחדים הוכשרו להוראת עברית לעדה השומרונית בשכם ולעובדים בשירות המדינה משני צידי הקו הירוק.

בנימוקי ועדת פרס ישראל נאמר בין היתר: „אולפן עקיבא הוא דגם למופת בארץ ובעולם, להומניזם עברי בחינוך מבוגרים, תוך עירנות מתמדת לצורכי השעה. באולפן פיתחו שיטות עבודה חינוכיות ומקוריות להוראה יחידנית של השפה תוך אווירה קהילתית ושימוש בפתיחות, סובלנות, אחריות ומעורבות".

וושינגטון / אמיר אורן

נאט"ו נטו או ברוטוס ברוטו

ויינברגר ורבין. חתימה

כבדרך אגב זכתה ישראל, בהדרגה, למעמד שווה־ערך לחברות בנאט"ו, לא עם כל הזכויות, לא עם כל החובות

„נמתין עד שהזקן יחזור הביתה ונראה מה יקרה להם", התגרה שלשום רונלד רייגן במחוקקים שהעדיפו להתעלם מבקשתו למכור טילים לסעודיה. הזקן ניצח, אבל הקונגרס צוחק אחרון, כמו גם ראשון. הסנאט ביטל את עיסקת־הטילים כשעה לפני מסיבת העיתונאים של רייגן בטוקיו; בית־הנבחרים עשה זאת כשעה לאחר שוב הנשיא לבית הלבן. כל נסיונותיהם של עוזרי רייגן להציגו כגיבור טוקיו וכמי שחיזק את מעמדו העולמי לא הועילו לו בבית. עתה יאלץ להחליט אם ניתן לחלץ את הבטחתו למלך פאהד – כי יספק לו טילי קרקע, אוויר וים – בתבוסה צורבת עוד יותר, על־ידי התגברות מתנגדי העיסקה על השליש הנוסף בשני בתי הקונגרס, שמבלעדיו יימוס הוטו הנשיאותי.

מקץ עשור של התכתשות בין־זרועית בוושינגטון בסוגיית היתרי הנשק, רשם לעצמו הקונגרס בפרשת טילי סעודיה נצחון ראשון. עד כה ניצח הממשל בהצבעות (אפילו ב„איי־ואקס" לסעודיה), אך משך ידו מהתמודדות כדי שלא להיכשל בה. הפעם הלכו שני הצדדים להתנגשות חזיתית ולא תמכו במנה ברגע האחרון, לברות עדיקת ישראל ושתדלני איפא"ק. התוצאה הכפולה היתה הבלטת חולשתה הנוכחית של סעודיה בוושינגטון והארת חוסנם הבסיסי של היחסים האמריקאיים־ישראליים.

נסיך יחסי־הציבור של משפחת סעוד, השגריר בנדאר בן־סולטן, לא הצליח לבלום את זעמם של הסנאטורים וחברי־הקונגרס על רתיעת מלכו מתמיכה בפעולה האמריקאית נגד לוב ועל המשכת התמיכה הכספית באש"ף. הגורמים בתוככי איפא"ק הנוטים לרצות את מימשל רייגן גברו על המקשרים עם גבעת הקפיטול, שהתקשו להביט בפניהם של תומכי ישראל. אך מתוך הנסיגה בצבצה הצלחתם של השתדלנים לטפח משקעי־שנים שהצטברו לכלל מחסום אנטי־סעודי גם בהעדר פעלתנות ישראלית הפעם. ירידת מחירי הנפט היתה משמעותית יותר מכחול התרבות שהציג בנדאר לאורחי סעודות השגרירות ומשתדלנות־הנגד של מקורב הנשיא מייקל דיוור.

משמעותית היתה גם נוכחותו של יצחק רבין בוושינגטון בימי ההצבעה בשני הבתים. רבין בא לגונן על הסיוע הבטחוני לישראל, אך לא במחיר תמיכה בבקשת הממשל למכור טילים לסעודיה. אף שתוצאותיו ייבחנו במהרה בדולרים ובחקיקה, שרתה על ביקור שר־הבטחון אווירה נינוחה ותכליתית יותר מזו שאיפיינה ביקורים רבים של אישים ישראלים בכירים, ביניהם רבין עצמו, בשנה האחרונה. נושאי הביקור ונסיבותיו היו שיגרתיים יותר ממרעישים, אלא ששיגרה זו שיקפה את מעמדה של ישראל כבעלת־ברית בטחונית בפועל, בראיה האמריקאית.

כבדרך אגב, זכתה ישראל בהדרגה למעמד שווה־ערך לחברות בנאט"ו – לא עם כל הזכויות, אך גם עם פטור מעיקר החובות. להזמנתה להשתתף ב„יוזמת ההגנה האסטרטגית" חשיבות מדינית יותר מכספית או אף מצבאית. ההזמנה השוותה את מעמדה לזה של נאט"ו, אוסטרליה ויפן; ההיענות צירפה את ישראל לחבורה המצומצמת של מערב־גרמניה ובריטניה. למזכר־ההבנה עצמו תרומה מעשית שולית בלבד, ויתכן שהתעקשותם של פקידים במערכת הבטחון הישראלית ומחוצה לה להתדיין עליו רק השהתה את תחילת ההנאה שתפיק התעשיה הישראלית מפירותיו. אבל החתימה הישראלית על המיזכר נקבעת בתודעה הפקידותית, ואולי גם הציבורית, האמריקאית כרכיב במכלול: שיתוף־פעולה אסטרטגי (ובמסגרתו דיוני־משפטנים על מיזכר לאיחסון תחמושת ישראלית לנשק הכוחות האמריקאיים שיוזעקו לפעולת־חירום באזור), חילופי־מודיעין נגד טרור, קבלת עול קוקו"ם – הוועדה המתאמת בנאט"ו חסימת דליפתו של מידע טכנולוגי לסובייטים – לפחות להצאין. באווירה כזו, אין ישראל נטו בנאט"ו פחות מצרפת, שפרשה מהמערך הצבאי של הברית הצפון־אטלנטית לפני שני עשורים והיגול אחד. באווירה כזו, אין בקשת רבין להחיל על ישראל חקיקה השמורה לחברות האירופאיות בנאט"ו, „תיקון נאן" לדולר־מול־דולר בהשקעות מחקר־ופיתוח צבאי, מתקבלת כחוצפה.

כדי לשמר בידיה מעמד זה, נדרשת ישראל שלא לאכזב בתחום הציפיות מבעלת־ברית. ב־1 במאי 1960, יום הפלתו של טייס־הביון גארי פרנסיס פאוורס במרחב האווירי הסובייטי, נולדה אן הנדרסון. סימונו השני של מטוס פאוורס, יו־2, היה משחק־מלים מרומז. „גם אתה". סכין ברוטוס בגב קיסר. אן הנדרסון נישאה לג'ונתן פולארד ופרשת־הריגול שנחשפו בה העכירה את היחס האמריקאי לישראל גם לאחר שעברה למישור עיסקת־הטיעון. מכנסי־הברמודה של פרשת אברהם ברעם ושות' חשפו פיקברכיים ישראלי והנקת צוות־כוננות אמריקאי של סיירת פולארד: סגן שר־החוץ ארמקוסט, היועץ המשפטי של הסטייט דיפרטמנט סופר, ראש האגף הבין־לאומי במשרד־המשפטים מרק ריצ'ארד, ולפי העניין – נציגי התביעה הפדרלית באיזור הפרשה (וושינגטון או ניו־יורק, עד כה). הפעלת הצוות מלמדת על זריזות באיתור־נזקים, אך גם על חשדנות המחייבת את ישראל להוכיח את חפותה.

ממשלת ישראל ושלוחותיה בוושינגטון אכן טורחות לספק הוכחה זו, או לפחות נכונות לשיתוף־פעולה, כפרה מאוחרת על פרשת פולארד ועל דימוי ברוטוס ברוטו שהמיטה על ישראל. לפני שלושה חודשים, כשמע לאחר שיתוף־הפעולה הישראלי עם מתשאלי קצין־הבטחון של השגרירות ועם הנספחים המדעיים ושולחיהם, חזרו חוקרי האפ־בי־איי (באמצעות הסטייט דיפרטמנט) וביקשו לראיין פקיד ישראלי. הפעם היה המוקד לא ריגול ישראלי, אלא נקב אמריקאי: דליפת מיסמך־עמדה של נציבות הסחר הבין־לאומי במימשל לקראת משא־ומתן אזור הסחר החופשי עם ישראל והגעתו לידי שתדלני איפא"ק. מישהו פיספס. שני התלונן ושלישי – האפ־בי־איי – נשלח לשחזר את נתיב המיסמך, שסיווגו לא העיד נאמנה על אפורוריות תוכנו. בהתייעצות עם ירושלים, הוסמכה השגרירות לשתף פעולה בחקירה ואישרה את גירסת איפא"ק. שיתוף הפעולה התנהל בצינעה. לפני כחודש וחצי. הצלחת שני הצדדים למנוע עד כה את פירסומו מפריכה את ההנחה שבמערכת החקירה המסועפת של זרועות המימשל אורב תמיד לישראל אי־מי. בכמה חקירות כלכליות־בטחוניות אפשר שאכן כך. אך לא בכולן.

המירקם הסבוך של היחסים הישראליים־אמריקאיים במסדרי המודיעין והבטחון, קצת ברוטוס והרבה נאט"ו, הודגם היטב השבוע במלונו הוושינגטוני של רבין, כמטחווי שריקה מהקפיטול. מאבטחיו (ומאבטחותיו הבלונדיניות הנוקשות) של שר הבטחון היו אנשי שירות־החקירות של חיל־הים, אנ־איי־אס. פולארד היה עמיתם, עד שנעצר, בידיהם ובידי האפ־בי־איי. כעת הקיפו את שר־הבטחון הישראלי כיעד להגנה. לא – או לא במוצהר – למעקב. הם היו איתו בדרכו לבית הלבן, לפנטגון, לסטייט דיפרטמנט, לקונגרס. הם המתינו במסדרון בדברו על תיקון נאן עם נאן עצמו ועם איפא"ק; הם היו שם כשבא אל רבין האיש שבמוד מידרג־הביון האמריקאי, מי שהולש על יורשיו המוטסים והלווייניים של יו־2 כמו גם על תפוקת המודיעין הימי ושאר גורמי הקהילה, מנהל הסי־איי־איי ויליאם קייסי.

מאת טלי זליגר

ילד שואה

„לא אהבתי את הסיפור שלי. התביישתי שאבא שלי הלך למחנה השמדה והמצאתי סיפור שהוא נהרג במרד גטו ורשה" – אלוף יוסי פלד

יוסי פלד. נולד עם השם ג'פקה מנדלביץ

יוסי פלד, אלוף, פשט ערב אחד השבוע את מדיו ובא, לבוש אזרחית, לספר לחניכי המכללה הבין־זרועית של צה"ל לפיקוד ומטה בפרשת גלגולו מילד ניצול השואה, ג'פקה מנדלביץ שמו, לאלוף בצה"ל, המפקד – עם אחרים – על שלום הציבור במדינת היהודים. בשקט דיבר, כאילו לעצמו בלבד, בעוד האחרים הוצבים כמסכה בין הקצינים, פקודיו עד לאחרונה, לבינו ג'פקה־יוסי המספר בעברו.

הקשבה באולם, אולם בית־התפוצות שאירח את הפורום בערב יום השואה, היתה דרוכה מתמיד. לא בפקודה, כי אם על־פי משהו שהוא כמו צו פנימי של כל אחד מהנוכחים. פלד – בדרך כלל קצין שריון קשוח ואיש רעים להתרועע מחוץ לשעות הקבלה – היה, בארבעים דקות עמוסות פרטים ורגש, לאורח מכוכב אחר. צה"ל, בעוצמתו של חיים גורי שסרטו „פני המרד" הוקרן באותו מעמד, מצא לנחוץ לעורר את הדיאלוג הזה בין מי שבאו „מכוכב אחר", מהשואה, לבין קציניו, דור המפקדים החדש. יוסי פלד, לכאורה „אחד מהחבר'ה", הוא מדיום טוב לסיאנס. ראיתי שם הרבה קצינים מופתעים, אפילו נבוכים לרגע, קשובים מאוד.

מה מצאת, האלוף יוסי פלד, עד לפני חודשיים ראש מה"ד ובקרוב אלוף פיקוד הצפון, לחשוף את עצמך, בפני פקודיך?

תמיד ראיתי בסיפור שלי משהו מאוד־מאוד אישי. אבל אחרי שראיתי בהקרנת בכורה את הסרט של גורי, הגעתי למסקנה שיש דברים שלא רק שאסור לנו להסתיר אותם, אלא חובה עלינו להביאם לידיעת האנשים. הסיפור לא שייך בעצם רק לי. הסיפורים האישיים הם סמל של תקופה.

פלד או ג'פקה מנדלביץ, היה בן חצי שנה כשפרצה מלחמת העולם השניה. הוריו, מהגרים נמלטים מפולין לבלגיה, מצליחים להפקיד את בנם הפעוט ואת שתי אחיותיו, המבוגרות ממנו במספר שנים, אצל משפחה נוצרית המוכנה לגדלם. ההורים הולכים לאושוויץ; הילדים גדלים נוצרים. ג'פקה מצטלב, ממלמל את הברכות לפני השינה וקורא לשני האנשים הטובים שבביתם הוא גדל „אמא" ו„אבא". אך אחיותיו, שיודעות את האמת, לא מתקנות אותו. אם יידע הפעוט, הוא עלול להסגיר את סודן.

הילדות ה„מוגנת" שזורה זכרונות של מלחמה ושל פחד, זכרונות הפחד מהפגזות על העיר, זכרונות הגסטפו המכה במגפיו על תקרת המרתף, שאליו מפנים את ג'פקה עד יעבור זעם, הבדיקות שנעשות בבניין מגוריהם, זכרונות הטלאי הצהוב שהוא בשביל ג'פקה „עניין של היהודים".

כשג'פקה בן 6 נגמרת המלחמה. חיילי הבריגדה היהודית מגיעים אל מרכזי הפליטים באירופה ושם פוגשים יהודים מארץ־ישראל בניצולת אושוויץ, שהשאירה במשרפות את בעלה. מפגש ראשון בין אמא, או מה שנשאר ממנה, לבין ילדיה, שהקטן בהם מתכחש לזכותה עליו. היהודים מארץ־ישראל עוזרים להפיג את המתח, מסייעים לאחות את הקרעים. ג'פקה הוא עכשיו יוסי פלד ולילד בן שש קשה להתרגל לשינוי. הוא מתגעגע אל המחוזות הבטוחים והמוכרים שלו.

„אמא שלי לקחה אותי למסעדה באנטוורפן בנסיון להתקרב אלי. הגענו למסעדה ואני סירבתי להיכנס. „אני למסעדה של יהודים לא נכנס", אמרתי לה כשראיתי מגן־דוד מצויר על הדלת. רק כשגדלתי, יכולתי להבין כמה קשה היה לאמא שלי לשמוע דברים אלה, אחרי שבשם היהדות שלה איבדה כמעט את כל עולמה באושוויץ", מספר אל המיקרופון בבית־התפוצות וכמעט אפשר איך הזכרונות שלו מרחפים בחלל האולם. מעוררת של יוסל ברגנר. פלד מספר על שנה יתומים לילדי פליטים יהודים שם שהה עם אמו משום שאימם לא תיפקדה. הוא מספר על הקשה של חזרה אל מקום שממנו לא ידע אי־פעם, אל היהדות. בגיל שבע חזרה המשפחה לארץ. יוסי הלך לקיבוץ נגבה, ושם יגדל ויתחנך. ילד חוץ.

האם זה מקרה, שנהיית מפקד בצה"ל?

לא. אבל אני מוכרח להגיד שהכל במקרה, עם לחץ של מפקדי מוטקה ציפורי חצי שנה, ואחר־כך אהבתי את מה שעשיתי. לזה קריירה. רק בגיל יותר מאוחר נתתי דין־וחשבון על הקשר בין מה שעבר עלי כילד מה שאני עושה היום. היה לי תהליך ארוך הדחקה. עם אמי העזתי לדבר ממש על הדברים כשהייתי בן 30 פלוס, זמן קצר לפני מות כשגדלתי בקיבוץ, לא רציתי להיות שונה וזר אהבתי את הסיפור שלי. אני זוכר שהתביישתי שאבא שלי הלך למחנה השמדה, וכשכבר דיברו בקיבוץ על המשפחה שלי המצאתי סיפור שהוא נהרג במרד גטו ורשה. זה נראה לי יותר מכובד.

העיסוק בעשיה הבטחונית קשור להוויות האלה גם להדחקה?

אני נורא מפחד להישמע רגשני, אבל הקשר בין מה שאני עושה עכשיו לבין החיים החדשים שלמעשה ניתנו לי על־ידי חיילי הבריגדה היהודית שחיברו אותי עם אמי אחרי השואה, מסמל, להרגשתי, את חיוניות הכוח העברי. במקרה לגמרי זה מתגלם בסיפור שלי ולכן גם הסכמתי לדבר על זה. היה אז איום פיסי על קיום העם היהודי ויש איום כזה גם היום. זה מחבר את שני הקצוות. אנשים לא יודעים די, וקצינים בצבא צריכים להרגיש, מעבר לקריירה, את החיוניות שבשמירה מפני איום על הקיום. אם אני יכול להמחיש את זה בסיפור שלי, זה שווה את החשיפה.

מה שעבר עליך משפיע על דפוסי החשיבה וההתנהגות שלך כקצין בצה"ל?

כיוון שיצא לי לחוות את חוויית הפחד של שעות הקרב, ואני לא מתבייש להגיד שבמלחמות אני רועד מפחד, ומכיוון שאני לא יכול לשכוח את חוויות הפחד שלי כילד ובהשואה, הפחד של ילד הוא הדבר הנורא ביותר, אני רואה את השירות בצבא כאמצעי שימנע פחד כזה מילדי ישראל. יש לזה גם היבט מוסרי בלחימה שלנו בצבא יהודי. בגלל מה שאנחנו חווינו, אני רואה ציווי מוסרי שאנחנו נהיה צבא שיידע לשמור על ערכים של צלם אנוש בכלל ולגבי ילדים בפרט. נוח לי להתמקד בילדים, כי הם לא רק מסמלים חוסר ישע וחוסר יכולת להתגונן, אלא הם גם סמל של המשכיות, של העתיד. אני לא רוצה שהעתיד שלנו וההמשכיות ייפגעו.

יש לך, כילד שגדל בתנאים משונים כאלה, רגישות מיוחדת לילדים?

ועוד איך. מעל לנורמלי. אני לא מסוגל לשמוע ילד בוכה. זה ידוע אצלנו ואצל החברים שלנו. או שירגיעו את הילד, או שאני הולך. אני גם קשור מאד מאד מאד אל שני הבנים שלי ובחיים לא הרמתי יד על אף אחד מהם. אפשר לחנך בלי להכות ילד שלא יכול להתגונן.

יוסי, איך אתה מרגיש אחרי החשיפה הזאת?

קיבלתי הרבה טלפונים אחרי הערב בבית התפוצות. קצינים אמרו שזה המחיש להם את העניין. אני בכלל לא ידעתי כמה זמן דיברתי. הייתי מנותק. אני שמח שעשיתי את זה, כי בצבא אין די מודעות. זה האירוע שצריך להפיק ממנו הכי הרבה לקחים. אם נדע להיות רגישים, אם נבין יותר את מה שהיה ואת מה שצריך למנוע והאיום אותו, יש בהחלט סיכוי שנהיה צבא יותר טוב, ולהתלבטות בין להיות או לא להיות בצבא יהיה פחות מקום.

דת ועיר. גם חיפה נלחמת / אריאלה ראובני

„כדי שלא יחזרו המראות של פתח־תקוה"

מקרה פתח־תקוה. האם יתפשט לכרמל

היחסים בין דתיים וחילוניים יחריפו, כנראה, ויהיו לסיכסוך מתמשך שיתנהל לא רק במגרש הפוליטי אלא גם בבית־המשפט. השבוע חיפה

בחיפה גובר המתח לקראת ליל־שבת הקרוב, שבו ייקבע במידה רבה ידו של מי תהיה על העליונה ב„מלחמת השבת" בעיר – ידם של החוגים הדתיים, המונים כעשרה אחוזים בלבד מכלל התושבים בעיר, או ידם של החילוניים, שהם כתשעים אחוזים מהאוכלוסיה.

שנים היתה הבעיה של הקרנת סרטים בלילות־שבת בעיר מונחת במגירת הסכמי הסטאטוס־קוו הקואליציוניים והכל ניסו שלא להוציאה משם, כדי שלא להפר את הדו־קיום בין חילוניים ודתיים. יצאו מכלל זה גיחות בודדות של צעירי מפ"ם, „שינוי", ר"ץ והמשמרת הצעירה של „העבודה", שניסו לעורר ולהביא לפתרונה.

בימים אלה התעוררה הבעיה במלוא עוצמתה, בעקבות החלטתו של שופט השלום בעיר א. פיכמן לדחות את תביעתם של החוגים הדתיים בעיר לאסור הקרנת סרטים בלילות שבת. השופט לא קיבל את הטענה, כי הקרנת סרטים בשבת תהיה מיטרד לציבור, וכי יש בה משום הפרת הסטטוס־קוו הקואליציוני. בדיון לא פורמלי בלישכתו, שזומנו אליו נציגים של החוגים הדתיים ובאי־כוח של בתי־הקולנוע בעיר, קרא השופט לשני הצדדים להגיע לידי הידברות בנושא הקרנת סרטים בשבת הזאת „כדי שלא יחזרו המראות של פתח־תקוה". הוא ציין כי בעיית השבת היא בעיה קשה וסבוכה במערכת היחסים בין דתיים לחילוניים וכי אי־אפשר לפתרה בבתי־משפט. הוא הציע לאפשר הפעלת בתי־הקולנוע בעיר בלילות שבת על־ידי לא־יהודים ולמכור כרטיסים להצגות לליל־שבת בימי חול.

הדתיים דחו את ההצעות הללו על הסף וגייסו למאבקם גם את השדולה הדתית בירושלים ובבני־ברק. „הסכמי הסטטוס־קוו הקואליציוניים הם „דרסטיים", אומר משה בליטנטל, יו"ר הסיעה הדתית המאוחדת בעיריית חיפה וראש הוועד למען השבת בעיר. „אם יבוטל ההסדר בדבר אי־הקרנת סרטים בשבתות, נתבע לבטל את התחבורה הציבורית בשבת בחיפה". אגב, את האיום הזה משמיעים הדתיים כל אימת שמתעורר ויכוח בנושא שמירת השבת. יו"ר המועצה הדתית בחיפה י. לבנון סבור שההחלטה שלא לאסור הקרנת סרטים בשבת בעיר היא בבחינת פגיעה בשארית קדושת השבת שעוד נותרה בעיר הכרמל. במשך שנים, הוא אומר, היה כאן שקט ופתאום „נופלים עלינו הרכבל וסרטים בשבת."

החלטת השופט לאפשר הקרנת סרטים בשבתות בחיפה התקבלה, כמובן, בסיפוק רב על־ידי חברי „שינוי", ר"ץ, מפ"ם, המשמרת הצעירה של „העבודה" ועוד רבים וטובים בעיר.

בעלי בתי־הקולנוע הסכימו תחילה להצעתו של השופט להפעיל את בתי הקולנוע בשבתות על־ידי לא יהודים ולמכור כרטיסים להקרנות של שבת בימי חול. אולם מכיוון שהחוגים הדתיים דחו הצעה זו, החליטו באסיפה של בעלי בתי הקולנוע לפתוח חמישה מבין 17 בתי הקולנוע בעיר כבר בליל שבת הקרוב (9 במאי). נציגים של התאחדות בתי הקולנוע בעיר, בהם גם שומרי מסורת, מציינים כי אין לראותם כצד במאבק השבת בין חרדים וחילוניים בעיר. ענף הקולנוע, הם מסבירים, נתון במצוקה כלכלית, ואין שום סיבה שלא לנצל את הביקוש הרב לצפיה בסרטים בלילות שבת.

ראש עיריית חיפה, אריה גוראל, שלא הספיק עדיין לנוח מן הוויכוח בשאלת הפעלתו או אי־הפעלתו של הרכבל בשבת (נושא שלא בא, עדיין, על פתרונו), מעדיף בשלב זה שלא לנקוט עמדה חד־משמעית בנושא הקרנת הסרטים. בשבת, בפגישה שקיים השבוע בלשכתו עם נציגי התאחדות בתי־הקולנוע והחוגים הדתיים, חזר גוראל על הודעתו כי הסכמי הסטטוס־קוו הקואליציוניים וכן חוקי־העזר העירוניים שרירים וקיימים ויש לכבדם. פירוש הדבר כי במקרים של חריגה יופעלו סנקציות נגד בעלי בתי־הקולנוע שלא יכבדו הסכמים. גוראל גם פנה אל הצדדים בבקשה לנהוג באיפוק ולא לערוך הפגנות, כדי לא להפר את מערכת היחסים התקינה בין חילוניים ודתיים בעיר. גם משטרת מרחב חיפה עשתה בימים האחרונים מאמצים למנוע עימות בליל שבת בין דתיים וחילוניים ואף ניסתה להשהות, ככל האפשר, את מתן האישורים לעריכת הפגנות ועצרות מחאה. בפגישה בלשכתו הסביר מפקד מרחב חיפה, תנ"צ יעקב תביב, לשני הצדדים כי הפגנות יש בהן כדי להחליש את הפעילות השוטפת של המשטרה במאבקה בפשיעה.

המאבק בין חרדים וחילוניים בחיפה בעניין הקרנת סרטים בלילות שבת נמשך כבר כחמש שנים. עוד בשנת 1981 הגישו נציגים של החוגים החרדיים בקשה לצו מניעה על הקרנת סרטים בלילות־שבת בעיר. בית־משפט השלום הוציא אז צו מניעה זמני, אולם בו בזמן הוקמה מעין ועדת הידברות בהמלצת בית־המשפט, שנטלו בה חלק ראש העיר ונציגים של החוגים הדתיים במועצת העיר וכן נציגים של התאחדות בתי הקולנוע. שנים אחרות היה שקט ונמצאו פתרונות־ביניים, בכללם מתן הנחה על היטל עינוגים על כרטיסי הקולנוע. אולם לפני כשנה ומחצה ביקשו נציגי התאחדות לחדש את הדיון המשפטי בנושא ובית־משפט השלום קבע, כאמור, השבוע, בפסק־דין מנומק, כי אין לאסור הקרנת סרטים בלילות שבת. בתגובה על־כך הודיעו החוגים הדתיים כי יערערו בבית־המשפט המחוזי על פסק־הדין ויגישו בקשה למתן צו מניעה זמני נגד הקרנת סרטים, עד סיום הערעור.

אם יקבל בית המשפט המחוזי את הבקשה להוצאת צו מניעה זמני, לא יוכלו בעלי בתי־הקולנוע לממש את החלטתם להקרין סרטים בליל שבת הקרוב, וממילא יתבטלו ההפגנות ועצרות המחאה של חילוניים ודתיים שתוכננו לערב זה. כך יושג פסק־זמן במאבק השבת בעיר, שינוצל, קרוב לוודאי, להמצאת פתרונות ביניים של „לא חלב ולא בשר", וכך יתקיימו בינתיים דו־קיום בשלום בין חרדים וחילוניים בעיר.

ברור שכל הגורמים הנוטלים חלק במאבק יודעים כי לתוצאותיו יהיו השלכות בתחום הקואליציוני־פוליטי לא רק בחיפה אלא גם במישור הארצי.

משא
לספרות, אמנות ועיון

הציונות שבמהתלה

מאת שרה הלפרין

שלום עליכם, „מהתלת הדם" (2 כרכים); תרגם: א. אהרוני; הוצאת אליף הספרית פועלים, 385 ו־214 עמ'.

שלום עליכם (1859־1916), הצעיר שבשלושת הקלאסיקנים הגדולים בספרות יידיש, הוא גם המקבל והאהוד שביניהם. קודמיו הענקים: אברמוביץ (הוא מנדלי) „הסבא" של ספרות יידיש – נודע בסאטירות המצליפות שלה ופרץ „הפיוטי" – הצטיין בסיפוריו הנאו־רומאנטיים. לעומתם נתייחד „הנכד" שלום עליכם במה שכונה „ריאליזם", ו„ריאליזם" זה ניסה לצייר תמונה נאמנה של המציאות הקיימת „כפי שהיא" בעיירה היהודית במזרח אירופה (כמאה התשע־עשרה) ברוח המעוררת צחוק על גילוייה המבדחים.

אכנם במונחים „ריאליזם" ו„צחוק" אפשר להתייחס גם ליצירתו של מנדלי, שזכות ראשונים בבחינות רבות שמורה לו בספרות היידית והעברית כאחת. אולם ה„ריאליזם" של מנדלי הוא תוקפני־מוחץ; הצחוק העולה מיצירותיו הוא מרומקני; והסאטירה העוקצנית שלו מקטרגת ללא־רחם באמצעות עיבוי ספרותי קודר של המציאות על תופעות חברתיות בחיי יהודי העיירה בזמנו, ותובעת את תיקון המומים שבהם. לעומת זאת שלום עליכם הוא מתון יותר והומאי יותר בתיאור המציאות הפגומה שבעיירה היהודית בגולה. מציאות זו – בהוייה־היומיום של אנשי־היומיום בנסיבות החיים של בני־יהודה (ראה מאפייני הריאליזם בפרק „סוף דבר" שבספרו של אריך אוארבך מימזיס: התגלמות המציאות בספרות המערב) משתקפת ביצירתו של שלום עליכם מבעד להומור. והומור זה מציג, בלי אידיאליזציה טיפה בצד אחד ובלי השחרה־מכפירה מצד שני, את הקומיות שבאי־התאמה האבסורדית שבמעשי היהודים ובקורותיהם בגולה, וביחוד בדיבוריהם ובמחשבותיהם. לפיכך לא תיקונים חברתיים מתבקשים ליהודי העיירה אליבא דיצירתו „הריאליסטית" של שלום עליכם, אלא שינוי יסודי מעיקרו של נסיבות החיים – עקירה מן הבסיס.

כאן מסתלבת השקפתו הציונית של שלום עליכם שמצאה ביטוי מפורש במיוחד בדרך־כתיבה אחרת – במאמרים ציוניים פובליציסטיים. אלה ראו אור בשורה של חוברות (כגון: אריך וואס בעדארפֿען יודען אַ לאַנד? – לשם מה צריכים היהודים ארץ? משלוחו צו אינטעליגענטן – לאחותנו בציון; דער יודישער קאָנגרעס אין באַזעל – הקונגרס היהודי בבאזל, ד„אָקטאָר הערצל, זיין לעבען, זיין אַרבייטען און זיין בייזאַמענקומען מיטן – ד"ר הרצל, חייו, פעלו ועמיתו בכרם עת). ואליהם מצטרפים נסיונות ספרותיים, שבקומם בין יצירתו האמנותית לבין מאמריו הפובליציסטיים, כגון: הסיפור הציוני־תעמולתי „אויף יישוב ארץ ישראל" – למען יישוב ארץ ישראל, והרומן הציוני־התעמולתי הלא־גמור „משיחס צייטן, אַ ציוניסטישער ראָמאַן" – ימות המשיח, רומן ציוני.

את הרומן הציוני הזה אפשר לכלול בתת־סוג בקאטגוריה רחבה יותר של הרומנים המגמתיים של שלום עליכם, שביניהם תופס מקום בולט מה ששלום עליכם קורא בשם „הרומן היהודי". את ההנחות הביקורתיות הריאליסטית ל„רומן היהודי" שלו מציג שלום עליכם בהקדמתו לסטעמפעניו בצורת „מכתב לרע טוב" (אַ בריוו צו אַ גוטן פריינד). בחוברת הפולמוסית שלו נגד שמ"ר שמרים משפט (משפטו של שמ"ר). עיקרי ההנחות האלה קובעים ש„רומן יהודי" צריך להתבסס על החיי היהודי, לגלם דמויות מן החיים היהודיים ולהציג את מערכת היחסים בין הדמויות בצורה מסתברת הסתברות ריאליסטית מתוך המצב הסוציולוגי־היהודי שבו הן נתונות. בניסוחו המסכם של חנא שמרוק, חוקר שלום עליכם המובהק בימינו: „...עקרונות „הרומן היהודי" שלו, שעיקרם הוא הדרישה לנאמנות למציאות היהודית, ולפיכך לקונפליקטים ולפתרונות יהודיים ספציפיים, בניגוד לרומן השואל ללא־הבחנה תבניות, דמויות ועלילות סנסציוניות זרות וזולות" (חנא שמרוק, שלום עליכם: מדריך לחייו וליצירתו, הקיבוץ המאוחד, ת"א, 1980, עמ' 464).

לסוג „הרומן היהודי" של שלום עליכם, המגלם את העקרונות האלה, שייך במידה רבה גם הרומן דער בלוטיקער שפּאַס („הלצה עקובה מדם". לפי תרגומו של חנא שמרוק: „בדיחות הדם", לפי ניסוחו של דן מירון: ד"מהתלת הדם", לפי תרגומו של אריה אהרוני בספר שלפנינו).

★

הרומן „מהתלת הדם" (בן מאה ושנים־עשר פרקים ואפילוג) לא נכתב מלכתחילה בצורת ספר. הוא פורסם לראשונה כהמשכים בעיתון הוורשאי „היינט" בשנת 1912, ולאחר מכן יצא בצורת ספר בשתי מהדורות כאולו (הוצאת פראגרס, 1915; הוצאת קלטור ליגע, 1923). י"ד. ברקוביץ, שערך את כל כתבי שלום עליכם לאחר מותו, לא מצא לנחוץ לכלול רומן זה בתוך המהדורות השונות של כתבי שלום עליכם, וכך הוא נשאר בלתי־מוכר לרבים. לעומת זאת הוא התפרסם בתמציתו הדראמאטית שעובדה על ידי ברקוביץ למחזה שכותרו צו זיין אַ ייד (קשה להיות יהודי), שהועלה על במות התיאטרון בארץ ובחו"ל ונכנס להוצאה האוטוריטטיבית של כתבי שלום עליכם.

השם „קשה להיות יהודי" שניתן לעיבוד הדראמאטי של הרומן „מהתלת הדם" מתאים בעצם למצע הרעיוני של הרומן וכולל את כל תוכנו יותר מן השם המצומצם „מהתלת הדם". הוא אף מרמז להגשמתם של עקרונות „ריאליסטיים" על פי תיאורית שלום עליכם על „הרומן היהודי". אולם התסיסה, שנתעוררה בחברה היהודית ברוסיה בראשית העשור השני של המאה הנוכחית, לרגל משפט ביילים, מיקדה את תשומת־הלב למציאות הספציפית שנוצרה עם חידוש עלילת־הדם על יהודים, והכתיבה את השם הנושא אופי אקטואלי „מהתלת הדם".

שם זה נועד לשים ללעג ולקלס את העלילה הנתעבה שמעלילים גויים על יהודים, ולהצביע על האבסורד שבה. אבסורד זה מגולם ברומן שלפנינו בעלילה קומית המתפתחת ל„קומדיה של טעויות" המתרחשת בעת ובעונה אחת בשני מקומות: במשפחה יהודית בעלת „זכות ישיבה" בעיר אוניברסיטאית גדולה הנמצאת בתוך „תחום המושב" היהודי (ואף־על־פי־כן חייבים יהודים הרוצים לגור בה להשיג רשיון כפי שקרה בקום ישיבה), ובמשפחה נוצרית רוסית אצילה הגרה בעיר רוסית גדולה שבמרכז הארץ.

שני הגיבורים הנקלעים לסיטואציה קומית הם שני החברים – הירשל רבינוביץ (מלשון רב) היהודי וגרישה פופוב (מלשון פופ – כומר ברוסית) הנוצרי – שבמסיבת גמר לימודיהם בגימנסיה הרוסית שבתחילת המאה הנוכחית, החליטו להתחלף זה בזה במתכונת סיפורי בהמלך והעני, היינו להמיר את זהויותיהם למשך שנה כדי להכיר מקרוב ולהתנסות הלכה למעשה בחוויות ובקורות של בני העם השני. כתוצאה מחילופים אלה התגלגל גרישה פופוב הנוצרי, המתופש להירשל רבינוביץ היהודי, לבית הכלא באשמת־שווא של רצח ילד נוצרי ושימוש בדמו לאפיית מצות לפסח. וגילוי זהותו האמיתית של פופוב הנוצרי האציל והמקורב לשלטונות מציג לראווה את השקר, הצביעות וחוסר־ההגיון שבעלילת־הדם. בזה משמש הרומן מהתלת הדם תגובה אקטואליסטית על מצב היהודים ברוסיה בתקופת משפט ביילים.

תגובה רצינית זו עולה מתוך עלילה משעשעת, שרבים בה היסודות הקומיים. בראשם יש לציין את תעלול ההתחפשות.

ההתחפשות, שהיא העמדת־פנים והתחזות של המתחפש למה שאינהו, היא יסוד קומי מובהק. הורדת המסכה מעל פני המתחפש וגילויים של טיבו האמיתי מעורטל המסווה (מה שהינו) ושל ניגודו לטיבו הנראה במסווה – יוצרים תבנית קומית אפקטיבית ביותר. והמשחק הדינאמי בין שניהם – בין התחפשות להיחשפות, בין הסתתרות מאחורי המסווה לבין ההתגלות שבהסחת המסווה בדרגות מתקרבות ונסוגות־לאחור עד להסחתו המוחלטת – הוא תהליך קומי מרתק, הטוען את המתח הקומי בדרגות של נגיעה ולא־נגיעה.

התחפשות זו על שלוש בחינותיה אלה היא תבנית־היסוד של עלילת הרומן שלפנינו. היא טבועה בו כתשתית של מבנה־התוכן שלו ומטמנה נגזרות התבניות הקטנות יותר של ההתחזות ושל האירוניה הקומית העולה מהן.

תבנית־יסוד זו נקבעת כבר בפרק הראשון של הרומן הנקרא בשם המשמעותי „נתחלף". בפרק זה מתרחשים החילופים, הם חילופי תעודות ופאספורטים בין היהודי הרש (הירשל) מובשוביץ רבינוביץ, שסיים את הגימנסיה בציונים מעולים ובמדאליה, לבין הגוי הרוסי גריגורי (גרישה) איוואנוביץ פופוב, שהשיג רק ציוני „מספיק" בלבד. עם השמות והתעודות המוחלפים יוצאים שני הצעירים לדרכם. רבינוביץ־במסווה־של־פופוב יוצא אל העיר הגדולה הנמצאת במרכז הארץ ומתקבל לאוניברסיטה מיד. ואילו פופוב־האמיתי־המתחזה־לרבינוביץ נוסע לעיר האוניברסיטאית הגדולה הנמצאת בתחומי „תחום המושב היהודי", ועל אף הציונים המעולים והמדאליה שהוא נושא באמתחתו אינו מתקבל לאוניברסיטה, והוא מתחיל להתנסות בכל ההגבלות וההשפלות שהיו מנת חלקם של יהודים בתקופה הצארית ברוסיה („בבין קפריזות נעורים קונדסית נתגלגל מבן־האצולה המאושר, החופשי, בעל הזכויות, גריגורי איוואנוביץ פופוב, באזרח שקלוב חסר הזכויות הרש מובשוביץ רבינוביץ – הזה, לא בבת־אחת, אלא קצת קצת, לטעום את הטעם האמיתי של „אתה בחרתנו מכל העמים" ושל „אחוז הנוסימה", „זכות הישיבה" ועוד דברים טובים שכאלה" (עמ' 38; 201־202).

מגבלות אלה שלגבי צעירים יהודיים נודעה להן משמעות רצינית וגורלית, מתקבלות במהתלה שלפנינו כהתנסות קומית של צעיר רוסי המתחזה ליהודי. וגילויים מתחמקים וחוזרים של פערים בהשכלתו היהודית והמשוללת ידיעות אלמנטאריות במנהגים ובהוויי חיים יהודיים כר כבר עם ביטויי התנהגות לא־יהודית מובהקת – יוצרים סיטואציות קומיות בדו־המשמעות של תפיסת מובנם. לדוגמה, כששרה שפירא, בעלת הבית, שבו הוא שוכר חדר, אומרת עליו (בתגובה לאי־הבנתו את שיגרת הלשון „לאחר מאה ועשרים שנה"): „הלא הוא גוי גמור" (עמ' 86) – היא משתמשת במלה „גוי" כמובן מטאפורי מפחית המצביע על נמיכות רמת ההשכלה היהודית של יהודי. אולם הקורא היודע את עיסקת החילופים יודע שמשפט זה נכון במובנו המילולי, והוא מחייך למשחק של דו־המשמעויות שבשימוש זה.

דוגמה נוספת יש בדבריו של דוד שפירא, בעלה של שרה בעלת־הבית, בדברים: „ברגש משונה הרבינוביץ הזה... יש לו גילויים כלל לא של יהודי. אינני מבין איזה יהודי הוא" (עמ' 64). בניגוד לדובר ולנדברים ברומן שאינם מבינים את התנהגותו המשונה של רבינוביץ, הקורא מבין אותה היטב. הוא הרי יודע שצעיר זה הוא יהודי רק למראית־עין, והוא משתעשע במשחק־המחבואים של הנכונות ואי־הנכונות בדברים המדגישים את אי־יהדותו, כגון במשפט: „הרבינוביץ הזה, אתם שומעים, יש בו גילויים וביטויים של גוי אמיתי, שאין בקרבו שום עורק דם יהודי" (עמ' 205, ראה גם 237; „מה אתה גוי!" (עמ' 140); „בקי בהגדה כמו גוי באשרי" (עמ' 197); „מבין ביידיש קצת למעלה מגוי" (עמ' 207).

את האפקט הקומי של ההתחפשות מעצימה ברומן זה אי־ידיעת היידיש של פופוב־רבינוביץ, המתבטאת בסיטואציות משעשעות ובדיבורים מבדחים. בדיבורים כגון: „יהודי, שמע בא, ששמו רבינוביץ, ואינו מבין מלת יידיש, רשאים להציגו כפלא או להראותו בכרטיסים תמורת כסף" (עמ' 45) ובמשפטים פאראדוקסאליים, כגון: „יהודי זה, אף כי אינו מבין יידיש, למרות שמו היהודי רבינוביץ" (שם). נוסף לקומיות שבסיטואציה – שבה מתייחסים אל גוי כאל יהודי, גרמנה קומיות מיוחדת בקישור של „יהודי הם" בשני משפטי הוויתור המשתרשרים: „אף כי אינו מבין יידיש" ו„למרות שמו היהודי" המדגישים שני אבסורדים: אבסורד שיהודי אינו מבין יידיש; אבסורד שמי שאינו מבין יידיש נקרא בשם יהודי כל־כך כרבינוביץ". אבסורד זה מובע בצורה מפורשת במשפט הבדחני עניין זה „יהודי שאינו מבין מלה יידיש – אף כי שם נושא הוא יהודי – הייתי אומר כבר יהודי מדי, שכן איזה שם יכול להיות יהודי יותר מרבינוביץ" (עמ' 47).

בסיטואציות – בחקירה הסקרנית שחוקרת בעלת הבית את דיירה, לסיבת אי־ידיעתו את שפת היידיש ולמקורות כספו ובפליטות־פה שלו. נסיונות ההתחמקות שלו והבדיות שהוא ממציא על הורדה המיליונרית מעוררים צחוק כפול ומשולש – על הסיטואציה עצמה; על הסתירות בין הדברים המומצאים שלא תמיד מתיישבים זה עם זה; ועל הרמזים המתמלטים מפיו להוויתו האמיתית העלולים להסגיר את סודו. כך הוא נתפש בדברים על מקום מגורי משפחתו: „אצלם במלך שלהם אין כל יהודים, אף לא אחד" (עמ' 223), שכנגדם מזעקת מיד בעלת־הבית היהודית: „מה פירוש אין אצלכם כל יהודים?... ואיפה היית אתה? הורדה שלך? ואחותך? או שאתם נחשבים ללא־יהודים?" (שם), ובוויכוח עם בעל הבית אומר רבינוביץ „הרי אינך יכול... לטעון שאין לכם אינטרסים..." (עמ' 80) ובעל־הבית מחזיר לו: „ראשית, אמור לי בבקשה ממך, „פאני", מה משמעות ה„לכם?" איזה מין „לכם" כאן? ואתה, מי אתה? אינך יהודי, ממש כמוני, כמונו כולנו?" (שם). „יש לך טבע, כשיש ברצונך לומר משהו על יהודים, אינך אומר „אצלנו" אלא „אצלכם"... עליך להיגמל מכך (עמ' 89).

(המשך בעמוד הבא)

שלום עליכם

הדרך לבילטמור

מאת יעקב גורן

אלון גל: דוד בן־גוריון – לקראת מדינה יהודית, ההיערכות המדינית נוכח הספר הלבן ופרוץ מלחמת העולם השניה 1938־1941; אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, המרכז למורשת בן־גוריון, קרית שדה־בוקר תשמ"ה (1985); 278 + XVII עמ' (כולל תמצית אנגלית; הפצה ע"י מוסד ביאליק).

עם זניחתה של בריטניה את תוכנית החלוקה בקיץ 1938 בא למעשה הקץ על המדיניות הציונית המסורתית, הקושרת את הגשמת הציונות עם רצונה הטוב של בריטניה. היה ברור כי ברגע שבריטניה מתנה את מדיניותה בארץ ישראל בהסכמתם של שליטי ערב, שוב לא ייתכן שיתוף פעולה בינה לבין הציונות המתגשמת. במצוקתה, היה על הנהגתה של התנועה הציונית לחפש דרכים ללחוץ על בריטניה שלא להפקיר את התחייבויותיה כלפי העם היהודי. ברור כי לחץ כזה יכול היה לבוא רק מכיוון אחד: ארצות הברית („אמריקה", בנוסח המקובל אז בפי כל). ונחלקו הדעות בין וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית, לבין בן־גוריון, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, על הדרך בה יש להפעיל לחץ זה. וייצמן סבר כי מעיקרו של דבר יש להמשיך ולפעול בדרכי הדיפלומטיה השקטה, וצריך איפוא לנסות ולהשיג תמיכה פעילה מצד הבית הלבן במטרותיה של הציונות, כדי שזה יפעיל לחץ מתאים על אנגליה לשנות את מדיניותה. ואילו בן־גוריון, שלא כפר בצורך להשיג תמיכה מצד הבית הלבן במטרות הציונות, סבר כי תמיכה זו תושג רק על ידי הפעלת יהדות ארצות הברית, בעזרת התנועה הציונית.

ספרו של אלון גל עוקב אחר דרכו של בן גוריון להשיג את הפעלתה של הציונות האמריקאית לעיצוב דעת קהל אוהדת בארצות הברית לכינון ישות מדינית, קהילייה (COMMONWEALTH) יהודית בארץ ישראל. היא הדרך שהתגבשה לאחר מכן בהצהרה שניתנה בוועידה ציונית במלון בילטמור בניו־יורק, לאמור כי כינון קהילייה יהודית בארץ ישראל לאחר מלחמת העולם הוא יעדה המפורש של התנועה הציונית. זהו איפוא מעין מונוגרפיה: ספר הבא לתאר שלב אחד, כבר"ע, בתולדותיה של תנועה ובמערך התפתחות דרכו הפוליטית של אחד מבכירי מנהיגיה. ועל פי דרכה זוהי מונוגרפיה מעולה. לאמור שעם כל התרכזותה בנושא, בהיבטו הכלל־תנועתי והפרסי־אישי כאחד, אין היא מנותקת מהרקע הכללי של המאורעות, ואף אינה זונחת את הגישות האחרות – של וייצמן מצד אחד ושל סיעה ב' במפא"י מצד שני. לטעמי, אפשר היה גם לייחד כמה משפטים לגבי המשך התפתחות המאורעות, מעבר לאותה פיסקה בודדה בסוף הפרק האחרון הרומזת למעשים שיבואו בביקורו הבא של בן־גוריון. הלא באותו ביקור יתרחשו דברים מכריעים למדי, הן ביחסים שבין בן־גוריון לבין וייצמן והן בגיבוש העמדה המדינית של בן־גוריון – ועמו של התנועה הציונית כולה.

בראשית היה הלא־כלום. בפנייתו הראשונה של בן־גוריון לציונות ארצות הברית, לא מצא בה למעשה כמעט ולא כלום. תיאור התנועה והיחסים בתוכה. ספרו של אלון גל מוסר את התמונה נאמנה: עסקנים חסרי השפעה של ממש על יהדות ארצות הברית בראש תנועה קטנה־שמרים – יחסית למספרם של יהודי ארצות הברית – שהנהגתה מסוכסכת מבפנים בשל מחלוקות העבר וייחוס אבות. כהיסטוריון נאמן, אין אלון גל נזקק כלל לחלוקת ציונים וסופרלטיבים. התיאור בפני עצמו כמעט שאומר את הכל. ולהשלמת התמונה אפשר היה רק להוסיף כמה איפיונים לדמות כמה מהמנהיגים הבולטים: ניתוקו הגמור מכל תרבות ומסורת יהודית של ברנדייס; רברבנותו של סטיבן וייז, המצוי בכל מועצותיה של המפלגה הדימוקראטית הכללית, מבלי שאיש מתוכה יתייחס אליו ברצינות יתר מאשר בעתות בחירות, כמי ש„מביא" קולות יהודים למפלגה; מעורבותו בציבוריות היהודית הרחבה של אבא־הלל סילבר כ„ראביי" ב„טמפל" ריפורמי המקיים עיקר תפילותיו ביום ראשון. אכן, היה צורך באותו להט וצמידות למטרה, שאיפיינו את בן־גוריון מראשית דרכו, כדי שלא להתייאש מראש מכל סיכוי להפוך ציונות רופסת זו לכוח מחץ ולכלי עזר ראשי בניהול מדיניות חוץ ציונית.

הדרך לא היתה קלה. בצד חוסר האונים של הציונות האמריקאית ניצב גם פחדה של יהדות ארה"ב של אותם הימים מכל הבלטה של פעילות יהודית, מחשש להתגברות האנטישמיות – חשש שאכן היה לו על מה להתבסס (כגון שידורי הארס של האב קוגלין, שזכו לקהל

מאזינים נרחב – חובל שאין הספר מציין זאת). כל עוד הקפידה ממשלת ארה"ב על נייטרליות במלחמה, נוהרו יהודים רבים מלנקוט בצעד כלשהו שניתן היה לפרשו כדוחף את ארצות הברית למלחמה. המיפנה בא רק עם נצחון רוזוולט בבחירות לנשיאות ב־1940, שמיד לאחריהן החל לעשות שורה של צעדים פרו־בריטיים מובהקים. על כן גם לא חסרו כשלונות, כגון אסיפת מחאה באולם קרנגי, שאין הקהל מצליח למלאו. הניסיון הראשון להפעיל דעת קהל אמריקאית כדי למנוע צעד בריטי עויין, כאשר שלטונות הארץ עמדו לשלוח מתוכה מעפילים שהצליחו להגיע לחופיה, לא העלה כל תוצאות: המעפילים שולחו למאוריציוס כאילו לא נתקיימה כל מחאה. רק מאוחר יותר הצליח לחץ חיצוני להשפיע על ממשלת בריטניה להודיע כי התקנות התוקפניות של „הספר הלבן", שאמורות היו להיות מעבר להצהרת עצמאותה של הארץ (קרי: הפיכתה למדינה ערבית), לא יופעלו עד תום מלחמת העולם.

ההישג העיקרי היה שונה באופיו. בזכות עצם הצלחתו של בן־גוריון ליצור לחץ של דעת קהל בארה"ב, נתחזק מעמדו בתנועה הציונית. שוב לא היה מנהיג ארצישראלי הנמצא בצילו של נשיא ההסתדרות הציונית העולמית, אלא מנהיג שווה ערך ומעמד, אשר בשעת המצוקה שבה נמצאה התנועה הציונית אמנם טרם הצליח להביא לה הצלחה, אך לפחות הצביע על דרך שאפשר ללכת בה ולקוות להצלחה. ואכן, בגמר מלחמת העולם, כשעמדה התנועה הציונית בפני הצורך להפעיל לחצים על אנגליה – ואת בתנאים שונים מאד, מכל הבחינות, ממה שהעלה בן־גוריון ב־1939 כשעלה על הדרך של הפעלת יהדות ארה"ב – יכלה להסתייע לא במעט בצעדיה המדיניים באותם הכלים שבן־גוריון החל בחישולם עם ראשית צעדיו אלה. ומותר להניח, כי „תוכנית בילטמור", שהיתה מעין סיכום־ביניים לדרכו המדינית של בן־גוריון בהפעלת ציונות ארה"ב, אכן היתה מעין רגל לקרוא אליו ציונים רבים, נבוכים ומיואשים מעוצמת מהלומות השלטונות הבריטיים.

אלא שלאחר שמניח אתה את הספר מידך, מתחילים ספקות לעלות בקרבך: האם באותן שנים גורליות, היה זה נבון מצד ההנהגה הציונית להשקיע את מירב מאמציה בכינון כוחות שיאפשרו ללחוץ על ממשלת בריטניה לשנות מדרכי מדיניותה – בין אם מדובר בסיוע להתעוררות דעת קהל מיליטאנטית בארה"ב, כדרכו של בן־גוריון, אם בצעדים מדיניים אחרים, כולל פעילות בחוגי מימשל אמריקאיים, כדרכו של וייצמן, או בחיזוק של עמדות ההגנה וההתיישבות בארץ, כתביעתה של סיעה ב' והנהגת הקיבוץ המאוחד. אכן, מנקודת מבט ציונית־גרידא, ניתן להשיב על כך בחיוב ואז באמת ייחשב הנושא הנדון בספר כאחד מנקודות האור בתקופה, שבה אימה החשכה לכסות את פני הציונות.

אך אם נראה את הציונות לתולדותיה בהקשר עם תולדות העם היהודי, תהיה התמונה מורכבת הרבה יותר. זאת במיוחד אם נראה את הציונות לא רק כתנועה להצלת העם היהודי ממצוקתו על ידי הבאתו ארצה, אלא קודם כל כתנועת ההתעוררות הלאומית של היהודים, אשר אי אפשר לה להתבצע ולהתקיים אלא אם כן יתקבץ העם, תוך מאמץ עצמי והכשרה עצמית, בארץ אבותיו. לשם כך דרשה הציונות מכל יהודי יחיד, כי יחולל שינוי יסודי באורחות חייו, החל בהחלפת שפת דיבורו וכלה בשינוי דרכי פרנסתו. דבר זה ניתן היה לדרוש – וגם להשיג – מיהודי אירופה, הנתונים ללחצם הגובר והולך של תנועות אנטישמיות לגוונויהן. אי אפשר היה לצפות מיהודי ארה"ב כי ישתפו עצמם במאמץ מעין זה. זאת משום שעצם בואו של היהודי לארה"ב היה בשבילו שינוי מהפכני בכל אורחות חייו – כולל החלפה מוחלטת של שפת הדיבור אשר בפיו. ומאחר שהיהודי לא היה יחיד שעבר תהליך זה, אלא היה חלק מזרם אדיר של מהגרים שהגיעו אל הארץ החדשה ויחד הקימו בה חברה שונה מכל מה שהתרבות המערבית ידעה עד אז – אי אפשר היה לדרוש ממנו כי יעשה מתהליך זה לטובת התהליך האחר, היהודי באופיו, והמתבקש מההתעוררות הלאומית של העם היהודי. ציונות בנוסח אירופה לא היתה אפשרית מעולם בארה"ב. לכל היותר היה אפשר לשכנע את היהודי האמריקאי, כי יתרום מהונו, ואולי גם קצת מאונו, למען אחיו המבקשים לכונן אומה חדשה־ישנה בארץ האבות. אבל הלקריממש לא יהיה עמהם. כל עוד היתה ציונות אמריקאית זו מצויה בשולי התנועה הציונית, לא השפיע אופייה זה על דמות הציונות כולה. אך משעה שהפכה להיות משען עיקרי למאמצים המדיניים של התנועה הציונית, שוב לא היה אפשר למנוע ממנה השפעה על דמות הציונות כולה – וברור כי לא לכיוון העמקת אופייה כתנועת התעוררות לאומית. ואפשר על כן כי הסתייגותה של סיעה ב' מדרכו המדינית של בן־גוריון נבעה מתוך תחושתה כי הישענות יתרה על ציונות ארה"ב כמפתח לצעדים מדיניים שהיו לתנאי להמשך הגשמתה של הציונות, עשויה לפגום בדמותה היסודית של הציונות כתנועת הגשמה מהפכנית, כפי שהקיבוץ המאוחד ביקש לראותה מאז ומתמיד.

אלא שהצבת הציונות כביטוי הנאמן ביותר לרצון החיים של העם היהודי, מעמידה סימן שאלה נוסף ואחר לגמרי. לכל נושא מאמציו של בן־גוריון להפעלת יהדות ארה"ב בשירות המאמצים המדיניים של התנועה הציונית, בעיקר לקראת התקופה שלאחר המלחמה. באותן שלוש השנים, שבהן השקיע בן־גוריון את כל מאמציו להבטחת העתיד של העם היהודי, נמצא העם עצמו בהווה מסכנה הולכת וגוברת של כליון גמור. כלום לא היתה צריכה הנהגתו הלאומית של העם להקדיש באותן שנים גורליות את כל מאמציה בנסיון להציל, להושיט יד מושיעה – בכל המאמצים, ויהיו רחוקים רחוקים וכרוכים בקורבנות ככל שיהיו. שמא נוכח מסך האימה שהלך וירד לאיטו על יהדות אירופה לכלותה, לא היתה התעסקות מיטב כוחות ההנהגה של התנועה הציונית באותה שעה ממש בהבטחת בסיס להמשך מאבקה המדיני אלא בגדר אפיזודה – ולאו דווקא אפיזודה חשובה ביותר – בתולדות עם ישראל.

ש. שלום

בסתר חביון

בְּכָל יְצוּר
נֶגֶן אָצֶה,
בְּכָל אֶתֶר
נִמְתַּח מֵיתָר
נִרְדָּם שִׁיר,
אוֹתוֹ יָעִיר
בְּאֶפֶס יָד
לֵב אוֹהֵב בִּלְבַד.

רצוני האחרון

כָּל הַמִּלִּים שֶׁל מָרוֹן וְשֶׁל חָרוֹן
– הִשְׁאַרְתִּי אַחֲרַי בְּדַפִּים הֲבָלִים –
יִהְיוּ נָא בְּטֵלִים בִּרְצוֹנִי הָאַחֲרוֹן
כְּקֶצֶף עַל פְּנֵי הַגַּלִּים.
מֵרֵאשִׁית עַד אַחֲרִית חָוִיתִי אֶת הַתְּהוֹם
בְּהַצִּיבִי סֻלָּמִי אֶל זְבוּל הַכּוֹכָבִים,
שָׁם אֵין קִיּוּם וְאֵין זְמַן וְאֵין מָקוֹם
וְזוּלָתִי סוֹד שִׂיחַ הָאוֹהֲבִים.

אוירים שגיאים

זוֹהֲרִים וּפְלִיאִים
עוֹבְרִים מֵעֲבָרֵינוּ,
חוֹדְרִים בַּעֲדֵנוּ
אֲוִירִים שַׂגִּיאִים.
מְסִלּוֹת רְקִיעִים
הֵם זוֹרְקִים בִּמְעוּפָם
סְפִינוֹת כְּסוּפָם
וְאַגָּדוֹת נְבִיאִים.

חג חדש

הָבָה נַחֲלִיף הַמִּלִּים הָעֲצוּבוֹת
בְּרִנּוֹת מַמְעַיְנוֹת הַשִּׂמְחָה שֶׁאֲבוּבוֹת.
הָבָה נַחְדִּיל לְקוֹנֵן וְלִבְכּוֹת
וְאַנְקַת דָּמֵינוּ נַשְׁבִּיעַ לִשְׁקֹט.
הָבָה נַכְרִיז חַג חָדָשׁ מִכָּל עֵבֶר
וּשְׁבִילֵי חֲצַר־מָוֶת נַעֲטֵר בִּפְרָחִים.
הָבָה נִטַּע עֵץ חַיִּים עַל כָּל קֶבֶר
וְזֶה אֶל זֶה מֵעָלָיו נוֹשִׁיט יַד אַחִים.

יהושע טן פי

שֶׁהִיא רַק הִיא – הִיא

לָבוֹא לָבוֹא אֶל אֲגַם הַבְּדֹלַח,
זִירַת הָאוֹתִיּוֹת הַמְשַׂחֲקוֹת בְּסַנְוֵרִים,
עִיר מִקְלָט שֶׁל הַקְּסָמִים הַפְּלִילִיִּים,
שֶׁהֲשִׁיטָה בְּגַיְא קוֹרוֹת הַנְּשָׁמָה.
פִּצְעֵי אוֹהֵב וּלְשׁוֹטְפֵי שִׂנְאָה
מִסְתַּעֲרִים בְּזִיקִין וּבְקַרְנֵי חֲשֵׁכָה
עַל הַקְּהִלָּה שֶׁל יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת
בְּטַעֲמֵי כְּתִיבָה שֶׁהִיא רַק הִיא – הִיא –
קִינַת הַלֵּל עַל עַצְמוּתָם שֶׁל הַחַיִּים:
הָיָה לִקְרוֹת, לִהְיוֹת לִקְרוֹת,
לִהְיוֹת בָּאִים, לִקְרוֹת קְרִיאָה,
לִהְיוֹת הַיָּדָד לִקְסָמִים הַפְּלִילִיִּים
לָבוֹא לָבוֹא אֶל אֲגַם הַבְּדֹלַח,
הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמְּשַׂחֲקוֹת בְּסַנְוֵרִים,
עִיר מִקְלָט לְקָרְבְּנוֹת הַנְּשָׁמָה.
לִפְתֹּחַ שַׁעַר לְכָל בָּאֵי מִן הַמֵּצַר,
לִקְרֹא קְרִיאָה בְּשֵׁם יוֹשְׁבֵי אוֹר וְקַרְנֵי הַחֲשֵׁכָה,
לַעֲשׂוֹת אֶת הַגְּבוּרָה לִהְיוֹת לִקְרוֹת
בְּטַעֲמֵי כְּתִיבָה שֶׁהִיא רַק הִיא – הִיא
אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה
הַמַּגְבִּיהִים לִהְיוֹת, הַמַּשְׁפִּילִים לִקְרוֹת,
הַמְמַלְּטִים נַפְשׁוֹת מִתּוּגָה וְיָגוֹן
אֶל עִיר הַמִּקְלָט שֶׁל דּוֹרְשֵׁי הַלֵּל
לְעַצְמוּתָם שֶׁל הַחַיִּים.
לָבוֹא לָבוֹא לִהְיוֹת בָּאִים
לִהְיוֹת בָּאִים עַל יְדִיעָה,
לִהְיוֹת בָּאִים בְּטַעֲמֵי כְּתִיבָה
לָבוֹא כְּתֻבִים עַל יְדִיעָה,
לָבוֹא לָבוֹא אֶל יְדִיעַת הַבְּדֹלַח,
זִירַת הָאוֹתִיּוֹת וְטַעֲמֵי כְּתִיבָה,
לַעֲשׂוֹת אֶת הַגְּבוּרָה לִהְיוֹת לִקְרוֹת,
לְהַנְחִיל יֵשׁ
לַעֲשׂוֹת אֶת הַגְּבוּרָה לִהְיוֹת יֵשׁ
יֵשׁ תָּמִיד...

(מתוך ספר שירים העומד להופיע בהוצאת זמורה ביתן)

המהפך האמריקני

מאת צבי שילוח

בתולדות הציונות המדינית היו שלוש פריצות שקבעו את מהלכה. הראשונה – זו של הרצל, של עצם הוצאתה מתחומיה הצרים של חיבת ציון והברון רוטשילד והפיכתה לתנועה פוליטית עם פעילות דיפלומטית; השניה – כשוייצמן הוציא אותה מן הקיפאון הגיי־סראליסטי במלחמת העולם הראשונה ואימץ אוריינטציה על אנגליה ונצחונה; והשלישית – כשבן־גוריון העביר את המדיניות הציונית מפסי האוריינטציה הבלעדית על בריטניה אל פסי האוריינטציה האמריקנית. הראשונה נתנה לנו את המכשיר; השניה – את הצהרת בלפור; השלישית הובילה להקמת המדינה היהודית בימינו. על זו האחרונה נכתב אמנם הרבה, אעפ"כ מוסיף לנו ספרו של אלון גל „דוד בן גוריון – לקראת מדינה יהודית" מידע חשוב, בהתמקדותו בתקופה מ־1938 (שנת „ליל הבדולח" בגרמניה הנאצית והסכם מינכן, ובעקבותיו פרוץ מלחמת העולם השניה) עד שנת 1941, תקופה שהיינו מכנים אותה „בטרם בילטמור".

אלה היו שנות מצוקה נוראה לעם היהודי. יהדות אירופה המזרחית נפלה תחת משטרים פאשיסטיים ותחת כיבוש נאצי, ובחזית הציונית הולידה ועידת סנט ג'יימס את „הספר הלבן". מיד לאחריה הבשילה אצל בן־גוריון ההכרה, כי המדינה היהודית היא היעד שהמדיניות הציונית חייבת לחתור אליו ללא לאות, וכי יש לעבור לאוריינטציה על ארה"ב. בשנים אלה נהפך ב.ג. ממנהיג הישוב ותנועת הפועלים הארצישראלית ומשני לאחר וייצמן, למנהיג ציוני עולמי ראשון. תרם לכך גם וייצמן עצמו, שאפילו לאחר פירסום „הספר הלבן" לא נטש את האוריינטציה הבריטית, עד כדי כך שאפילו חלם על איזו תרומה משמעותית לבריטניה (כמו המצאתו הכימית במלחמת העולם הראשונה) – הפעם בדמות הבאת תורכיה אל בעלות הברית נגד גרמניה. אגב, גם ז'בוטינסקי לא נטש את האוריינטציה שלו על בריטניה אפילו לאחר פרוץ מלחמת העולם השניה. הוא חש אז מפארים ללונדון כדי לשחזר בה את פעילותו בימי מלחמת העולם הראשונה. ואפילו בספרו „חזית המלחמה של עם ישראל", שנכתב כבר בארה"ב, בשנת 1940, חצי שנה לפני מותו, אין רמז לשינוי האוריינטציה שלו מבריטית לאמריקנית.

בן־גוריון נרשם בתולדות הציונות לא רק כאיש חזון אלא כמבצע הגדול. בהגיעו לאוריינטציה האמריקנית, חש מיד לאחר ועידת סנט ג'יימס לארה"ב כדי להקים שם את הבסיס הפוליטי למאבק על המדינה היהודית. את אמריקה הכיר עוד מימי גלותו בה לאחר גירושו, יחד עם יצחק בן־צבי, על ידי התורכים מארץ ישראל. אז הכיר את לואי ברנדייס, האישיות החשובה ביותר במנהיגות הציונית באמריקה. כמזכ"ל ההסתדרות עלה בידו לקרב אותו לתנועת הפועלים, למרות היותו בר פלוגתא קשה לחיים וייצמן, תומכה הגדול.

באחד בינואר 1939 הגיע ב"ג לניו־יורק ומצא בארה"ב תנועה ציונית משותקת ומנהיגות ציונית מסוכסכת. סטיפן וייז היה בה האישיות הדומיננטית ולואיי ליפסקי המושל בכיפה בוועד החירום. שניהם ויצמניסטים אדוקים. כשנתגלע הסכסוך החמור בין אנגליה להסתדרות הציונית לאחר ועידת סנט ג'יימס, שהתבטא בציד מעפילים וב„ספר הלבן", היה סטיפן וייז הבולם הראשי של המחאה הציבורית היהודית נגד המדיניות הבריטית. מסיסמתו הידועה של בן גוריון: „נלחם בהיטלר כאילו אין ספר לבן, ונגד הספר הלבן כאילו אין היטלר", אימץ סטיפן וייז בלב שלם את החלק הראשון, אך לא את החלק השני.

מבין האירגונים הציוניים היתה „הדסה" הפעילה והמאורגנת ביותר. אבל היא התמקדה בפעילות קונסטרוקטיבית לטיפוח מוסדות הבריאות שלה בארץ.

(המשך בעמוד הבא)

המשנה הערבית

מאת עמוס כרמל

שבתי טבת, „בן־גוריון וערביי ארץ־ישראל: מהשלמה למלחמה"; הוצאת שוקן; 1985; 398 עמ'.

ספרו החדש של שבתאי טבת הוא לוויין שני לביוגרפיה הבן־גוריונית המקיפה שלו, „קנאת דוד". אבל בשונה מן הלוויין הראשון – „רצח ארלוזורוב" – שאין בו כמעט ולא כלום משל בן־גוריון או בקשר לבן־גוריון, הרי הספר שבידינו חג על ציוה הראשי של הביוגרפיה עצמה. ממילא מתבקש בראש ובראשונה לשאול אם מה שהיה בין בן־גוריון לבין ערביי ארץ־ישראל מאז עלותו לארץ ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה אכן גבול מכלל פועלו והגותו בשנים הללו.

טבת אינו מתחמק מן השאלה הזאת. אדרבא, בראש הספר נזכרים „טעמים אחדים לעיון נפרד במשנתו הערבית של דוד בן־גוריון" ובכללם התמצאותו המופלגת בנושא, יכולתו לתרגם את השקפותיו המדיניות לאומית, קביעתו ש„השאלה הערבית" היא בעצם „שאלת הגשמת הציונות מבחינת המציאות הערבית", הצורך של המחבר וקוראיו להבדיל בין עקרונותיו של האיש לתכסיסיו. כל אלה, כמובן, טעמים יפים ונכוחים כשלעצמם, אבל כטרם יצא הכרך הבא של הביוגרפיה יקשה עלינו לקבוע אם אכן היה מקום להפרדה בהקשר הנוכחי. אחרי ככלות הכל, טבת עצמו טוען כבר מלכתחילה, כי „המשנה הערבית" (מונח לא מוצלח במיוחד, בהתחשב בכך שמדובר גם במעשים וגם בספקולציות ובהגיגים תלושים) האמורה עשויה פרקים פרקים. בראשית – 1906 עד 1910 – היתה ההיוליות עם חוסר הידיעה, עם ההתפעמות מן הפגישה עם הארץ, ועם אופקים צרים למדי. בהמשך – מ־1910 עד 1918 – סבר בן־גוריון שסאיפות הציונים מנוגדות בתכלית לשאיפות הערבים ביחס לארץ־ישראל („מי לנו שנוא כמותם?"). אחר־כך – בין הצהרת בלפור למאורעות תרפ"ט – היתה עדיפה להשקפה המעמדית ולאמונה כי דגל הסוציאליזם יהיה משותף ליהודים וערבים כאחד ובחסותו יתנפצו כוחות הקידמה הדו־לאומיים את האפנדים וכהנה־והנה ואת הניגודים הבלאומיים שיצאו מתחת ידיהם. מן המאורעות ועד למאורעות, אלה של 1936, היתה תקופת הנסיון להשלמה אל־מעמדית שבמהלכה נפגש בן־גוריון, כאיש הנהלה הציונית, עם אל־עלמי ועם אישיים ערבים אחרים, שלא מן הפרולטרים, ואף הגה בתכניות פדרטיביות. ולבסוף, עד כמה שהדברים אמורים בספר, היתה „נוסחת הכוח", ובלשונו של טבת: „מלחמת הערבים ביהודים היתה, אם כך, לדבר צפוי ואפילו בלתי־נמנע, לא רק בדעת הערבים, אלא גם בדעתו [של בן־גוריון]".

הפרקים הללו נסקרים בספר בזה אחר זה, לאחר חריש עמוק בארכיונים ועיון במסמכים לרוב. הדור שלא ידע את התקופה יכול ללמוד מכאן גם על פכים קטנים וסימפטומטיים לתקופותיהם כמו, למשל, הנסיון לאגד פועלים יהודים וערבים במסגרתה של הסתדרות פועלי הרכבת. „קלוב" הפועלים הערבים שהקימה ההסתדרות בחיפה, בשלהי שנות העשרים, בראשותו של אחד, פיליפ הסון; הנגורה שהטילה „אחדות העבודה", ב־1929, על תכנית הפדרציה הקאנטונלית של בן־גוריון והישיבה הסגורה שקיימה ועידת־היסוד של מפא"י לצורך העיון בתכנית זו; תמיכתה של הסוכנות בחוסיין חאלדי, ה„בופתאי" (לאמור, נאמנו של הג' אמין הנודע לשימצה), כמועמד לראסות עיריית ירושלים, ב־1933; פרשת היחסים המורכבים בין בן־גוריון לפרנגע, שהגיע בן־גוריון לג'ורג' אנטוניוס, באפריל 1937, לכלול „את כל עבר־הירדן ואת כל הגולן במדינה היהודית שתוקם בארץ־ישראל"; וכן הלאה וכן הלאה. מכאן איפוא שהציטוטים המופיעים בגב הספר („ידע רב", „תיאור בהיר ומבוסס", „עיון מעמיק") והמתייחסים לנוסח האנגלי (שהקדים את הנוסח העברי, בדין יסודם).

עם זאת, אין חלקי עם אבא אבן המעניק לספר את התואר „מחקר קפדני". התואר כזה יאה, כמדומני, לחיבור שבעליו אינו מכניס בו מהרהורי לבו, אינו נתפס לתלות מסקנות על בלימה, ואינו מתיר על פני הדפים קביעות היפות, אולי, לשטף הקריאה אלא שהגיונן אומר „דרשני". ושבתי טבת חטא בכל אלה – כפי שיוכיחו דוגמאות אחדות.

כבר בדפים הראשונים הוא טוען, כי אחד העקרונות הבודדים שהיו קבועים ועומדים בכל התהפכות שפקדו את בן־גוריון בנושא הערבי היה „עקרון המעצמה" – בניסוח אחד הזדקקות ראשונית „לעזרת המעצמה בעלת־ההשפעה בארץ־ישראל ובאזורה" ובניסוח אחר, לאו דווקא זהה ותרי הופעתו במרחק שלוש שורות, „הציונות זקוקה תמיד לעזרה מבחוץ, וממילא לדעת־קהל אוהדת בעולם". אבל האם באמת ובתמים מדובר בעקרון מסודר־גדול שכזה? האם מחשבותיו של בחור צעיר המבקש לבנות את עתידו האישי במשולב עם העתיד הלאומי בתוך הקיסרות העותומנית שלאחר מהפכת „התורכים הצעירים", על רקע הנוכחות היהודית המצערה בארץ ובלי יכולת להעריך את הצפון בחיק העתיד הקרוב, הן חוליה בשלשלת לוגית שסופה, כפי שטוען טבת, בשותפות עם צרפת ובריטניה ב־1956? יותר מכך, אפילו נסכים שההזדקקות למעצמה אכן נעשתה לעיקר אמונה של בן־גוריון, עדיין יקשה עלינו במקצת להבין את השימוש בתיזה הזאת כדי להסביר מחדל בן־גוריוני ידוע – את העובדה שלא למד ערבית. טבת קובע, בלי להצביע על אסמכתאות ונדמה לי שגם בלי לשמוע מבן־גוריון עצמו, כי סיבת הדבר היתה, בין השאר, „אמונתו שהגשמת הציונות תלויה לא בערבים תושבי־הארץ אלא במעצמה השלטת בארץ־ישראל ובאזורה". לו יהי. אבל כעבור 25 שורות לערך הרינו קוראים: „מדוע לא למד ערבית? אין לכך מענה חד וחלק". ומיד בהמשך, לאחר שוחה, בדין, את ההסברים המעוגנים בעומס־עבודה ובדוחק־זמן, ולאחר שהעלה את האפשרות שאולי אצה לבן־גוריון הדרך להיפגש עם מנהיגים ערבים ולפיכך „לא רצה להשתהות עד שהערבית תהיה שגורה על לשונו", מסביר טבת כי „שוב הערבית לא היתה דרושה לו" – כל כך „לא דרושה" עד כדי לקבוע, כעבור 2־3 שורות נוספות, כי „בן־גוריון לא הכיר איפוא מכלי ראשון, את הערבים, תרבותם, צרכיהם, בעיותיהם, שאיפותיהם והלך־רוחם". קיצורו של דבר מכך של סתירות שמקומו לא יכירנו ב„מחקר קפדני".

דוגמה אחרת מזומנת לנו בע' 152, שבו כתוב לאמור: „מי ששמע את הבירורים בשאלה הערבית שערך בן־גוריון בשאלה הערבית באוקטובר ובנובמבר (1929) וקרא את תזכירו לשני האינטרנציונלים לא יכול היה שלא להגיע למסקנה..." והנה, אסמכתא מפורשת אין, טבת עצמו לא היה מן הסתם בכלל אלה ששמעו במישרין את הבירורים האמורים, מניין לו איפוא ההיתר לקבוע בצורה קטיגורית כל כך את האופציות האינטלקטואליות שהיו פתוחות בפני אלה ששמעו וקראו?

ועוד דוגמה, זו הפעם מע' 258 שבו מצטט טבת את דברי בן־גוריון (בספטמבר 1928) – „לפי השקפתי המוסרית אין לנו הזכות לקפח ילד ערבי אחד, אם אפילו בשכר הקיפוח הזה נשיג את כל מבוקשנו" – ומוסיף על כך את היקשו שלו: „כך יכלו אי־ויתור על אחוז אחד מהציונות ואי־פגיעה אף באחוז אחד של זכויות הערבים, לדור אצלו בכפיפה רציונית אחת". לא זה המקום לבדוק אם בן־גוריון אמר את הדברים מתוך נאיביות או היתממות (אחרי ככלות הכל, קשה להניח שהיה מוכן בזמן מן הזמנים לתלות את גודל המפעל הציוני, בדעה צלולה, באי־הקיפוח של ילד אחד). אבל זה בפירוש המקום לתהות על מסקנתו המתפעלת של טבת. שכן, הניסוח הבן־גוריוני הזה, כפשוטו, אינו אלא ויתור על מ א ה אחוזים של הציונות כדי שלא לפגוע בפחות מאחוז אחד של זכויות הערבים. הלכך ייקרא במחקר קפדני בשם בגדים מוצלחים ב„כפיפה רציונית אחת"?

וגם זאת, באותו עמוד עצמו. „הציונות נעשתה תנועה לוחמת", כותב טבת וממשיך, „חוק נוהג בעולם שתנועה לוחמת אחת מקוממת נגדה תנועה לוחמת יריבה". האמנם חוק? ומה דינן של כל התנועות שהתקוממו ולוחמו נגד עריצים למיניהם? ובכלל, מי התנועה הלוחמת ואת מי קוממה בהקשר האמור?

ועוד. בע' 313 נזכרת שיחה בארבע עיניים בין בן־גוריון לבלנש דגדייל (אחייניתו של בלפור) שהעדויות היחידות לתוכנה הן רישומים לא זהים, וכמובן לא מלאים, ביומניהם של המשוחחים. אף־על־פי־כן מתיימר טבת לקבוע: „הנה בשיחה בארבע עיניים לא יצאה מפיהם המלה האסורה". מהותה של המלה האסורה עצמה אינה ברורה כל כך לקורא, אבל איך, בשם אלוהים, יודע טבת אם המלה הזאת יצאה או לא יצאה בהזדמנות הספציפית ההיא?

ואיך הוא יודע לקבוע (ע' 275) משהו כמו „אם ברל היה חכם כמו שהעידו עליו רעיו, לא רצה להתחיל בדרך שידע שלא ילך בה עד סופה"? מניין לו כי „בחדרי־לבו [של בן־גוריון]... לא היה ספק"? מי העמידו על דרכי רצונו של ברל? מי גילה לו את נפלאות הקרדיולוגיה של בן־גוריון?

נחתום בשבח. שוב ושוב מוכיחנו טבת בספר, כי על ראש מעייניו ועל ראש שיקוליו של בן־גוריון היתה שאלת העליה. „ריכוז העם היהודי בארץ־ישראל" היה לדידו העיקרון „הציוני הבלתי־משתנה באמונתו הציונית. למענו היה מוכן לשעבד את כל עקרונותיו האחרים". חרף הסתירות החלקיות המוצגות לעיל, הנה לנו אמת תמציתית ויסודית שהספר תורם לאישושה ולהפצתה ושכדאי להזכירה לעתים לכל הנשבעים בבן־גוריון בימינו.

הגבירה והרצוע

מאת גיל רובינשטיין

ז'אן ז'נה נולד כמעט שלוש שנים אחרי סימון דה־בובואר, והלך לעולמו יום אחד אחריה, שש שנים בדיוק אחרי מותו של ז'אן פול סארטר.

סימון דה־בובואר הכירה את ז'אן ז'נה. אשר התערבותו של סארטר שחררה אותו מבאסר העולם שנגזר עליו עקב גניבות חוזרות. ז'נה מופיע לראשונה בסידרת האוטוביוגרפיות של דה־בובואר, ליתר דיוק בכרך השני, כמי שכתיבתו „התגלתה" על־ידי ז'אן קוקטו. הציון שמעניקה כותרת התיכון דה־בובואר ב־1943 לספרו „המדינה של הפרחים": „התרשמנו באורי". בכרך השלישי הוא מופיע כחבר קרוב ואהוב הבוחן את צורת לבושה של סימון, מעביר ביקורת קטלנית על בהוה שכתבה ואפילו יועץ לה לקנות בכנות בבודל ארנוד החדש של סימקה. בכרך הרביעי, היא כוהבת: „הסי עם האחרים תופסים את המקום החשוב ביותר בחיי... חלק מידידי אני פוגשת כעת רק לעיתים רחוקות, ביניהם שעיסוקיהם הובילו אותנו לכיוונים שונים. אולם ביסל לאריס או ז'אן ז'נה הם חיים עכשיו כתביה, ואני עוקבת אחרי מעשיהם בתשומת לב רבה".

כיצד לכתוב על ז'נה ודה־בובואר יחדיו? לבדות ההבדלות האישית, למרות מה שנראה כעיסוק בנושאים דומים, למרות וכתיבה בשפה הצרפתית, עדיין, מפה על שניהם וזורשת להיכתב בשתי שפות נפרדות ושונות לחלוטין ללא כל אפשרות תרגום ביניהן.

אצל דה־בובואר יחס השפה והעולם הוא במעט של שקיפות. בביוגרפיות או בספריה על אמה ועל סארטר, או במאמריה הפילוסופיים השפה היא עירומה, ללא ביגים מפוארים או מטאפורות קישוטיות, מתקבלת התחושה שככל שיצורו יותר צעדיה של שפת הפיוט כך גדולה יותר הסבירות לתאר בבוקר יותר את המציאות. המושגים שבהם היא משתמשת בבו, למשל, מושג האחריות אפשריים רק בעולם שבו יוצר האדם את השפה ביהם ריאלי שקוף בינו לעולם. סארטר מציג אידיאל זה של שפה בספריו על ז'נה ועל פלובר. האדם, על פי סארטר, נולד לתוך השפה אשר בה הטביעו כבר האחרים משמעויות ושתוצאה מכך נוצר ניכור בינו לשפה. אולם האדם יכול לחרוג ולהפנים את השפה ולהתהכה בה, לבטל, לשם שינוי יחס הזולת אליו. רגם, על פי סארטר, הוא במצב התבוננות של פניה אל הזולת ובזו היא גם השפה שהיא תמיד קשר בין כותב ונמען. בשפה המוגדרת כך אי אפשר שיתקיים חוסר התאמה רדיקאלי בין השפה לבוראיה. דה־בובואר, בכתיבתה הנקיה כל כך מכל ההצטעצעות לסוניה, או כנגן בפתל ואשר סארטר ראה בהם נרקיסיזם הגובל בהרכים עצמיים, בנסיכה הגשמה במאורת את האידיאל הסארטרי, עד כדי כך שנדמה לפרקים שמדובר באשה חסרת כל יכולת להניח הדברים.

את ספרה „דם של אחרים", שהגיבורה מבכה ליבגד הדבן מסאפיסי, היא פותחת בציטוט מדוסטויבסקי האומר: „כל אדם אחראי לכל דבר וכלפי כל אדם". הנסיון הכפול שלה ליצור תיאוריה מטאפיסית על העולם ואחר כך הבנייתה מחדש לתוך צורה ספרותית בגיחה באחוריה מציאות הניתנת להגדרה ולתיאור ברורים על־ידי הלשון – היכולת לצבבם את המציאות לבדי מושגים הדוקים יותר קיימה. במסגרת השיטה ניתן לדבר על מושגים כמו אחריות, על מושגים כמו בחירה או היעדרה, אשר מוגדרים מתוך היחסים בין מרכיבי השיטה הפילוסופית. במובן זה שייכת כתיבתה של דה־בובואר לזרם הקלאסי של המחשבה הפילוסופית המודרנית, של חשיבה על העולם באמצעות שפה השקופה לעולם ובסקפת אותו בדייקנות. כיתוח ההליכים היסטוריים בספרים, נאומים, פאמפלטים, עצומות הם הכלים של דה־בובואר להבין ולהשפיע על המציאות. הפעולה על המציאות באמצעות השפה הכתיבה היא פעולה מוסרית המנסה להסדיר את המציאות ולהגשים בה מושגים כמו צדק חברתי ושוויון כפי שהוגדרו וכפי שהם מתקיימים בשפה „הנכונה" וצריך שיתקיימו גם במציאות.

הפעילות הפוליטית, החברות בוועדות ספרותיות, הכבחת פרסים ספרותיים לאלה הכותבים „נכון", המסעות בסין ובארה"ב שהולידו ספרי מסע, האחד מתהלב והשני ביקורתי ביותר, הכתיבה העיתונאית, כולם נכוונות לפעול על המציאות כדי להגשים בה את התיאוריה, להביא להפיפה מלאה בין התיאוריה של המלה לבין האיזור התואם לה במציאות. מן הביוגרפיה שלה מצטיירת דמות של אשה פעילה ביותר במוסדות השונים של הפוליטיקה והתרבות הצרפתית ואשר חוסר פעילות או פעילות בניגוד לשלה מעוררים אצלה גינויים חריפים. היחיד שסלחה לו על כך שסירב להשתתף בפעולות פוליטיות או תרבותיות־פוליטיות מבוססות היה ז'אן ז'נה.

שפתו של ז'נה כבו העולם שבו זר הם שפה ועולם אלטרנטיביים באופן מוחלט לאלה של דה־בובואר. שפתו של ז'נה כאותה הגדיר „שפתן של הזונות" בקודה בתפיסת עולם שדה־בובואר איננה יכולה לקבל או אפילו לגלות כלפיה הבנה מינימלית. ליתר דיוק, היא יכולה להבין זאת לא, אולם הבנה כזו היא הסרת כל משמעות בעולמו של ז'נה. במכתב ב־1871 למורהו ג'ורג' איזאמבאר כותב רמבו „זו טעות לומר אני חושב צריך לומר חושבים אותי". במובנים רבים שייך רמבו עדיין

דה־בובואר

לקרבה של דה־בובואר, כי רמבו בשפה על עצמו משמעת של קרעוד כל החושים כדי להפוך למשורר אבחוי אותו הוא מגדיר ב„רואה". הינו, הוא רואה פער בין המלה לבין העולם ויש בצורך לגשר ביניהם ולהביאם לידי זהות שאינה קיימת ביניהם מלכתחילה.

בעולם של ז'נה משמעות המשפט של רמבו היא רדיקלית הרבה יותר מכה שעקטו היה רמבו לספר. ז'נה כותב: „החלטתי להיות מה שעשני הפשע". תפיסת העולם העומדת מאחורי משפט כזה מגלה תפיסה שונה לחלוטין מזו של דה־בובואר, וזהו הפיכת העולם כאותו רצף לא מכוון של תחזיקה השוכנת בעבר לשפה, אשר המילים בתוכו הן חסרות משמעות אלא אם כן הן עצמן פעולות. ז'נה פועל באותם תחומים שאנו מכנים חוגים ולכן מוגדר על ידינו כפושע, אולם אותן נקודות אשר אבלנו מסמנות הריגה הן בשבילו לא יותר מאשר עוד נקודה באותו רצף של הריאלי אשר אנו איבנו את עצמנו שלא לראותו. הוא כותב: „הלכתי לעבר הגניבה כאילו לעבר טהרה, לעבר האור". חדירתו אל המציאות מתחת להסוואות שבהפיכת המילים במוחלטות התאפשרה באחת הנקודות שבהן מתקיים חוסר התואם בין מילים למציאות – הפשע. אולם ז'נה אינו פושע במובן המקובל של המלה. הוא אינו בא להרוס חוק וסדר קיימים או לצאת נגד מוסדות חברתיים קיימים בשמה של אידיאולוגיה אחרת בעלת מוסדות אחרים. ז'נה חוזר למציאות במצבה לפני שחולקה ונתחבה על ידי מילים ומוסדות המתיימרים לארגן אותה בצורה רציונאלית או פסבדו־רציונאלית.

ז'נה שאנו מכירים הוא זה הכותב ספרים ובכך משחק משחק שנראה מתאים יותר לאנשים כדה־בובואר. העובדה שאחרי שנות הכלא מיעט בכתיבה וכי במשך יותר מעשרים שנה לא פירסם דבר עשויה להעיד, כי הכתיבה בשבילו היא עוד פעולה שהוא פועל ואשר מפעילה אותו, אולם בשום פנים לא הפעולה החשובה ביותר בכתיבתו. כתיבתו איננה נסיון לשיקוף המציאות באמצעות מילים, או נסיון לפעול על המציאות ולשנותה באמצעות מילים, אלא כתיבת ספר שהוא חתיכת מציאות כשלעצמה. השפה כפעולה או הפעולה הפיכה במסגרת הצגת תיאטרון (בה הדיבור הוא ראליסטי, הינו מתעלם מהיותו המציאות ומתיימר לשקף מציאות חיצונית כלשהי) הם מרכזים אצל ז'נה. התרבות המוגדרת על־ידי ז'נה (לפי דיווחה של דה־בובואר) כמה שנותר אחרי ששוכחים את הכל, אולם זו אינה סיבה להסתובב ולהעמיד פנים ששכחת את הכל רק כדי להיראות תרבותי.

דה־בובואר יכולה לרצות להרגיז, או לזעזע, בספר שהיא כותבת ודמויות יכולים להרגיז, כפי שהיא מקווה, או לעורר אדישות בלבד. ז'נה, בעצם היות יצירותיו פיסות לא מתפשרות של מציאות, אינו יכול שלא להרגיז ומצד שני אינו מחזיק בכוונה להרגיז. ז'נה הנגד בכיוון האלג'יראי נגד הצרפתים, אך לא בא להפגנות נגד המלחמה, כפי שהפצירה בו דה־בובואר. סארטר ודה־בובואר כונו בוגדים עקב התנגדותם למלחמה אבל לשחקנים ב„המסכים" של ז'נה הרביץ הקהל ברוב דם כאשר הציגו לפניו את הערוה לא רק של הפוליטיקה הצרפתית באלג'יריה, אלא של כל דרך הראייה המוגדרת, המסבירה, הגולסת על נפשה מפני המציאות למציאות מבוצעת של מיתוסים של מדינה, משפחה ועבודה.

הגל מתאר את הסיטואציה שבה מגיע האני לתודעה עצמית כסיטואציה של קונפליקט. היחיד שעד רגע מסוים מצוי רק מול החפצים בעולם שאותם צרך ובאמצעותם הגדיר עצמו כשונה ונבדל בכך שהוא בעל תודעה והם חסרים אותה. מוצא את עצמו לפתע מול אחר שאף הוא בעל תודעה. האני מגלה שתודעת האחר שונה מתודעתו שלו ובך מגיע לתודעה עצמית. אולם האני שואף להיות המרכז בעולם, הוא שואף להיות הסובייקט העצמאי היחיד ולכן הוא רוצה לחסל את עצמאותו של הזולת. אולם האני מבין גם שתודעתו העצמית תלויה באחר, כי רק דרך תודעת הזולת הוא מסוגל להגיע לתודעה עצמית. לכן שואף האני לקיים את הזולת כבעל תודעה כדי שיסייע לאפשר לו להיות בעל תודעה עצמית. אך מצד שני הוא שואף לחסל את עצמאותו של הזולת.

מערכת היחסים בין האני לבין האחר לובשת, איפוא, צורה של קונפליקט המאורגנת בצה קהל מכונה: יחסי אדון־עבד. האדון הוא זה אשר ניצח במאבק לחיים ולמוות, כי היה מוכן לסכן הכל כדי לזכות בעצמאות בלעדית ואכן זכה במודעות עצמית והגיע למימוש עצמי. העבד הוא זה אשר ויתר מפני שפחד ולא היה מוכן להפסיד את חייו למען מודעות עצמית ולכן נותר כעבד העובד את האדון. אולם העבד אשר עובד את האדון ומעצב בשבילו את האובייקטים בעולם אינו עבדו של האדון אלא עבדם של החיים והאדון המכיר בעובדת היותו תלוי בעבודתו של העבד מכיר בכך לבעצם בעצמאותו של העבד. תודעתו העצמית של האדון היא למעשה ריקה מכל תוכן, היא מופשטת לגמרי, בעוד שהעבד בפחדו לאבד את החיים הגיע להכרה בשלמותם ובאוניברסליות שלהם.

משל זה של הגל, הפילוסוף התבוני ביותר אולי שידע המערב, כאשר מחילים אותו על מערכת היחסים בין ז'נה לדה־בובואר, מעניק ליחסים אלה את הכותרת: הגבירה והרצע. דה־בובואר הרציונלית כל כך, זו שתפיסת החירות העמידה המפוכחת מול העולם חסר המשמעות הפניכית איפיינו את כתיבתה וסגנונה. היא אכן אותו אדון שהגיע למודעות עצמית אבל כזו שהיתה בעיקר של דבר מושגית ובמובן זה ריקה (ומכאן נסיונותיה למלאה בתוכן באמצעות פעולות בתחום החברתי). העבד הרצע, ז'נה, עבדם של החיים הוא גם זה שבחשבון אחרון הצליח לגעת בהם ולהשתתף בהם, בתנאיהם שלהם, בלי לכפות עליהם חירות ריקה, אינטלקטואלית, שהביא מבחוץ. פסקל באפוריזם מתוך ה„הגיגות" כותב: „יש רק שלושה סוגי בני אדם: האחד, העובדים את האל על שום שמצאוהו, השני, השוקדים לבקשו מאחר שלא מצאוהו. השלישי, החיים את חייהם בלי לבקשו ובלי שמצאוהו. בני הסוג הראשון נבונים ומאושרים. בני הסוג השלישי אוילים ואומללים. העומדים באמצע אומללים ונבונים". איני יודע מה המשמעות הפסיכולוגית של האושר עליו מדבר פסקל, אולם לפי החלוקה הזו שייך ז'נה למחלקת המאושרים הנבונים – מי שבחייו וכתיבתו הגיע לאחדות באקסיסלית עם המציאות באמורפיות „הריאלית" שלה.

אך לבסוף נותר רק המוות. בסיום ספרה „מוות קל מאוד" כותבת דה־בובואר – „כל בני האדם חייבים למות. אולם בעבור כל אדם מותו הוא תאונה, ואפילו אם הוא יודע זאת ומסכים לכך, פגיעה לא צודקת". על מותו של סארטר שעמו היה כחמישים שנה היא כותבת: „מותו מפריד בינינו. מותי לא יאחד אותנו". היושר, הנוקשות ההורסת בעצמה להיות מפוכחת עד הסוף המר רכשו לדה־בובואר הערכה רבה בחייה. שיעור קומתה כאדם וכאשה אינו יכול להיות מוטל בספק למרות ההתקפות עליה הנשמעות בשנים האחרונות. המקום המרכזי שתפסה בחיים האינטלקטואלים של צרפת הוא חשוב, הן כזוגתו של סארטר והן בזכות עצמה. המקום שנטל ז'נה באותו עולם הוא זעום בהשוואה למקום שתפסה היא. אולם, כאשר מול האשה החושבת דה־בובואר ניצב האיש ז'נה, אשר אין כל הבדל בינו לבין מחשבתו, איש שהוא אלוהה, אשר אינו מצמצם את העולם באמצעות מושגים אלה או אחרים, אלא מרחיב ומפוצץ את עצמו בחייו ובספריו ההפך חלק מהתהוות החיים עצמם, אזי המקום שתפס אדם זה בעולם הוא משמעותי יותר, אם כי לא יותר אותנטי מזה שלה. בדברו על רמברנדט מגדיר אותו ז'נה כמי שהסתנה בגאווה לטוב לב משום שרצה ששום דבר לא יפריד אותו מן העולם. גישה כזו הופכת גם את המוות לדבר משמעותי, ולא קונטינגנטי, מקרי בלבד, כפי שראתה אותו דה־בובואר.

ז'נה

המהפך האמריקני

(המשך מהעמוד הקודם)

במידה שגילתה התעניינות פוליטית הרי בהתקרבות יהודית־ערבית ברוח „ברית שלום". דוגמה הראשית של התעניינות זו היתה אידמה ליגרהיים, קרובה בתפיסתה הפוליטית ל„השומר הצעיר" בארץ. נשיאת „הדסה" רוז ג'יקובס הושפעה ממנה. לעומת זאת היתה ההסתדרות הציונית האמריקנית (Z.O.A.) נתונה להשפעתה של קבוצה מקורבת ללואי ברנדייס. מפלגתו פועלי־ציון היתה חלשה מאוד ורק מבבית ההסתדרות יכלה להיחשב לבעלת השפעה אצל האיגודים המקצועיים האמריקאיים שהיהודים בה היו פעילים מאוד באותם הימים. ז'בוטינסקי בא לאמריקה לפעול למען הקמת לגיון יהודי. הוא לא האמין בכוחו להשפיע על כיוון מדיניותה של הציונות האמריקנית. עוד בימי פגישתו עם ברנדייס בארץ, בשנת 1919, נוצר ביניהם ניכור. ואחר פרוץ מלחמת העולם השניה אמר לברל, בפגישתם בלונדון: „אתם ניצחתם, לכם יש אמריקה; יהדות עשירה, לי היתה פולין העניה. אני את המשחק הפסדתי".

במציאות זו החל ב.ג. בפעילותו, בהציגו בפני הציבוריות היהודית והציונית את תפיסתו המדינית המהפכנית בשני המובנים: ביעד – מדינה יהודית, ובאוריינטציה האמריקנית שלו. היתה לו תחושה בריאה, כמסתבר, שבשנים אלה לא זו בלבד שיעלה בידו להפוך את היהדות האמריקנית לגורם פוליטי כביר לכיבוש יעדו, המדינה, ולא רק להכניס רוח במפרשי התנועה הציונית, אלא... גם לכבוש את הישוב ואת מפלגתו (מפא"י) למען היעד הזה.

שבוע לאחר פרוץ המלחמה העלה ב.ג. בפורום של מפקדי ההגנה את הצעותיו להקמת מדינה יהודית על ידי כוח יהודי. וגם לישיבת מרכז מפא"י, עשרה ימים לאחר מכן, הביא אותו מסר. בהיותו באמריקה פעל להקמת לגיון יהודי, אפילו בתנאי הנייטראליות של ארה"ב בימים ההם, כאן השמיע בפעם הראשונה את סיסמתו על עזרה לאנגליה למרות הספר הלבן ומלחמה בו למרות מלחמתנו בהיטלר. ואשר לאוריינטציה האמריקנית, שהיתה בה הסתייגות ברורה ממדיניותו של וייצמן, שלו היו חסידים רבים וחשובים במרכז מפא"י דאז, הוא רק רמז, שידידות יהודי אמריקה יכולה להיות לברכה לאנגליה במלחמתה זו על קיומה.

אבל היתה לו לב.ג. בעייה לא רק עם חסידי וייצמן המסויינים ממאבק חריף נגד ממשלת „הספר הלבן" ומדיניות החנק של אנגליה כלפי הציונות, אלא גם עם האקטיביסטים בקרב מפלגתו (סיעה ב'). במפלגתו נטו לרעיונותיו, וזה בלט בדיוניו של מרכז מפא"י, ברל ואליהו גולומב, שלדו"חות שלו מביקורו בארה"ב ומפעילותו בין הציונים שם, היה משקל בלתי מבוטל בסיפוח התפיסה מדינית חדשה בקרב חבריה. וביחס החיובי להצעתו לשגר משלחת ישובית חזקה לארה"ב את ברל, פנחס רוזנברג ואליהו גולומב, מעין „ציונות", כדי לממש את הפוטנציאל היהודי הגדול למען מטרתו המדינית. את הרחוב היהודי תוכל לכבוש אך ציונות מצליחה, או ציונות לוחמת, אמר. במפא"י נוצר אז מעין מעגל חברים אשר גם לאקטיביזם שכלל, מלבד הנ"ל, את גולדה, את דב יוסף ואת אליעזר ליבנה, שהחל להתבלט בימים ההם בכתיבתו הפובליציסטית האקטיביסטית.

בימי שהותו בארה"ב הצליח ב.ג. לקרב אליו רבים. „הדסה" התקרבה להשקפותיו וכן ההסתדרות הציונית האמריקאית וכן אבא הלל סילבר ועמנואל ניומן. הם אישרו את הנחתו של ב.ג. שרק עם תכנית ציונית לוחמת ניתן לעשות חיל. בארץ, לעומת זאת, נשאר „השומר הצעיר" בעמדותיו האנטי־אקטיביסטיות ובשלילתו את הקמת המדינה היהודית, אבל גם יצחק טבנקין, האקטיביסט המובהק, לא ראה במדיניות עיקר אלא גרס שמיסוד ההתיישבות וכוח המגן העצמי תצמח ארץ ישראל היהודית־הציונית. את דעתו זו אימצה סיעה ב' שהיתה אז עדיין חלק ממפא"י. גם מנחם אוסישקין, יו"ר הוועד הפועל הציוני המצומצם ונשיא הקק"ל בימים ההם, שלל את מדיניותו של בן־גוריון מחשש שהיא תוביל לחלוקת הארץ. בישיבת פרידה לבן־גוריון, ערב צאתו שוב לארה"ב, אמר אוסישקין לב.ג., שאל לו במסעו החדש לראות עצמו כנציג רשמי בנושא תכניתו המדינית. התראתו היתה בעיקר כנגד התכניות למדינה, אשר לא יכסיחו, „שתהיה חזקה וכי הגבולות יהיו שלנו" (עמוד 138). אוסישקין ייצג בזה, ובתוקף רב, את הקשת שהתעררה ממנו, הציוני הכללי ב', ועד „השומר הצעיר" ו„העליה החדשה" (הגרמנית), וכללה את סיעה ב'.

תגובת בן־גוריון לדברי אוסישקין באותה ישיבה היתה קצרה מאוד: „מתוך הנחה שלא בכל מקרה „שתיקה כהודאה דמיא, אסגור בשתיקה זו את הישיבה". כאן הוא שתק. אך לא בארה"ב, כשהשיג בוועידת בילטמור של ציוני אמריקה את התכנית הציונית על מאבק למען ארץ ישראל בקהילייה יהודית.

הרצינות שבמהתלה

(המשך מהעמוד הקודם)

באחת הבדיחות המאולצות על הדודה העשירה, נשאל פופוב־רבינוביץ' על שם דודו, בעלה הנפטר של הדודה, וכשהוא משיב „אברם אבראמיץ'", תוקפת אותו בעלת־הבית ב: „איך זה ייתכן? איך אפשר להעלות על הדעת אצלנו שהאב ייקרא אברהם והבן גם הוא אברהם! רק אצל הגויים אפשרי דבר שכזה: האב איוואן והבן איוואן... איוואן איוואנוביץ'..." (עמ' 88). דברים אלה מעוררים מתח קומי בהתקרבות הגדולה לגילוי זהותו האמיתית של פופוב־רבינוביץ' בשני אופנים: בהסגרת אי היותו יהודי ע"י ייחוס אופי לא יהודי לדרך שבה נקבע שם דודה; ובהעלאת שם אביו של פופוב – איוואן איוואנוביץ' כדוגמה לאופי לא־יהודי של מתן שמות לבנים.

מתח קומי מן הסוג האחרון נטען בתבנית דומה, שבה מוזכר השם פופוב ממש כדוגמה לאדם שאינו יודע את שפת לאומו בהקשר של תמיהת המראליסטים היהודיים ושלא התקבלו לאוניברסיטה, על פופוב־רבינוביץ' שאינו יודע את שפת „עמו" היהודית: „הבה נתערב, על כמה שתרצו, אם יימצא בין מאה ושלושים מיליון גויים גוי אחד שיהיה שמו פופוב ולא יידע מלה רוסית, אלא אם הוא אילם מלידה" (עמ' 45). גם השימוש בשמות החגים הנוצריים לציון החגים היהודיים בפיו של פופוב־רבינוביץ' („חנוכה הוא אצלך חג המולד, פסח – פסחא, שבועות – חג השלוש", עמ' 89) מנפנף את המסווה מעל פני המתחזה המוסט בכל גילוי חדש של בורותו היהודית של פופוב־רבינוביץ'.

יסודות קומיים נוספים פועלים ברומן בהצטלבות הכוונות, בשיבוש המכוון והבלתי־מכוון, בבלבול, בהר האחר, בקפיץ הנדרך ובבלבול המערכות (עפ"י מונחו של ברגסון בספרו „הצחוק"). בהצטלבות הכוונות – כשכל אחד מן הדוברים מבין ואומר או חושב דבר אחר ממה שמבין או אומר או חושב רעהו. לדוגמה: כשבטי, בתם היפה של דוד ושרה שפירא, פותחת לדייר את הדלת ורואה שלחייו יוקדות ועיניו בורקות, היא חושבת שהסיבה להתרגשותו היא בשורה משמחת שקיבל על התקבלותו לאוניברסיטה. אולם האמת היא אחרת. הדייר מתרגש משום שהיתה זו בטי, בעלת העיניים החומות הטובות־נבונות, שפתחה לו את הדלת, כשמאלתו רגע לפני כן (עמ' 50). או במקרה שני: כשהדייר הצטנן ובעלת הבית הכינה לו מרק מרבע עוף שבדרכה „כטעם גן עדן" לו „יכול לעלות על שולחן מלכות" (עמ' 76), נאמר: „זאת היתה גם דעתו של הדייר שחש את טעם גן־העדן לא כל־כך במרק עצמו אלא בכך שלידו ישבה בטי, ולא ישבה בלבד, אלא החזיקה את הצלחת והשגיחה שיאכל עד־תום ולא יותיר מטעמי ניסוס. אחח לחלות ולאכול מרקים מידי בטי – על זאת היה חותם בשתי ידיים" (שם). גם בשיחה אודות המקצוע שבו יבחר בעתיד סיומקה הקטן, אחיה של בטי, בולטת הצטלבות הכוונות בדברים: „מעניין לי לדעת מה שייצא פעם מן הסנאי הקטן הזה? אולי פרופסור למתימטיקה? אולי מפקח גימנסיה? ואולי בכלל שר אוצר? סיומקה, בוא הנה, מה היית רוצה ביותר... – אופניים! – אומר סיומקה, שטס עד עכשיו על פני החדר" (עמ' 79).

הבנה מילולית על ידי הנדבר של מלה בשימוש מטאפורי על ידי הדובר גורמת למהומה גדולה כששרה שפירא באה לבית גיסה ופותחת בקריאה „שחטו" את סיפור מאכרם של בני משפחתה במצוד שערכו השלטונות אחר יהודים. הגרפיה הקומית לא מאחרת לבוא עם הסברה: „לא אותנו שחטו אותי שחטו" (שם).

בשיבוש הקומי הלא־מכוון של מלים כגון: „תשנטנר" במקום „תשנער" החוזר כמה פעמים (עמ' 36, 37, 56); „מוסקיטים" ו„מוסקוויטים" במקום „מעות־חיטים" (כמבטא אשכנזי: מעוסחיטים, עמ' 211); „מאצצא" במקום „מצה" (עמ' 131) ובשיבוש קומי מכוון, כגון: „קיא־מגאסיות" במקום „גימנאסיות", „סטות־דנטים" במקום „סטודנטים" ו„אוניברסיס–סעות" במקום „אוניברסיטאות" (עמ' 120).

בלבול קומי יש במשפטים הבאים של פופוב־רבינוביץ': „אמת, נכון. דודי מת לפני שנולד אביו, כלומר, רציתי לומר, שאביו מת לפני שדודי מת... שפה איזו שכותי!" (עמ' 88); „מבוגרת, רציתי לומר צעירה, לא, אמנם מבוגרת יותר" (עמ' 85). תבנית קומית זו מזכירה את ניתושו של זק ב„הקמצן" למולייר לצבע תיבת הכסף של הרפגון, במערכה החמישית, תמונה שנייה: „הפופובים, כוונתי הרבינוביצ'ים, אינם מתנצרים אף פעם; מוצאי שלי מעם כזה, לכל השדים, שהתנסה כבר באש ובמים ובאופן העינויים, אבות־אבות־אבותי קלסו את הטיט במצרים, הקימו את הפירמידות הנצחיות, בנו את הערים הנודעות סדום ועמורה... „פארדון: התכוונתי פיתום ורעמסס, וכשהתגולל בארץ כנען, בא בלשאצר... ספו, התכוונתי – נבוכדנצר, ושרף את מקדשנו..." (עמ' 22, פופוב בנאום הבכורה שלו כרבינוביץ' במסיבת גומרי הגימנסיה).

קומיות של הדבר החוזר מבוטאת בחזרתו התוכיית של הצעיר טומאריקין על מלים מוטעמות בפיה של שרה שפירא בשיחתה עמו על „המאטריה העדינה" שבמשפחתה (שידוך בתה) ועל הסודיות הנדרשת (עמ' 125־124). וקומיות של הקפיץ הנדרך קשורה שוב בדמותו של טומאריקין – בבריחתו הפתאומית, לאחר ישיבה ניצוחה חסרת פתר ממשטרה, ברגע שהגיעה לתודעתו משמעות הקריאה „משטרה" למי שחסר „זכות ישיבה" בעיר הגדולה (עמ' 124).

עירוב מערכות קומי מעורר־צחוק יש בתיאור הקומי של תכולת החדר להשכיר שבביתה של שרה שפירא שבו „כיור־רחצה עשוי ברזל שסלד מגיעה בו בשעת־רחצה, משום שהוא מוכל, לא עליכם, פרחמטים ברגליו, כאילו שהביאוהו מבית המלאכה" (עמ' 25).

כללו של דבר, הרומן „מהתלת היפי" מלא מהתלות וצחוק מראשו ועד סופו ומעניינת החזרה התכופה על מלים הנגזרות מן השורש צחק ועל מלים נרדפות לו. הוא מציג, בין היתר, ריכוזי פרק של בני־אדם על ששיות והדברים שפלים ותפלים: משמיע קינטורים הדדיים בין אנשים אוהבים; ומגלם מאמצי־שווא של אנשים ונשים בבניין מגדלים פורחים באוויר (מתוך אשליה והתחזות) המתמוטטים עם ההתפכחות (מן האשליה), שהיא בחינת הסרת המסווה הנראה מעל פני המציאות האמיתית. בזה משמש הזמן קומי זה כמעל רציני לדרך־הארץ: עם כל האקרובאטיקה המחושבת של האדם, ניתוח־מצב שלו ומאמציו – יש במציאות משהו שתמיד מצליף על פניו וסותר את בניינו.

רעיון זה מגולם בגורלן של האהבה העדינה־העמוקה המתפתחת בין פופוב־רבינוביץ' הדייר ובין בטי שפירא, בת בעל־הבית; ושל תוכנית השידוך המתמודדת על ידי אמה של בטי, שרה שפירא. מהלך עלילת־האהבה – על הסתבכותה בהלך הרומן ועל התרתה בסופו – עשוי במתכונת ה„ריאליזם" שבהשקפתו של שלום עליכם על „רומן יהודי". על פי השקפה זו נועד לצד הרומאנטי והדמיוני של המסופר מקום משני במארג הספרות, שכן שמורה זכות בכורה לתיאור הנאמן של המציאות על בעיותיה וסטטיכה. וייתכן שבשל נרתמה זו קרוב הרומן בדי לאקטואליה של זמנו. גם העובדה שהרומן נכתב בהמשכים רבים שנועדו לפרסום בעתונות במשך תקופה ארוכה נתנה אותותיה בחזרות מרדדות ומקלישות את הכתוב. זוהי כנראה הסיבה לכך, שעל אף מלאכת־המחשבת המשוקעת ברומן לא הצליח שלום עליכם להגיע בו לידי גיבוש אמנותי, שיופיו הגבישי הוא בירכתיו של תוכנו ובלכידות של רובדי משמעותו השונים.

נראה שבשל חסרונות אלה פסל י"ד. ברקוביץ' את הרומן הזה ולא הכניסו לאוסף כתביו של שלום עליכם. חרף זאת, כאמור בתחילת המאמר, הוא עיבד את הרומן למחזה הנודע בשם „קשה להיות יהודי". ניתוח המחזה והשוואתו למקור הרומאנטיסטי מצביע על גישות שונות לגילום הקומיות וההומור ביצירה הספרותית. אך זהו נושא נפרד לעצמו.

★

במלאכת התרגום של יצירות שלום עליכם לעברית בורדנית, קיבל על עצמו אריה אהרוני משימה גדולה. שיטתו לשלב מלים יידישאיות וניבים רוסיים־אוקראיניים בצופי המשפט העברי, וזכו להחדיר בלי שינוי לעברית מלים עבריות שנתאזרחו ביידיש בניואנסים מיוחדים – שנויים במחלוקת. קוראים, המבינים יידיש ורוסית, נהנים הנאה מרובה למיפגש עם מלות המקור המשולבות בתרגום העברי. לעומת זאת לקורא הישראלי הרגיל, שאינו מבין יידיש, ועל־אחת־כמה־וכמה רוסית, מפריעה ההיתקלות במלים זרות השוברות לו את רצף הטקסט. הוא הדין לגבי החזרה גרירא של מלים עבריות שנתאזרחו ביידיש. הקורא, המכיר את השימוש של מלים אלה ביידיש, „קורא" את המובן של שימוש יידי זה בלבוש העברי המחודש של מלים אלה בתרגום העברי. לעומת זאת, הקורא הישראלי הרגיל תוהה על שימוש מוזר בעיניו של מלים מוכרות בהקשר אחר. לפיכך, יש לדעתי „לתרגם" מחדש את המלים העבריות שנתאזרחו ביידיש במובן מיוחד על פי מובן זה. לדוגמה: את הביטוי „לחשוב מבוח תופה" (עמ' 110) יש לתרגם – „לחשוב אודות תופה" או את המשפטים: „מה השכל שבעבור 4' מגיע מטבע של 5" (עמ' 32), „אינני מבין את השכל, מדוע אתה שונא..." (עמ' 208) יש לתרגם: מה הטעם (או ההיגיון).

זאת ועוד, עם ההתקדמות בשפה העברית המדוברת בימינו כפי הטוני בית ישראל בישראל, נוצרו אקוויוואלנטים עבריים לידישיזמים שונים, שבראשית המאה היו נטולי תרגום הולם. לפיכך, אין צורך היום להיזקק למלים יידישאיות כגון: „געשעפט" (עמ' 23, 24 ועוד ועוד), „שמאטעס" (עמ' 227), צימעס" (עמ' 267), ואפשר לתרגם בקטס – עסק, סמרטוטים, מטעמים – מלים שמשמשות היום בדיבור העממי בקונוטאציות עסיסיות למדי.

עם זאת ראוי המתרגם אריה אהרוני לשבח על עבודתו המסורה בתרגום יצירתו של שלום עליכם, עבודה שיש בה בלי ספק הישגים חשובים.

תיקון טעות

מאת טליה רפפורט

אמנות ישראל, מתקופת „בצלאל" עד לימינו, [illegible] מרצבכר, למוזיאון ישראל, ירושלים.

לפני חודשים ספורים הוצגה במוזיאון ישראל בירושלים תערוכת „ציוני־דרך באמנות הישראלית" – תערוכה בעייתית שעוררה בזמנו ביקורת רבה (גם במדור זה), מכיוון שהדגישה באופן מגמתי אמנים מוקדמים על־ידי האוצר והתעלמה מאחרים, כך שהתקבלה תמונה לא מלאה ולא מאוזנת של האמנות הישראלית.

עתה מציג מוזיאון ישראל מעין תערוכת תיקון, שהיא באמת, אובייקטיבית ושקולה יותר. גם את התערוכה הזו ערך יגאל צלמונה, אוצר האמנות הישראלית של המוזיאון. בטקסט, האפולוגטי מעט, שניתלה בפתח התערוכה, מסביר האוצר, שזהו אוסף התחנות ועל כן אינו שלם וחסרות בו יצירות משמעותיות. התערוכה הנוכחית נערכה גם לרגל חנוכת אולם מרצבכר והיא מתפרסת על שתי קומות. תערוכה רחבה זו מתחילה ב„תקופת בצלאל", בשנים הראשונות לבואה ומגיעה עד היום.

„סגנון בצלאל" מיוצג כאן על־ידי מיגוון של מוצגים, החל בטריפטיכון במוייר גדול ואלגורי של ליליאן, ציור של אבל פן ואיורים לשיר השירים של אב רבן ועד לכסא מגולף ומקושט, שעליו מתוארת מגילת רות וויטרינה מלאה בפריטים כמו קערת כסף מעוטרת בעבודת פיליגרן, מסרק, סיכה ועוד.

בשנות העשרים נוטה סגנון הציור המקומי לפרימיטיביזם ונאיביות בכוונה, שמטרתה להעניק לתחושות ההתוודאות אווירה של ראשוניות. דוגמאות טובות לכך הן התמונות של מוקדי יצירתה תגאי או „נושאת האלומות" של נחום גוטמן. שנות העשרים מיוצגות יפה גם על־ידי ראובן, בלוך, גליקסברג ואקווארל יפהפה של זריצקי, המתאר ב־1924 את חיפה, שביל הגמלים והחמורים. אך גם עם ניצנים של כתמיות מופשטות.

בשנות השלושים מבחינים באמנות הישראלית בשלב מגבוה: זיקה לאמנות צרפתית מסורתית, השפעת „אסכולה פאריס היהודית" ונטיות אקספרסיוניסטיות שהגיעו מגרמניה ואוסטריה. כך אפשר לראות בציור נוף תל־אביב הקטנה של צבי שור והדים של סואן, בציור „אשה בחדר" של זריצקי מ־1930 יש סממנים מאטיסיים, ואילו בציור של ליברמן ובחיתוכי העץ הדרמאטיים של שטיינהרדט ומירון סימה ניכרת היטב השפעת האקספרסיוניזם הגרמני.

ותופעה בפני עצמה, שתחילתה בסוף שנות השלושים, היא „האמנות הכנענית". ובהקשר זה מוצג כאן, כצפוי, „נמרוד" של דנציגר מ־1939, שמושפע מאמנויות קדומות – מסופוטמית ומצרית.

בשנות הארבעים אפשר לראות כאן, למשל, תמונות של ארדון, אך האירוע המרכזי היה הקמת „אופקים חדשים" ב־1948 ובמסגרת זו מוצגות כאן גם תמונות המייצגות את המגמה ההנדסית בקרב חברי הקבוצה (בהנא, אבנק, נתנן) וגם את מה שמכונה „המופשט הלירי" של מאירוביץ, אבי־מובין או שטרייכמן, אם כי מיטב המופשט של השלישיה המובילה – זריצקי, סטימצקי ושטרייכמן – מוצגת בשלב מאוחר יותר, בחלק המוקדש לשנות החמישים והשישים. במיוחד יש לציין ציור נוף של סטימצקי מ־1963, שהוא תוסני ואקספרסיבי על הגוונים התכלכלים והפיוטיים, „ציפור הזאה" של שטרייכמן מ־1964 שהוא עשיר ומרקים במיוחד, וטריפטיכון ענק ירקרק של זריצקי מ־1967.

לצידם, אפשר לראות כאן גם עבודות מייצגות של אריה ארוך, רישומים מצויירים של אביבה אורי ופסלים של דנציגר, שמי ופיינגולד.

בראשית שנות הששים מתחילות להסתמן באמנות המקומית אלטרנטיבות למופשט ומופיעות צורות־ביטוי ישירות וחוסכות כמו אלו של תומרקין, ליפשיץ, ניקל ולביא. בעקבותיהם מוצגים, כראוי, גם ממשיכיהם: גרשוני, שלזינגר, ברקע ואחרים. לצד המגמה המוסכנת למובילה. לא שכח הפעם צלמונה לכלול בתצוגה כללית זו גם אמנים פחות מרכזיים (לפחות בעיני המימסד המוזיאוני) כמו השטבטבר, אופק, ברגנר, רייזמן, קלאפיר, שהבל ואריכא.

את שנות השבעים מכנה צלמונה „המודרניזם" והוא מציג כאן מבחר רחב של צורות ביטוי אקספרסיביות, ליריות, מושגיות ואחרות. אפשר לעמוד כאן על הקונסטרוקטיביזם החברתי־פוליטי של גולדשטיין והמינימאליזם הלירי של גרוס וקופפרמן (אם כי הם שונים מאוד זה מזה) אל ציישמן, גיטלין, אברית, ברקן, שרגין, דרוקר וקיישמן.

בשלב האחרון, שנות ה־80, מסתמנת נטייה בולטת לתגובות פוליטיות־חברתיות חריפות ובהקשר זה מוצגות כאן עבודות חזקות של תומרקין, גרשוני, ביאנקה אשל־גרשוני, צבי גבע ודוד ריב. לצידם מופיעים גם אמנים צעירים יותר כמו גמר, נאמן, לוין, פנחס ושפיגל.

במסגרת נסיונו של צלמונה „לסתום חורים" ו„לעשות צדק" עם כל מי שמצא עצמו נפגע בתערוכה הקודמת, הפעם הוא הציג, אם גם במקום משני, במעבר בין שני האולמות, תבליט של אגם, פסלים של הדני וקדר, ובקצה האולם השני מצוי גם מופשט הנדסי־דקורטיבי של קלוה ועבודה גיאומטרית שלתית־מחקרית של ברמן. במקום נפרד ובהדגשה מסוייבת מוצג גם ציור יפה מאוד של אלוהי גת, שנעדר ללא כל הצדקה מן המבחר הקודם ועכשיו קיבל, לפחות, פיצוי הולם.

יש לציין שבתערוכה הנוכחית נעשתה חלוקה נכונה של התקופות והשלבים בתולדות האמנות הישראלית וכמו כן ארגון מוצלח של העבודות בשטח, בעזרת מחיצות שמחלקות את האולמות הענקיים, מקצות חללים קטנים ויוצרות פינות שבהן מספר עבודות „יושבת" טוב ביותר.

בסיכומו של דבר, זוהי תצוגה נרחבת, עשירה ושקולה יותר מן התערוכה הקודמת, שמאפשרת לראות, אם גם בצורה מתומצתת, את רצף ההתפתחות של האמנות הישראלית על פני השנים.

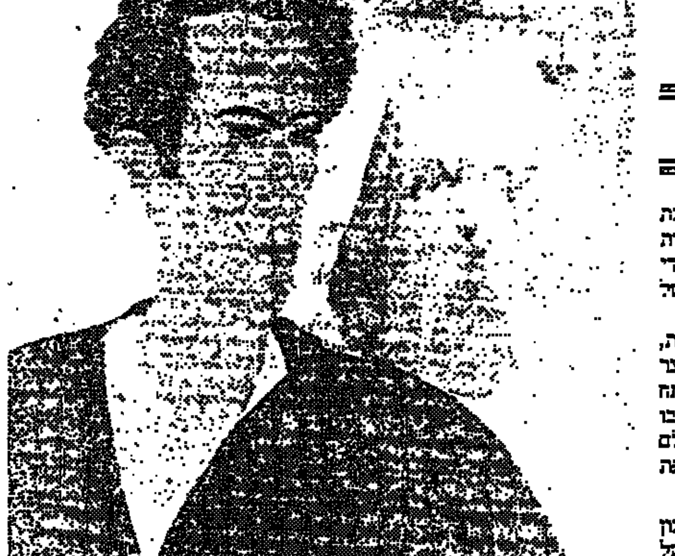

ראובן רובין „דיוקן עצמי" (אמצע שנות ה־20)

על קצה המזלג

אמנות עכשווית, למוזיאון ישראל, ירושלים.

האולם שיוקדש לאמנות העכשווית במוזיאון ישראל ייבנה, לפי התוכנית, רק ב־1990. בינתיים נאלץ המוזיאון להסתפק בתצוגה מוגבלת וקצת דחוקה בין אולם הכניסה לאולמי האמנות הישראלית. בהיעדר מקום לתצוגות־קבע נחשף לעין הקהל מדי כמה שבועות חלק מאוסף המוזיאון בנושא זה, שנבנה בעיקר ממתנות והשאלות, גם של אמנים שעבדו ויצרו במוזיאון כאמנים אורחים. מתנות אינן מבטיחות, כידוע, איכות ורמה גבוהה.

המבחר הנוכחי אינו מהווה חתך כלשהו או מידגם מייצג של האמנות העכשווית אלא רק מיקבץ, כמעט מזדמן, של עבודות מסוגים שונים. במקרים אחדים אלו הן, לפחות, עבודות טיפוסיות שמייצגות כראוי את האמן שבו מדובר, אך במקרים אחרים שם האמן הוא אמנם מכובד (אליס אייקוק, לינדה בנגליס, לוקאס סאמאראס) אך העבודות פחותות בחשיבותן.

אם להתחיל במוקדמים יותר, אפשר לראות כאן כמה דוגמאות משל אמני האקספרסיוניזם המופשט האמריקאי של שנות הארבעים והחמישים. למשל, תמונה קטנה אם כי אופיינית למדי של מרזוול וכן גדולות וטיפוסיות של פרנץ קליין, והקר הוגטליב. מכל הספקן מוצג כאן, לעומת זאת, גאוש קטן ולא אופייני כל כך. משלב קצת יותר מאוחר, מסגנון ההארד־אדג' יש כאן עבודות גדולות של אלסוורת קלי והרברט כגנוליד ואת המינימאליזם מייצגים לא רע הנאלד גאוד, סול לויט, רוברט ריימן ואגנס מרטין. מן האמנות האמריקאית אפשר לראות גם עבודות סגיריות של בן ניקולסון ויואל ששויה, עבודות מטניזת ולא כל כך מעניינות של ג'אספר ג'ונס, ברוס נאומן, גרהרד ריכטר ובאומד, גם כאמארס, אייקוק ובנגליס, אינם במיטבם. הפסל של אווה הסה, לעומת זאת, מוצלח למדי, לדעתי. הנציג האמריקאי העכשווי ביותר הוא ז'אן מישל באסקייאט והציור דוני הגראפיטי שלו מ־1982, הוא פוסט־מודרניזם טיפוסי בעל דימויים רבים ומקוטעים, צבע עז ואופי ספונטאני.

מבין האמנים האירופים ראוי להזכיר עבודה דאדאיסטית מאוחרת, מחודה ולא כל כך מפורסמת של מאן ריי, ואת הציור הגדול של דובופה מ־1974, העשוי, כמקובל עליו אז, בצבעי שחור, לבן, אדום וכחול שיוצרים סבך דקוראטיבי. אין זו, אמנם, התקופה המעניינת והטובה ביצירתו של דובופה, לדעתי, אך זוהי עבודה טיפוסית לשלב המאוחר שלו. גם התמונה של קרל אפל „התפרצות על אדום" ב־1961 אופיינית לסגנונו החזק, הדינמי והגועש בצבע דשן וחם וכך גם יצירתו של ארנולף ריינר „מתווה לדיוקן לוסיין פרויד" (שהוא אגב נכדו של זיגמונד פרויד) מייצגת כראוי את האקספרסיוניזם המעוות־פסיכולוגי שלו. כדרכו, יש כאן עבודה מושגית של יאן דיבטס ב־1971, המדגימה תהליך מבעי באמצעות צילומים, כמקובל בזמנו, וזה ועוד מספר עבודות של שלושה פסלים אנגלים, שהתארחו בזמנו במוזיאון ישראל ואינם מהווים, לפחות, ציוני־דרך מרכזיים באמנות העכשווית.

למי שמעוניין להכיר את האמנות העכשווית על שפע הגליה, התופעות וההתרחשויות שלה – תצוגה מצומצמת זו לא תועיל בהרבה. היא רק מאפשרת קומץ מיפגשים, לפעמים מייצגים, לפעמים פחות, עם כמה שמות ידועים מהאמנות בת־זמננו.

ספרים חדשים

מאת אבי שנא

היסטוריה

סוף פסוק

תקופת המשנה והתלמוד והשלטון הביזנטי / בעריכת משה דוד הר / בתר יד בן־צבי / 423 ע'.

הסידרה „ההיסטוריה של ארץ־ישראל" בת עשרת הכרכים, המשותפת לשני בתי־ההוצאה הנזכרים לעיל, נשלמה בכרך החמישי שלה שעניינו בשנים 70 – 640 (לאמור, מחורבן הבית ועד בוא האיסלם). יש בו שלושה חלקים. בראשון דנים הר ואהרן אופנהיימר בהיסטוריה המדינית והמינהלית בשנים שבין מרד „בן כוסבה" ובין חלוקת האימפריה הרומית (135 – 395). החלק השני (בהשתתפות אותם החברים) מוקדש להיסטוריה חברתית־כלכלית ותרבותית־דתית של התקופה הזאת (בתוספת 65 השנים שעברו מחורבן הבית ועד סוף המרד הנזכר). החלק השלישי, שפרי עטו של יורם צפריר, מוקדש לימי השלטון הביזנטי. באחרית דבר עומד העורך על המעבר מן העולם העתיק לימי הביניים. עוד שם ביבליוגרפיה נבחרת.

מרעיון לארגון

„בר־גיורא" ו„השומר" / מאת יחיאל לב / מערכות / 143 ע'.

ספר שלישי בסידרת „מרכז בובר" של „מערכות" המוקדשת ל„עיתים בצאים". עניינו, כמנוסח בכותרת־המשנה, במעבר מרעיון בטחוני לארגון בטחוני שהתחולל בקרב קבוצה מגובשת ומצומצמת של „פועלי ציון" בארץ בשנים 1907 – 1914. לב מוכיח איך ישראל שוחט הקים בחסות הסיסמה הזאת (ועם יצחק בן־צבי בעזר רעיוני לידו) את הביטוי החשאי „בר־גיורא" ובמבוך ובנתה איך עיצב הגוף הזה הפישות בהחלטות בחלק מן החלום הציוני של ראשית המאה ואיך תירגם אותו, לא בלי ויכוחים ולבטים, לארגון „השומר". בין שאר דברים הוא עומד על דפוסי הארגון הפנימיים, על דרכי ההכשרה של חברי הגוף, ועל המעבר מפעולה מבוקרת לפעולות ביטחון והגנה. הספר מומלץ בראש ובראשונה לכל אלה הסבורים, כי הסיסמה „בדם ואש יהודה נפלה בדם ואש יהודה תקום" לא היתה בבית־אוצרה של תנועת העבודה.

מדיניות

העקרונות שניצחו

להבין את בן־גוריון / מאת מאיר בראלי / עיינים / 196 ע'.

„עקרונותיו ניצחו לאורך כל החזית – וזה העיקר", בכך חותם מאיר בראלי, שאין צורך להציגו בפני קוראי העיתון הזה, את מסעו לאורך הקריירה הסוערת והמסוערת של בן־גוריון. על יסוד היכרות ממושכת עם האיש ועוד יותר מזה על יסוד עיון מעמיק בכתביו ובמקורות היסטוריים אחרים, מבקש המחבר להסביר תחנות שונות בחיי בן־גוריון ולהפריך פרשנויות מסולפות שנתלו בו. הוא עושה זאת פרקים פרקים המתייחסים, בין השאר, למדינאותו וכשרונו הארגוני, לחלוקה ושלמות הארץ, ליחסו לדת ולדתיים, ליחסיו עם בני־אדם ולמסכת המיוחדת של היחסים בינו ובין ברל. כשליש הספר מוקדש לפרקי תשי"ח מזה ולאחרון מאבקיו של ה„זקן" (קרי, פרשת לבון והקמת רפ"י) מזה. המסקנה הנזכרת מתייחסת, כמובן, לכל הפרקים ועל תקפותה יוכבר בעקבות רפרופים נוספים.

מקרא

סוציולוגיה וארכיאולוגיה

עיוני מקרא ופרשנות (ב') / בעריכת אוריאל סימון / בר־אילן / 282 ע'.

12 מאמרים בחקר המקרא, כנוסח המקובל על המחלקה לתנ"ך באוניברסיטת בר־אילן, נקבצו יחדיו בכרך שני מסוגו (הראשון יצא לפני כשש שנים) גם כדי לשמש „כמנחת ידידות והוקרה" לפרופ' יהודה אליצור, זקן מורי המקרא באוניברסיטה האמורה לכבוד יום־הולדתו ה־75. יש כאן, בין השאר, על „סיפור הולדת שמואל – המיבנה, הסוג והמשמעות", על „ההתנחלות הישראלית – האסכולה הסוציולוגית במבחן העדות הארכיאולוגית" (עדות, שלדברי בעל המאמר מקעקעת כליל את האסכולה האמורה), ועל פירושו של בן־גולם זה לירה למגילת רות. בראש הספר – על יהודה אליצור וכן רשימה ביבליוגרפית, בת 88 פריטים, של כתביו.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דירות

● בכרמל למכירה 3 ק"ע מסודרת שופצה 35,000 דולר 063-71606

● בכרמי ראשל"צ 4 ק"א ע"ע המסודרת 049010 לא בשבת.

וילות ובתים

קבלנים מציעים

ת"א-יפו

דירות למכירה

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

שרון

ח

חולון/בת ים

[illegible]

דרוש:
פקיד
מלאי, גביה עם ידע בהנה"ח
נא להתקשר מיום א'
03-661466

ל"מי תקשורת" דרוש
מתקין
עם נסיון למערכות אינטרקום וטלפון רב קווי
03-312101

ארטדיירקטור
בוא לדבר
עם מיקי בר.
אם יש לך הרבה נסיון והרבה כשרון, אתה מוזמן לדבר עם מיקי בר, בטל. 03-253523, בשעות אחה"צ.
- סודיות מובטחת -
באומן-בר-פרס
החברה לפרסום בע"מ

תבור
דרושה
מוברת מחלקת טקסטיל,
לעבודה בשקם בת"א.
רצוי נסיון.
טלפון: 03-708175 להתקשר בין השעות 13.00-15.00

סודהסטרים
יצרני משקאות קלים
דרוש
בוגר/ת כלכלה
לשיווק, מכירות וניהול
• יוצא/ת צבא • גיל 24-29 • דרגת קצונה – יתרון • לפחות 2 שנות נסיון בעבודה במסחר או בתעשיה.
למועמד/ת המתאים/ה תהיה הזדמנות לבניית קריירה דינמית בשיווק, תוך כדי עבודה עם מערך המכירות וההפצה בנושאי אדמיניסטרציה, ועם המנכ"ל בנושאי שיווק, אסטרטגיה ומטרות.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, לחברת סודה-פופ בע"מ – ת.ד. 65 פתח תקוה 49100, עבור "המנכ"ל".

קפוס מקום בריטון!!!
■חברה יצרנית מבוססת ודינמית
■יזם: מייצאת לרשתות השיווק היוקרתיות באירופה
■שבוע עבודה בן 5 ימים
■תנאים סוציאליים משופרים.
■שרותי רווחה מפותחים
למפעלי החברה בירושלים
דרושים/ות
מנהל מחלקה בכיר בייצור
בוגר בי"ס מקצועי 12 שנות לימוד.
5 שנים נסיון בניהול מחלקה בייצור.
פקיד/ת תפ"י
נסיון בעבודה משרדית הקשורה בתכנון ובפיקוח על הייצור בתחנות העבודה.
בוגר/ת קורס טכנאי ייצור – יתרון.
מנהלי עבודה
בוגרי 10 שנות לימוד לפחות בבי"ס מקצועי.
3 שנים נסיון בניהול צוות עובדים בתעשיה.
אפשרות לסיוע זמני בשכר דירה למועמדים מחוץ לאזור ירושלים.
נא לפנות בצירוף קורות חיים בכתב (רצוי מודפסים) לת.ד. 3399 ירושלים 91033 או לטל. 02-521111 (אילנה)

חורים
תשלובת הריהוט הגדולה בישראל

המשביר המרכזי
מוסך איווקו
דרושים:
מכונאי דיזל
בעלי נסיון של 5 שנים לפחות.
מגורים: גוש דן.
על המעוניינים לפנות טלפונית לקביעת ראיון בימים א'-ה' בשעות העבודה למנהל המוסך לטל. 03-802441.

מלון דניאל THE DANIEL
דרושים.
☆ **מסגר אחזקה.** ידע בריתוך מכל הסוגים.
☆ **טכנאי קירור למקררים מסחריים.** רצוי עם ידע במערכות מיזוג מרכזי.
☆ **עוזר חשמלאי.**
☆ **פקידה כתבנית.** עברית על בוריה. אנגלית יתרון. משרה מלאה.
☆ **מפקחות קומה.** נסיון של שנתיים לפחות.
☆ **חדרניות.**
העבודה הינה במשמרות, שבתות וחגים. עדיפות תנתן למתגוררים באזור המרכז השרון. על המעוניינים להצטייד בתעודות, המלצות ותמונה, ולהגיע למחי כח אדם, מלון דניאל חוף ים הרצליה, בימים א-ה בשעה 10.00-13.00.

בינות פיתוח וישום בע"מ
דרוש:
סמנכ"ל
* תואר ונסיון בהנדסת בנין (קונסטרוקציות).
* נסיון בניהול פרוייקטים של בניה.
* כושר ארגון ונסיון בניהול חברה תעשייתית עם פרוייקט פיתוח.
נא לשלוח תולדות חיים בכתב עם מס' טלפון לשם קביעת ראיון, לבינות בע"מ רח' היוזמה 12 הרצליה 46583 עבור סמנכ"ל.
– סודיות מובטחות –

אלקטרה
אלקטרה חטיבת מוצרי צריכה
לתושבי חולון, בת-ים וראשל"צ בלבד.
למפעלנו בראשל"צ
דרושים:
1. עובדי ייצור
למחלקות הייצור השונות במפעל.
2. מסגרים/רתכים
עצמאיים וקוראי שרטוט ובעלי נסיון.
3. חווטי לוחות חשמל
עצמאיים וקוראי שרטוט.
4. עובדי מערכות קרור
למחלקת מיזוג-אויר
5. מבלטן
בעל נסיון רב בביצוע ותחזוקה של מבלטי חיתוך, כיפוף ומתיחת מתכת.
5 ימי עבודה בשבוע, הסעות למפעל וחזרה ארוחות חמות.
לפנות למפעל רחוב יוסף ספיר 1 אזור התעשייה החדש ראשל"צ. לאגף כח-אדם טלפון: 03-9611231 שלוחה 250, 251
אלקטרה - יותר מקום עבודה

לחברה תעשייתית
בענף המזון
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות אזורי
באיזור הצפון
* בעל/ת נסיון עשיר במכירות
* בעל/ת כושר ניהולי ויכולת הפעלת צוות עובדים מגוון
* לבעלי/ות השכלה אקדמאית – יתרון
* מקום מגורים באיזור חיפה והקריות
נא לפנות בכתב לת.ד. 2897 תל-אביב 61028 עבור "מנהל מכירות".

השמירה
דרושים:
1. מאבטחים
לעבודה קבועה, מתאים גם לסטודנטים.
שכר: 700 ש"ח נטו + הסעות.
• עד גיל 35 • שרות צבאי מלא
• פרופיל 65 ומעלה • רשיון נהיגה – יתרון.
2. אחראי שערים
עד גיל 45.
ועדות קבלה תתקיימנה בימים ראשון ושני (11-12.5.86) בשעות 11.00-14.00 ברח' שפ"ר 16, תל-אביב (ליד שוק הכרמל). נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ד"ר תמונות.

יוניק טכנולוגיה בע"מ
חברה עתירת ידע, דינמית ומתפתחת מזמינה אותך להצטרף לאתגר אלקטרו-מכני חדשני
• **מהנדסי מכונות**
• **מהנדסי אלקטרוניקה**
• **הנדסאי אלקטרוניקה/מכונות**
שלוש שנות נסיון קודם הכרחי!
טל' עד: 14.00 03-9232427
03-9231631
טל' "למזכירה אוטומטית" לקבלת הודעות בערב 03-7008950, סודיות מובטחת!

שלדים נקודות (1986) בע"מ
הכנה והוצאה לאור של ספרות טכנית
לאור קצב התפתחותנו המהיר
דרושים לנו:
א. כתבים טכניים:
טכנאים והנדסאים בתחומים הבאים:
• קשר ואלקטרוניקה.
• מחשבים.
• אלקטרו-אופטיקה.
• מקצועות העופתיים.
כישורים נדרשים:
• ידיעת השפות עברית/אנגלית על בוריין
• כושר הבעה בכתב ובע"פ.
• עדיפות לבעלי ניסיון בתחום הכתיבה הטכנית.
ב. עורך לשוני בעברית:
עם ניסיון מוכח בתחום הספרות הטכנית.
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב-יד בציון קורות חיים וניסיון קודם לכתובת: שטמפפר 121 פ"ת, מיקוד 49621

לאישיק החברה המובילה בקוים אילון למחשבים ונלווה
דרוש
איש מכירות מעולה למחשבים אישיים
• עבודה מלבבת עניין, עם קהל. • קידום בהכנה למעמד המתאים.
רק לבעלי נסיון מוכח, נא לפנות במוקדם, טל. 03-790300
DYNAMIC

גלר נסיס
למשרד רו"ח דרושה
מדפיסה מעולה
טלפון 03-7519196

ל"ריטמו"
דרושות
תופרות לזיגזג
תנאים "גרעין"
838939

דרוש סוכן נוסע
להפצת חומרי בניין וצבעים מיובאים באזור גוש דן.
להרחבת חוג לקוחות קיים
טלפון 04-663804

דרושים עובדים יוצאי צבא
מסגר - רתך
לעבודה זמנית באזור המרכז
טל. 03-9224568

לרשת שיווק למוצרי טבע יופי ובריאות
דרושים
✶ **מנהל/ת דוכן**
✶ **מקדם/ת מכירות**
נסיון במכירות הופעה באה וכוח שכנוע
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, דנה ת.ד. 6277 ת"א 61062

לבית אופנה
דרושות
תופרות מעולות
לייצור ולייצוא
03-425061 לשאלה

אנו מחפשים:
בחורים ובחורות בעלי הופעה לעבודת שטח מעניינת בקידום מכירות ושיווק
אנו דורשים:
יכולת ביטוי וכושר שכנוע לאחר שירות צבאי ועד גיל 25 נכונות לעבודה לא שיגרתית
אנו מציעים:
הכנסה חודשית קבועה
תמריצים על השגים
5 ימי עבודה בשבוע
קורס קידום – מכירות בחברה
נא לפנות בימים א' עד ה' בין 09.00-17.00 טל. 03-464811

דרוש
שותף פעיל
לחנות מכשירי כתיבה משגשגת בת"א
לפנות בכתב בצרוף מס' טלפון לת.ד. 33655 ת"א 61336
סודיות מובטחת

דרושים
לחברת מחשבים
אנשי מכירות דינמים
רקע במחשבי IBM-PC יתרון
03-9230019
03-9234062

לחברה העוסקת ביבוא ובשווק סיטונאי של מוצרים מתכלים, עזרים למחשבים וציוד היקפי
דרושים **קמעונאים לשווק מוצריה**
בכל הארץ
על בסיס בלעדיות אזורית ומחירים מיוחדים.
הקשר יכלול: עזרה בפרסום ושווק • מבחר מוצרים מהמעלה הראשונה • מחירים תחרותיים • תנאי אשראי מיוחדים
רציניים בלבד יפנו בכתב לת.ד. 7682, חיפה.

סודהסטרים
יצרני משקאות קלים
דרושות
מוכרות
להשתלבות בנקודות המכירה של מוצרי "סודה סטרים" בתל-אביב, ירושלים, חיפה, נתניה ובאר שבע.
למועמדות המתאימות תנתן האפשרות לנהל נקודות מכירה.
תנאים טובים – מובטחים.
לקביעת ראיון, באזור המגורים שלך, נא להתקשר לטל' 03-902144 בין השעות 8 30-17 00 למר מילר פלינט

صكانا من الاهل

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · דבר ראשון בבוקר

• בחולון 3+ ½ מסודרת, חניה 839203 לא בשבת.

• בת־ים 3+ חדר"ש ק"ד, מעלית 03-873407 בחולון רשה.

דירות למכירה 2–2½ חדרים 1500

דירות למכירה 3–3½ חדרים 1400

דירות למכירה 4 חדרים ויותר 1300

דירות למכירה 1200

דירות מרוהטות 1900

דירות בדמי מפתח 1950

בקשת דירות

דרוש

חדרים מרוהטים 1970

עסקים 2000

דירות בשכ"ח 1850

מגרשים 2100

מחסנים 2200

אולמות 2300

חנויות 2400

משרדים 2500

מבני תעשיה 2600

הצעות עבודה 3000

פקידים/ות 3010

שמרטפות ומטפלות 3040

• בבתי־ים מפעל לתרופות דרושים/ות: טכנאי/ות לבקרה, עובדי/ות ייצור, לתפקיד ביקורת היצור, אנגלית הכרחית. 5 ימי עבודה — ניקוי 03-5511924/5

ג'יפים

דייהטסו

דלתא

לנציה

אמריקאית

ב.מ.וו

אוטוביאנקי

אלפא רומיאו

אוסטין

אודי

אופל

שליחים

נהגים

חשמלאים

עובדי יהלומים

صكنا من الاهل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

ביוק

סיאט

סיטרואן

פורד

סיאט

פולקסוגן

סוזוקי

סובארו

ארצות

סובארו

רוצים לקנות

רהיטים

ביקוש רכב

בתים לסוגה

חלפי רכב משומשים

מציעים למכירה

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כביסה

צמיגים

חשמל ביתי

אביזרים קטנים

רנו

קונטסה

הלוח הכללי

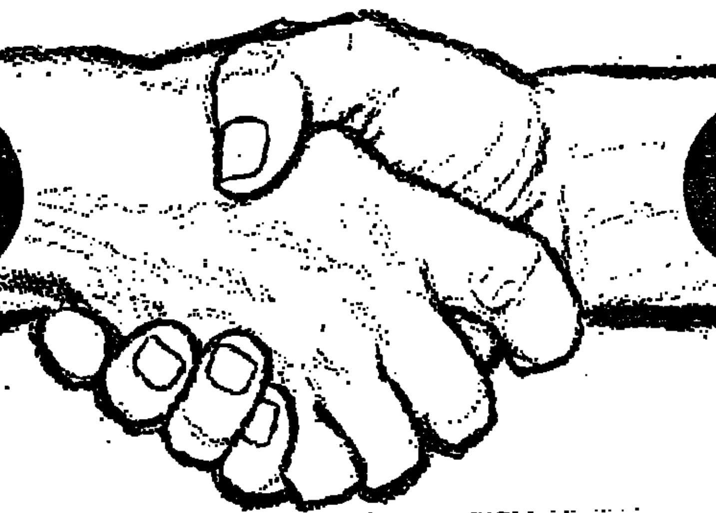

הד כפול ומכופל

וידאו טייפ

חיות בית

כלי נגינה

מרקסים

שדוכים

חניה

דירות

וילות ובתים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות בשכירות

דירות מרוהטות

עסקים

הצעות עבודה

מכוניות

נתניה

דירות

מציעים למכירה

הצעות עבודה

עסקים

חנויות

משרדים

מבני תעשיה

מגרשים

הצעות עבודה

מכוניות

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות בשכירות

דירות מרוהטות

דירות בדמי מפתח

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בת חג

בן חג

הכרויות

חשמל

שמות

ירושלים

דירות

וילות ובתים

קבלנים מציעים

דירות למכירה

שוק המציאות

קוסמטיקה

שדוכים

תנורי חימום

שירותים כלליים

שטיחים

נקיון ואחזקה

מתעשים

ציוד תקשורת

ציוד בנין

ציוד אבטחה

צילום

קים ונפש

קונאים עבדים

קיבת ראשונה

שירותים

מרקסים

מלונות

ציוד משרדי

בתי כנסת

פירות

מזגי אויר

מכונות תפירה

מכונות גלידה ועבוד

מלגות ועיגונים

ריפוי והדרה

כלי נגינה

הלוואות

גלשנים

חקלאות

הלוח הכללי

בשבילך ובשבילי!

هكذا من الاهل

אנטנה / אמנון דנקנר

שואהוויזיון: או הגבורה במובן גראפן

חידון שואה. הנהה־ההדיחוק, מאיר עוזיאל

הוולגאריות הישראלית היא, כמדומה, הכוח הצנטריפוגאלי החזק ביותר בטבע. היא מסתובבת לה בינינו, והבה נודה – לעיתים אף ממש בליבותינו פנימה, כמו טורנאדו תמידי רב־עצמה ומושכת אליה פנימה כל דבר. אין מה שעומד בפניה: לא דברים חמורים, קשים, רציניים, נוגים, ואפילו לא דברים קדושים. זאת היתה רק שאלה של זמן וגם השואה מצאה את מקומה, לעוסה עד דק בתוך קיבת הוולגאריות הקולקטיבית שלנו. ואכן זה קרה השבוע.

מובן שדברים כאלה באים בשלבים. בתחילה נוצלה השואה באורח זול ומקומם לצורך תעמולה מדינית כלפי חוץ, אחר־כך לצורך תעמולה פוליטית כלפי פנים, ומשהותרה הרצועה אין פלא שהיא כבר משמשת חומר־גלם לשעשועונים נושאי פרסים. פלא קטן הוא, אכן, שחידון הנוער הבינלאומי לגבורה יהודית בעת השואה היה בחסותו של הנעדר הפרמננטי מנחם בגין, שגם מתחת לשמיכה היאה לו הוא ממשיך להקרין אלינו את מורשת הקיטש הסואולוגי שלו.

בדרך כלל אסור לזקוף מוצאו של אדם נגדו, אולם במקרה של הוגה הרעיון, יוזמו, דוחפו, מטפחו ומבצעו, מר מאיר עוזיאל, אי אפשר להימנע מכך: מוצאו ממדור הומוריסטי קלוש ומטושטש ציבין בירכתי מוסף השבת של עיתון „מעריב" ומשעשועוני טלוויזיה נחותים מסוג „איקס מיקס דריקס" ויתהדו ב„פינת השלולית" במרוזה, שאותה הוא מקדיש לבדיחות בנושאי צפרדעים ונסיכות. בתוך השלולית הזאת שלו הוא בישל לנו צפרדע איומה, ומכיוון שבישראל לבדיחה המטורפת וסרת הטעם ביותר יש סיכויים רבים ליהפך למציאות חיה ונושמת יכול היה לשבת באותו ערב גאה ושמח ולראות איך קורם חזונו עור וגידים.

אין אני חושד בו, חס וחלילה, שלא היו כוונותיו רצויות ואני גם בטוח שמאמצי הרעיון לא ביקשו אלא להביא טובה לעולם. אולם בכך אין תירוץ. הרי גם הקיטש הנורא ביותר לא בא לעולם אלא משום הצטרכותה הנואשת של החברה ליופי. אף כאן חשבו החושבים כי יש לעורר ביקוש לידע על השואה והגבורה, בעיקר בקרב הנוער, אולם אף המטרות הנעלות ביותר צריכות להיות גדורות בסייגים של טעם טוב, תרבות ורצינות. אותה תקופה היא אימה, חשיכה וצלמוות ויש לגשת אליה מתוך יראת כבוד ועצבות עמוקה ולא בחיוכי מנצחים של מי שעלה בידו להשיב תשובה מלאה, מחיאות כפיים סוערות של קהל העולץ בבקיאותם של הנשאלים ומניית נקודות רווית־מתח.

יש לומר, כי גם טיפולה של העיתונות בטרם־חידון היה בהתאם: בלטה תמונה באחד מעיתוני הערב שבה צולמו שתיים מהמשתתפות בחידון משתזפות להן בבגדי־ים קטנים בהפסקת לימודים במחנה ההכנה. כאילו היו כוכבניות בקאן. ובאמת, מה הם החיים בישראל אם לא פארודיה נלעגת על־החיים? וכמה ימי שואה יחלפו עד שנראה בטלוויזיה תכניות כמו „היי, אכלת אותה בגיטו לודז'" או תחרות שירי שואה בדירוג אירוויזיוני? האם זה באמת רחוק מן הדעת כפי שנראה הדבר במחשבה ראשונה? והרי מה הראו לנו בפתיחת החידון? שתי נערות בשמלות אופנתיות וגבר צעיר בחליפה לבנה של זמר חתונות אחזו בידיהם מיקרופונים וזימרו בעיבודים מוסיקאליים מעודכנים שירי פארטיזנים, שאותם היה על המתחרים לזהות לשם צבירת נקודות. אחר־כך היו גם קטעי סרטים ודיאלוגים, ששוחקו בהתבכנות מעוררת מבוכה על־ידי שני שחקנים, שאחד מהם אף שכח תדיר את הטקסטים שלו עד שהתייאש, שלף נייר מכיסו וקרא מן הכתובים. הכל כדי שיהיה עושר טלוויזיוני ושחס וחלילה לא יהיה רגע אחד מת, לא דקה אחת משעממת.

אילמלא היתה שואה לא היה חידון כזה אפשרי, וביותר כאשר מובן אחד: אירועים מסוג זה מזכירים לנו תמיד כי מכה אנושה הוכינו – אבד רוב מניינו ובניינו של עם מפואר בעל תרבות גבוהה ועשירה ולא נותרנו אלא אנו – תשי כוח מבחינה מספרית ותרבותית, עם קטן וּוולגארים בו הרבה.

בחזרה לפולין

חיים יבין ביקש לתפוס מרובה בסרטו ב„מבט שני" ולא תפס כמעט כלום. הוא עסק בחוויית השיבה של שניים מאנשי להקת „בת דור" למקומות גידולם בפולין, בקשרי התרבות ההולכים ונרקמים בין שתי המדינות באפשרות לחידושם של היחסים הדיפלומטיים ביניהן, בתחושתם של אינטלקטואלים פולניים כלפי היהודים, ברגשותיהם של רקדנים שלא חוו את השואה ובמצבה הכלכלי והחברתי של פולין היום. הפיזור הזה הביא, באורח טבעי, תוצאה מפוחות ולא קוהרנטית שהיו בה, באורח טבעי, רגעים מרגשים, אך היתה רחוקה מלספק כסרט טלוויזיה שלם. אינך יכול להקיף ואפילו לא לגעת בכל הנושאים האלה באורח משמעותי בסרט קצר של ארבעים וחמש דקות, אפילו אתה מנהל הטלוויזיה.

בקשר לאותם רגעים מרגשים שהזכרתי יש כאן שאלה עקרונית של טעם. יבין נתחב עם מצלמותיו לתוך פניהם של שני השבים אל מחוזות ילדות ברגעים של התעטפות הנפש, כשלשונם לעה בפיהם ודמעותיהם חנקו את גרונם עד שכמעט נמנע מהם הדיבור. אף־על־פי־כן דחק בהם לענות לו על שאלות. אני יודע כי אלה רגעים שהטלוויזיה הדוקומנטרית מאוהבת בהם, ובכל זאת לא נוח לי בהם. יש בחדירה הזאת אל הרגעים האינטימיים מאוד והכואבים מאוד שמץ של אינוס גס ואפשר להניח לאנשים ולסמוך עליהם שייגרמו לצופים ריגושים גם אם לא יהיו דומעים ושנוקים ממש.

יבין נסה שלא להניח למצלמה לעבוד בלי שיפרש בקולו כל „שוט" שלה. כך, למשל, אנחנו רואים את ילדי השכנים הסקרניים צובאים על הזרים, ויבין טורח, בקולו, להסביר שאלה ילדי השכנים הסקרניים הצובאים על זרים. אנחנו רואים את חברי הלהקה משוטטים בין המצבות, ויבין אינו מניח ומסביר לנו: הנה חברי הלהקה משוטטים להם בין המצבות.

שר אוצר ניסים. תקווה מסויימת

ועל אף מגרעותיו הבולטות של הסרט בכל זאת עבר בו מסר חשוב: חיוניותה ממש של נסיעה לפולין לכל יהודי מישראל. אילו בידי הדבר הייתי מבטיל ממלאכתם את כל המורים והקורסים והמדרשות לציונות, חוסך תקציבים רבים, מוסיף כספים ומשגר כל נער ונערה בישראל אל טרבלינקה ואושוויץ, וארשה ולודז', אל שרידי העיירות והכפרים היהודיים, אל בתי־הקברות ואל תחנות הרכבת. אסוננו הוא שבמשך שנים רבות ניתן המונופול על מה שקורים „המועצה לחילופי נוער" לגרמנים, שנתנו את הכסף והכתיבו בכוח זה את היעדים: ערי גרמניה. לכאורה נעשה הדבר לצורך פיוס, היכרות בין ישראלים צעירים ובין הדורות החדשים של „גרמניה האחרת", ובסופם של דברים נתגלגל העסק למכלול ענק של נסיעות כיף לבתי כלבו ומועדוני־לילה בגרמניה המערבית. חילופי הנוער האמיתיים שאנו צריכים לעשות הוא חילופי הנוער בין ההווה לעבר, והעבר שלנו הוא שם, בפולין, ולא בגרמניה.

מנהל יבין. ארבעים וחמש דקות

אפור במובן החיובי

ה„מוקד" הראשון של משה ניסים בתפקידו החדש עודד בדרך הטבע סקרנות, שמצאה את עצמה בלתי מסופקת במידה רבה. בניגוד לשרים רבים, ובוודאי בניגוד לקודמו יצחק מודעי, ניסים אינו רואה את „מוקד" כבמה להפעלת זיקוקין דינור אישיים, וכשאתה רואה אותו יושב בשלווה ומחייך, כולו נועם וכובד ראש וזהירות, אתה יכול להיות בטוח שלא יתגולל פתאום על מראייניו, שלא ישלוף שפן מהכובע ולא יתקוף את עמיתיו השרים בפראות. בקיצור: באמצע „מוקד" עם משה ניסים אתה יכול ללכת בשקט לשירותים או לקפוץ למטבח להכין סנדוויץ', בלא ששאגות ההפתעה והצחוק של בני משפחתך יזעיקו אותך לשוב בריצה אל חדר הטלוויזיה. אינך מחמיץ דבר.

הדברים נאמרים בגנותו של ניסים כבעל מופע טלוויזיוני, אבל בהחלט בשבחו כשר. מוקדם מדי, כמובן, לקבוע את ערכו על סמך ביצועים או אפילו על סמך הצהרת כוונות מפורטות, אולם בעליל הוא מצטייר, כפי שהצטייר גם בתפקידיו הקודמים, כאיש תרדן, צנוע, רציני ושקול. מבחנו האמיתי של ניסים יהיה, למשל, בדרך שבה יטפל בתפיחה הפתאומית של גרעון במאזן המסחרי הרבה יותר מאשר בדרך שבה ייענה לשאלותיו של עודד שחר. אולם אם יש גם לחכמת האישיות משהו לתרום בעניין הרי דומה, שר האוצר החדש אינו מועד לקאפריזות, שגעונות והתפרצויות המקלקלות, כפי שכבר למדנו, לא רק את האווירה, אלא גם את המדיניות וביצועה, ולפיכך, על אף היעדר הניסיון שלו בתחומו החדש, יש לנו בכל זאת יסוד לצפות במעשיו בתקווה מסויימת.

מנשה רז. חריגה משגרה

חתימה טובה

מנשה רז דווקא מפתיע לטובה במלכה שקיבל על־פי הסידורים החדשים במחלקת החדשות והוא הופך את המהדורה החותמת את השידורים ממשהו משמים לדבר שראוי לצפות בו. הרעיון שלו דומה למדורי השיחות היומיות הקצרות, המופיעות בשנים האחרונות בחלק מן העיתונים, וכך הוא מזמן לאולפן מדי לילה אורח אחד או שניים שאיתם הוא דן כמה שנראה לו כנושא המרכזי של היום. מובן שמי שזוכר את מהדורות „כמעט חצות" הנפלאה של יצחק רועה אינו יכול להסתפק בכך, אולם בחריגה מן השגרה האפורה והלא־יצירתית של מהדורת חצות, יוזמתו של רז היא בהחלט ברוכה וצעד בכיוון הנכון.

פילטרים / שלמה ארצי

ואלדהיים

שלושה ימים בוינה

היה זה כאשר הוזמנתי פעם להופיע בפני יהודים ולא יהודים בשבוע ישראל שנערך בוינה. ירד שלג. נכנסנו דרך שער מלון הילטון והסתגרנו בו שלושה ימים תמימים. השלג הוסיף לרדת, מישהו מאיתנו שיצא לרגע מן המלון התבונן בשמים והפטיר, „השלג לא יחדל לרדת במקום הארור הזה". הוא לא הבהיר מדוע כינה את וינה כפי שכינה אותה. משורר זמר ומלחין וינאי שעבר במקום וענה לשם היהודי, אנדרי הלר, נשא על גבו חותמת שיר שכתב באותה תקופה. בשיר כינה הלר, יליד וינה, את העיר „זונה זקנה ושמוטת שדיים". בני העיר וינה זימזמו את השיר הזה בהחבא או כמעט בהחבא. בפרהסיה כינו אותו „שיר תועבה" והוקיעו את אנדרי הלר המלחין המשורר הזמר היהודי. בזכות השיר הזה קנה הלר את פירסומו וברבות השנים הפך לאחד מיוצריה החשובים של וינה המודרנית. וינה קיבלה את היהודי הלר בעל כורחה.

שלושה ימים שהינו בוינה בשלג וכדי להוסיף למלאנכוליות שתינו יין, כוס אחר כוס. חשנו לכודים. השפה האוסטרית דמתה כשתי טיפות מים לשפה הגרמנית, והשפה הגרמנית הזכירה נשכחות. מלבד זאת נינעץ בראשי מקרה שקרה בבוקר בואי. הלר, שעמד ללכת דיבר דווקא על תכנית טלוויזיה שעשינו פעם יחד עם דליה וקליף ריצ'ארד, אבל לי לא היה זמן וכסף להיזכר. ביקשתי אותו להשאיר לי העתק משירו על וינה שהאזנתי לו כמו מוכה שיכרון שוב ושוב. לא הבנתי מלה מן השיר אבל הוא נשמע לי אמיתי ונכון. וינה נראתה לי מן הרגע הראשון כמו זונה זקנה, ושלמה חממי, המתופף, יעיד כשבועה שאמרתי את זה כבר בתחנת הרכבת בואכה וינה.

בתחנת הרכבת בואכה וינה

הגענו לוינה ברכבת לילה מבריסל. בלילה, אם להודות על האמת שיחקנו קלפים. ארבע ידיים הספיקו לפוקר. היה זה המשחק הארוך ביותר וגם האחרון בחיי. היינו בני עשרים וארבע, בראשית חיינו. חבילות התקליטים שסחבנו כל הדרך מבריסל היו מונחות על מדפי קרון השינה. את המזוודות איחסנו בקרון האיחסון של הרכבת. בשעת בוקר מוקדמת, כשהרכבת עצרה בוינה, היינו הרוסים מלילה ללא שינה ואוכל. הסתערנו על קרון האיחסון ומיהרנו לעזוב את הרכבת. בבוקר הקר בוינה שכחתי את חבילת התקליטים. רק כשהגענו למלון גיליתי שחבילת התקליטים חסרה. תפסתי מונית וחזרתי לתחנה.

תחנות רכבת אהובות ושנואות עלי. רכבות לילה באירופה נושאות הד עמום מן הימים הנוראים ההם, אך אני לא נולדתי כדי לשכוח. כשחזרתי לתחנה ההומה אוסטרים, הורה שעון התחנה על השעה תשע ושתי דקות בדיוק. אני זוכר את השעון העגול שמחוגי הכסף שלו סינוורו את עיני. לאחר בירור קצר הגעתי למחלקת אבידות ומציאות. הפקיד קיבל את פני בנימוס סתמי. הוא היה נמוך קומה, בעל ארשת עצבנית וקפיצית ותתימת הזקן שלו הזכירה לי מיד את פרויד.

הפקיד התבונן בי רגע ארוך ומביך. יש לי פנים בעלות גוון אירופאי, אני בהחלט מודע לכך, לא פעם נשאלתי באירופה אם אני פולני־נוצרי. אבל הוא לא שאל אותי דבר, רק לסימני החבילה. הוא פנה מן הדלפק אל המדפים הגבוהים וחיפש את החבילה. כשחזר ניתקלו עיניו במלה ישראל שהיתה רשומה עליה. ארץ המוצא של החבילה שלי לא התירה אותו אדיש, אבל תגובתו היתה לא צפויה. הוא ניזרק 40 שנה אחורנית. עכשיו התחיל לחקור אותי. לא, הוא לא אהב אותי עכשיו. החקירה שלו, באנגלית קלושה מתובלת במיבטא אוסטרי, הוציאה אותי משלוותי. הוא הרים את ראשו מעל הדלפק ובאיטיות מרגיזה נעץ בי מבט מעצבן. הזקנקן שלו נע ברוח הבוקר הקרירה. באנגלית קצוצה סינן „אם היו מתים לכם עוד מאה אלף, הייתם טוענים שהלכו לכם עוד שני מיליון, ככה זה אצלכם היהודים". שתקתי, והוא הוסיף : „בפעם הבאה אל תשכח חבילות בתחנת רכבת, מי יודע לאן יגיעו". עזבתי את התחנה. הבחנתי בשעה. בדיוק בתשע שלושים וחמש עזבתי את התחנה. מחוגי שעון תחנת הרכבת האוסטרית סינוורו את עיני...

ואלדהיים

נולדתי בקיבוץ קטן בפתחת עמק יזרעאל. סע בכביש טבעון בית שערים ובפניה הראשונה פנה שמאלה. אל תעצור „באלונים" אלא המשך הלאה עד שתיתקלנה עיניך בשלט של הסוכנות היהודית „אלוני אבא". לפני שנים רבות הוקם המקום הזה על ידי פליטי שואה שעשו דרך ארוכה כדי להגיע ארצה. שם המקום ניתן לזכר „אבא ברדיצ'ב", צנחן יהודי שיצא לעזרת פליטי שואת אירופה ולא שב משליחותו. אבל שלושה שמות קדמו לשם הזה. „במאבק", היה השם העברי הראשון של המקום. „נווה יער", שמו השני שנלקח מתרגום שמו הראשון של המקום שניתן לו על־ידי מתיישביו הראשונים, נוצרים גרמנים שגרו פעם בארץ. ואלדהיים הם קראו בשפתם למקום שנולדתי בו.

שישי־אישי / אהוד מנור

מה נשאר לי

1986

יום רביעי ה' אייר Wednesday 14 May — יום העצמאות הל"ח

יום חמישי ו' אייר Thursday 15 May

יום ששי ז' אייר 16

שבת ח' אייר 17 — אמור

ערש: ים 5.51 ת"א .09

מוצ"ש: ים 7.10 ת"א 13

MAY

1
6 7 8
13 14 15 16 17
20 21 22 23 24
27 28 29 30 31

בשלוש מאות ששים
וחמישה ימים,
הגידו אנשים,
איך אתם קמים?

כל יום לעבודה,
חודשיים מילואים –
צריך לומר תודה
אם בכלל נושמים.

עשרים ימי תפילה
ושני ימים של צום,
שבועיים מחלה
כשעולה החום.

מה נשאר לי משנה שלמה?
מה נותר לי משנה תמימה?
שניים או שלושה ימים מבסוט –
אל תקחו לי גם את יום העצמאות.

ששה ימים בתור
בדואר או בבנק.
שבעה ימים תצפור
על הכביש בפקק.

שמונה ב„בלאגאן",
תשעה בטלפון –
איבדתי מזמן
גם את החשבון.

איך השעות עוברות,
היום זה כבר מחר.
כל כך הרבה צרות,
יום ששי קצר.

מה נשאר לי משנה שלמה?
מה נותר לי משנה תמימה?
שניים או שלושה ימים מבסוט –
אל תקחו לי גם את יום העצמאות.

עשו חשבון פשוט,
כולנו חכמים.
אולי נצלה מעט,
אין יותר ימים.

השיר נכתב עבור מבצע ה„שירותרום – 1986", הולחן בידי עודי חיטמן ויגאל בשן וישודר ביום העצמאות תשמ"ו בביצוע שלישיית „כמו צוער".

שורה אחרונה בצד / אבי קורן

מה אומר לי הקול הבא

נגיד שמישהו בא אלי בחלון הלילה ומוכן למלא שלוש משאלות שלי. מה הייתי מבקש? אחת מן השלוש היתה – בלי ספק – להשתתף ב„חיים שכאלה". אני יודע שבגילי הפסדתי כבר את ההזדמנות להיות פעיל ב„הגנה", איש „אלטלנה" ומקים התיישבות בנגב. אבל בתור אורח של האורח, זה שעליו אומרים „את מי אתה רואה פה" והאורח מוחה דמעה, מביט בי ואומר „אהלן, אבי. מה, גם אותו הבאתם?"

התקווה היחידה שלי היא הילדים. כשהם יגדלו ויביאו לעולם תגלית שתשנה את פני האנושות – בטח יפתיעו אותם ב„חיים שכאלה", ואז עמוס אטינגר ישאל „מה אומר לכם הקול הבא" ואני אגיד, מאחורי הפרגוד, „מילי ואיתמר, מיד למיטה!" והם – אם יזהו את הקול – ימחו דמעה ויגידו „זה אבא". ואז אני אספר כל מיני חכמות שלהם, והקהל יצחק וימחא כפיים והם יספרו איזה אבא נפלא הייתי (בשעות שזכו לראות אותי), והחגיגה תהיה שלמה.

אני כל־כך מתכונן לתכנית הזו, מכין כל מיני סיפורים, אנקדוטות ומעשיות וממתין בשקט ליום הגדול. לכן, די הופתעתי לפני מספר שבועות כשצלצל הטלפון בביתי ועמוס אטינגר היה על הקו. „זה בקשר ל„חיים שכאלה"" הוא אמר. הייתי די המום. ידעתי שעובדים על התכנית הזו חודשיים ארוכים לפני צילומה, אבל לא תארתי לעצמי שהוא כבר התחיל לעבוד ולתחקר את התכנית של ילדי.

בקיצור, למה להלאות אתכם בסיפורים. הייתי בתכנית. הייתי האורח של האורחת. וביום העצמאות, כשתשבו מול הטלוויזיה ותראו את יפה ירקוני, תמצאו שם גם אותי.

יפה ירקוני. על האי־קול שלה לא אוותר

אני לא כל־כך יודע מה אומר ליפה ירקוני הקול שלי, אבל הקול שלה – או „הלא קול" שלה – אומר לי המון דברים. ואת הדברים האלה רציתי להגיד בתכנית. רציתי להגיד שהקול של יפה ירקוני מלווה אותי מאז שאני זוכר את עצמי שומע רדיו וממלמל את מילות השירים. אבל לא אמרתי את זה, כי זה לא הוגן לספר שאני הייתי תינוק כשיפה כבר שרה בדריה. רציתי גם להגיד שבכל פעם שאני רואה את יפה בהופעה, אני מופתע מחדש איך היא מצליחה לעשות את זה כל־כך הרבה שנים, באותו מרץ, עם אותה אמביציה, כאשר זמרות קמות ונופלות בארץ שלנו בקצב שרק מפעלים וקבלנים יכולים להתחרות בו.

רציתי להגיד שמצידי כולם יכולים להשתולל מכל מיני קולות מלאכים וטכניקות של אולפני הקלטה וסינטסייזרים ותופים חשמליים. אני על הלחישה הצרודה שלה לא רוצה לוותר.

באמת שהיו לי הרבה סיפורים משעשעים, מרגשים, אנושיים ולאומיים. אבל ברגע ששמעתי את קולו של עמוס הפונה אלי בשאלה הצפויה „מה יפה ירקוני בשבילך?" (ודווקא עשינו על זה חזרות) וכשהמצלמה התקרבה אלי – נעלמו לי כל הסיפורים.

מה לעשות? בתכנית על הילדים שלי, אני כבר אהיה יותר משופשף ואז תשמעו סיפורים! אפילו את הסיפורים שהכנתי על יפה ירקוני אני אעביר אליהם.